ಪ್ರಕಾಶನ-೫

ಹೊಸ ಕೃತಿ!

ಕೃದಂತ ರೂಪ ಕೋಶ

(ಶಾಲೆ-ಕಾಲೇಜುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತ)

ಕೆ. ಎಸ್. ಕಣ್ಣನ್

ಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ
ಬೆಂಗಳೂರು—560041

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯ 360 ಧಾತುಗಳಿಗೂ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹತ್ತು ಕೃತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ–ಅರ್ಥಗಳು

ವಿಧ್ಯರ್ಥಕ

(1) ತವ್ಯತ್ / ತವ್ಯ–ಕರ್ತವ್ಯಂ–ಮಾಡ(ಲ್ಪಡ)ಬೇಕಾದುದು

(2) ಅನೀಯರ್–ಕರಣೀಯಂ–ಮಾಡ(ಲ್ಪಡ)ಬೇಕಾದುದು

(3) ಯ[ಕ್ಯಪ್ / ಣ್ಯತ್ / ಯತ್]-ಕಾರ್ಯಂ–ಮಾಡ(ಲ್ಪಡ) ಬೇಕಾದುದು

ಭೂತಕೃದಂತ

(4) ಕ್ತ–ಕೃತಂ–ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ

(5) ಕ್ತವತು–ಕೃತವಾನ್–ಮಾಡಿದವ

ವರ್ತಮಾನ ಕೃದಂತ

(6) *ಶತೃ / ಶಾನಚ್–ಕುರ್ವನ್ / ಕುರ್ವಾಣಃ–ಮಾಡುತ್ತಾ (ಇರುವ)

ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತ

(7) *ಸ್ಯಶತೃ / ಸ್ಯಶಾನಚ್–ಕರಿಷ್ಯನ್ / ಕರಿಷ್ಯಮಾಣಃ– ಮುಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಾ (ಇರುವ)

ಪ್ರಯೋಜನಾರ್ಥಕ

(8) ತುಮುನ್–ಕರ್ತುಂ–ಮಾಡಲು

ಭೂತಕೃದಂತಾವ್ಯಯ

(9) ಕ್ತ್ವಾ–ಕೃತ್ವಾ–ಮಾಡಿ

(10) ಲ್ಯಪ್–ಅಧಿಕೃತ್ಯ–ಅಧಿಕರಿಸಿ

---

* ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದೊಡನೆ

ಶ್ರೀಃ

ಕೃದಂತ ರೂಪ ಕೋಶ

(ಶಾಲೆ-ಕಾಲೇಜುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತ)

ಕೆ. ಎಸ್. ಕಣ್ಣನ್. ಎಂ. ಎ., ವಿದ್ವಾನ್,
ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಭಾಗ, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾಲೇಜು,
ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 004

ಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ
ಬೆಂಗಳೂರು-560 041

ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲೆ

-ಯಂತಹ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗ್ರಂಥದ

ರಚನೆ-ಪ್ರಕಾಶನಗಳಿಗೆ

ಕಾರಣಭೂತರಾದ

ಡಾ|| ವಿ. ರಾಘವನ್ ಅವರಿಗೆ

ಸಮರ್ಪಿತ

ಕರೋತೀತಿ ಕೃತ್

ಕರ್ತರಿ ಕೃತ್

ಕೃದಭಿಹಿತೋ ಭಾವೋ
ದ್ರವ್ಯವತ್ ಪ್ರಕಾಶತೇ

ಕೃತ್ತದ್ಧಿತಸಮಾಸಾಶ್ಚ (ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಮ್)

ಕೃದತಿಙ್

"ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯೋಽಧ್ಯೇತವ್ಯಃ"

"...ತವ್ಯಪ್ರತ್ಯಯೇನ ಸ್ವಪದೋಪಾತ್ತಪ್ರಕೃತ್ಯರ್ಥಭೂತಾಧ್ಯಯನೋಪರಕ್ತಾಯಾ ಭಾವನಾಯಾ ಅಪೂರ್ವಾಭಿಧಾನಾತ್। ತತಃ ಕಥಂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತತ್ವಮ್? ಇತಿ ತತ್ರಾಹ-'ತವ್ಯಃ ಕರ್ಮಗಾದೃಷ್ಟವಾಚೀ......"

–ಸಾಯಣನ ಋಗ್ಭಾಷ್ಯಭೂಮಿಕೆ

0.1

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

ವಿಸ್ತೃತ ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

0 ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕುರಿತು

ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು

0.3

ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳು †

(ವೈಷಯಿಕ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ)

(೧) ಅಕ್ಷರಗಳು

a) ಧಾತುವಿನ ಪದಗಳು
ಪ– ಪರಸ್ಮೈಪದ
ಆ– ಆತ್ಮನೇಪದ
ಉ– ಉಭಯಪದ

b) ಧಾತುವಿನ ಕರ್ಮಿತ್ವ
ಸಕ– ಸಕರ್ಮಕ
ಅಕ– ಅಕರ್ಮಕ
ದ್ವಿಕ– ದ್ವಿಕರ್ಮಕ

c) ಧಾತುವಿನ "ಇಡ್"ವ್ಯವಸ್ಥೆ
ಸೇ– ಸೇಟ್
ಅ– ಅನಿಟ್
ವೇ– ವೇಟ್

d) ಮೂರು ಪುರುಷಗಳು
ಪ್ರ.ಪು–ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷ
ಮ.ಪು–ಮಧ್ಯಮ ಪುರುಷ
ಉ.ಪು–ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ

e) ಮೂರು ವಚನಗಳು
ಏ.ವ– ಏಕವಚನ
ದ್ವಿ.ವ– ದ್ವಿವಚನ
ಬ.ವ– ಬಹುವಚನ

f) (7+1) ವಿಭಕ್ತಿಗಳು
ಪ್ರ.ವಿ–ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ
ಸಂ.ಪ್ರ–ಸಂಬೋಧನ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿ
ದ್ವಿ.ವಿ– ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ
ತೃ ವಿ.–ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ
ಚ.ವಿ.–ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿ
ಪಂ.ವಿ.–ಪಂಚಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ
ಷ.ವಿ.–ಷಷ್ಠೀ ವಿಭಕ್ತಿ
ಸ.ವಿ.–ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ

g) ತ್ರಿಲಿಂಗ
ಪು/ಪುಂ– ಪುಲ್ಲಿಂಗ
ಸ್ತ್ರೀ– ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
ನ/ನಪುಂ– ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ

h) ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ರೂಪ
(–ಈ) ನುಮಾಗಮವಿಲ್ಲ
(–ನ್ತೀ) ನುಮಾಗಮವಿದೆ

---

† ಇದೇ ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳ ಅಕಾರಾದಿನಿರೂಪಣೆಗೆ ನೋ. 5.1 (ಪು. 104)

ಸಂಕ್ಷೇಪ

1) ಇತರ

ಆ.ಗ್ರ– ಆದೇ ಗ್ರಂಥ
ಅ.ಟಿ– ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ
ಇ– ಇತ್ಯಾದಿ
ಉದಾ– ಉದಾಹರಣೆ
ಒ– ಒಟ್ಟು
ನೋ– ನೋಡಿ
ನಂ– ನಂಬರ್
ಶ್ಲೋ– ಶ್ಲೋಕ
ಸೂ – ಸೂಚನೆ
ಹೋ– ಹೋಲಿಸಿ

(೨) ಸಂಖ್ಯೆಗಳು

ಧಾತುಗಳ ಹಿಂದೆ ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ 1, 2 ಇ– ಧಾತುಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ,
" ಮುಂದೆ I II ಇ– ಗಣಸಂಖ್ಯೆ.
ಧಾತು ರೂಪಗಳ ಹಿಂದೆ 1 ರಿಂದ 10– ಹತ್ತು ಕೃತ್ತುಗಳು*
೧.೧ ಇ: ಧಾತುರೂಪಗಳ ಹಿಂದೆ– ಪ್ರ.ಪು ಏ.ವ. ಇ.
೧.೧ ಇ. ಶಬ್ದರೂಪಗಳ ಹಿಂದೆ– ಪ್ರ.ವಿ. ಏ ವ. ಇ.
–ತ್ = ೧.೧—ಪ್ರ.ವಿ , ಏ.ವ. ರೂಪವು ತಕಾರಾಂತವಾಗಿದೆ
-ನ್ = ೧ ೧—,, ,, ,, ,,
ಸೂತ್ರ ನಿರ್ದೇಶ ; 3.1.96 ಅಧ್ಯಾಯ 3, ಪಾದ 1, ಸೂತ್ರ 96

(೩) ಚಿಹ್ನೆಗಳು

೧) ಕಂಸ–ದೊಳಗಣ ರೂಪಗಳು ವಿಶೇಷಾರ್ಥಕ–
೨) ಬಂದೆ ಕಂಸವಿದ್ದರೆ, ಆದರ ಹಿಂದಿರುವ ರೂಪಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣಾರ್ಥವೂ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವೂ ಉಂಟು.
೩) ಕಂಸದೊಳಗೆ –ನ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ನುಮಾಗಮವುಂಟು
–ತೀ ,, ,, ಇಲ್ಲ.
೪) ಕೃದ್ರೂಪಗಳ ಮಧ್ಯೆ Hyphen (ಗೀಟು) ಇದ್ದರೆ ರೂಪ ಬಾಹುಲ್ಯ

---

* 1 ತವ್ಯ 2 ಅನೀಯ 3 ಯ 4 ಕ್ತ 5 ಕ್ತವತು 6 ಶತೃ—ಶಾನಚ್ 7 ಸ್ಯಶತೃ–ಸ್ಯಶಾನಚ್ 8 ತುಮುನ್ 9 ಕ್ತ್ವಾ 10 ಲ್ಯಪ್

0.4

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗುವ ತಿಙಂತ ಮತ್ತು ಕೃದಂತರೂಪಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊರಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವಲ್ಲಿ ಹಲವು ನ್ಯೂನತೆಗಳು-ಆಭಾಸಗಳು ಆಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವುದರ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ನ್ಯೂನತೆಗಳನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತಜ್ಞರ-ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯ. ಈ ಕರ್ತವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರವೃತ್ತರಾದ ವಿದ್ವಾನ್ ಕೆ. ಎಸ್. ಕಣ್ಣನ್‌ರವರು ಕೇವಲ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೇ ಈಗಾಗಲೇ ನಾಲ್ಕು ಕೋಶಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಐದನೆಯದೇ ಕೃದಂತರೂಪಕೋಶ—ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ.

ಶಾಸ್ತ್ರನಿಶಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಮಾತ್ರವೇ ರಚಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಬಲ್ಲ ಗ್ರಂಥವಿದು. ಇದರಲ್ಲಿಯ ಹತ್ತು ಕೃತ್ತುಗಳ ಆಯ್ಕೆ-ಜೋಡಣೆ-ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಅನುಸರಿಸುವ ಕ್ರಮ, ಅವರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ನಿಶಿತಮತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹತ್ತು ಕೃದಂತಗಳ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅರ್ಥವೂ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯ !

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಪೀಠಿಕೆಯೇ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧ ! ಎಲ್ಲರೂ ಗಮನವಿಟ್ಟು ಓದಬೇಕಾದ ಪೀಠಿಕೆಯಿದು. ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿ-ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಅರಿವು-ಇವೆರಡೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುವುವು !

ನಾಲ್ಕಾರು ಮಂದಿ ಘನ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೂಡಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಬ್ಬರೇ ಮಾಡಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಮಾನ್ಯ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಲೋಕ ಚಿರಋಣಿ.

ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಕೋಶಗಳನ್ನೇ ರಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಕಣ್ಣನ್‌ರವರ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಸದಾ ಅವಶ್ಯವೆನಿಸುವ ಕೈಪಿಡಿಗಳು. ಅವರು ಈಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿರುವ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳು ಶೀಘ್ರವೇ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಲಿ, ಈ ಕೃತಿಗಳು ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಅನೂದಿತವಾಗಲಿ–ಎಂದು ನಾನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಇತಿ,

ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟಃ
ವ್ಯಾಕರಣ ಮಹಾ ವಿದ್ವಾನ್,
ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲಾ
ಬೆಂಗಳೂರು–560018

0.5

ಲೇಖಕನ ಮಾತು

“ಸಂಸ್ಕೃತ ಓದಿದವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು !”–ಎನ್ನುವ ಉದ್ಗಾರ ಹೋಗುವ ಕಾಲ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಲಿಯುವವರಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ಸರಳ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು, ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೋಧಿಸುವುದು, ಆಡುವುದು— ಇವುಗಳಾರಂಭವಾದಲ್ಲಿ, ಇದು ಸಾಧ್ಯ.

ಇದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಕಾರಿ ಈ ಪುಸ್ತಕ. ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತ–ಆಡುಮಾತಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳು ಕೃದಂತರೂಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿತುಳುಕುತ್ತವೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಅವು ಹೇರಳವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ಎಳೆಯರಿಗಾಗಿಯೂ ಹೌದು, ವಿದ್ವಾಂಸ–ಕವಿಗಳಿಗೂ ಹೌದು.

ಇಂದು ಅತಿ ದುರ್ಲಭವೆನಿಸಿರುವುದು ಕೃದಂತಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ನಿರೂಪಣೆ. “ಈ ಧಾತುವಿಗೆ ಈ ಕೃದ್ರೂಪ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ ?” ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಲು ಇಂದು ಸರಿಯಾದ ಕೃತಿಗಳಿಲ್ಲ. “ಅವುಗಳ ಬಳಕೆ ಹೇಗೆ? ಆ ಶಬ್ದಗಳ ನಡೆ ಹೇಗೆ?” ಇವೂ ತಿಳಿಯದಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಕೃತಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ರೂಪಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದೊರೆಯದಾಗಿಯೇ ಶಾಲೆಕಾಲೇಜುಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಾನುವಾದ – ವಾಕ್ಯರಚನೆ – ಅರ್ಥಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ-ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು (ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ) ಉತ್ತರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವುದು. ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರವಿದೆ.

ಉದಾ. ‘ಹೋಗಬೇಕು’ ಎನ್ನಲು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 27 ರೂಪಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ‘ಹೋಗು’ ಧಾತುವಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ 9 ಧಾತುಗಳಿವೆ. (ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಕೋಶವನ್ನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿ). ಇದಕ್ಕೆ ತವ್ಯ/ಅನೀಯ/ಯ ಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳು.

ಮತ್ತೊಂದಂಶವೂ ಇದೆ. ಕನ್ನಡ–ಸಂಸ್ಕೃತಬಾಂಧವ್ಯ ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳ ಬಾಂಧವ್ಯ. ಭಾಷಾಕೃತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ

ನಡೆದಿತ್ತೆಂದೇ ಆದರಿಂದ ಬಹುಪದರಾಶಿಯು ತತ್ಸಮವಾಗಿಯೋ ತದ್ಭವವಾಗಿಯೋ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲೂ ಕೃದಂತಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯ ಐದು ಕೃತ್ತುಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗತಕ್ಕವು.

ಈ ಕೃದಂತಗಳಿಗೆ ಯಾಸ್ಕರು ಮಾಡಿರುವ ನಾಮಕರಣ 'ನಾಮಕರಣ' ಎಂದೇ ! ಎಂದಮೇಲೆ ನಾಮಪದಗಳ ರಾಶಿಯ ಉದ್ಗಮವೆಲ್ಲೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಷ್ಟೆ.

ಇಂದಿನ ಬಹುಮಂದಿ ಕನ್ನಡಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪರಿಚಯವಿರುವಷ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಕಳಪೆ ಕಾಪಿಯಂತಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರ-ಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದಾಗದು. ಮತ್ತೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಚಿರಕಾಲ ತಾವು ಆದರಿಸಿದ್ದ (ಹಾಗೂ ಆಧರಿಸಿದ್ದ) ಸಂಸ್ಕೃತಶಬ್ದರಾಶಿಯನ್ನು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಕಾಲ ಬಂದಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿ ಸಹಕಾರಿ. ಇದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ. "ಭಾಗ್ಯಾಯತ್ತಮತಃ ಪರಮ್"

ಆಖ್ಯಾತಕೋಶಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹದಿನೈದು ಮುದ್ರಣ ದೋಷಗಳು ಸಹ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹರ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ. [ಈ ತೆರನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣ ದೋಷವು ಸಾಮಾನ್ಯ(ನೋ. ಪು ೨೯)] ಶೋಧನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಮಿಕ್ಕವಿವು: ಪು 58–284 (10) ವ್ಯಷ್ಯ; ಪು 67–336 (9) ಸ್ನೇಷ್ವಾ; ಪು. 68–338(8) ಕೊನೆ ಸ್ಪಷ್ಟರ್ಂ; ಪು. 69-346 (7)–ಸ್ವಪ್ಸ್ಯನ್; ಪು. 70–351 (6)–ಜುಹ್ವತ್ ಮತ್ತು ಪು. 71–355 (6) (ಸ್ತ್ರೀ)

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಲು ಸಲಹೆಗಳಿಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತ.

ದೀಪಾವಳೀ
23–10–84

ಕೆ. ಎಸ್. ಕಣ್ಣನ್
ಬೆಂಗಳೂರು

0.6

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ನಾನೀ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವಾಗ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟ ಅಪಾರ. ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದು ರೂಪಾನ್ವೇಷಣೆ. ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಆ ಕಷ್ಟವೆಲ್ಲ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ಬಹುಪಾಲು ಕೊನೆಗೊಂಡಿದೆಯೆನ್ನಬಹುದಾದರೂ, ಈ ಮೊದಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ ಪೂರ್ವಸೂರಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಸಂಶಯಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗದೆ ಹೋದುದುಂಟು. ಆಗ ಸಂದೇಹನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿದವರು ವಿದ್ವಾನ್ ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ ಅವರು. ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿ.

ಈ ತೆರನ ಕೃತಿಯ ಬರವಣಿಗೆ ಬಲು ಬೇಗನೇ ಬಳಲಿಕೆ ಬೇಸರಗಳನ್ನು ಬರಿಸುವಂತಹುದು. ಆಗ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಕು|| ಎಂ. ವಿ. ವೀಣಾ ಮತ್ತು ಚಿ|| ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರ ಸಹಾಯ ದೊರಕಿತು. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯನ ಶ್ರಮ ಅಪಾರ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞ.

'ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ' ಬರೆಯಲು ವಿದ್ವಾನ್ ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ಒಪ್ಪಿದುದು ಸುಕೃತ. 'ವಿದ್ವಾನೇವ ವಿಜಾನಾತಿ'. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸೇರಬೇಕು.

ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿರಿದಾದ ಸಹಾಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ. ಪದ್ಮಭೂಷಣ ಡಾ|| ಎಚ್. ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರ ಆಧ್ಯಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ, ಬೆಂಗಳೂರು-4 — ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೂರುಸಹಸ್ರ ರೂ. ಗಳನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ-(ಇದನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ)ಮೂರುಕೃತಿಗಳಿಗೆಂದು ದಯಪಾಲಿಸಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ರ ನಮನಗಳು.

ಬಹು ಶ್ರಮಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಎಸ್. ಎಲ್. ಎನ್. ಪ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ನಾನು ಚಿರಋಣಿ.

1. ಹಿನ್ನೆಲೆ

1.1 ಕೃದಂತಗಳು—ಒಂದು ಪರಿಚಯ

1.11 ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತ

ಅಪೇಕ್ಷೆ

ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಇಂದು ಕಲಿಯಬಯಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಕಾರಣಗಳು ಹಲವು: ಅವಕಾಶಗಳು ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಿವೆ. ಸರಳ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಅಷ್ಟೆ. ಮತ್ತು ಎಷ್ಟಾದರೂ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಚಿರಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಿಂಬಿಸಿರುವ, ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲವೇ ಇದು ?

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲೇ, ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೇ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನವೆನಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ವಿಪುಲವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲಿದೆ ; ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆ ; ಇತ್ಯಾದಿ.

ಭಾಷೆ

ಅತ್ಯಂತ ಕಾವ್ಯಮಯವೂ, ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವೂ ಆಗಿರುವ ಭಾಷೆಯೂ ಇದಾಗಿದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಇತಿಮಿತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿ, ಜಗತ್ತಿನ ಹತ್ತು ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಧಾರೆಯೆರೆದಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ದೇವವಾಣಿಯೆಂದೂ ತದ್ಭಾವಭಾವುಕರಿಂದ ವ್ಯಪದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಕೆಲವೆರಡು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸ್ವರೂಪ-ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದದ ಈ ಭಾಷೆ, ಗತಿಭರವಾದ ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭ

ದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಬಯಸುವ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಂಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ವರ್ಜಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಧಿಯೊದಗಿಬಂದಿದೆ !

ಕಷ್ಟ ಆದರೂ ಸುಲಭ !

ಆದರೆ ಈ ಭಾಷೆ ಕಷ್ಟ; ಹಾಗೆಂದು ಅದನ್ನು ಹತ್ತು ಹಲವು ವರ್ಷ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಿರುವವರೇ ಹೇಳುವವರೆಂದಮೇಲೆ ಕೇಳುವುದೇನು ? ಆದರೆ ಇದು ಚಿತ್ರದ ಒಂದಂಶ ಅಷ್ಟೆ. ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಭಾಗವಿದೆ. ಅದೆಂದರೆ ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಬಗೆ. ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸದೆ, ಆದರೆ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಮೊದಲು ತೋರಗೊಡದೆ, ಬೋಧಿಸುವ ಬಗೆಯದು.

ಅದೆಂದರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಭಾರತೀಯರು ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯುವ ಬಗೆ: ಅರ್ಥಾತ್ ನೇರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ನೇರ ಮಾರ್ಗ. ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಮಗಿದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು.

ಅದು ಹೇಗೆ ?— ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಹುಮಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಕಾರಣವು ಸರಳ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳು ರಾಶಿ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಂತಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಹೋಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸರ್ವನಾಮಗಳು, ಭಾಷಾಬಂಧ (Structure)ದ ಕೆಲವೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರಗಳು, ಕೆಲವೇ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ ಶಬ್ದ- ಕ್ರಿಯಾರೂಪಗಳು—ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು !

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಬಹುಮಟ್ಟಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೃದಂತಗಳೇ ನಡೆಸಿಕೊಡುವುವು ಮತ್ತು ಆ ಕೃದಂತಗಳೇ ಹೇರಳವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಂತಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ತುಂಬಿವೆ !

ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ

ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಡುಭಾಷೆಯಾಗಿ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶವಾದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆ ಭಾಷೆಯ ಬಹುಪಾಲಿನ ಕಷ್ಟಗಳು ದೂರವಾದಂತೆಯೇ

ಸರಿ. ಉದಾ: ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವೈಚಿತ್ರ್ಯವು ಜರ್ಮನ್ (ಯಾ ಹಿಂದೀ) ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಅದರ ಲಿಂಗ- ಇವೆರಡರ ಜ್ಞಾನವೂ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಆಗುತ್ತಾ ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿ ಅಭ್ಯಾಸವೂ ಅಂತೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಅನವಶ್ಯವೆಂದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿಯ ಉಚ್ಚಾರಣಾದಿವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೂ ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ?

'ಬೇಸಿಕ್ ಸಂಸ್ಕೃತ'

Basic English ಬೋಧನೆಯಂತೆ "Basic Sanskrit"- ಇದರ ಬೋಧ್ಯತೆ, ತದಪೇಕ್ಷಿತಕನಿಷ್ಠ (minimum) ಶಬ್ದಭಾವಗಳ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಸ್ವದೇಶ-ಪರದೇಶಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ಹಿಂದೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಡಾ|| ಎಫ್. ಡಬ್ಲ್ಯು. ಥಾಮಸ್, ಡಾ|| ಫ್ರೇಡರ್ ಇವರುಗಳೂ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಎಸ್. ಕೆ. ಚಟರ್ಜಿ, ಡಾ|| ಆರ್. ಸಿ. ಮಜುಮ್‌ದಾರ್, ಡಾ|| ಸಿ. ಕುನ್ಹನ್‌ರಾಜಾ, ಸರ್ದಾರ್ ಕೆ. ಎಂ. ಪಣಿಕ್ಕರ್, ಡಾ|| ವಿ. ರಾಘವನ್— ಇವರುಗಳೂ ಉಲ್ಲೇಖ್ಯರು*. ಕೃದಂತಗಳ ಕಷ್ಟಪರಿಹಾರಕ ಧರ್ಮವನ್ನು

---

* ಹೋ. "ಸಂಸ್ಕೃತ ಇತನೀ ಸರಲ ಹೈ ಕಿ ರಸೋಈ ಬನಾನೇವಾಲೀ ತಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮಝ ಲೇತೀ ಹೈಂ| .... ಯದಿ ಥೋಡಾ ಥೋಡಾ ಬತಾತೇ ಚಲೇಂ ತೋ ವಹ ಅಂಗ್ರೇಜೋಂಕೆ ಬಹರೋಂ ಕಿ ಅಂಗ್ರೇಜೀ ಸೇ ಕಹೀಂ ಅಧಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬೋಲ್ ಲೇಗಾ | ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಣ ಕಾ ನಿಯಮ ಕರನಾ ಪರಮಾವಶ್ಯಕ ಉಪಾಯ ಹೈ .... ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಣ ಕಾ ಅಭ್ಯಾಸ ಸುಗಮತಾ ಸೇ ಹೋ ಸಕತಾ ಹೈ ಯದಿ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಶ್ರೇಣೀ ಮೇಂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೇಂ ಬೋಲನೇಕಾ ನಿಯಮ ಕರದೇ ಔರ್ ಪಠನಾರ್ಥೀ ಘರ್ ಘರ್ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೇ ಬೋಲನೇ ಕಾ ಅಭ್ಯಾಸ ಡಾಲೇಂ |"

—ಪದವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಜ್ಞ ಶ್ರೀ ಪಂ. ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತ ಜೀ ಜಿಜ್ಞಾಸು, ಪು. 110, 'ಸರಲತಮವಿಧಿ'

ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರೂ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂತಹ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾದ ಕೃದಂತಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದೇ ಈ ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಇತಿಹಾಸ

ಕೃದಂತಗಳ ಬಳಕೆ ಎಲ್ಲೋ ಈಚೆಗೆ ಆರಂಭವಾದುದಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಸರಳ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬೇಕು ಅಥವಾ ಸೀಮಿತವೆಂದೂ ಅಲ್ಲ. ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದವರೆಗೂ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಇದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. (ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಪದಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ/ಸುಲಭ ಕೃದಂತಗಳು):

1. ಅಗ್ನಿಮೀಳೇ **ಪುರೋಹಿತಂ**....ಋಗ್ವೇದ 1.1.1.
2. ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಂ .... ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ 1.
3. ತಪಸ್ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ**ನಿರತಂ** .... ರಾಮಾಯಣ 1.1.1.
4. ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ **ಸಮವೇತಾ ಯುಯುತ್ಸವ** : .... ಭಗವದ್ಗೀತೆ 1.1.
5. ವಾಗರ್ಥಾವಿವ **ಸಂಪೃಕ್ತೌ** .... ರಘುವಂಶ 1.1.

ಹೀಗೆ ಕೃದಂತಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೇ ಆಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪದವು ತಾನೆ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಸಾಧಿತವಾಗಿಲ್ಲ ?

ಸುಲಭ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು 'ಚಲಾಯಿಸುವುದು' ತೀರ ಕಷ್ಟವಲ್ಲವೆಂದು ಮೇಲೆ ತೋರಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳು (–ಅವುಗಳ ರೂಪಗಳು), (ಸಂಧಿ-ಸಮಾಸ ಮುಂತಾದ) ಕೆಲವು ಅವಶ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು — ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಅಂತಲ್ಲಿ (–ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಆರಂಭ

ದಿಂದಲೇ ಕಲಿಯಲು ಅರ್ಧ ವರ್ಷವೂ ಬೇಕಾಗದು), ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ (-ಗೀತೆ), ಪುರಾಣ-ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕಾಳಿದಾಸನ ಕಾವ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಯತ್ನಿಸಬಹುದು.

1.12 ಪ್ರೌಢ ಸಂಸ್ಕೃತ

ಆದರೆ ಪ್ರೌಢಭಾಷಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ-ಮತ್ತು ನಿರ್ದುಷ್ಟರೂಪನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಮುಗ್ಗರಿಸುವವರೇ, ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ *. ಇಲ್ಲಿಯ ರೂಪಬಾಹುಲ್ಯವೂ ತೊಡಕಿನದೇ.

ರೂಪಬಾಹುಲ್ಯ

ಉದಾ :- ಒಂದೊಂದು ಧಾತುವಿಗೂ 10 ಲಕಾರಗಳು. ಒಂದೊಂದರಲ್ಲೂ ಮೂರು ಮೂರು ಪುರುಷ ವಚನಗಳು. ಅಲ್ಲಿಗೇ 90 ರೂಪಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. (ಇದು ಪರಸ್ಮೈ/ಆತ್ಮನೇಪದಿ ಧಾತುಗಳಿಗೆ. ಉಭಯಪದಿ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡರಷ್ಟು). ಇದಿಷ್ಟೂ ಕರ್ತರಿ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ.

ಇನ್ನು ಕರ್ಮಣಿ/ಭಾವೇ ಹಾಗೂ ಣಿಚ್ (ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ) ಸನ್ (ಇಚ್ಛಾರ್ಥಕ) ಹಾಗೂ ಯಙ್-ಯಙ್‌ಲುಕ್ (ಪೌನಃ ಪುನ್ಯಾದ್ಯರ್ಥಗಳು)- ಈ ಅಂತಗಳಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟಷ್ಟು ರೂಪಗಳೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸುಮಾರು 540 ಕ್ಕೂ ಮೀರಿ ರೂಪಗಳಾದುವು-ಒಂದೊಂದು ಧಾತುವಿಗೇ ! ಇವಲ್ಲದೇ ಪ್ರತ್ಯಯ ಮಾಲಾ ಪ್ರಕರಣವಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕ ರೂಪಗಳು!

---

* ಇಡ್ ವಿಚಾರ ನುಮ್ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನೇ ಎಡವಿರುವ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಉದಾ :- ಮುಷ್ಟಂ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಹಯತಾ ಸ್ವಮರ್ಥಂ (ಶಾಕುಂತಲಂ ೫ನೇ ಅಂಕ), ಪ್ರತ್ಯಯಾದಾಶ್ವಸಂತ್ಯಃ (ಪೂರ್ವ ಮೇಘ).

ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

ಇನ್ನೀ ರೂಪಗಳಾದರೂ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಧಾತುಗಳ ಗಣ–ಪದ ಕ್ರಮಗಳು, ಇಡ್‌ವ್ಯವಸ್ಥೆ – ಇವುಗಳ ಖಚಿತ ಜ್ಞಾನ ಬೇಕು. ಸಂಧಿ ಪ್ರಕರಣವು ಕರಗತವಾಗಿರಬೇಕು. ಣತ್ವ-ಷತ್ವಗಳ ನಿಯಮಗಳನ್ನರಿತಿರಬೇಕು.

ಬಳಕೆ

ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸೇರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಅರಿವು ಬೇಕು. ಆಗ ಉಂಟಾಗುವ 'ಪದ'–ಬದಲಾವಣೆ (ಪರಸ್ಮೈ→ಆತ್ಮನೇ–ಇ.), ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರಕಪೇಕ್ಷೆ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಳಕೆಗಳು (Idiomatic usages), ಇವೊಂ ದದೊಂದರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೂಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಂತೂ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವೇ ಸರಿ-ಒಟ್ಟಿನ 2001 ಧಾತುಗಳಿಗಿರಲಿ, ಉಪಯುಕ್ತವೆನಿಸುವ 500 ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹ ! ಹಾಗೆಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಿಸ್ತೃತ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ರೂಪನಿಷ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂಬುದಂತೂ ಮತ್ತೂ ದುಶ್ಶಕವೇ ಸರಿ.

ಕಷ್ಟಂ ವ್ಯಾಕರಣಂ

ಬಿಗಿಯಾದ ಭಾಷೆ ಬರಲು ಇನ್ನೂ ಕೃದಂತಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲೂ ಗಣ–ಪದ–ಇಟ್‌ತ್ವಾದಿ ಬಾಧೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕೌಮುದಿಯ ಮಿಕ್ಕಪ್ರಕರಣಗಳ ಕ್ಲೇಶವೂ ಅಲ್ಪವಲ್ಲ. ಎಂತಲೇ ವ್ಯಾಕರಣ ದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ದೊರೆಯಲೆಂದೇ, ಅದನ್ನು ಪಡೆದವರಿಂದ, ಭಟ್ಟಿಕಾವ್ಯ, ಧಾತುಕಾವ್ಯ, ವಾಸುದೇವವಿಜಯ ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳು ರಚಿತವಾದುವು.

ಕಷ್‌ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಕ್ತಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ರೂಪದ್ವಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು, ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯೀ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೇಲಿನ ಕಾಶಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ "ಕಷ್ಟಂ ವ್ಯಾಕರಣಂ" ('ಕಷಿತಂ ಸುವರ್ಣಂ') ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಿದೆ! ಹರದತ್ತನ ಪದಮಂಜರೀ ಎಂಬ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ "ವ್ಯಾಕರಣಸ್ಯ ಕಷ್ಟತ್ವವ್ಯ

ಇಡಾಗಮಾದಿ ವ್ಯವಸ್ಥಾಯಾ ದುಜ್ಞಾನತ್ವಾತ್"* ಎಂದಿದೆ! ವ್ಯಾಕರಣ-ಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಲೋಡನೆಗೆ ಎಷ್ಟುಕಾಲ ಬೇಕು? "ದ್ವಾದಶವರ್ಷೈಃ ವ್ಯಾಕರಣಂ ಶ್ರೂಯತೇ!".

1.13 ಕೃದಂತಗಳ ಲೋಕ

ಕೃದಂತಗಳ ಪ್ರಪಂಚವು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಒಂದೆರಡು ಉದಾ. ಗಳಿಂದ ನೋಡಬಹುದು.

ಉದಾ. ಕೃ (ಮಾಡು).

ಕರ್ತಾ, ಕರ್ಮ, ಕರಣ, ಕ್ರಿಯಾ, ಕೃತಿ, ಕರಣ, ಕಾರಣ, ಕಾರಕ, ಕರ್ತವ್ಯ, ಕರಣೀಯ, ಕಾರ್ಯ, ಕೃತ್ಯ, ಕ್ರತು, ಕೃತ್ರಿಮ; ಕರ, ಸುಕರ, ದುಷ್ಕರ, ದಿವಾಕರ, ನಿಶಾಕರ, ಕಿಂಕರ, ಶಂಕರ, ಭಯಂಕರ, ತಸ್ಕರ, ಯಶಸ್ಕರ, ಭಾಸ್ಕರ, ಆಕಾರ, ಆಕಾರ, ಪ್ರಕಾರ, ಅಪಕಾರ, ಉಪಕಾರ, ವಿಕಾರ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಪರಿಷ್ಕಾರ, ಬಹಿಷ್ಕಾರ, ಅಧಿಕಾರ, ಸತ್ಕಾರ, ಅಂಧಕಾರ, ಕುಂಭಕಾರ; ಉಪಕಾರಿ ಅಪಕಾರಿ; ಪ್ರಕೃತಿ, ವಿಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ; ಸುಕೃತ, ದುಷ್ಕೃತ, ಅಕೃತ; ಪುಣ್ಯಕೃತ್ ಪಾಪಕೃತ್ ಶುಭಕೃತ್ ಕರ್ಮಕೃತ್;

ಕುರ್ವನ್ ಕುರ್ವಾಣಃ ಕರಿಷ್ಯನ್ ಕರಿಷ್ಯಮಾಣಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಃ ಕಾರ್ಯಮಾಣಃ ಚಿಕೀರ್ಷಿತಂ ಚಿಕೀರ್ಷಣೀಯಂ ಚಿಕೀರ್ಷಾ ಚಿಕೀರ್ಷುಃ ಕೃತ್ವಾ, ಕಾರಯಿತ್ವಾ, ಸಂಸ್ಕೃತ್ಯ, ಅಲಂಕೃತ್ಯ, ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ, ತಿರಃಕೃತ್ಯ-

---

* ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಧಾತುಪ್ರಪಂಚವೇ ಕ್ಲಿಷ್ಟತಮವೆನಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ನೂತನ ಮಾದರಿಯ ಕೈಪಿಡಿಯ ಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾತುಕೋಶಗಳ ಸಾಲನ್ನೇ ಮೊದಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣದ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುವ ಯಾವತ್ತೂ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನವನಿರೂಪಣೆಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವು ನಮಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ನೋಟವನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯ 'ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆ' ಗಳಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ತಿರಸ್ಕೃತ್ಯ, ಮನಸಿಕೃತ್ವಾ, ಮನಸಿಕೃತ್ಯ; ವಿಕಾರ್ಯ, ಕರ್ತುಂ, ಕಾರಯಿತುಂ ಚಿಕೀರ್ಷಿತುಂ ಏವಂಕಾರಂ ಕಥಂಕಾರಂ ದ್ವಿಧಾಕಾರಂ ದ್ವೇಧಾಕಾರಂ ಅಲಂ ಕರಿಷ್ಣುಃ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಇವಲ್ಲೀ ಸುಮಾರು 40 ಕೃದಂತಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ !

ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಕೃದಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಇನ್ನು ಈ ಧಾತುವಿಗೆ ಸೇರುವ ಉಪಸರ್ಗ–ಉಪಪದಗಳಿಂದಾಗಿ (ಉದಾ.ಗೆ ನಮ್ಮ – ಮುಂದೆ ಬರಲಿರುವ–, ಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಾರು 20 ಉಪಸರ್ಗಗಳು 28 ಉಪಪದಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಅರ್ಥಾದಿ ಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದೆ) ಮತ್ತಿನ್ನೆಷ್ಟು ರೂಪಸಮೃದ್ಧಿ ಅರ್ಥಬಹುಲತೆಗಳಾಗ ಬಹುದೆಂದು ವಾಚಕರೆ ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಮತ್ತೊಂದು ಉದಾ. ಗಮ್: ಹೋಗು.

ಗಂತವ್ಯ ಗಮನೀಯ ಗಮ್ಯ ಗಮನ ಗತಿ ಗಮಕ ಗಂತಾ ಆಗುಂತಕ ನಿಗಮ. ಆಗಮ ಭುಜಗ– ಭುಜಂಗಮ ತುರಗ–ತುರಂಗ–ತುರಂಗಮ ವಿಹಗ–ವಿಹಂಗ–ವಿಹಂಗಮ ಪ್ಲವಗ ಪನ್ನಗ ಉರಗ ಪಾರಗ ಸರ್ವಗ ದೂರಗ ದುರ್ಗ ದುರ್ಗಮ ಹೃದಯಂಗಮ ಇತ್ಯಾದೀತ್ಯಾದಿ.

1.2 ಕೃದಂತಗಳ ಆಕರಗಳು –I

1.21 ಈ ಹಿಂದಿನ ಯತ್ನಗಳು–1

ಈ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಹೇಗೆ ? ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಳಕೆ ಹೇಗೆ ? ಇವನ್ನು ಈ ರೀತಿಗಳಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು.

(೧) ಆಧುನಿಕ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲಾದ ವ್ಯಾಕರಣ ಕೃತಿಗಳು : ಉದಾ : ಶ್ರೀ ಎಂ. ಆರ್. ಕಾಳೆ, (A Higher Sanskrit Grammar), ವಿ. ವಿ. ಉಪಾಧ್ಯೆ (Dhaturupachandrika) ಮುಂತಾದವರ ಕೃತಿಗಳು. ರೂಪಗಳುಂಟಾಗುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀ ಕೀಲ್‌ಹಾರ್ನ್ ಅವರ ಪುಸ್ತಕ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತ (ವಾಮನ ಶಿವರಾಮ ಆಪಟೇಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೇ ಆಗಿದೆ -A Guide to Sanskrit Composition). ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿವೆ. ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಲಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಈ ರೀತಿಯ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಯತ್ನಿಸಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಕೀಲ್‌ಹಾರ್ನ್‌ರವರಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಪ್ರಾಯೇಣ ಯಾರೂ ಬರೆದುದೇ ಇಲ್ಲ.

(೨) ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು (ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಲಕಾರರೂಪಗಳೊಡನೆಯೇ) ತೋರಿಸಿಕೊಡುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು : ಉದಾ. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಧಾತುರೂಪ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ (ತೆಲುಗು ಲಿಪಿ), ಟಿ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಬೃಹದ್ಧಾತು ರೂಪಾವಲಿ (ಕುಂಭಕೋಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತ) ಜೀವಾನಂದ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರರ ಧಾತುರೂಪಾದರ್ಶ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಮದ್ಗುರುನಾಥವಿದ್ಯಾನಿಧಿಯ ಧಾತುಕಲ್ಪದ್ರುಮ (ಕಲ್ಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುವು) ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವೆನಿಸುವಂತಹುದು ಸಾಯಣವಿರಚಿತ ಮಾಧವೀಯ ಧಾತುವೃತ್ತಿ (ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತ). ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಧಾತುರೂಪಾದರ್ಶವೊಂದನ್ನು ಹೊರತಾಗಿ ಮಿಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಪಾಣಿನೀಯ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯೀ ಸೂತ್ರಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಹೇರಳವಾಗಿದೆ. ಹಲವು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಮಾಧವೀಯ ಧಾತುವೃತ್ತಿಯೇ ಇವಿಷ್ಟರಲ್ಲೂ ಅತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ವಿದ್ವದ್ವೃಂದದಲ್ಲಿ ಬಹ್ವಾದೃತವೆನ್ನಬಹುದು. ಇಂದು ಇವಿಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಃ ಯಾವೊಂದು ಕೃತಿಯೂ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ -ಕೃಷ್ಣಜೀಭಾಸ್ಕರ ವೀರಕರರ ಸುಲಭಧಾತುರೂಪಕೋಶವು ಸಹ. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯೆಂದರೆ ಮದ್ರಾಸಿನ ಮೈಲಾಪುರದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲಾ (ಐದು ಸಂಪುಟಗಳು ; 1965 ರಿಂದ 1971ರ ವರೆಗೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು.

(೩) ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬೃಹದ್ ವಿಶ್ವಕೋಶಗಳು : ತಾರಾನಾಥತರ್ಕವಾಚಸ್ಪತಿಯವರ ವಾಚಸ್ಪತ್ಯ, ರಾಜಾರಾಧಾಕಾಂತದೇವ ಬಹಾದುರರ ಶಬ್ದಕಲ್ಪದ್ರುಮ ಇ.

(೪) ಪ್ರೌಢಗ್ರಂಥಗಳು – ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಕೌಮುದೀ, ಧರ್ಮಕೀರ್ತಿಯ ರೂಪಾವತಾರ, ಭಟ್ಟೋಜಿ ದೀಕ್ಷಿತನ ಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದೀ, ಶ್ರೀ ವರದ ರಾಜನ ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದೀ ಮತ್ತು ಲಘುಸಿದ್ಧಾಂತ ಕೌಮುದೀ ಇ.

1.21 ಅವುಗಳ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧಾತುವಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕೃತ್ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತೋರಿಸದಿರುವುದೇ ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಅನಾನುಕೂಲ್ಯವೆನ್ನಬಹುದು.

ರೂಪನಿಷ್ಪಾದನ – ಸೂಚನೆ

ಕೀಲ್‌ಹಾರ್ನ್, ಉಪಾಧ್ಯೆ ಮುಂತಾದವರು ರೂಪನಿಷ್ಪಾದನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಬಗೆ - ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧಾತುವಿನ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವೇ ಆಗಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಮೇಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಸೂತ್ರಗಳ (ಮತ್ತು/ಅಥವಾ ತದನುವಾದಗಳ) ಬಲ ದಿಂದಲೇ ಮುಂದುವರಿದು ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೂ ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ.

ಇನ್ನುಳಿದ ತೆರನ ಕೃತಿಗಳು ಇತ್ತ ಆರಂಭಿಸುವವರಿಗೂ ಅತ್ತ ವಿದ್ವಾಂಸ ರಿಗೂ ಆಗದಂತಿವೆ. ಸೂತ್ರೋಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ರೂಪಸಮರ್ಥನೆಯು ಪ್ರಾರಂಭಿ ಸುವವರಿಗೆ ಅನವಶ್ಯ. ಬಹು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಬೋಧ್ಯವಲ್ಲ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಬಲ್ಲವರೇ ; ಅವರಿಗೊಂದು 'ಜ್ಞಾಪಕ'ವೆಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಅಕಾರಾದಿ

ಮತ್ತು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕ್ಲೇಶ–ದೋಷಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಜೀವಾನಂದ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರ ಇವರ ಧಾತುರೂಪಾದರ್ಶ (ಕಲ್ಕತ್ತ 1875) ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥ ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರಾಯೇಣ ಮತ್ತಾವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲೂ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಅಕಾರಾ

ದಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಗಣಶ:-ಪದಶ: ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಸರ್ವತ್ರ. ಸರಿ, ಅದರೊಳಗಾದರೂ ಅಕಾರಾದಿಯೇ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗಲಿ, ಕಲಿಕೆಯು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಾಗಲೆಂದು ಮೊದಲು ಸರಳರೂಪಗಳು, ಆಮೇಲೆ ಕ್ಲಿಷ್ಟರೂಪಗಳು -ಎಂದೀ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಅಕಾರಾದಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟಿದೆ ಯೆನ್ನೋಣವೇ ? ಅದೂ ಆಗದು. ಏಕೆಂದರೆ 'ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾದ ಕಲಿಕೆಯು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ? ಸಾರ್ವಧಾತುಕ ರೂಪಗಳಿಗೋ ?, ಆರ್ಧಧಾತುಕಗಳಿಗೋ ? ಕೃದಂತಗಳಿಗೋ ?, ಒಂದಕ್ಕಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದ ಕ್ಕಾಗದಂತಿದೆ ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಶಬ್ದಗಳ ರಚನೆ (Structure).

ಮಾದರಿ

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದಾಗ ಉಪಾಧ್ಯೆಯವರ ಕೃತಿಯು ಈ (ಕಲಿಕೆಯ) ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆಯೆನ್ನುವುದಾದರೂ, ಯಾವ ಧಾತು ವಿಗೆ ಯಾವ ಮಾದರಿಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೂ ನಿರ್ದೇಶನವಿಲ್ಲದೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿ ಮಾದರಿಯಡಿಯಲ್ಲೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ (exhaustive) ಅಭ್ಯಾಸ ಸೂಚಿ (drilling) ಯಿಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ತನಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂಪವು ನಿಶ್ಚಿತ ವಾಗಿ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದೆಂದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಅಸಂಗತವೆನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಅಂತೂ ಕೆಲವೇ ಮಾದರಿ (worked examples) ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅಭ್ಯಾಸದ ಲೆಕ್ಕ (riders and problems) ಗಳನ್ನು ಮಾಡಸೂಚಿಸುವ ಗಣಿತದ ಪುಸ್ತಕವು ಯಾವ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೂ ಉತ್ತರದಿಕ್ಸೂಚಿ (hints on solving the problem) ಯನ್ನಾಗಲಿ, ಉತ್ತರ (final answer)ವನ್ನಾಗಲೀ ಸೂಚಿಸದೇ ಹೋದಾಗ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾತ ಅನುಭವಿಸುವುದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಅನಿಶ್ಚಯ-ಅಧೈರ್ಯಗಳೇ ಆತನ ಪಾಲಿಗೆ ಬರತಕ್ಕವು.

'ಸುಲಭ' ಧಾತುಗಳೇ 'ಕಷ್ಟ'!

ಅದ್ಭುತವೆಂದರೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕೊಡುವೆವೆನ್ನುವ

ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನೇ ಈವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದು. 'ಕ್ಲಿಷ್ಟ" ವೆನ್ನುವುದು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸಾಪೇಕ್ಷ (relative) ಪದವಷ್ಟೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಆರಂಭಿಸುವಾತನಿಗೆ ಸುಲಭಧಾತುಗಳ ವಿಷಯ ದಲ್ಲೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧೈರ್ಯವೇ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಯಾವ ಧಾತುವಿನ ಯಾವ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಆ ಧಾತು ವಿರುವ ಪುಟವನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ ತಿಳಿದುಬರುವುದು. ಒಂದೇ ಧಾತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಣಗಳಲ್ಲಿರುವುದಾದರಂತೂ ಆಗ ಸಮಸ್ಯೆ ಮತ್ತೊ ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. (ಧಾತುಗಳ ಅಕಾರಾದಿ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮೊದಲೋ ಕೊನೆಯಲ್ಲೋ ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಗಣಪದಗಳ ನಿರ್ದೇಶ ವನ್ನೂ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಆಗ,) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ 'ಗಣ' ದೊಳಗೆ ಆ 'ಪದ' ದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಲಾರಂಭಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆ–೧

ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಇವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಮುಂದೆ ಹಲವು ಕಷ್ಟಗಳು ಅವನಿಗೆ ತಲೆದೋರಬಹುದು. ಒಂದೆರಡು ರೂಪಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಾವುದನ್ನೊ ಮಾದರಿಯನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪಗಳು ಸಿಕ್ಕರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಒಳ್ಳೆಯ ಅದೃಷ್ಟವೆಂದೇ ಅದನ್ನು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಬಹು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಧಾತುವಿನ ರೂಪವನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕೊನೆಗೆ 4ನೆಯ ಬಾರಿಯೋ 5ನೆಯ ಭಾರಿಯೋ ಹುಡುಕಿದಾಗಲೇ ರೂಪಗಳು ದೊರಕುವುದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ (usual). ಆದರದೋ ! ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ರೂಪಗಳ ಮಾದರಿಯೇ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ! ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ, ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ವಿಶದ ಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆ–೨

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಈ ದುರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಾಟಿದರೂ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆ

ಮುಗಿಯಿತೆನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ತೆರನಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಮುದ್ರಣದೋಷಗಳ ಹಾವಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೇ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ನಿದರ್ಶನಗಳೆಂದರೆ ಬಹುಕಾಲ ಬಹುತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಧಾತುರೂಪಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ಮತ್ತು ಬೃಹದ್ಧಾತುರೂಪಾವಲಿಗಳು. (ದಶಕೃದಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿರುವ) ಧಾತುರೂಪ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯೇ ಸುಮಾರು 50 ಪುಟಗಳು! ಅಲ್ಲೇನು, ಬರೀ ಮುದ್ರಣದೋಷಗಳೇ? ಇಲ್ಲ. ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಇದೇನೋ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವೇ. ಆದರೆ, ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಾದರಿ ಸರಿಯಲ್ಲ "ಬೇರೆ ಮಾದರಿ"ಯೆನ್ನುವುದು; ಗ್ರಂಥಕರ್ತನೇ ಒಂದು ರೂಪವೆಂದುಕೊಂಡು ಮುದ್ರಾಪಿಸಿದ್ದುದು ಕೊನೆಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತನಗೇ ತೋರಿಬಂದು ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸೂಚಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು! ಉದಾಃ ಗೆ ಧ್ವಂ-ಢ್ವಂಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೀಗಾದಾಗ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೇ ಭ್ರಮೆಯಾಗುವುದೆನ್ನುವಾಗ ಇನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಪಾಡೇನು? ಕೆಲವು ರೂಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು, ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರವೊಂದನ್ನುದಾಹರಿಸಿ "ಇವಾವ ರೂಪಗಳೂ ಆಗವೆಂ" ದು ಹಲವು ರೂಪಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ತೊಡೆದು ಹಾಕಿದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಗತಿಯೇನು? ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷ, ಒಂದೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ "9 ಸಾಲುಗಳು ಪೂರಾತಪ್ಪು-ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರೆ"-ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಾಡುವುದೇನು? ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಂತೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಧಾತುವಿನ ಗಣ-ಪದಗಳನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಒಮ್ಮೆ ಅರಿತು, ರೂಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು (ಅಥವಾ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹಲವು) ಕಡೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಿಳಿದು ಕೊನೆಗೆ ಮಗದೊಮ್ಮೆ ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡಬಹುದು!

ಅನುಬಂಧದ ಬಂಧ

ಇಷ್ಟಾಗಿ ಧಾತುಗಳ ನಿರ್ದೇಶವು, ಒಂದೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕೆಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ "ಸಾನುಬಂಧ" ವಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯತಕ್ಕದು- ನಿರನುಬಂಧವಾಗಿಯೂ-ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೆ ಪುಸ್ತಕವು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲವೇ ? ಇಂದಂತೂ ಪಾರಂಪರಿಕವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವೇ ಲುಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರಲು

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಿರಲಿ ಪ್ರೊಫೆಸರುಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೇ ಸಾನುಬಂಧ ಧಾತುಗಳ ಸ್ಮರಣೆಯಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ! ಹೀಗಾಗಿ "ನಿಂದತಿ" ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು "ಣಿದಿ" ಧಾತುವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಕಲ್ಪತೇ- ಕೃಪೂ, ಕೀರ್ತಯತಿ- ಕೄತ, ಗಚ್ಛತಿ-ಗಮ್ಲೃ, ನಂದತಿ – ಟುನದಿ' ಸ್ತೌತಿ-ಷ್ಟುಞ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ.

ಅಂದ ಮೇಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಗಣ ಪರಸ್ಮೈಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅಕಾರಾಂತ, ಆಮೇಲೆ ಇಕಾರಾಂತ, ಆಮೇಲೆ ಈ ಕಾರಾಂತ (ಅದಂತ, ಇದಂತ, ಈದಂತ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕ್ರಮವೂ ಸುಬೋಧ್ಯವಾಗದು. ಈವರೆಗಿನ ಯಾವೊಂದು ಕೃತಿಯಾದರೂ ಸಾನುಬಂಧ-ನಿರನುಬಂಧ ರೂಪ ಗಳ ಸಮೀಕರಣ (equation) ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆಯೇನು ? ಇಲ್ಲ!

ಅಂತೆಯೇ ಧಾತುಪಾಠವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭೂ(ಪ.) ಏಧ(ಆ) – ಹೀಗೆ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕ್ರಮವೂ ಇಂದು ಸುಕರವಾದ ಕ್ರಮವೆನಿಸಿಸ ದಂತಾಗಿದೆ.

ಶಬ್ದರೂಪಜ್ಞಾನ

ಕೊನೆಗೆ ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲೂ ಹಲವು ಮಾದರಿಶಬ್ದಗಳ ಪರಿಜ್ಞಾನ ಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತನಿರ್ದೇಶ ಮಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯೇ ಆಗದು. ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಜ್ಞಾನಮಾತ್ರದಿಂದ ಶಬ್ದದ ಎಲ್ಲ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ರೂಪಗಳು ಸುಲಭವೇದ್ಯವಾಗವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲಂತಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸು ವಾಗಲೇ ವರ್ತಮಾನಾದಿ ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳು ಭ್ರಾಮಕವಾಗಿರುವು ದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಗಮನಹರಿಸಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವ ಶಬ್ದರೂಪಾವಲಿಗಳು ಆವಶ್ಯಕವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹೊರತಾಗಿ ಬೇರಾವ ಶಬ್ದಮಂಜರಿಗಳೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ ತಕಾರಾಂತ ವೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು "ದದತ್" ಶಬ್ದವನ್ನು 'ಪಚತ್' ನಂತೆಯೋ, 'ಕುರ್ವತ್' ಶಬ್ದವನ್ನು 'ಧೀಮತ್' ನಂತೆಯೋ ನಡೆಸಿದಥ

ತಪ್ಪೇ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. 'ಮಹತ್' ಶಬ್ದದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಯಾವೊಂದು ಶಬ್ದವೂ ನಡೆಯದು !

ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕೃತಿಗಳು

ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿಯೇ ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ಆರಂಭದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಪಕರಿಸುವಂತೆಯೇ ಬರೆದಿರುವ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಸುಪ್ತಿಙಂತಸುಬೋಧಿನೀ ಮತ್ತು ವೀರಕರರ ಸುಲಭಧಾತುರೂಪಕೋಶ. ಇವೆರಡೂ ಅಲಭ್ಯವೇ ಆಗಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಪದಗಳ ಕ್ರಮ ವಿದೆ ; ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರತ್ಯಯ 'ಯ' (ಣ್ಯತ್/ಯತ್/ ಕ್ಯಪ್) ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಲಘು ಧಾತು ಮಂಜರಿಯಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಧಾತುನಿರ್ದೇಶವಿದ್ದು ಈ 'ಯ' ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆಯಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ರೂಪ-ಬಾಹುಲ್ಯಸಂಭವಗಳನ್ನೂ ಅನೀಯಾಂತ (ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಎರಡನೆಯ ರೂಪ ಗಳು) ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಶತ್ರಂತ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನುಮಾಗಮ ಸಹಿತ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಧಾತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ನಮ್ಮ ಕೃತಿಯ ಮೂರನೆಯ ಒಂದರಷ್ಟಿದೆ ; ಆದರೂ ಅದು ಬಾಲಪಾಠಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೇ ಆಗಿದೆ. ಸುಲಭಧಾತು ರೂಪಕೋಶದಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ತೊಡಕೆಂದರೆ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸರಳ-ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಪುಟ (Volume) ಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ರಮವಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಂಪುಟಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳು ದೊರೆಯ ದಂತೆಯೇ ಸರಿ. ಈಗಂತೂ ಯಾವ ಸಂಪುಟವೂ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ವ್ಹಿಟ್ನಿಯವರ ಕೃತಿ

ಇನ್ನುಳಿದಿರುವುದೆಂದರೆ ಡಬ್ಲ್ಯು. ಡಿ. ವ್ಹಿಟ್ನಿಯವರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಲಿಪಿ ಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿರುವ The Roots, Verb-forms and Primary Derivatives of the Sanskrit Language,

ಎಂಬ ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಮದ್ರಾಸಿನ 'ಸಂಸ್ಕೃತ ಎಜುಕೇಷನ್ ಸೊಸೈಟಿ'ಯ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಕಟಣೆ 'ಕೃದಂತ ರೂಪಮಾಲಾ'. ಮೊದಲನೆಯದು ಸುಮಾರು 800 ಧಾತುಗಳ ನಾನಾರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ (2039) ಧಾತುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಇವಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಿಯ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶವೇ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ತಾನು ಬರೆದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಇದನ್ನೊಂದು ಅನುಬಂಧವಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗ್ರಂಥಕರ್ತನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು "all the quotable roots of the language"– ಇದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನಂತೆ. ಗ್ರಂಥದ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನೋದ್ದೇಶವೇ chronology (ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯ) ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪದಬಗೆಗೂ ಇದು ಎಷ್ಟು ಹಳೆಯದು, ಎಷ್ಟುಬಾರಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ – ಎಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದೆ, ಎಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ–, ಇತ್ಯಾದಿಗಳತ್ತ ಅವನ ಮುಖ್ಯಗಮನ ಹರಿದಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ರೋಥ್–ಬೋಟ್ಲಿಂಗರ ಕೋಶವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಆಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಆ ಕೋಶದಂತೆ ವೃತ್ ಧಾತುವನ್ನು ವರ್ತ್ ಎಂದು ಕೊಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಾಷಾತೋಲನ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೇನೇ ಬೆಲೆಯಿರಲಿ, ಕೇವಲ ಸಂಸ್ಕೃತಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಅದು ಭ್ರಾಮಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು.

ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ರೂಪ ನಿರ್ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಮುಗಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು; ಕೆಲವನ್ನು ಪುಟಗಟ್ಟಲೆ ತೋರಿಸಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಧಾತುವಿನ ಗಣ – ಪದ – ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವೇ ಇಲ್ಲ. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ (ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆನುಪೂರ್ವಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ) ಗಣ ನಿರ್ದೇಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಅಂತೂ ಈ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ನಾವು ಹೇಳಿದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನೇ ಸ್ವತಃ ಯಾವರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ

ದ್ದಾನೋ ಅವು ಮಾತ್ರ ದೊರೆತಾವೇ ವಿನಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಧಾತುವಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರಿದಾಗ ಯಾವ ರೂಪವಾದೀತೆಂದು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಲು ಈ ಪುಸ್ತಕವೂ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ *

1.23 ಈ ಹಿಂದಿನ ಯತ್ನಗಳು - 2
– ಕೃದಂತ ರೂಪಮಾಲಾ

(ದಿ||) ಡಾ|| ವಿ. ರಾಘವನ್‌ರವರ ಪ್ರಚೋದನೆಯ ಮೇರೆಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ ರತ್ನಾಕರ, ಕುಲಪತಿ, ಪಂಡಿತ ಎಸ್. ರಾಮಸುಬ್ಬ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮಿಬ್ಬರು ಶಿಷ್ಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ, ಒಟ್ಟು 1425 ಪುಟಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 5 ಸಂಪುಟ ಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾದ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥವಿದು.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಒಟ್ಟು ಧಾತುಗಳ (2039) ಮುಖ್ಯ ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅವಲ್ಲಿ 1500 ಧಾತುಗಳ ವಿಸ್ತೃತನಿರೂಪಣೆ, 500 ಧಾತುಗಳ ಸಂಕ್ಷೇಪನಿರೂಪಣೆಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಧಾತುವಿಗೂ ಸುಮಾರು 20 ಮುಖ್ಯ ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳು. ಈ ರೂಪ ಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧ ಧಾತುವಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಣಿಚ್, ಸನ್ ಮತ್ತು (ಕೆಲವೇ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ) ಯಙ್ – ಈ ಅಂತಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಉಣಾದಿಪ್ರತ್ಯಯನಿಷ್ಪನ್ನರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕೊಡ ಲಾಗಿದೆ.

---

* ಈ ಕೊನೆಯ ವಿಮರ್ಶವು ಶ್ರೀ ರಾವಸಾಹೇಬಪಾಂಡುರಂಗ ವೆಂಕಟೇಶ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಪೇಠಕರ-ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮತ್ತು "ಕನ್ನಡ ತ್ರಾನ್ಸಲೇಟರಿಂದ ಸುಧಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ" ಸಂಸ್ಕೃತ—ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ [4ನೇ ಆವೃತ್ತಿ, 1893, ಮುಂಬಯಿ] ಯೆಂಬ ಪುಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ದೃಷ್ಟಿಯು "ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ [ಸಂಸ್ಕೃತ/ಕನ್ನಡ] ಶಬ್ದಗಳ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ"ಯ ಬಗೆಗೇ ಇದ್ದಿತೆಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಆದರೆ ಕೃಜಾದ್ಯಂತ - ಯಙ್‍ಲುಗಂತಗಳಿಂದಾಗುವ ಕೃತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು 130 ಕೃತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ 20ನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕೊಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೂ ಕೆಲವಂಶಗಳನ್ನು (particulars) ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೇ ನೇರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಮಿಕ್ಕವುಗಳ ಗುಣದೋಷಚಿಂತನವು ನಮಗಿಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಕೃತ.

1.24 ಇದರ ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಇದರಷ್ಟು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಗ್ರಂಥವೇ ಈವರೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಇದು ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಕೆಲವು ಎಚ್ಚರಿಕೆಗಳೊಡನೆ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತ ಉದ್ದೇಶವೇ ವಿನಾ ಅದರ ದೂಷಣೆಯು ಲಕ್ಷ್ಯವಲ್ಲ.

ಅಪೂರ್ಣತೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯ ಯಾವತ್ತೂ ಧಾತುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅದು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಆಗಿಲ್ಲ. ಉದಾ. ಹತ್ತನೆಯ ಗಣದ "ಧೃ" ಧಾತುವು ಧಾತುಪಾಠಲಭ್ಯವಾದರೂ ಈ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಧಾರಯತಿ—ಧಾರಯತೇ ಇ. ರೂಪಗಳು ಸರಳವೇ. ಇವುಗಳ ಕೃದಂತಗಳೂ ಕಷ್ಟವಲ್ಲವಷ್ಟೇ.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೆಲ ರೂಪಗಳೇ ಕಾಣೆಯಾಗಿವೆ—ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೇವಲ ಅನವಧಾನದಿಂದ. ಉದಾ. ದಿವ್‍ಧಾತುವಿನ ತುಮುನ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ರೂಪವೇ ಇಲ್ಲ. ವರ್ತಮಾನ ಕೃದಂತದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ರೂಪಗಳೂ ಹಲವೆಡೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಭೀ ಧಾತು,

ಆದರ್ಶ—ಅನಾದರ್ಶ

ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚ್ಯವೆಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಘೋರ ಅಪರಾಧವನ್ನೇ ಈ ಕೃತಿಯೂ ಮಾಡಿರುವುದು. ಅದೆಂದರೆ ಒಂದು ಧಾತುವಿನ ರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಡುವುದು. ಇದನ್ನು ಮಾಡಲೇಬಾರದೆಂದಲ್ಲ. ಮಾಡುವಾಗ ಅತ್ಯಂತ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಅತಿಮುಖ್ಯ. ಮಿಕ್ಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಕ್ಷಮೆಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತಾದ ಅವಕಾಶವಿದೆಯೆಂದೆನ್ನಬಹುದು. ಕಾರಣ ಅವುಗಳ ಗಾತ್ರವೇ ಕಿರಿದು. ಉದ್ದೇಶವೂ ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಘನವಾದ ಹಲವಾರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ತೆರನಾದ ದೋಷವು ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತು.

ಗಣ

ನಾವು ಹೀಗೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳ ದ್ವಾರಾ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅರಿಯಬಹುದು. ಒಂದು ಧಾತುವಿನ ಯಾವುದೇ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಎನ್ನುವಾಗ ವ್ಯಾಕರಣಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳತ್ತ ಗಮನವಿತ್ತೇ ಮಾಡಬೇಕಷ್ಟೆ. ಜುಷ್ ಎಂಬ ಆರನೆಯ ಗಣದ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಜುಷ್ ಎಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಗಣದ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳಂತೆಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅಲ್ಲಿ ತವ್ಯಮೊದಲಾದ ಕೆಲವೊಂದು ಕೃತ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವೇ ಉಂಟಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ !

ಪದ

ಹೀಗೆಯೇ ಪದಭೇದವೂ ತೊಡಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂಷ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳು ಕೂಟ್ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಉಭಯಪದಿ. ಎರಡನೆಯದು ಆತ್ಮನೇ ಮಾತ್ರ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರನ ರೂಪಗಳೇ [one set of forms] ದೊರೆಯದಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. "ರಾಜ್" ಧಾತುವನ್ನು "ಕಾಶ್ ಧಾತುವಿನಂತೆ"— ಎಂದಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ. ಆದರೆ ಪರಸ್ಮೈಧಾತುವಿಗೆ ಆತ್ಮನೇ ಮಾದರಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಉಪಯೋಜಕರು [users of the book] ಮಾಡುವುದು ತಾನೆ ಏನು?.

"ವಾಂಛ್" ಧಾತುವು "ಕಾಚ್" ಎಂಬುದರಂತೆ ಎಂದಾಗ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗಿರುವುದು. ಅಂತೆಯೇ "ಶುಭ್" ಧಾತು-ಆತ್ಮನೇ ಪದಿಯ ರೂಪಗಳು "ಕುಪ್" ಧಾತುಪರಸ್ಮೈ ಪದಿಯ ರೂಪಗಳಂತೆ ಎಂದಾಗಲೂ ವರ್ತಮಾನ-ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳು ಧಾತುವಿನ "ಪದ"ವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುವಷ್ಟೆ.

ಇಟ್

ಹೀಗೆಯೇ ಧಾತುಗಳ ಇಟ್‌ತ್ವನಿಮಿತ್ತಕ ಭೇದವೂ ಭ್ರಾಮಕವೇ ಆದೀತು. ಉದಾ.ಗೆ ಷಸ್ಟ ಧಾತುವಿನ ಕೃದ್ರೂಪಗಳು "ವಸ್ಥ" ಧಾತುವಿನಂತೆ ಎಂದು ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ, ಮೊದಲನೆಯದು ಸೇಟ್, ಎರಡನೆಯುದು ಅನಿಟ್.

ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ

ಅಂತೆಯೇ ಒಂದರ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವುದು ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ತಿರುಗು ಮುರುಗಾಗಿದೆ. ವ್ಯಥ್-ವ್ಯಧ್ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳು ಪ್ಲೀ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಎಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯವನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶದ ಮಿತಿಯೇ ಕಾರಣವೆಂದಿರಬಹುದೇನೋ. ಚೇಷ್ಟ ಧಾತುವನ್ನು ಗೋಷ್ಟ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಎಂದಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ.

ಅಸಂಬದ್ಧ

ಎಷ್ಟೋ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳನೇಕವು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿಬಿಡುವುದೂ ಹೇಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ದಕ್ಷ ಸಂಪಾದಕವರ್ಗದ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿತೋ ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಸದ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳು ಖದ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪದಂತೆ ಎಂದಾಗ ಆಗಿರುವುದು ಹೀಗೆಯೇ. ಕ್ತಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಒಂದರ ರೂಪಕ್ಕೂ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ. ಪೂರ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳು ಚುರ್ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಎಂದಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ. ಚೋರ್ಯಂ ಎಂಬಂತೆ

ಪೂರ್ಯಂ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? " ತರ್ಕಯಿತವ್ಯಂ " ಎಂಬುದು "ಗ್ರಾಸಯಿತವ್ಯಂ" ನಂತಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

ಭ್ರಾಮಕ

ಸಮಾನ ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳಿರುವ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಮಾದರಿಯನ್ನಾಗಿ ಕೊಡುವಾಗ ಎಚ್ಚರಬೇಕು. ಉದಾ.ಗೆ ರುಧ್ ಧಾತುವಿನ ಕೃದ್ರೂಪಗಳು ಭಿದ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪಗಳಂತೆ ಎಂದಾಗ ದಕಾರ-ಧಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯೋನ್ಯಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಹುವಾದ ಆಸ್ಪದವಿದೆ.

ಸಂಧಿ

ಸಂಧಿಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯುವ ಎಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಷ್ಟ. ಉದಾ.ಗೆ ಕ್ತ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಷ್ಟುತ್ವಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಇರುವಜಾಗ ವಿವೇಚನೀಯ. ಉದಾ.ಲಿಪ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪ ವಿಶ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪದ ಹಾಗೆ ಎಂದಾಗ ದೇಷ್ಟವ್ಯಂ ಎಂಬಂತೆ ಲಿಪ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪವಾಗದು. ನತ್ವ-ಣತ್ವ, ಸತ್ವ-ಷತ್ವಗಳ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಭ್ರಮಾಸ್ಪದ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಭಾಷ್ ಧಾತುವಿನ ರೂಪ ಭಾಮ್ ಧಾತುವಿನಂತೆ, ಭೂಷ್-ಕೂಜ್ ಧಾತುವಿನಂತೆ, ಭ್ರಮ್ ಧಾತುವು ಕ್ಲಮ್ ಎಂಬುದರಂತೆ ಎಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಾಗಿರುವುದು.ಅಂತೆಯೇ ಧಾತ್ವಾದೇಶವೋ ಪ್ರತ್ಯಯಾದೇಶವೋ ಇರುವೆಡೆಗಳಲ್ಲೂ. ವಶ್ ಧಾತುವು ಖಿಪ್ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಎಂದಾಗ ಖಿನ್ನವೆಂಬ ಕ್ತಾಂತರೂಪವು ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಲ್ಲ.

ಸತಾಯಿಸುವಿಕೆ

ಕೊನೆಯೆರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಂತೂ "ಸತಾಯಿಸುವಿಕೆ"ಯು ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೋಗಿದೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇದೋ ಒಂದೆರಡು ಉದಾ.ಗಳು. 'ವೃಜ್(X ಗಣ)' 'ಛೃದ್(X ಗಣ)' ದಂತೆ; ಮತ್ತು ಅದು ಛೃದ್(I ಗಣ)'ದಂತೆ ಎಂದಿದೆ. ಅಂತೂ ಹತ್ತನೆಯ ಗಣದ ಧಾತುವಿಗೆ,

ಕೊನೆಗೆ ಒಂದನೆಯ ಗಣದ ಮಾದರಿಯಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಶಕ್(V ಪ)- ಇದು ಶಕ್(IV ಉ)ವಿನಂತೆ ಮತ್ತು ಅದು ನಶ್(IV ಪ) ವಿನಂತೆ- ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ. [5ನೆಯ ಗಣದ ಧಾತುವಿಗೆ 4ನೆಯದರ ಮಾದರಿ; ಪರಸ್ಮೈಗೆ ಉಭಯಪದಿ ಮಾದರಿಯಾಗದು ; ಇದರ ವಿಪರೀತವೂ ಅಷ್ಟೆ] ಸಿಧ್(IV)- ಇದು ಸಿಧ್ (I)ರಂತೆ; ಅದು ಶೃಧ್‌ವಿನಂತೆ; ಅದು ಪೃಷ್‌ವಿನಂತೆ-ಎನ್ನು ವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ (ಮೊದಲನೆಯದು ಅನಿಟ್ಟಾದರೆ ಕಡೆಯದು ಸೇಟ್).

ಅನ್ವೇಷಣೆ

ವಸ್ತುತ : ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ (actual users) ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಅನಾನುಕೂಲ್ಯಗಳಿವೆ. ಕೆಲವೇಳೆ ಒಂದು ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿಯ ಧಾತುವಿನ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಆದರ ಮಾದರಿ ಮಗದೊಂದರಲ್ಲಿ! [ಧಾತು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೇನೋ ಮಾದರಿ ಧಾತುವಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಯಾವ ಸಂಪುಟವೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪುಟಸಂಖ್ಯಾನವನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟದಿಂದ ಪಂಚಮ ಸಂಪುಟದ ವರೆಗೂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ (unbroken) ಸಂಕಲಿತವಾಗಿ(cumulative) ಮಾಡಿದೆಯಾಗಿ, ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರಾದರೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಲಿಪಿಯ ಅಕಾರಾದಿ (alphabetical order)ಗಿಂತಲೂ ಸಂಖ್ಯಾನುಕ್ರಮ (ascending order of no.s)ವೇ ಸುಲಭತರವಷ್ಟೆ. ಮತ್ತು ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಲಿಪಿಗಂತೂ ಬಹುವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕ ಅಂಶ (-ವಿಶೇಷತ: ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಲಿಪಿಗಿಂತಲೂ)ವೇ ಸರಿ. ಸಂಸ್ಕೃತಕೋಶ, ಆಂಗ್ಲ ಕೋಶಗಳನ್ನು ಬಳಸುವವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ.] ಈ 'ಸತಾಯಿಸುವ' ತಲೆನೋವಿಗೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಅಂಶವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೆ ಸಾಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದೆಂದರೆ ಸುಮಾರು 250 ಪುಟಗಳೇ ಇರುವ ಈ ಐದೂ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ 250 ಧಾತುಗಳಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಯೆರಡರಲ್ಲಿ 550 ರಿಂದ 600 ಧಾತುಗಳಷ್ಟಿವೆ.

ಶ್ರಮ

ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಅಂಶಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹಲಬಗೆಯ ಲೋಪ-ದೋಷಗಳಿರುವುದನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಉದಾ. ಕೆಲವೆಡೆ ರೂಪಬಾಹುಲ್ಯವನ್ನು ಮರೆತಿರುವುದು (ಉದಾ. ಸ್ನಾ ಧಾತುವಿನ ವರ್ತಮಾನ ಕೃದ್ರೂಪ), ಧಾತುವಿಗೆ ಯಾವ ರೂಪವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಓದುಗರ ಊಹೆಗೇ ಬಿಡುವುದು–ಇಂತಹುದೂ ಉಂಟು [ಉದಾ. ಶಿಕ್ಷ್ ಧಾತುವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಿಯುವವರಿಗೆ ಕಾಣುವ ನಿರ್ದೇಶ–'ಸರ್ವಾಣಿ ರೂಪಾಣಿ ಯಥಾಸಂಭವ ಮೂಹ್ಯಾನಿ' ಎಂದು ! 'ಶ್ರಮ್' ಧಾತುವಿನ ಬಗೆಗೂ ಮತ್ತೂ ಕೆಲವಕ್ಕೂ, ಹೀಗೆಯೇ–ಎಂದರೆ ಓದುಗರಿಗಾಗುವ ಒಟ್ಟಿನ ಶ್ರಮವೆಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ]

ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಪಾಣಿನೀಯಾನುಬಂಧ ಸಮೇತ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು, ಮತ್ತು ಇನ್ನು ಕೆಲವೆರಡಂಶಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನೋದಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕಷ್ಟವೇ—ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ "ಗ್ರಂಥೋಽಯಮ್ ಅನಧೀತವ್ಯಾಕರಣಾನಾಂ ಕೃದಂತಾನ್ ಸಾಧೂನ್ ಶಬ್ದಾನ್ ಪ್ರಯುಯುಕ್ಷೂಣಾಂ ಮಹತೇ ಫಲಾಯ ಕಲ್ಪೇತ..." ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ!

1.3 ಕೃದಂತಗಳ ಆಕರಗಳು–II

1.31 ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯತ್ನ

ಸಾರಾಂಶವಾಗಿ ಈ "ಅನಧೀತವ್ಯಾಕರಣ (ವ್ಯಾಕರಣ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಲ್ಲದವರ") ಪಾಡೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರೇರಿಸಿದುದು. ಹಾಗೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಜಕವಾದ ಕೃತಿಯಿದೆಂದು ಬಗೆಯಬಾರದು. ನಾವು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಸೇಡ್ವೇಡನಿಡ್ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ, ನುಮಾಗಮ – ರೂಪಬಾಹುಲ್ಯ – ಅರ್ಥ

ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವು ಬರುವಂತಹದೇ†

ಹಲವು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತಂದು, ಈ ಮೊದಲು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದ ಸಾಧಾರಣ ಅಸಾಧಾರಣ-ದೋಷಗಳಾವುವೂ ಇಲ್ಲದ, ಸುಲಭ-ಆದರೆ-ಸಂಗ್ರಹ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಧ್ಯೇಯ ನಮ್ಮದು. (ಉಪಯೋಜಕ-ವಿಮರ್ಶಕರ ಉಪಯೋಗ-ಸಲಹೆಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೂ ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬುದೂ ನಮ್ಮ ಆಸೆ).

ವಾಕ್‌ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಕಲಶಬ್ದಸೃಷ್ಟಿಗೂ ಧಾತುವೇ ಮೂಲ (-ಧಾತೃಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮೂಲವೆನಿಸುವಂತೆ)ವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಚುರವಾದುದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾವು ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳಿಂದಲೇ ಹೊರಟು, ಹಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇವೆ. § §

---

†(ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಒಂದು ಧಾತುವು ಸೇಟೋ, ಅನಿಟ್ಟೋ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಚರ್ಚೆ-ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿರುವುದೂ ಉಂಟು !) ಅಂತೆಯೇ ಒಂದೇ ಧಾತುವೇ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ (ಅರ್ಥಭೇದ ಯಾ ಉಪಸರ್ಗಯೋಗಗಳಿಲ್ಲದಾಗ್ಯೂ) "ಪದ"ವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು ; ಇಡಾಗಮವು ಧಾತುವನ್ನಲ್ಲದೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಲಕಾರವನ್ನೋ ಆ ಲಕಾರದಲ್ಲಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೋ ಬರುವುದೂ ಉಂಟಷ್ಟೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರ-ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ **ಧಾತುರೂಪ ಕೋಶ : ಸವಿರಣ** ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

§ § ಈವರೆಗೆ ಆಗಿರುವ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ನಾಲ್ಕು (i) ಧಾತುರೂಪ ಕೋಶ (ಈಗ ಅಲಭ್ಯ) (ii) ಲಕಾರಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣಮ್ (iii) ಧಾತುರೂಪ ಕೋಶ-ಸವಿವರಣ (ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ) (iv) ಸಂಗ್ರಹ ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಕೋಶ—ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ವಸ್ತು (content) ಸೂಚನೆಗೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ "ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ"ನ್ನು ನೋಡಿ.

ಕೃದಂತಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಹಲವು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ತರುವ ಯೋಜನೆಯಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟಗಳೊಂದೊಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವವರಿಗೆ ಅತ್ಯುಪಕಾರಕವಾಗುವುವು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸಮೃದ್ಧಿ-ವಿಶುದ್ಧಿಗಳಿಗೂ ಇವು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಕಾರಿಯಾಗುವುವೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಿವು :

(1) **ಕೃದಂತ ರೂಪಕೋಶ**—ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ ; ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಬಹುದಾದ 360 ಧಾತುಗಳನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು (ಅವುಗಳ ಗಣ–ಪದ–ಕರ್ಮವತ್ತ್ವ, ಇಟ್ತ್ವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾರ್ಥಗಳ ಜೊತೆಗೆ) ತವ್ಯತ್/ತವ್ಯ, ಅನೀಯ, ಯ (ಣ್ಯತ್/ಕ್ಯಪ್/ಯತ್), ಕ್ತ-ಕ್ತವತು, ಶತೃ-ಶಾನಚ್, ತುಮುನ್, ಕ್ತ್ವಾ-ಲ್ಯಪ್‌ಗಳೆಂಬ ಹತ್ತು ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಕೃದಂತಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಮಾದರಿಶಬ್ದಗಳು, ಇಲ್ಲಿಯ ಕೃದಂತಗಳ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಚನೆ–ಇವೂ ಇವೆ. ಇವಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಬಳಕೆಯಾಗುವಂತಹುವು.

ಮುಂದೆ ನಾವು ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿವು :

2 **ಕೃದಂತಗಳು : ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ :** (ಲಕಾರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದೆನ್ನಲು "ಲಕಾರಾರ್ಥನಿರೂಪಣಮ್ ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಕೃತಿಯಂತೆ) ಈ ಕೃತಿಯು ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಗೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥಕ ಕೃದಂತ ಪದಗಳು, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಗಳು, ರೂಪಸಾಮ್ಯ–ಅರ್ಥಭೇದಗಳಿರುವ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ–ಇವನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

3 **ಕೃದಂತ ರೂಪಕೋಶ-ಎರಡನೇ ಸಂಪುಟ**

ಇವೆಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳಿಗೇ–ಲ್ಯುಟ್, ಕ್ತಿನ್, ಣ್ವುಲ್, ತೃಚ್/ತೃನ್ ಣಮುಲ್‌ಗಳು.

ಉದಾ. ಕರಣಂ, ಕೃತಿಃ, ಕಾರಕಃ, ಕರ್ತಾ, ಕಾರಂ.

ಇವೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುವೇ.

(4) ಕೃದಂತ ರೂಪಕೋಶ ; ಸಂಪುಟ 3
ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯಧಾತುಗಳಿಗೆ ಮಿಕ್ಕ 120 ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳು; ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡಗಳೆರಡ ರಲ್ಲೂ ಇರುವ ಹೇರಳರೂಪಗಳು.

(5) ಇವಲ್ಲದೆ ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿಕೋಶ, ಪ್ರಯೋಗಕೋಶಗಳು-
ರೂಪಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬಗೆಯಲ್ಲೇ ಆಗಲು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಗಳು.
ಈ ರೂಪಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಸೂಚನೆ, ಪ್ರಕೃಷ್ಟಪ್ರಯೋಗಗಳ ಜೋಡಣೆಯೊಂದಿಗೆ.
ಇಂತಹವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹುಡುಕಲು ಬೇಕಾದ ಸೌಕರ್ಯ ಗಳಿಗಾಗಿ, ನಿಯಮಗಳ ಸೂಚೀ (index) ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳ ಅಕಾರಾದಿ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ.

ಇವೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ಗಮನೀಯ

ಈ ನಾಲ್ಕೈದು ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೂ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳಿವೆ. ಅವಾವುವೆಂದರೆ—

(i) ಈ ಹಲವು ಸಂಪುಟಗಳೂ ಸರ್ವಥಾ ಪರಸ್ಪರ ನಿರಪೇಕ್ಷ ವಾಗಿರತಕ್ಕವು (mutually independent in every way) ಅರ್ಥಾತ್ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪುಟದ ಬಳಕೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಸಂಪುಟದ ಬಳಕೆ ಕ್ಲಿಷ್ಟ, ಅಸ್ಪಷ್ಟ--ಎಂಬು ದಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಆಗದು.

ಆದರೆ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿರತಕ್ಕವು. ಅಂದರೆ, ಒಂದರಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ತವಾದುದು ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯ.

(ii) ನಮ್ಮ ವಿಸ್ತಾರವಾದ. ನಿರೂಪಣೆಯು ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ (360ಕ್ಕೆ) ಆಗುತ್ತಲಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ, ಸುಮಾರು ಒಟ್ಟು 130 ಕೃತ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತ 15ನ್ನು ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಧಾತುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಮತ್ತು ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕೃತ್ತುಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಮುಖ್ಯ- ಮಿಕ್ಕವು ಅಲ್ಲ–ಎಂಬ ಭ್ರಮೆ ನಮಗಿಲ್ಲ.

ಸಮಗ್ರ

ಎಂತಲೇ ಕೊನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಇಂತಹೆಲ್ಲ ಧಾತುಗಳ ಹಾಗೂ ಕೃತ್ತುಗಳ ರೂಪವನ್ನು ಆದಷ್ಟೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ನಮಗಿದೆ. [ಎಂತಹ ತಾಳ್ಮೆಯುಳ್ಳ ಲೇಖಕನಿಗಾದರೂ ಅನತಿಕಾಲದಲ್ಲೇ ಚಿಟ್ಟು ಹಿಡಿಸಿ ಚುರುಕಾಗಿ–ಸುಟಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾಗದಂತಾಗಿಸುವ ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳ ಬರಹಗಾರನಿಗೆ, ವಾಚಕರು—ವಿಮರ್ಶಕರು, ಸ್ವಲ್ಪ ಉದಾರವಾದ ಹೃದಯದಿಂದಲೇ ಹೇರಳವಾಗಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಆಗುವ ಕಾರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ–ಹೆಚ್ಚುಮಂದಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಬರವಣಿಗೆಯಾಗಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.]

ಅಂತೆಯೇ ಕ್ವಸುನ್–ಕಾನಚ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು, ವರ್ತಮಾನ ಕೃದಂತದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಣಿ/ಭಾವೇರೂಪ, ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಣಿಚ್, ಸನ್, ಯಙ್– ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೃದಂತರೂಪಗಳು—ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ವರ್ಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ ವಾಚಕರ ಸಮ್ಮತ್ಯೆ, ಆರ್ಥಿಕ ಆನುಕೂಲ್ಯ–ಇವುಗಳೂ ಕೂಡಿಬಂದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿಯೂ ಗ್ರಂಥರಚನೆ ಮಾಡುವ ಉತ್ಸಾಹವು ನಮ್ಮ ಕಡೆಯಿಂದ ಇದೆ.

ಆದರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಔದಾಸೀನ್ಯ [ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ವಿವಶತೆಯೆಂದು] ವಾಚಕರು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಧಾತುಕೋಶಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತಧಾತು ರೂಪಕೋಶ—ಸಂಪುಟ ೧ ಮತ್ತು ಸಂಪುಟ ೨

ಎಂಬ ಎರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಾಶವಾಗಲಿವೆ. ಅವಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ, ಆರಿಸಲಾಗಿರುವ 360 ಧಾತುಗಳಿಗೂ ಭಾವೇ/ಕರ್ಮಣಿ ಹಾಗೂ ಣಿಚ್ ಮತ್ತು ಸನ್–ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳು ದೊರೆಯುವುವಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಯಙ್ ಮತ್ತು ಯಙ್‌ಲುಕ್‌ಗಳ ರೂಪಗಳು ದೊರಿಯುವುವು.

ಹೀಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿಯೇ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾವೇ/ಕರ್ಮಣಿ ಕೃದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೃಧಾತುವಿನ ಕರ್ಮಣಿ ರೂಪ 'ಕ್ರಿಯತೇ' ಎಂಬುದನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃದಂತದಲ್ಲಿ 'ಕ್ರಿಯಮಾಣ' ಎಂಬ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ತೀರ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಲಾರದು.

ಅಂತೂ ಈ ಹಲವು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಬರೆದು, ಈ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿರತಕ್ಕ ಹಲವು ಧಾತುರೂಪ–ಕೃದ್ರೂಪ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರತಕ್ಕ ಯಾವೊಂದು ದೋಷವಾದರೂ ಉದ್ಭವಿಸಿ, ಉಪಯೋಜಕರಿಗೆ ಶ್ರಮ–ಭ್ರಮಗಳಾದಂತಹ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟೂ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತ, ಪ್ರಕೃತಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅಳವಡಿಸಿ ಬಳಸಿರುವ ವಿಧಿ—ವಿಧಾನಗಳನ್ನು "ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸ್ವರೂಪ" ವೆಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ವಾಚಕರು ಇವನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಓದಿಕೊಂಡರೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಶಕ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಯಾವುದೇ ಕೋಶದಂತೆ [dictionary]—ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ*–ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಬಳಸಬಹುದಾದ ಪುಸ್ತಕವೆನಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಗೈಕದೃಷ್ಟಿಗೆ ಶೀಘ್ರ–ಸುಲಭವೆನಿಸಲು "ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಗೆ" ಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯ ವಿಷಯದ ಸಾರಮಾತ್ರವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

[*ಏಕೆಂದರೆ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೆಲ ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳು ಸೇರುವುವು, ಕೆಲವು ಮರೆಯಾಗುವುವು. ಇಲ್ಲಿರುವ ರೂಪಗಳು ಉಳಿಯುವಂತಹವು.]

2

ವಸ್ತು ನಿರೂಪಣ ಕ್ರಮ

21 ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸ್ವರೂಪ

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಬಹುದಾದ 360 ಧಾತುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಹತ್ತು ಕೃತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

(೩) ಕೋಶವಿಭಾಗ

ಧಾತು–ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮುಖ್ಯವೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ? * ಕಾವ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನೋದಲು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಆರಿಸಿದೆ. ವಾಚಕರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಸಂಸ್ಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪವಿದೆ.

ಧಾತುಗಳನ್ನು ನಿರನುಬಂಧವಾಗಿಯೇ ಸರ್ವತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿದೆ § ಧಾತುಗಳನ್ನು ಗಣಶಃ –ಪದಶಃ ಕೊಡುವುದರ ಬದಲು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿಯೇ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದರ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ: ಒಂದೇಧಾತುವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಣಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದು. † ಆಗ ಬರುವ ರೂಪಸಾಮ್ಯ, ರೂಪ

---

* ನಮ್ಮ ಧಾತುರೂಪ ಕೋಶ: ಸವಿವರಣವನ್ನು ನೋಡಿ§ 0.9.

§ ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಪಾಣಿನೀಯಧಾತುಪಾಠವನ್ನೂ ಅ. ಗ್ರ. ದಲ್ಲಿ § 3.503 ರಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.

† ಇಂತಹ ಧಾತುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಅ. ಗ್ರ § 3.512 ದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಗಣಾನುಸಾರ–ಪದಾನುಸಾರ (ಹಾಗೂ ಇಟ್ ತ್ವಾನುಸಾರ) ಪಟ್ಟಿಗೆ ನೋ. ಅ.ಗ್ರ. § 3.504 ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳಪಟ್ಟಿಗೆ ನೋ. ಅ. ಗ್ರ. § 3.506 3 507. ಅಂತೆಯೇ ನಿತ್ಯೋಪಸರ್ಗ ಪೂರ್ವಕ ಧಾತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ (§ 3.514). ಏಕತ್ರಪಠಿತ ಭಿನ್ನಗಣೀಯ ಧಾತುಗಳು (§ 3.513)ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ವೈಷಮ್ಯಗಳು ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಮತ್ತೂ ಸ್ಫುಟವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಪುಷ್[1], ಪುಷ್[2], ಪುಷ್[3] ಎಂಬ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ.

ಪ್ರತಿಧಾತುವಿಗೂ ಗಣ-ಪದಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಮಾಡಿಯೇ ಇದೆ. ಇವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮವತ್ವ (ಸಕರ್ಮಕ/ಅಕರ್ಮಕ/ದ್ವಿಕರ್ಮಕ) ಹಾಗೂ ಇಟ್‌ತ್ವ (ಸೇಟ್/ಅನಿಟ್/ವೇಟ್) ಎಂಬೀ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತಿಧಾತುವಿಗೂ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. *

ಅಂತೆಯೇ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಧಾತುವಿಗೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ.† ಧಾತುವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗುವಷ್ಟೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆಯೇ ವಿನಾ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲ. ಉದಾ. ಪಾ ಧಾತುವೇದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಗಣದ ಧಾತುವೋ ? ಎರಡನೆಯ ಗಣದ ಧಾತುವೋ-ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಭೇದದಿಂದ ತಿಳಿಯುವ ಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ.

ಯಾವ ಕೃತ್ತುಗಳು ?

ಇವಿಷ್ಟೂ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ಹತ್ತು ಕೃತ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಆಗುವ ರೂಪಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ: ಆ ಹತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಗ್ರಂಥದಾದ್ಯಂತ 'ಆ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅದೇ ಕೃದಂತರೂಪ' ವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇವುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ—

---

* ವಸ್ತುತಃ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅ. ಗ್ರ.ದಲ್ಲೇ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೂ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

† ಅರ್ಥವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅ. ಗ್ರ. ದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಸೋಪಸರ್ಗ-ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷವನ್ನು ಬೇರೆಡೆ ಕೊಡುವವು. ನೋ. "ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು"—ಈ ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ.

(1) ತವ್ಯತ್/ತವ್ಯ (2) ಅನೀಯ (3) ಯ(ಣ್ಯತ್/ಕ್ಯಪ್/ಯತ್) (4) ಕ್ತ (5) ಕ್ತವತು (6) ಶತೃ-ಶಾನಚ್ (7) ಸ್ಯಶತೃ-ಸ್ಯಶಾನಚ್ (8) ತುಮುನ್ (9) ಕ್ತ್ವಾ ಮತ್ತು (10) ಲ್ಯಪ್.

ಅಂಕಾರಕ್ಷಾಕವಚಗಳಲ್ಲಿ

ಆಂಗ್ಲಭಾಷಾಕೋಶ (Dictionary) ಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ಬಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಪ್ರತಿಪುಟದಲ್ಲೂ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದುಂಟು. "ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳ ಪಟ್ಟಿ"ಯಂತೆ ಇದರೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಲದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ, ಅಥವಾ ಬಹುಕಾಲಾನಂತರ ಈ ಒಂದು ನಿಯಮ/ಸಂಬಂಧ ಮರೆತಾಗ, ಮತ್ತೆ ಆ ಪುಟವನ್ನೇ ಹುಡುಕುವುದು ಸುಗಮವೆನಿಸದು. ಮೇಲೂ ಅದು ಮೊದಲನೆಯ ಅಥವಾ ಕಡೆಯ ಪುಟದೊಳಗೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಕಷ್ಟವೇ.

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸುವುದೂ ಉಂಟು ಆದೆಂದರೆ ಪುಸ್ತಕದ ರಕ್ಷಾಕವಚದ ಎರಡೂ ಒಳಪುಟಗಳಲ್ಲಿ (inside pages of the cover) ಇದರ ನಿರ್ದೇಶವಿರುವುದು. ಹೀಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲೂ ಸಹ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಂಖ್ಯೆ-ಕೃತ್ತುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. (ನಮ್ಮ ಧಾತುರೂಪಕೋಶ: ಸವಿವರಣದಲ್ಲೂ ಇದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಾವು ಈ ಹಿಂದೆ ದಶಲಕಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದರಿಂದ ಹತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು).

ಈ ಕೃತ್ತುಗಳೇ ಏಕೆ ?

ಈ ಹತ್ತು ಕೃತ್ತುಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣ, ಇವೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಲತಮವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು. ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಅತ್ಯಂತ ನವೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದವರೆಗೂ ಅನುಸ್ಯೂತವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮತ್ತು –ಪಡುತ್ತಿರುವ ಕೃದಂತಗಳು ಇವೇ ಸರಿ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ?

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ನಮ್ಮ ಈ ಹಿಂದಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗನ್ವಯಿಸುವ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಹಿಂದಿ ಹಾಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಂಸ್ಕರಣಗಳನ್ನು ನಾವೇ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಹೇಗೂ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕ ಅಂಶವೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ ಮುದ್ರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯವಷ್ಟೆ.

ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶ-ಇದು ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸಮೃದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಶುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪೋಷಕವಾಗಿರುವುದೆಂದು.

ಮುಂದೆ ಕೃತ್ತುಗಳ ಒಳಕೆ—ಅರ್ಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವಾಗ ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಇವು ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಜಕಗಳಾಗುವುವೆಂಬಂಶವನ್ನು ನಾವು ತೋರಿಸಲಿದ್ದೇವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೂ 1, 2, 3, 4 ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆತ್ಮನೇಪದ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ) 6—ಈ ರೂಪಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಉಪಕರಿಸುವುವೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಇಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬಹುದು.

ವಸ್ತುತಃ ಈ ತೆರನಾಗಿ ಕೃತ್ತುಗಳು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಾಯಕವೆನಿಸಿವೆ.

ಇದೇ ಕ್ರಮವೇಕೆ ?

1 ರಿಂದ 10 ರವರೆಗೆ ಕೃತ್ತುಗಳನ್ನು ಇದೇ ಕ್ರಮ (order) ದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶವೇನು ? ಯಾವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿದರೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರಬಹುದಾದರೂ, ಪ್ರಸಕ್ತ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷೋದ್ದೇಶವಿದೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಸಾರಾಂಶವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಈ ಒಂದು ಕ್ರಮ ವನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇದನ್ನು ಮತ್ತೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಕೃದರ್ಥಪ್ರಕರಣ ದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು, ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳ ಬಹುದು.

1 (1–10) ಮೊದಲ ಮೂರು ಒಂದು ಗುಂಪು–ಮೂರೂ ವಿಧ್ಯರ್ಥಕಗಳೇ;

ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಒಂದು ಗುಂಪು–ಇವಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆರಡು ಭೂತ ಕೃದಂತಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನೆರಡು ವರ್ತಮಾನ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತಗಳು.

ಕೊನೆಯ ಮೂರೂ ಅವ್ಯಯಗಳು.

2 (1–7) ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕೂ ಕರ್ಮಣಿರೂಪಗಳೇ. ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಕರ್ತರಿ.

3 (1–4) (a) ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗ–ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾಂತವೇ; ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಆಕಾರಾಂತವೇ.

(b) ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯುಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತವೆ.

4 (1-3) ಮೊದಲ ಮೂರೂ ಕೃತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ.

ಶ್ಲೋ: ತವ್ಯಂ ಚ ತವ್ಯತಂ ಚಾನೀಯರಂ ಕೇಲಿಮರಂ ತಥಾ ।
ಯತಂ ಣ್ಯತಂ ಕ್ಯಪಂ ಚೈವ ಸಪ್ತ ಕೃತ್ಯಾನ್ ಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥†

5. (1–3) ಮೂರೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಮೊದಲ ಮೂರರಲ್ಲೂ ತವ್ಯ-ಅನೀಯಗಳೆಂಬ ಮೊದಲೆರಡರ ರೂಪಗಳೇ ಸುಕರ. ಮೂರನೆಯದೇ ಕಷ್ಟ. ಅದರಲ್ಲೇ ರೂಪಬಹುಲತೆ ತಲೆದೋರುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಏಕೆಂದರೆ ಯಕಾರ(ವೆಂಬ ಒಂದೇ ವ್ಯಂಜನ)ದಲ್ಲೇ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುವ ಮೂರು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಎಡೆಯದು. ಅಂತೂ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಾನ.

6. (4–5) 4 ಮತ್ತು 5 ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಭೂತಕೃದಂತ ಕರ್ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಮೇಲೆ ಕರ್ತರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕರ್ಮಣಿಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆರಡಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಕರ್ತರಿಯ ರೂಪ ಬರುವುದೊಂದಂಶ. ಮತ್ತೊಂದೆಂದರೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಮೊದಲನೆಯ ರೂಪಕ್ಕೇ ಕರ್ತರ್ಯರ್ಥವೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

7. (4, 5–6–7) 4 ಮತ್ತು 5; ಆದಮೇಲೆ 6; ಆಮೇಲೆ 7– ಇವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಭೂತಕೃದಂತವಾದಮೇಲೆ ವರ್ತಮಾನ ; ಆಮೇಲೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಎಂಬ ಕೃತ್ತುಗಳು. ಹೀಗೆ ಕಾಲಿಕಕ್ರಮವಿಲ್ಲಿದೆ.

8. (6–7) (a) ವರ್ತಮಾನ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತಗಳ ನಡೆ ಒಂದೇ ತೆರನೇ. ಧಾತುವು ಪರಸ್ಮೈಪದಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶತೃ-ಸ್ಯಶತೃ ರೂಪಗಳು : ಆತ್ಮನೇಪದಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಶಾನಚ್-ಸ್ಯಶಾನಚ್ ರೂಪಗಳು. (ಉಭಯಪದಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇವೆರಡೆರಡೂ.) (b) ಪರಸ್ಮೈಪದಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ, ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ಅವಶ್ಯಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು.

† ಈ ಏಳರಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು "ಕೇಲಿಮರ್"–ಒಂದನ್ನೇ: ಇದು ಕೆಲವೇ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೇರುವಂತಹುದು (ತವ್ಯ-ತವ್ಯತ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಭೇದವು ಬರುವುದಿಲ್ಲ: ಸ್ವರಭೇದ ಮಾತ್ರವಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಕೃತ).

9. (6-7-8) (a) ವರ್ತಮಾನ ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃತ್ತುಗಳು ಕರ್ತ್ರರ್ಥ ದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತುಮುನ್ನಂತವೂ ಆಗುವುದುಂಟು (ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಬೇರೆಡೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದೇವೆ) (b) ತುಮುನ್ನಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯದರ್ಥವೇ ನಿಕಟ ; ಎರಡರಲ್ಲೂ ಕಾರ್ಯ ಅಸಿದ್ಧವೇ.

10 (9-10) (a) ಕೊನೆಯೆರಡೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೇ-ಎರಡೂ ಭೂತಕೃದಂತಾವ್ಯಯಗಳೇ. ಧಾತುವಿಗೆ ಉಪಸರ್ಗದ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕ್ತ್ವಾ ; ಇದ್ದರೆ ಕೊನೆಯ ರೂಪ ಲ್ಯಪ್. (b) 8-9-10. ತುಮುನ್ ಮತ್ತು ಕ್ತ್ವಾ-ಲ್ಯಪ್‌ಗಳು ಮೂರರಲ್ಲೂ ಸಮಾನಕರ್ತೃಕತ್ವ ಅವಶ್ಯ.

ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ವಾಚಕರೇ ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಈ ಹತ್ತರಲ್ಲಿ ತರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ.

ಲಿಂಗನಿರ್ದೇಶ

ಹಿಂದಿನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಅವ್ಯಯಗಳು. ಮಿಕ್ಕವಕ್ಕೆಲ್ಲ (ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ) ಭಿನ್ನಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನರೂಪಗಳುಂಟು.

ಹೀಗಿರುವುದು ಕೃತ್ತುಗಳ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಅವು ವಿಶೇಷಣಗಳಂತೆಯೂ ವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ* ಎಂತಲೇ ಅಮರಕೋಶದಲ್ಲೂ ಅವನ್ನು ಮೂರನೇ ಕಾಂಡದ ಮೊದಲನೇ ವರ್ಗ**ದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

---

* ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದು ಉಂಟು. Participle ಪದದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯೇ ಹಾಗಿದೆ. "A verb form that can also function as an adjective "- ನೋ. Funk and Wagnalls Standard Dictionary, NewYork.1980. ಅದರ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ "Participium(ಲ್ಯಾಟಿನ್)-a sharing, partaking"-ಅ.ಗ್ರ.

** ವಿಶೇಷ್ಯನಿಘ್ನವರ್ಗಃ ; ("ಅಧೀನೋ ನಿಘ್ನ ಆಯತ್ತಃ....")(= 'ವಿಶೇಷಣ' ವರ್ಗ: !) ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಆತನೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೋ:-

"ಸ್ತ್ರೀದಾರಾದ್ಯೈರ್ಯದ್ವಿಶೇಷ್ಯಂ ಯಾದೃಶೈಃ ಪ್ರಸ್ತುತಂ ಪದೈಃ।
ಗುಣದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯಾಶಬ್ದಾಸ್ತಥಾ ಸ್ಯುಸ್ತಸ್ಯ ವಾಚಕಾಃ ॥" ಶ್ಲೋ. 2.

ಇದನ್ನೇ ವೈಯಾಕರಣರ ಪಲ್ಲವಿಯಾದ 'ಕೃದಭಿಹಿತೋ ಭಾವೋ ದ್ರವ್ಯವತ್ ಪ್ರಕಾಶತೇ' ಎಂಬ ಮಾತೂ ಪರಾಮರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಿರಲು (a) ಮೊದಲ ಏಳು ರೂಪಗಳಿಗೂ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲೂ ರೂಪಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಅಥವಾ (b) ಮೂರಕ್ಕೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ (common) ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಮಾತ್ರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು–ಇದು ಕ್ರಮ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ನಾವು ಇವೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ; ಮೂರನೆಯ ಹಾದಿಯೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದೇವೆ. 1–2–3–4 ಇವಿಷ್ಟರ ಅಂತವು ಹಿಂದೆಯೇ, ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗ–ನಪುಂಸಕಗಳಲ್ಲಿ 'ಅ' ಕಾರವೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ 'ಆ' ಕಾರವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮನೇಪದಿ ಧಾತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದು 6 ಮತ್ತು 7ನೇ ರೂಪಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ 5ನೆಯದರ ಅಂತವು ಸದಾ ತಕಾರವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಪರಸ್ಮೈಪದಿಧಾತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 6 ಮತ್ತು 7ರ ರೂಪಗಳು ತ ಕಾರಾಂತವೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಇದು ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ನಪುಂಸಕಲಿಂಗಗಳ ಮಾತಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರಾಂತವು ಬರುತ್ತದೆ. (ಈಮಧ್ಯೆ ನುಮಾಗಮವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬರುವುದುಂಟು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬರದಿರುವುದುಂಟು. ಕೆಲವೆಡೆ ವಿಕಲ್ಪವೂ ಉಂಟು.)

ಉಭಯಪದಿ ಧಾತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪರಸ್ಮೈ/ ಆತ್ಮನೇಗಳ ವಿಷಯಗಳೆರಡೂ ಅನ್ವಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಇವಲ್ಲಿ 1–2–3ರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗಿ, ಕೆಲವೆಡೆ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವಾಗಿ (ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಒಂದೊಂದೊಂದೊಂದಾಗಿ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಧಾತುವು ಅಕರ್ಮಕವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ 1–2–3–4ರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಪುಂಸಕ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನ ರೂಪವೇ ಸಿಗುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇದು ಅರ್ಥಾನುರೋಧದಿಂದಾಗುವಂತಹುದು. ಕೃದಂತಾರ್ಥಪ್ರಕರಣವು (4 02) ಇದನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುವುದು.

5ನೆಯದನ್ನು ಪುಲ್ಲಿಂಗವಾಗಿಯೇ ಸದಾ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ –ಪ್ರಥಮೈಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ನಪುಂಸಕರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸಿದೆ.

6–7ನೆಯದರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಮೈಧಾತುಗಳ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನವು ಇಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು.

6–7ರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನೇಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳು ಪುಲ್ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವುವು. ಸ್ತ್ರೀರೂಪವು ಆಕಾರಾಂತ. ನಪುಂಸಕ ರೂಪವು ಮತ್ತೆ ಅಕಾರಾಂತ–ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ.

ಸ್ತ್ರೀರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿ

ಇದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗುವುದು 5ನೆಯದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಮೈಪದಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿನ 6 ಮತ್ತು 7ನೇ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.(ಮಿಕ್ಕೆಡೆ ಆಕಾರಾಂತ ವಾದರಾಯಿತು).

ಈ ಮೂರೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವು ಈಕಾರಾಂತವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ನುವಾಗಮ

ಆದರೆ ಈ ಈಕಾರವು ಸೇರುವ ಮುನ್ನ ನ ಕಾರವನ್ನು ('ನ್' ಎಂಬ ಧ್ವನಿ; ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ 'ನುಮ್') ಸೇರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಕೆಲಧಾತುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನ್ವಯಿಸದು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇದು ವಿಕಲ್ಪ.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಹೋಗದೆ (ಇದಕ್ಕೆ ನೋ. 4.05) ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಎಲ್ಲಿ ಕಂಸದೊಳಗೆ ' ಸ್ತ್ರೀ' ಎಂದಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ನುಮಾಗಮವಿದೆಯೆಂದೂ, ಎಲ್ಲಿ ' ಶೀ' ಎಂದು ಮಾತ್ರವಿರುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿ ಅದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ನಾವು ಈ ಒಂದೆಯೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮುಗ್ಗರಿಸುವ ಜಾಗವಿದಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಂದೆರಡು ಉದಾ.

ಗಚ್ಛನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಗಚ್ಛನ್ (ಪು); ಗಚ್ಛನ್ತೀ (ಸ್ತ್ರೀ);
ಗಚ್ಛತ್ (ನ) (ನುಮ್ ಇದೆ).

ತನ್ವನ್ (-ಶೀ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ತನ್ವನ್ (ಪು); ತನ್ವತೀ (ಸ್ತ್ರೀ);
ತನ್ವತ್ (ನ) (ನುಮ್ ಇಲ್ಲ)

ತುದನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) (-ಶೀ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ತುದನ್ (ಪು); ತುದಂತೀ (ಸ್ತ್ರೀ)
ತುದತೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ತುದತ್ (ನ) (ನುಮ್ ವಿಕಲ್ಪ)

ದದತ್ (-ಶೀ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ದದತ್ (ಪು); ದದತೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ದದತ್ (ನ)
(ನುಮ್ ಇಲ್ಲ)

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಪು. ಸ್ತ್ರೀ. ನ. ಎಂದು ಕಂಸದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವುದರ (ಹಿಂದಿರುವ) ರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ-ಏಕವಚನದ ರೂಪಗಳು. ಇವು ಮೂರೂ ಯಾವ ಅಂತದ ಶಬ್ದಗಳೆಂದರೆ, ತಕಾರಾಂತ ಶಬ್ದಗಳೇ.

[ತನ್ವನ್ (-ಶೀ) ಎಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ತನ್ವನ್ತೀ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಮತ್ತೆ ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತೇವೆ.]

ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು *

ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಏಳಕ್ಕೂ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲೂ ರೂಪಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಎಂಟು ವಿಭಕ್ತಿ (ಸಂಬೋಧನ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಗಣಿಸಿ) ಹಾಗೂ ಮೂರು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು **ಅಜಂತ** ಶಬ್ದಗಳು—ಇವೆಂದರೆ (೧) ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾಂತ (೨) ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ (i) ಆಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು (ii) ಈ ಕಾರಾಂತ ಮತ್ತು (೩) ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು. ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಸರಳವೆಂದು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳು : ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ತಕಾರಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು ಮಾತ್ರ. (ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಪ್ರ. ೧. ೧. ರೂಪಗಳನ್ನೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು) ಇವೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗ, ನಪುಂಸಕ ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

ತಕಾರಾಂತ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಶಬ್ದಗಳು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಮೂರೂ ಬಗೆಯನ್ನೂ (4.0142) ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮ್ಯ-ವೈಷಮ್ಯಗಳ ಅರಿವು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದಷ್ಟೆ, ಅಂತೆಯೇ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (4.0144)

ಈ ಮೂರರ ಗುಂಪು ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕರ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭೇದವನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಲು ಹಲವು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲೇ (4.015) ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಭ್ರಮನಿವಾರಣೆ:- ಒಂದು ರೂಪದಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪವಿದ್ದಾಗ ಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುವುದುಂಟು. ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ರೂಪಗಳು ಪ್ರ.೧.೧ ರೂಪಗಳೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆವಷ್ಟೆ. ಇವೂ ತಕಾರಾಂತ ಇಲ್ಲವೇ ನಕಾರಾಂತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವುವಷ್ಟೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ೧.೧ರಲ್ಲಿ ತಕಾರಾಂತ—ನಕಾರಾಂತ ರೂಪಗಳು

* § 4.01 ನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡಿ.

ಬರುವುವೋ ಅಂತಹ ಸಾಧಾರಣ-ವಿಶೇಷ ಶಬ್ದಗಳೆರಡನ್ನೂ ದಿಙ್ಮಾತ್ರ ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ (4.016) ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಅಧಿಕರೂಪಗಳು

ಸರಳ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ರೂಪಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲವೇ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸುವುದು ಅಯುಕ್ತವಲ್ಲವಾದರೂ ಅಧಿಕರೂಪಗಳು ಕಂಡಾಗ ಅವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು, ಅವನ್ನು ಅರಿತು ಬಳಸುವುದು-ಇವೂ ಭಾಷಾಧ್ಯಯನದ ಆವಶ್ಯಕ ಅಂಗವೆಂದೇ ಎನಿಸುತ್ತವೆ.

ಎಂತಲೇ ನಾವು ಅಧಿಕರೂಪಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಬರುವುವೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಲೆತ್ನಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಅಧಿಕರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಅಂತಹ ರೂಪಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸಣ್ಣ ಗೀಟನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ.

ಅಧಿಕರೂಪಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ ? ಉಭಯಪದಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ 6 ಮತ್ತು 7ರಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ರೂಪಗಳು ಬರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಅಂತೆಯೇ ವೇಟ್ಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಇಟ್ ಸಹಿತವಾದ ಮತ್ತು-ರಹಿತವಾದ ರೂಪಗಳು ಬರುವುವು. ಗುಣ/ವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯಗಳು ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ರೂಪಬಾಹುಲ್ಯ. ಉದಾ. ಮೃಜ್[2]; ನುಮ್ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಲ್ಲಿ ಎರಡೆರಡು ರೂಪ-ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಬರತಕ್ಕವೇ. ಒಂದೇ ಧಾತುವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಣದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ರೂಪಬಹುಲತೆಯ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ.

ಆದರೆ ವ್ಯಾಕರಣದ ವಿಶೇಷನಿಯಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಧಿಕರೂಪಗಳು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬರುವುದೂ ಉಂಟು. ಉದಾ. ಕ್ಷುಭ್ ಧಾತುವು ಸೇಟ್ ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಕ್ಷುಭಿತ-ಕ್ಷುಬ್ಧವೆಂದು ರೂಪದ್ವಯವಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ನಿಷ್ಠಾನತ್ವವು (4-5ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತಕಾರದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಕಾರ ಬರುವಿಕೆ) ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಬರುವುದು. (ಉದಾ. ತ್ರೈ-ತ್ರಾತ ಮತ್ತು ತ್ರಾಣ) ಸಂಧಿನಿಮಿತ್ತವಾದ ರೂಪಬಾಹುಳ್ಯವೂ ಸಾಮಾನ್ಯ (ಉದಾ. ನೀ-ವಿನೀಯ-ನಿರ್ಣೀಯ)

ಅಂತೆಯೇ ಮೂರನೆಯ 'ಯ' ಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದಾಗ ಮೂರು ಪ್ರತ್ಯಯ (ಣ್ಯತ್-ಕ್ಯಪ್-ಯತ್)ಗಳು ಗೃಹೀತವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪ ಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿರುವುದನ್ನು ಹಲವೆಡೆ ನೋಡಬಹುದು. ನೋ. 4.09

ಇದಲ್ಲದೆ ಧಾತುವಿನ 'ಪದ' (ಪರಸ್ಮೈ ಇ.) ವನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಬಿಡುವ ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಬಂದಾಗ ರೂಪಬಹುಲತೆಯುಂಟು. ಕೆಲವೆಡೆ ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನಾವು ಉಪಸರ್ಗಯೋಗವನ್ನು ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷಾರ್ಥರೂಪ ದಾಯಕವಾದ ಉಪಸರ್ಗಯೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ.

ವಿಶೇಷಾರ್ಥಕ ರೂಪಗಳು

ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದ ಅನೇಕ ಅರ್ಥ ಗಳು ಹೊಮ್ಮುವುವೆಂದೂ, ಅವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಈ ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೇಶ ವಲ್ಲವೆಂದೂ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದೆಯಷ್ಟೆ*. ಆದರೆ ಉಪಸರ್ಗನಿಮಿತ್ತಕ ವಾಗಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುವುದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಹಲವೆಡೆ ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ವಿಶೇಷಸಂಧಿಕಾರ್ಯಗಳೂ ಅಲ್ಲಿರುವು ದಾದರೆ ಅದನ್ನೂ ತೋರಿಸಲೆತ್ನಿಸಿದೆ. ಉದಾ. ನೋ. ನೀ ಧಾತು.

ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಒಂದೇ ಧಾತುವಿಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಂದ ಅಧಿಕರೂಪಗಳಾಗಿ, ಆ ಅಧಿಕರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಭಾಗ ವಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

---

* ಅವುಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶದಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು. ಆಗ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಸ್ಮೈ-ಆತ್ಮನೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕೃದಂತಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. (ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ . ಅರ್ಥಭೇದನಂತೆ ರೂಪಭೇದವೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ) ಹೀಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು, ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ಆಧರಿಸಿ ಪಡೆಯಲಾಸ್ಪದ ವಿದೆ.

ಉದಾ: ಅಂಚ್ ಧಾತುವಿನ 4ನೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂಚಿತ-ಅಕ್ತ ಎಂಬ ರೂಪಗಳು. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಪೂಜಾರ್ಥ, ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಗತ್ಯರ್ಥ.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ರೂಪಕ್ಕೇ ಸಾಧಾರಣಾರ್ಥದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವೂ ತೋರುವುದುಂಟು. 'ಭುಜ್'-ಭುಕ್ತಂ=ತಿನ್ನಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು; ಹಿಂದ ಜಾಗ.

ಯಪ್ರತ್ಯಯ(3ನೆಯದು)ದಲ್ಲಿ *ಅರ್ಥಭೇದದಿಂದಾಗಿ ಣ್ಯತ್, ಕ್ಯಪ್, ಯತ್‌ಗಳಲ್ಲೊಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಧಾತುವಿಗೆ ಸೇರಿ ರೂಪ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದುಂಟು.

ಉದಾ: ವದ್-ವದ್ಯ-ಉದ್ಯ.

ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವುಳ್ಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಸಗಳೊಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವಿಶೇಷ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೃದಂತಗಳ ಬಳಕೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಿರೂಪಿಸಲಿದ್ದೇವೆ ಉದಾ: 'ನೀ' ಧಾತುವಿನ 3ನೆಯ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ದೊರೆಯಲಿದೆ.

(b) ಮುದ್ರಣ:ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ

ಅಕ್ಷರಗಳು—ಕೋಶಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. ರೂಪಗಳನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ.

ಸಂಖ್ಯೆಗಳು—ಧಾತುಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. ರೂಪಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ.

ಒಂದರ ಪಕ್ಕ ಮತ್ತೊಂದು

1 ರಿಂದ 10 ರೂಪಗಳನ್ನು ಒಂದರಕೆಳಗೊಂದು (ನಮ್ಮ ಧಾತುರೂಪ ಕೋಶ: ಸವಿವರಣದಲ್ಲಿಯಂತೆ) ಕೊಡುವುದರ ಬದಲು ಒಂದರ ಪಕ್ಕ

ಒಂದನ್ನು (run-on fashion) ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವುಳಿಯುತ್ತದಷ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮ್ಮ ಧಾತು ರೂಪಕೋಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿರೂಪದ ಹಿಂದೆ (ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ)ಯೂ ಮುಂದೆ (ಮಾದರಿ ಸಂಖ್ಯೆ)ಯೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ವೈಶದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದರ ಕೆಳಗೊಂದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವುದಾಯಿತು; ಇಲ್ಲಿ ಅದು ಅನವಶ್ಯವೆನಿಸಿತು. (ಒಂದೇ ಸಂಖ್ಯೆಯೊಳಗೆ) ರೂಪಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸಣ್ಣಗೀಟಿದ್ದರೆ (hyphen) ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ರೂಪಬಾಹುಲ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು ಈ ಬಾಹುಲ್ಯವು ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿರಬಹುದಾಗಿದೆ. 3ನೇ (ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯ) ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹುಬಾರಿ ರೂಪ ಬಹುಲತೆಯು ತೋರಿರಲು ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿಯ "ಯ" ಹಲವು ಪ್ರತ್ಯಯ (ಣ್ಯತ್–ಯತ್–ಕ್ಯಪ್)ಗಳ ಸಾರರೂಪವಾಗಿರುವುದು. (ಇತ್ ಭೇದದಿಂದಾಗಿ ಗುಣ–ವೃದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ವೈಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಭೇದಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿ ಹೀಗೆ ರೂಪಭೇದವಾಗಿರುವುದುಂಟು).

ಇನ್ನಿತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪವೈಚಿತ್ರ್ಯವೋ ಬಾಹುಲ್ಯವೋ, ಉಪಸರ್ಗ ನಿಮಿತ್ತಕವಾಗಿಯೋ ಸಂಧಿಕಾರ್ಯವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದಿಂದಲೋ ಭಿನ್ನಾರ್ಥಹೇತುಕವಾಗಿಯೋ ಇರಬಹುದು.

ಕಂಸ

ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಭೇದ ತೋರಿದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಸದೊಳಗಿರುವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಏನೋ ವಿಶೇಷವಿದೆಯೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಸಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವಿದ್ದೀತೆಂದೂ ಅರಿತು, ಅದನ್ನು ಕಂಸಬಹಿರ್ಭೂತವಾದ ರೂಪದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ / ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಬಳಸುವುದು ಸರಿಯಾಗಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು *

* ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಅಂತಹ ರೂಪಗಳ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ "ಕೃದಂತಗಳ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ" ಎಂಬ ಕೃತಿಯಿಂದ ಅರಿಯಬಹುದು. ಇದು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಂಸಗಳನ್ನೇ (ಒಳಗೆ ಯಾವ ಪದವೂ ಇಲ್ಲದೆಯೆ) ಬಳಸಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಿತ್ರವೆಂದೆನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೂ ಸೋದ್ದೇಶವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದೆ. ಯಾವಾಗ ಒಂದೇ ರೂಪವು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವಂತೆ ವಿಶೇಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ. ಭೀ-ಭೀತ:. ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾರ್ಥವಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಕರ್ತ್ರರ್ಥವು ಸಹ ಇದೆ. (ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಭ್ರಾಂತಿಯಾಗದಿರಲೆಂದು ಭಿನ್ನಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಸದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ವಿಶಿಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವೆನ್ನುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇರುವುವು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಇದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ. ಶೀ-ಶಯಿತ: (ಶಯಿತಂ)

ಧಾತುನಿರ್ದೇಶಸಮನಂತರವೇ (immediately after) ಇರುವ ಕಂಸದೊಳಗೆ ಧಾತುವಿನ ಗಣ-ಪದ-ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳಿವೆ.

ಅಂತೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದ ಕೊನೆಯಕ್ಷರವನ್ನು ತೋರಿಸಲೂ (ಸಣ್ಣ ಗೀಟಿನ ಜೊತೆ) ಕಂಸವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

ಫೋಲಿಯೋ (Folio)

ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಂತೆಯೇ-ಕೋಶ (dictionary) ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ-ಕೋಶಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಾ ಪುಟದಲ್ಲಿನ ಧಾತುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು (ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ) ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪುಟದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿದೆ. ಧಾತುಸಂಖ್ಯಾವ್ಯಾಪ್ತಿ(range) ಯನ್ನು ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಧಾತ್ವನ್ವೇಷಣವು ಸುಗಮವಾಗಲೆಂಬುದೇ ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟೋದ್ದೇಶ.

ಕಾಗುಣಿತ

ಮುದ್ರಣ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಕಾಗುಣಿತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ "ಕರ್ತುಃಮ್" ಎಂದು ಬರೆಯುವ ಬದಲು "ಕರ್ತುಂ" ಎಂದೇ ಬರೆದಿದೆ. ಇದನ್ನು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪೆಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಭಾವಿಸದಿರಲಿ.

ಸಂಧಿ

ಅಂತೆಯೇ ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಧಿಯಾಗುವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ತದ್ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದೆಡೆಯಲ್ಲೂ (ಹೋ.. ಸಂಹಿತೈಕಪದೇ ನಿತ್ಯಾ..) ಅದನ್ನೇ ಮಾಡದೇ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಉದಾ. 'ಕಾಙ್ಕ್ಷನ್' ಬದಲಾಗಿ "ಕಾಂಕ್ಷನ್" ಎಂದು ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ 'ಅಞ್ಚಿತುಮ್' ಬದಲು ಅಂಚಿತುಂ. "ದಣ್ಡನೀಯಂ' ಬದಲು ದಂಡನೀಯಂ", "ನನ್ದನ್" ಬದಲು ನಂದನ್; "ಜೃಮ್ಭಣೀಯಂ" ಬದಲು "ಜೃಂಭಣೀಯಂ" ಇ.

ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ನಿರ್ದೇಶ

ಆದರೆ ಕಂಸದೊಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಾಂತವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವಾಗ ಮಾತ್ರ, ನುಮಾಗಮವು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಒಡೆದು ತೋರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ (–ನ್ತೀ) ಎಂದೇ ತೋರಿಸಿದೆ. ಕೇವಲ (–ತೀ) ಎಂದಿರುವೆಡೆ ನುಮಾಗಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ (–ತೀ)ಅಥವಾ (–ನ್ತೀ) ಎಂಬುದು ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಉದಾ. "ಗೃಹ್ಣನ್ (–ತೀ)ಎಂದಿರುವಲ್ಲಿ, ಪುಲ್ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ "ಗೃಹ್ಣನ್"ಎಂದು ರೂಪವೆಂದೂ, ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ "ಗೃಹ್ಣತೀ" ಎಂದು ರೂಪವೆಂದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. (ಗೃಹ್ಣನ್ + ತೀ= ಗೃಹ್ಣನ್ತೀ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ)

ಎಂತಲೇ, ತುದನ್ (-ತೀ) (-ನ್ತೀ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವಾಗಿ "ತುದತೀ", "ತುದಂತೀ" ಎಂದು ಎರಡು ಸ್ತ್ರೀರೂಪಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದು.

(c) "ಸತಾಯಿಸುವಿಕೆ"

ಈ "ಸತಾಯಿಸುವಿಕೆ"ಯಿಂದಾಗುವ ಹಿಂಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಧಾತು ರೂಪಕೋಶ: ಸವಿವರಣದಲ್ಲೂ ಈ ಕೃತಿಯ (ಲ್ಲೇ ಮೊದಲ)ಲ್ಲೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದರ "ಗೋಳು" ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವಾಚಕರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲೂ ನಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೇಳು ತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ—

ಆದರೆ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾವೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುವು ದುಂಟು. ಅದೆಂದರೆ ಒಂದೇ ಧಾತುವು ಅನೇಕಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಠಿತವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ನಾವು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಮಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕ ಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಗಣಶ:-ಪದಶ: ನಾವು ನಿರೂಪಿಸಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ನಾವು ಬಳಸಿರುವುದು ಧಾತುಗಳ ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ರಮವನ್ನೇ.

ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಭಿನ್ನಗಣಸ್ಥವಾದ/ಭಿನ್ನಪದೀಯವಾದ ಸಮಾನಧಾತು ಗಳೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭ ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ 'ಅದರಂತೆ' 'ಹಿಂದಿನದರಂತೆ' ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗದು. ಒಂದೆರಡೇ ಹಿಂದಿನ ಧಾತುಗಳಾದರೂ ಧಾತುಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಾವು ಸೂಚಿಸಿಯೇ ಇದ್ದೇವೆ. ಎಷ್ಟೋ ಪುಟಗಳ ಹಿಂದೆಯೋ, ಬೇರೊಂದು ಸಂಪುಟದಲ್ಲೋ ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಮೇಯವು ಇಲ್ಲಿ ಬರದಷ್ಟೆ.

ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಸ್ಥಳವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿತಾಯವಾಗು ವುದೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಭೂಯಸ್ತ್ವವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ (speaking statistically), ಲಕಾರರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಗಣೀಯ

ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟು ಭೇದಗಳು ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬರವು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಎಷ್ಟೋ ಕೃದಂತ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯು ಧಾತುವಿನ ಗಣಕ್ಕೆ ನೇರಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸದೇ ನಡೆಯತಕ್ಕವೆಂಬುದು ವ್ಯಾಕರಣಾನುಸಾರವಾದ ವಿಷಯ. ಹೀಗಾಗಿ ಗಣ ಬೇರೆಯಾದರೂ 'ಪದ'ವೊಂದೇ ಆದಲ್ಲಿ ಸಮರೂಪಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯೆಂದರೆ, ಇರುವ ಹತ್ತು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ರೂಪಸಾಮ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶವುಳಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಘನೋದ್ದೇಶವಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಷ್ಟು ಸ್ಥಳವು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಯವಾದರೂ ಅದು ಕಮನೀಯವೇ ಸರಿ! ಅರ್ಥಾತ್ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ.

ಏನೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ವೈಷಮ್ಯವೂ ಎದ್ದು ಕಾಣಲೆಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಾಮ್ಯ–ವೈಷಮ್ಯಗಳೆರಡೂ ಥಟ್ಟನೆ ಸ್ಫುರಿಸಲು ಇದುವೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ.

ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾತುವಿನ ಇಟ್‌ತ್ವವನ್ನನುಸರಿಸಿ ರೂಪಭೇದವಾಗುವುದುಂಟು. ವಿಪರೀತ ಕ್ರಮದಿಂದ (and conversely), ಈ ತೆರನ ರೂಪಭೇದದಿಂದ ಧಾತುವು ಸೇಟ್ಕವೋ, ಅನಿಟ್ಕವೋ ಅಥವಾ ವೇಟ್ಕವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಹ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. [ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ, ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದಭೂತವಾದ-ಸೇಟ್ಕ ಧಾತುವಿಗೂ ವೇಟ್ಕ ಅಥವಾ ಅನಿಟ್ಕದಂತೆ ಮತ್ತು ಏತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ (conversely), ರೂಪಗಳು ಇರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನೂ ಮರೆಯಲಾಗದೆಂದೂ ಜ್ಞಾಪಿಸ ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೊಂದೆರಡು ಉದಾ.ಗಳು ದೊರೆಯಬಹುದು]. ಇದಿಷ್ಟು ಈ ಕೃತಿಯ ಕೋಶಭಾಗದ ಕಥೆಯಾಯ್ತು. ಕೋಶ ಪೂರ್ವಭಾಗ, ಕೋಶೋತ್ತರಭಾಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು,

(d) ಕೋಶಪೂರ್ವಭಾಗ

ವಿಷಯಸೂಚಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ-ವಿಸ್ತೃತವೆಂದು ಎರಡು ತೆರನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದರಿಂದ ಒಂದು ಸಮಷ್ಟಿದರ್ಶನವೂ, ಎರಡನೆಯದರಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿದೃಷ್ಟಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ:

ಕೃದಂತಗಳೆಂದರೇನೆಂದು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲು 'ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತ' 'Basic Sanskrit'-ಇವುಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ 'ಪ್ರೌಢಸಂಸ್ಕೃತ' ದವರೆಗಿನ ಭಾಷಾ-ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಕರಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಎರಡರಲ್ಲೂ ಕೃದಂತ-ರೂಪಗಳ ಪ್ರಾಚುರ್ಯ (abundance) ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಪ್ರಸಂಗತಃ ಬೇಗನೆ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಬಗೆ ಮತ್ತು ತದಪೇಕ್ಷಯಾ (as against the same) ಗಾಢವಾದ ಕಲಿಕೆಯ ಬಗೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ಆ ಬಳಿಕ ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ರಚಿತವಾದ (ಮತ್ತು ನಮಗೆ ದೊರೆತ) ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೌಕರ್ಯ-ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದ ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕುರಿತು (ನಾವಾರಿಸಿರುವ ಧಾತುಗಳು-ಕೃತ್ತುಗಳು-ಇವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಧಿಕರಿಸಿ) ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ

ಈ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ-ಬಹು-ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಲೋಪ/ದೋಷ/ಅಸೌಕರ್ಯಗಳಾವುವೂ ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಬಾರದೆಂಬ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವು ವಾಚಕರಿಗೆ ಸ್ಫುಟವಾಗಿರಬೇಕಷ್ಟೆ.

'ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ' ವು, ನಾವು ಏನು ಸಾಧಿಸಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ, ಎಷ್ಟು ಮತ್ತು ಹೇಗೆ-ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

'ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸ್ವರೂಪ' ವು ಜಟಿಲ ವಿಷಯದ ತೊಂತುಗಳನ್ನು ಎಳೆ ಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲು ತೋರಿರುವ ಶತಾವಧಾನ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ

ಸಿದೆ. ಎಂತಲೇ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಇದೊಂದೇ ಭಾಗವನ್ನೋದಿದವರಿಗೂ ಈ ವ್ಯಾಮಿಶ್ರಸಮಸ್ಯೆಯ ಹಲವು ಮುಖ್ಯ ನೋಟಗಳೊದಗುವುವೆನ್ನಬಹುದು. ಹಾಗೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೂ ಸುಶಕ(easily possible)ವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈ ಕೊನೆಯ ಅಂಶವನ್ನೇ ಸಾರಿಸ್ಮ್ಯಪಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಭಾಗ 'ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಗೆ' (2.2) ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

(e) ಕೋಶೋತ್ತರ ಭಾಗ

ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹತ್ತು ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು 'ದ್ರವ್ಯ' ಗಳು: ಲಿಂಗ, ವಿಭಕ್ತಿ, ವಚನಗಳು ಅವಕ್ಕೆ ಉಂಟು. ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು 'ನಡೆಸು ವುದ'ರಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಎಚ್ಚರಿಕೆಗಳು ಬೇಕು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಸರಿಂಸಾದ ಆದರ್ಶ ಗಳೇನು–ಅನಾದರ್ಶಗಳೇನು–ಎರಡನ್ನೂ 4.01ರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಕೃದಂತಗಳ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೊಂದು ಪುಸ್ತಕವೇ ಸಿದ್ಧವಾಗು ತ್ತಿದೆಯಾದರೂ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಸ್ವಯಂಪರಿಪೂರ್ಣ (complete in itself, independent whole) ವೆನಿಸಲು ಆ ಬಳಕೆಯ ಒಂದು ಸ್ಥೂಲವಾದ ನೋಟ ಆವಶ್ಯಕ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಿಷ್ಟ್ಯಷ್ಟ ರೂಪಗಳ ಅರಿವಿಲ್ಲ ದಾದಾಗಲೂ ಹೇಗೋ ನಿಭಾಯಿಸಲು ಕೆಲವೆರಡು (ವ್ಯಾಕರಣಸಮ್ಮತ ವಾದ) ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಆ ನಂತರ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಟನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವನ್ನು ಕೃದಂತಗಳಿಗೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ, ಭಾಷೆ ಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯಗಳೆರಡೂ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಕಥೆಯೂ ಇದೇ ತೆರನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಕಷ್ಟ ವಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ನೋಟವನ್ನು (4.07) ಒದಗಿಸಲೆತ್ನಿಸಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನುಮಾಗಮದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ (4.08). ಪ್ರತ್ಯಯಮಾಲೋದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವನ್ನೊದಗಿಸಿದೆ (4.12).

ಈ ಕಿರುಕೃತಿಯಿಂದಲೇ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಲಕ್ಷರೂಪಗಳತ್ತ ಗಮನ ಸೆಳೆದು (4.13) ಉಪಯುಕ್ತ/ಪ್ರಸಕ್ತ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (4.15)

ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಕರಣ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇರದ ವಿಷಯಸೂಚಕ ಅಕಾರಾದಿ (Subject Index) ಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯು ಸುಕರ-ಸುಗಮವಾಗುವಂತೆ ಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

(f) ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮಿತಿಗಳೇನು ?

(1) ಧಾತುಗಳು : ಮುಖ್ಯ 360 ಧಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. ಮಿಕ್ಕವು ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯವು ('ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇವು ಲಭ್ಯ).

: ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೂಚನಾಮಾತ್ರಸಾರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ 'ಧಾತುರೂಪಕೋಶ: ಸವಿವರಣ' ದಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಮುಂದೆ ಬರುವ 'ಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶ'ವು ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ)

: ಉಪಸರ್ಗ--ಉಪಪದಗಳಿಂದಾಗುವ ರೂಪಗಳನ್ನು, ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ.] ಮುಂದೆ ಬರುವ ಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಧಾತುಗಳಿಗೇ ಸೇರುವ ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಉಪಸರ್ಗ – ಉಪಪದಗಳನ್ನೂ ರೂಪಭೇದ (ಪರಸ್ಮೈ–ಆತ್ಮನೇ ಇ) ಅರ್ಥಭೇದಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು]

(2) ಕೃತ್ತುಗಳು : ಎಲ್ಲಾ ಕೃತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹತ್ತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (ಕೃದಂತ ರೂಪ ಕೋಶ–೨ ಮತ್ತು –೩ ಕೃತಿಗಳು ಮುಂದೆ ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ಬರಲಿವೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯ 'ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆ'ಗಳನ್ನೊಮ್ಮೆ ಓದಿ).

(3) ಕೃದಂತ ರೂಪಗಳ ಬಳಕೆ : ಇದನ್ನು ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸಿದೆ. (ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃದಂತಗಳು : ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ' ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ).

(4) ಪ್ರತ್ಯಯಮಾಲಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ.

: ವರ್ತಮಾನ ಕೃದಂತ ಕರ್ಮಣಿ, ಅಂತೆಯೇ ಭವಿಷ್ಯತ್‌ಕೃದಂತ ಕರ್ಮಣಿ, ಣಿಚ್-ಸನ್-ಯಙಂತಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳು-ಇವಾವನ್ನೂ ಕೊಡ ಹೋಗಿಲ್ಲ (ಇವಲ್ಲೂ ಕೆಲವು 'ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲಾ' ದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯ). (ಮುಂದೆ ಬರುವ ನಮ್ಮ ಸಾಧಿತಧಾತುರೂಪಕೋಶ -೧ ಮತ್ತು -೨ -ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಟ್ ೧.೧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಇವಿಷ್ಟು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆಯ ಬಹುದು. ಅಷ್ಟಾದರೆ ಕೃದಂತಗಳು ಊಹ್ಯ)

(5) ಸೂತ್ರ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಪತ್ತಿ : ಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ.

: ಇವೊಂದೊಂದೂ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯ. ಜೊತೆಗೆ ನಿಶ್ರೇಣಿಕೆ (gradation) ಗ್ರಂಥಗಾತ್ರ (bulk), ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ಅವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ.

(೮) ಈ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಇನ್ನಿತರ ರೂಪಗಳು

ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ರೂಪಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ರೂಪಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿಯೇ ಪಡೆ ಯಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ.

(1) ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಿಗೂ 'ನಞ್' ಪ್ರತ್ಯಯ (ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕ; 'ನಞರ್ಥಾಃ ಷಟ್ ಪ್ರಕೀ ರ್ತಿತಾ :')ವನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದು-ಯಾವುದೇ ನಾಮ ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಣ ಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೇ.

(ಕೃದಂತವು ಸ್ವರಾದಿಯಾಗಿದ್ದರೆ 'ಅನ್' ಸೇರಿಸುವುದು; ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ 'ಅ')

ಉದಾ-ಗಳು ಅಕರ್ತವ್ಯಮನಾಚರನ್
ಅನತಿಕ್ರಮಣೀಯಾನಿ ಶ್ರೇಯಾಂಸಿ.

ವಿದಿತಮವಿದಿತಂ ವಾ ಸರ್ವಮೇತತ್ ಕ್ಷಮಸ್ವ
ರುಗ್ಣಮಶಯಿತವಂತಂ ವೈದ್ಯೋऽಧಿಕ್ಷಿಪತಿ.
ಅನಿಚ್ಛನ್ನಪಿ ವಾರ್ಷ್ಣೇಯ ಬಲಾದಿವ ನಿಯೋಜಿತಃ
ತೇನಾಪಿ ಸಂತೋಷಮಲಭಮಾನಃ........
ಕರ್ತುಮಕರ್ತುಮನ್ಯಥಾಕರ್ತುಂ ಚ ಶಕ್ತಃ
ಅಕೃತ್ವಾ ಪರಸಂತಾಪಮ್ ಅಗತ್ವಾ ಖಲನಮ್ರತಾಮ್ ।
ಅನುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸತಾಂ ವರ್ತ್ಮ ಯದಲ್ಪಮಪಿ ತದ್ಬಹು ॥

(2) 'ತುಂ ಕಾಮಮನಸೋರಪಿ'

ಉದಾ : ಗಂತುಂ ಕಾಮಃ ಯಸ್ಯ ಸಃ – ಗಂತುಕಾಮಃ
ಅವಿಚಲಿತಂ ಮನಃ ಯಸ್ಯ ಸಃ – ಅವಿಚಲಿತಮನಾಃ

ತುಮುನ್ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ, 'ಕಾಮ' 'ಮನಸ್' ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಮೇಲಿನಂತೆ ಪಡೆಯುವಾಗ ತುಮುನ್ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಮಕಾರವು ಲೋಪ ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

(3) 'ಓರಾವಶ್ಯಕೇ'

'ಲುಂಪೇದವಶ್ಯಮಃ ಕೃತ್ಯೇ ತುಂ ಕಾಮಮನಸೋರಪಿ ।
ಸಮೋ ವಾ ಹಿತತತಯೋರ್ಮಾಂಸಸ್ಯ ಪಚಿಯುಙ್ಘಞೋಃ ॥

(ರೂಪಾವತಾರ)

ಉದಾ : ಅವಶ್ಯಂ ಶ್ರೋತುಂ ಯೋಗ್ಯಂ = ಅವಶ್ಯಶ್ರಾವ್ಯಮ್
ಹೀಗೆಯೇ ಅವಶ್ಯಭಾವ್ಯಂ ಇ.

ಇಲ್ಲಿ 'ಅವಶ್ಯ'ವು ಉಪಪದವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲೂಬಹುದು.

ಉದಾ : ವಿಪ್ರೇಣ ಶುಚಿನಾ ಭಾವ್ಯಂ (ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಕೌಮುದೀ)
ಹೀಗೆಯೇ ನಾವ್ಯಂ – ಲಾವ್ಯಂ. ಇ.

(h) ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಆಗುವ ಉಪಯೋಗ

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ಕೃದಂತಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದಾ. ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ತವ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಸ್ಮರ್ತವ್ಯ ಭವಿತವ್ಯ ಗಂತವ್ಯ

ಅನೀಯ ಸ್ಮರಣೀಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ರಮಣೀಯ ಮನನೀಯ ಗಣನೀಯ ಶ್ಲಾಘನೀಯ (ಪ್ರ)ಶಂಸನೀಯ ಶಂಕನೀಯ ವರ್ಜನೀಯ ಶೋಚನೀಯ ಗಮನೀಯ.

ಯ- ಸ್ವಾದ್ಯ ಖಾದ್ಯ ಪೇಯ ಲೇಹ್ಯ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯ ಭೋಗ್ಯ ಸೂಚ್ಯ ವಾಚ್ಯ ವಾಕ್ಯ ವಾದ್ಯ ವೇದ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಸ್ಪೃಶ್ಯ ದೃಶ್ಯ ಶ್ರವ್ಯ ಶ್ರಾವ್ಯ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಮದ್ಯ ಹಾಸ್ಯ ಲಾಸ್ಯ ಶಕ್ಯ ಲಭ್ಯ ಸಹ್ಯ ಶೋಚ್ಯ ವರ್ಜ್ಯ ವಧ್ಯ ಸ್ತುತ್ಯ ಗಣ್ಯ

ತ – ಮತ ಹತ (ನಿ)ರತ ದಯಿತ ಗಣಿತ ಕಥಿತ ಮಥಿತ ಅರ್ಜಿತ ಭ್ರಾಂತ ಶ್ರಾಂತ ಕ್ರಾಂತ ಕಾಂತ (ಪ್ರ) ಶಸ್ತ ಶಕ್ತ ಭಕ್ತ (ಸಂ)ತುಷ್ಟ ದುಷ್ಟ ಪುಷ್ಟ ಹೃಷ್ಟ (ಆ)ಕೃಷ್ಟ ನಷ್ಟ ಭ್ರಷ್ಟ ಅನ್ನ ಭಿನ್ನ ಛಿನ್ನ ಖಿನ್ನ ಮಗ್ನ ಲಗ್ನ ಸಿದ್ಧ ಬುದ್ಧ ಯುದ್ಧ ಶುದ್ಧ ವೃದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧ ಶುಷ್ಕ ಪಕ್ವ ನಿರ್ವಾಣ

ಆನ/ಮಾನ-ಯಜಮಾನ ಜಾಯಮಾನ ವಿದ್ಯಮಾನ ವರ್ತಮಾನ. ವರ್ಧಮಾನ.

ಇವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿತರೆ ಇಚ್ಛಿತ, ಬಂಧಿತ, ಹರ್ಷಿತ ಮುಂತಾದ ಅಪಶಬ್ದ(ಅರ್ಥ)ಗಳನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು.

ನಾವು ಮುಂದಿನ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಇನ್ನಿತರ ಕೃದಂತರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಹೇರಳವಾದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳಿರುವುದು ಓದುಗರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂದು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪದಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿವೆ. ಕೌಟಲೀಯಾರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಕೇವಲ ಲೌಕಿಕವಾದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದರಾಶಿಯು ಸ್ಥೂಲವಾದ ನೋಟವುಳ್ಳವರು ಸಹ ಇಂದು ಅನ್ವೇಷಣೆಯುರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತವಾದ ಶಬ್ದಸಂಪತ್ತು ಅರ್ಥಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಾವು ಎರವಾಗಿ, ಕೇವಲ ಪರಭಾಷೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯ ಪರಿಯನ್ನೇ ಭಟ್ಟಿಯಿಳಿಸಲೆಳಸುತ್ತಾ ವೃಥಾ ಭ್ರಮ-ಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ವೇಳೆ, ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಭಾವ-ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಮುಚಿತವಾದ ಪದಗಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪದರಾಶಿಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಆವಶ್ಯಕತಾನುಸಾರ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತರಲೆತ್ನಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇಲ್ಲವೆ, 'ಸಿದ್ಧಮನ್ನಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಭಿಕ್ಷಾಮಟತಿ ದುರ್ಮತಿಃ' ಎಂಬಂತಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ ?

2.2

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಗೆ

1. ಧಾತುಗಳು : ಒಟ್ಟು 360 ಮುಖ್ಯ ಧಾತುಗಳನ್ನಾರಿಸಿದೆ.
   ಅವನ್ನು ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.
   ಪ್ರತಿ ಧಾತುವಿಗೂ ಗಣ-ಪದ-ಕರ್ಮವತ್ತ್ವ-ಇಟ್‌ತ್ವಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ.

2. ಕೃತ್ತುಗಳು : ಹತ್ತು ಕೃತ್ತುಗಳನ್ನಾರಿಸಿದೆ.
   ಪ್ರತಿ ಧಾತುವಿಗೂ ಈ ಹತ್ತನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಆಗುವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.
   ಪ್ರತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೂ ಸೂಚಕವಾದ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧ (one-to-one-relationship) ವನ್ನು ರಕ್ಷಾಪುಟದ ಎರಡೂ ಒಳ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ

3. ರೂಪಗಳು : ಅವ್ಯಯಗಳಾದ ಕೊನೆಯ ಮೂರನ್ನು (ತುಮುನ್,

ಕ್ತ್ವಾ, ಲ್ಯಪ್) ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಿಕ್ಕವನ್ನೆಲ್ಲ (ಪು/.ಸ್ತ್ರೀ./ನ.) ೧.೧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದೆ. (ಈ ಏಳಕ್ಕೂ ಮೂರು ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲೂ ರೂಪಗಳುಂಟು).

ಶತೃ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ (೧.೧) ವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದೆ.

4. ನಿರ್ದೇಶನ : ಅಧಿಕ ರೂಪಗಳನ್ನು (ಮಧ್ಯೆ ಸಣ್ಣ ಗೀಟಿನಿಂದ) ತೋರಿದೆ.

ಅರ್ಥ ವಿಶೇಷವಿರುವ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಸದೊಳಗೆ ಹಾಕಿದೆ.

ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಮೊದಲೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲೂ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

5 ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸ್ವರೂಪ : ಈ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯ ("ಕೋಶ ಪೂರ್ವ ಭಾಗ") ವನ್ನು ಓದಿದರೆ ಇದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಹಿಂದಿನ ಯತ್ನ-ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿನ ಭೇದವೂ.

6. ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರ : ಇದರ ಬಗೆಯೇ ಕೋಶ ಭಾಗ.

7. ಸ್ಪಷ್ಟನೆ : ಅನುಬಂಧ("ಕೋಶೋತ್ತರ ಭಾಗ")ಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಲಭ್ಯ -ಕೃದಂತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಬಗೆ, ಆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಗೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

8. ಅಕಾರಾದಿ (Subject index) : ಎಷ್ಟೋ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಷಯಗಳು ಈ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಿ.

9. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮಿತಿ (limitations)ಗಳೇನು? ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೆಲವೇ ಪುಟಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದೆ.

10. ಈ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಅಧಿಕತರ ಉಪಯೋಗಗಳೇನು? ಇದಕ್ಕೂ ಉತ್ತರ ಈ ಹಿಂದೆ ಇದೆ.
: ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಶುದ್ಧಿ-ಸಮೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸಾಹಾಯ್ಯವೇನು? ಇದನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಇದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇನ್ನಿತರ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿನ 'ಪ್ರಕಟಣೆ'ಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ.

—O—

3

★ ಕೃದಂತ ರೂಪ ಕೋಶ

1 ಅಂಚ್ (I ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹೋಗು, ಸತ್ಕರಿಸು

1 ಅಂಚಿತವ್ಯಂ 2 ಅಂಚನೀಯಂ 3 ಅಂಕ್ಯಂ (ಅಂಚ್ಯಂ) 4 (ಅಂಚಿತಃ)-(ಅಕ್ತಃ)-(ಸಮಕ್ತಃ)-(ಸಮಕ್ನಃ) 5 ಅಂಚಿತವಾನ್ - ಅಕ್ತವಾನ್-ಸಮಕ್ತವಾನ್-ಸಮಕ್ನವಾನ್ 6 ಅಂಚನ್(-ನ್ತೀ) 7 ಅಂಚಿಷ್ಯನ್ 8 ಅಂಚಿತುಂ-ಅಕ್ತುಂ 9 (ಅಂಚಿತ್ವಾ)-(ಅಕ್ತ್ವಾ) 10 ಸಮಂಚ್ಯ-ಸಮಚ್ಯ

2 ಅಂಜ್ (VII ಪ.ಸಕ.ವೇ.) ಲೇಪಿಸು

1 ಅಂಜಿತವ್ಯಂ-ಅಂಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಅಂಜನೀಯಂ 3 ವ್ಯಂಗ್ಯಂ 4 ಅಕ್ತಃ 5 ಅಕ್ತವಾನ್ 6 ಅಂಜನ್(-ತೀ) 7 ಅಂಜಿಷ್ಯನ್-ಅಂಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಅಂಜಿತುಂ-ಅಂಕ್ತುಂ 9 ಅಂಜಿತ್ವಾ-ಅಂಕ್ತ್ವಾ-ಅಕ್ತ್ವಾ 10 ಸಮಜ್ಯ

3 ಅಟ್ (Iಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ತಿರುಗಾಡು, ಅಲೆ

1 ಅಟಿತವ್ಯಂ 2 ಅಟನೀಯಂ 3 ಅಟ್ಯಂ 4 ಅಟಿತಃ 5 ಅಟಿತವಾನ್ 6 ಅಟನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಅಟಿಷ್ಯನ್ 8 ಅಟಿತುಂ 9 ಅಟಿತ್ವಾ 10 ಪರ್ಯಟ್ಯ

4 ಅದ್ (IIಪ.ಸಕ.ಅ.) ತಿನ್ನು

1 ಅತ್ತವ್ಯಂ 2 ಅದನೀಯಂ 3 ಆದ್ಯಂ 4 ಜಗ್ಧಂ-ಅನ್ನಂ 5 ಜಗ್ಧವಾನ್-ಅನ್ನವಾನ್ 6 ಅದನ್ (-ತೀ) 7 ಅತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಅತ್ತುಂ 9 ಜಗ್ಧ್ವಾ 10 ಪ್ರಜಗ್ಧ್ಯ

★'ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬಳಸುವ ಬಗೆ' (ಅಧ್ಯಾಯ 2.2) ಎಂಬ ಭಾಗವನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು ಅನಂತರ ಬಳಸತಕ್ಕದ್ದು.

5 ಅನ್ (II ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಉಸಿರಾಡು, ಜೀವಿಸು

1 ಅನಿತವ್ಯಂ 2 ಅನನೀಯಂ 3 ಅನ್ಯಂ 4 ಅನಿತಃ 5 ಅನಿತವಾನ್ 6 ಅನನ್ (-ತೀ) 7 ಅನಿಷ್ಯನ್ 8 ಅನಿತುಂ 9 ಅನಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಾಣ್ಯ

6 ಅಯ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹೋಗು

1 ಅಯಿತವ್ಯಂ 2 ಅಯನೀಯಂ 3 ಅಯ್ಯಂ 4 ಅಯಿತಃ 5 ಅಯಿತವಾನ್ 6 ಅಯಮಾನಃ 7 ಅಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಅಯಿತುಂ 9 ಅಯಿತ್ವಾ 10 ಪಲಾಯ್ಯ

7 ಅರ್ಚ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಪೂಜೆಮಾಡು, ಸತ್ಕರಿಸು

1 ಅರ್ಚಿತವ್ಯಃ 2 ಅರ್ಚನೀಯಃ 3 ಅರ್ಚ್ಯಃ 4 ಅರ್ಚಿತಃ( ) 5 ಅರ್ಚಿತವಾನ್ 6 ಅರ್ಚನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಅರ್ಚಿಷ್ಯನ್ 8 ಅರ್ಚಿತುಂ 9 ಅರ್ಚಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಾರ್ಚ್ಯ

8 ಅರ್ಜ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಸಂಪಾದಿಸು

1 ಅರ್ಜಿತವ್ಯಂ 2 ಅರ್ಜನೀಯಂ 3 ಅರ್ಜ್ಯಂ 9 ಅರ್ಜಿತಃ 5 ಅರ್ಜಿತವಾನ್ 6 ಅರ್ಜನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಅರ್ಜಿಷ್ಯನ್ 8 ಅರ್ಜಿತುಂ 9 ಅರ್ಜಿತ್ವಾ 10 ಸಮುರ್ಜ್ಯ

9 ಅರ್ಥ್ (X ಆ.ದ್ವಿಕ. ಸೇ.) ಬೇಡು

1 ಅರ್ಥಯಿತವ್ಯಂ 2 ಅರ್ಥನೀಯಂ 3 ಅರ್ಥ್ಯಂ 4 ಅರ್ಥಿತಃ 5 ಅರ್ಥಿತವಾನ್ 6 ಅರ್ಥಯಮಾನಃ 7 ಅರ್ಥಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಅರ್ಥಯಿತುಂ 9 ಅರ್ಥಯಿತ್ವಾ 10 ಸಮರ್ಥ್ಯ

10 ಅರ್ಹ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಅರ್ಹನಾಗು, ಪಾತ್ರನಾಗು

1 ಅರ್ಹಿತವ್ಯಃ 2 ಅರ್ಹಣೀಯಃ 3 ಅರ್ಹ್ಯಃ 4 ಅರ್ಹಿತಃ 5 ಅರ್ಹಿತವಾನ್ 6 ಅರ್ಹನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಅರ್ಹಿಷ್ಯನ್ 8 ಅರ್ಹಿತುಂ 9 ಅರ್ಹಿತ್ವಾ 10 ಸಮರ್ಹ್ಯ

11 ಅವ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕಾಪಾಡು

1 ಅವಿತವ್ಯಂ 2 ಅವನೀಯಂ 3 ಅವ್ಯಂ 4 ಅವಿತಃ 5 ಅವಿತವಾನ್ 6 ಅವನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಅವಿಷ್ಯನ್ 8 ಅವಿತುಂ 9 ಅವಿತ್ವಾ 10 ಸಮವ್ಯ

12 ಅಶ್[1] (V ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹೊಂದು

1 ಅಶಿತವ್ಯಃ-ಅಷ್ಟವ್ಯಃ 2 ಅಶನೀಯಃ 3 ಆಶ್ಯಃ 4 ಅಷ್ಟಃ 5 ಅಷ್ಟವಾನ್ 6 ಅಶ್ನುವಾನಃ 7 ಅಶಿಷ್ಯಮಾಣಃ-ಅಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಅಶಿತುಂ-ಅಷ್ಟುಂ 9 ಅಶಿತ್ವಾ-ಅಷ್ಟ್ವಾ 10 ಸಮಶ್ಯ.

13 ಅಶ್[2] (IX ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ತಿನ್ನು

1 ಅಶಿತವ್ಯಂ 2 ಅಶನೀಯಂ 3 ಆಶ್ಯಂ 4 ಅಶಿತಃ 5 ಅಶಿತವಾನ್ 6 ಅಶ್ನನ್ (-ತೀ) 7 ಅಶಿಷ್ಯನ್ 8 ಅಶಿತುಂ 9 ಅಶಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಾಶ್ಯ

14 ಅಸ್[1] (II ಪ.ಅಕ. ಸೇ.) ಇರು

1 ಭವಿತವ್ಯಂ 2 ಭವನೀಯಂ 3 ಭವ್ಯಂ 4 ಭೂತಃ 5 ಭೂತವಾನ್ 6 ಸನ್ (-ತೀ) 7 ಭವಿಷ್ಯನ್ 8 ಭವಿತುಂ 9 ಭೂತ್ವಾ 10 ಸಂಭೂಯ

15 ಅಸ್[2] (IV ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಎಸೆ

1 ಅಸಿತವ್ಯಂ 2 ಅಸನೀಯಂ 3 ಅಸ್ಯಂ 4 ಅಸ್ತಃ 5 ಅಸ್ತವಾನ್ 6 ಅಸ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಅಸಿಷ್ಯನ್ 8 ಅಸಿತುಂ 9 ಅಸಿತ್ವಾ-ಅಸ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಾಸ್ಯ

16 ಆಪ್ (V ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಹೊಂದು

1 ಆಪ್ತವ್ಯಂ 2 ಆಪನೀಯಂ 3 ಆಪ್ಯಂ 4 ಆಪ್ತಃ 5 ಆಪ್ತವಾನ್
6 ಆಪ್ನುವನ್ (-ತೀ) 7 ಆಪ್ಸ್ಯನ್ 8 ಆಪ್ತುಂ 9 ಆಪ್ತ್ವಾ
10 ಪ್ರಾಪ್ಯ

17 ಆಸ್ (II ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಕೂಡು (=ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳು)

1 ಆಸಿತವ್ಯಂ 2 ಆಸನೀಯಂ 3 ಆಸ್ಯಂ 4 ಆಸಿತಃ-(ಆಸಿತಂ)
5 ಆಸಿತವಾನ್ 6 ಆಸೀನಃ 7 ಆಸಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಆಸಿತುಂ 9 ಆಸಿತ್ವಾ
10 ಉಪಾಸ್ಯ

18 ಇ (II ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಹೋಗು

1 ಏತವ್ಯಂ 2 ಅಯನೀಯಂ 3 ಏಯಂ 4 ಇತಃ 5 ಇತವಾನ್
6 ಯನ್ (-ತೀ) 7 ಏಷ್ಯನ್ 8 ಏತುಂ 9 ಇತ್ವಾ 10 ಪ್ರೇತ್ಯ–ಪರೀತ್ಯ

19 ಅಧಿ+ಇ (II ಆ.ಸಕ.ಅ.) ಅಧ್ಯಯನಮಾಡು

1 ಅಧ್ಯೇತವ್ಯಂ 2 ಅಧ್ಯಯನೀಯಂ 3 ಅಧ್ಯೇಯಂ 4 ಅಧೀತಃ
5 ಅಧೀತವಾನ್ 6 ಅಧೀಯಾನಃ 7 ಅಧ್ಯೇಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಅಧ್ಯೇತುಂ
9 10 ಅಧೀತ್ಯ

20 ಇಷ್ (VI ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬಯಸು

1 ಏಷಿತವ್ಯಂ-ಏಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಏಷಣೀಯಂ 3 ಏಷ್ಯಂ 4 ಇಷ್ಟಃ
5 ಇಷ್ಟವಾನ್ 6 ಇಚ್ಛನ್ (–ನ್ತೀ) (–ತೀ) 7 ಏಷಿಷ್ಯನ್ 8 ಏಷಿತುಂ–
ಏಷ್ಟುಂ 9 ಏಷಿತ್ವಾ–ಇಷ್ಟ್ವಾ 10 ಸಮಿಷ್ಯ

21 ಈಕ್ಷ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೋಡು

1 ಈಕ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ಈಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ಈಕ್ಷ್ಯಂ 4 ಈಕ್ಷಿತಃ 5 ಈಕ್ಷಿತವಾನ್ 6 ಈಕ್ಷಮಾಣಃ 7 ಈಕ್ಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಈಕ್ಷಿತುಂ 9 ಈಕ್ಷಿತ್ವಾ 10 ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ

22 ಈಡ್ (II ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಸ್ತುತಿಸು

1 ಈಡಿತವ್ಯಂ 2 ಈಡನೀಯಂ 3 ಈಡ್ಯಂ 4 ಈಡಿತಃ 5 ಈಡಿತವಾನ್ 6 ಈಡಾನಃ 7 ಈಡಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಈಡಿತುಂ 9 ಈಡಿತ್ವಾ 10 ಸಮೀಡ್ಯ

23 ಈರ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಪ್ರೇರಿಸು

1 ಈರಿತವ್ಯಂ 2 ಈರಣೀಯಂ 3 ಈರ್ಯಂ 4 ಈರಿತಃ 5 ಈರಿತವಾನ್ 6 ಈರನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) ಈರಾಣಃ 7 ಈರಿಷ್ಯನ್ ಈರಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಈರಿತುಂ 9 ಈರಿತ್ವಾ 10 ಉದೀರ್ಯ

24 ಈರ್ಷ್ಯ್ (I ಪ.ಅಕ. ಸೇ.) ಅಸೂಯೆಪಡು

1 ಈರ್ಷ್ಯಿತವ್ಯಂ 2 ಈರ್ಷ್ಯಣೀಯಂ 3 ಈರ್ಷ್ಯ್ಯಂ 4 ಈರ್ಷ್ಯಿತಂ 5 ಈರ್ಷ್ಯಿತವಾನ್ 6 ಈರ್ಷ್ಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಈರ್ಷ್ಯಿಷ್ಯನ್ 8 ಈರ್ಷ್ಯಿತುಂ 9 ಈರ್ಷ್ಯಿತ್ವಾ 9 ಸಮೀರ್ಷ್ಯ

25 ಈಶ್ (II ಆ. ಅಕ. ಸೇ.) ಆಳು

1 ಈಶಿತವ್ಯಂ 2 ಈಶನೀಯಂ 3 ಈಶ್ಯಂ 4 ಈಶಿತಃ 5 ಈಶಿತವಾನ್ 6 ಈಶಾನಃ 7 ಈಶಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಈಶಿತುಂ 9 ಈಶಿತ್ವಾ 10 ಅಧೀಶ್ಯ

26 ಈಹ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಇಚ್ಛಿಸು

1 ಈಹಿತವ್ಯಂ 2 ಈಹನೀಯಂ 3 ಈಹ್ಯಂ 4 ಈಹಿತಃ 5 ಈಹಿತವಾನ್ 6 ಈಹಮಾನಃ 7 ಈಹಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಈಹಿತುಂ 9 ಈಹಿತ್ವಾ 10 ಸಮೀಹ್ಯ

27 ಉಜ್ಝ್ (VI. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ತೊರೆ

1 ಉಜ್ಝಿತವ್ಯಃ 2 ಉಜ್ಝನೀಯಃ 3 ಉಜ್ಝ್ಯಃ (ಉದ್ಧ್ಯಃ) 4 ಉಜ್ಝಿತಃ 5 ಉಜ್ಝಿತವಾನ್ 6 ಉಜ್ಝನ್ -(ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಉಜ್ಝಿಷ್ಯನ್ 8 ಉಜ್ಝಿತುಂ 9 ಉಜ್ಝಿತ್ವಾ 10 ಸಮುಜ್ಝ್ಯ

28 ಊಹ್ (I. ಆ. ಸಕ. ಸೇ.) ತರ್ಕಿಸು

1 ಊಹಿತವ್ಯಂ 2 ಊಹನೀಯಂ 3 ಊಹ್ಯಂ–ಸಮೂಹ್ಯಃ 4 ಊಹಿತಃ 5 ಊಹಿತವಾನ್ 6 ಊಹಮಾನಃ-ಸಮೂಹನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಊಹಿಷ್ಯಮಾಣಃ-ಸಮೂಹಿಷ್ಯನ್ 8 ಊಹಿತುಂ 9 ಊಹಿತ್ವಾ 10 ಸಮುಹ್ಯ

29 ಏಧ್ (I. ಆ. ಅಕ. ಸೇ.) ವರ್ಧಿಸು

1 ಏಧಿತವ್ಯಂ 2 ಏಧನೀಯಂ 3 ಏಧ್ಯಂ 4 ಏಧಿತಂ 5 ಏಧಿತವಾನ್ 6 ಏಧಮಾನಃ 7 ಏಧಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಏಧಿತುಂ 9 ಏಧಿತ್ವಾ 10 ಸಮೇಧ್ಯ

30 ಕತ್ಥ್ (I. ಆ. ಅಕ. ಸೇ.) ಜಂಭಕೊಚ್ಚು

1 ಕತ್ಥಿತವ್ಯಂ 2 ಕತ್ಥನೀಯಂ 3 ಕತ್ಥ್ಯಂ 4 ಕತ್ಥಿತಂ 5 ಕತ್ಥಮಾನಃ 6 ಕತ್ಥಿಷ್ಯಮಾಣಃ 7 ಕತ್ಥಿತುಂ 8 ಕತ್ಥಿತ್ವಾ 9 ವಿಕತ್ಥ್ಯ

31 ಕಥ್ (X. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹೇಳು

1 ಕಥಯಿತವ್ಯಂ 2 ಕಥನೀಯಂ 3 ಕಥ್ಯಂ 4 ಕಥಿತಃ 5 ಕಥಿತವಾನ್ 6 ಕಥಯನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) ಕಥಯಮಾನಃ 7 ಕಥಯಿಷ್ಯನ್-ಕಥಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕಥಯಿತುಂ 9 ಕಥಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕಥಯ್ಯ.

32 ಕಮ್ (I. ಆ. ಸಕ. ಸೇ.) ಪ್ರೀತಿಸು

1 ಕಾಮಯಿತವ್ಯಃ-ಕಮಿತವ್ಯಃ 2 ಕಾಮನೀಯಃ-ಕಮನೀಯಃ
3 ಕಾಮ್ಯಃ-ಕಮ್ಯಃ 4 ಕಾಮಿತಃ-ಕಾನ್ತಃ 5 ಕಾಮಿತವಾನ್-ಕಾಂತವಾನ್
6 ಕಾಮಯಮಾನಃ 7 ಕಾಮಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕಾಮಯಿತುಂ-ಕಮಿತುಂ
9 ಕಾಮಯಿತ್ವಾ-ಕಮಿತ್ವಾ-ಕಾನ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕಾಮ್ಯ-ಪ್ರಕಮ್ಯ

ಕಂಡೂ ನೋ. 356

33 ಕಂಪ್ (I. ಆ ಅಕ. ಸೇ.) ನಡುಗು

1 ಕಂಪಿತವ್ಯಃ 2 ಕಂಪನೀಯಃ 3 ಕಂಪ್ಯಃ 4 ಕಂಪಿತಃ (ವಿಕಪಿತಃ)
5 ಕಂಪಿತವಾನ್ 6 ಕಂಪಮಾನಃ 7 ಕಂಪಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕಂಪಿತುಂ
9 ಕಂಪಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕಂಪ್ಯ

34 ಕಲ್ (X. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಎಣಿಸು

1 ಕಲಯಿತವ್ಯಂ 2 ಕಲನೀಯಂ 3 ಕಲ್ಯಂ 4 ಕಲಿತಃ
5 ಕಲಿತವಾನ್ 6 ಕಲಯನ್(-ನ್ತೀ)-ಕಲಯಮಾನಃ 7 ಕಲಯಿಷ್ಯನ್-
ಕಲಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕಲಯಿತುಂ 9 ಕಲಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಕಲಯ್ಯ

35 ಕಾಂಕ್ಷ್ (I. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಇಚ್ಛಿಸು

1 ಕಾಂಕ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ಕಾಂಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ಕಾಂಕ್ಷ್ಯಂ 4 ಕಾಂಕ್ಷಿತಃ
5 ಕಾಂಕ್ಷಿತವಾನ್ 6 ಕಾಂಕ್ಷನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕಾಂಕ್ಷಿಷ್ಯನ್ 8 ಕಾಂಕ್ಷಿತುಂ
9 ಕಾಂಕ್ಷಿತ್ವಾ 10 ಆಕಾಂಕ್ಷ್ಯ

36 ಕಾಶ್ (I. ಆ. ಅಕ. ಸೇ.) ಹೊಳೆ

1 ಕಾಶಿತವ್ಯಃ 2. ಕಾಶನೀಯಃ 3 ಕಾಶ್ಯಃ 4 ಕಾಶಿತಃ
5 ಕಾಶಿತವಾನ್ 6 ಕಾಶಮಾನಃ 7 ಕಾಶಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕಾಶಿತುಂ
9 ಕಾಶಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕಾಶ್ಯ

37 ಕುಪ್ (IV. ಪ. ಅಕ. ಸೇ.) ರೇಗು

1 ಕೋಪಿತವ್ಯಂ 2 ಕೋಪನೀಯಂ 3 ಕೋಪ್ಯಂ 4 ಕುಪಿತಃ 5 ಕುಪಿತವಾನ್ 6 ಕುಪ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕೋಪಿಷ್ಯನ್ 8 ಕೋಪಿತುಂ 9 ಕುಪಿತ್ವಾ–ಕೋಪಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕುಪ್ಯ

ಕೂಜ್ ನೋ. 357.

38 ಕೃ (VIII. ಉ. ಸಕ. ಅ.) ಮಾಡು

1 ಕರ್ತವ್ಯಂ 2 ಕರಣೀಯಂ 3 ಕಾರ್ಯಂ-ಕೃತ್ಯಂ 4 ಕೃತಃ 5 ಕೃತವಾನ್ 6 ಕುರ್ವನ್ (-ತೀ)–ಕುರ್ವಾಣಃ 7 ಕರಿಷ್ಯನ್–ಕರಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕರ್ತುಂ 9 ಕೃತ್ವಾ 10 ಅಧಿಕೃತ್ಯ-ಉಪಸ್ಕೃತ್ಯ–ಪರಿಷ್ಕೃತ್ಯ.

39 ಕೃತ್ (VI. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಕತ್ತರಿಸು

1 ಕರ್ತಿತವ್ಯಂ 2 ಕರ್ತನೀಯಂ 3 ಕೃತ್ಯಂ 4 ಕೃತ್ತಃ 5 ಕೃತ್ತವಾನ್ 6 ಕೃಂತನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) 7 ಕರ್ತಿಷ್ಯನ್-ಕರ್ತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಕರ್ತಿತುಂ 9 ಕರ್ತಿತ್ವಾ 10 ವಿಕೃತ್ಯ

40 ಕೃಷ್ (I. ಪ. ಸಕ. ಅನಿ.) ಉಳು

1 ಕ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ-ಕರ್ಷ್ಟವ್ಯಃ 2 ಕರ್ಷಣೀಯಃ 3 ಕೃಷ್ಯಃ 4 ಕೃಷ್ಟಃ 5 ಕೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಕರ್ಷನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ರಕ್ಷ್ಯನ್-ಕರ್ಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ರಷ್ಟುಂ-ಕರ್ಷ್ಟುಂ 9 ಕೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ವಿಕೃಷ್ಯ.

41 ಕೄ (VI. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹರಡು

1 ಕರಿತವ್ಯಂ-ಕರೀತವ್ಯಂ 2 ಕರಣೀಯಂ 3 ಕಾರ್ಯಂ = 4 ಕೀರ್ಣಃ 5 ಕೀರ್ಣವಾನ್ 6 ಕಿರನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) 7 ಕರಿಷ್ಯನ್-ಕರೀಷ್ಯನ್ 8 ಕರಿತುಂ-ಕರೀತುಂ 9 ಕೀರ್ತ್ವಾ 10 ವಿಕೀರ್ಯ

42 ಕೃತ್ (X. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಸ್ತುತಿಸು

1 ಕೀರ್ತಯಿತವ್ಯಂ 2 ಕೀರ್ತನೀಯಂ 3 ಕೀರ್ತ್ಯಂ 4 ಕೀರ್ತಿತಂ
5 ಕೀರ್ತಿತವಾನ್ 6 ಕೀರ್ತಯನ್(-ನ್ತೀ)–ಕೀರ್ತಯಮಾನಃ
7 ಕೀರ್ತಯಿಷ್ಯನ್–ಕೀರ್ತಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕೀರ್ತಯಿತುಂ
9 ಕೀರ್ತಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ.

43 ಕ್ಲೃಪ್ (I. ಆ. ಅಕ. ವೇ.) ಸಮರ್ಥನಾಗು

1 ಕಲ್ಪಿತವ್ಯಂ-ಕ್ಲೃಪ್ತವ್ಯಂ 2 ಕಲ್ಪನೀಯಂ 3 ಕಲ್ಪ್ಯಂ
4 ಕ್ಲೃಪ್ತಃ 5 ಕ್ಲೃಪ್ತವಾನ್ 6 ಕಲ್ಪಮಾನಃ 7 ಕಲ್ಪಿಷ್ಯಮಾಣಃ–
ಕಲ್ಪ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಕಲ್ಪಿತುಂ–ಕಲ್ಪ್ತುಂ 9 ಕಲ್ಪಿತ್ವಾ-ಕ್ಲೃಪ್ತ್ವಾ
10 ಪ್ರಕ್ಲೃಪ್ಯ–ಸಂಕಲ್ಪ್ಯ

44 ಕ್ರಂದ್ (I. ಪ. ಅಕ. ಸೇ.) ಅಳು

1 ಕ್ರಂದಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ರಂದನೀಯಂ 3 ಕ್ರಂದ್ಯಂ 4 ಕ್ರಂದಿತಃ
5 ಕ್ರಂದಿತವಾನ್ 6 ಕ್ರಂದನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ರಂದಿಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ರಂದಿತುಂ
9 ಕ್ರಂದಿತ್ವಾ 10 ಆಕ್ರಂದ್ಯ

45 ಕ್ರಮ್ (I, IV. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ನಡೆ

1 ಕ್ರಮಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ರಮಣೀಯಂ 3 ಕ್ರಮ್ಯಂ 4 ಕ್ರಾಂತಃ
5 ಕ್ರಾಂತವಾನ್ 6 ಕ್ರಾಮ್ಯನ್-ಕ್ರಾಮನ್ (ನ್ತೀ)-ಕ್ರಮಮಾಣಃ
7 ಕ್ರಮಿಷ್ಯನ್–ಕ್ರಮಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕ್ರಮಿತುಂ 9 ಕ್ರಾಂತ್ವಾ–ಕ್ರಂತ್ವಾ–
ಕ್ರಮಿತ್ವಾ 10 ನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯ.

46 ಕ್ರೀ (IX ಉ. ಸಕ. ಅ.) ಕೊಳ್ಳು

1 ಕ್ರೇತವ್ಯಂ 2 ಕ್ರಯಣೀಯಂ 3 (ಕ್ರಯ್ಯಂ) (ಕ್ರೇಯಂ)
4 ಕ್ರೀತಃ 5 ಕ್ರೀತವಾನ್ 6 ಕ್ರೀಣನ್ (-ತೀ)–ಕ್ರೀಣಾನಃ 7 ಕ್ರೇಷ್ಯನ್–
ಕ್ರೇಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕ್ರೇತುಂ 9 ಕ್ರೀತ್ವಾ 10 ವಿಕ್ರೀಯ

47 ಕ್ರೀಡ್ (I ಪ. ಅಕ. ಸೇ.) ಆಡು

1 ಕ್ರೀಡಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ರೀಡನೀಯಂ 3 ಕ್ರೀಡ್ಯಂ 4 ಕ್ರೀಡಿತಃ
5 ಕ್ರೀಡಿತವಾನ್ 6 ಕ್ರೀಡನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ರೀಡಿಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ರೀಡಿತುಂ
9 ಕ್ರೀಡಿತ್ವಾ 10 ಸಂಕ್ರೀಡ್ಯ.

48 ಕ್ರುಧ್ (IV ಪ ಅಕ. ಅ.) ಸಿಟ್ಟಾಗು

1 ಕ್ರೋದ್ಧವ್ಯಂ 2 ಕ್ರೋಧನೀಯಂ 3 ಕ್ರೋಧ್ಯಂ 4 ಕ್ರುದ್ಧಃ
5 ಕ್ರುದ್ಧವಾನ್ 6 ಕ್ರುಧ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ರೋತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಕ್ರೋದ್ಧುಂ
9 ಕ್ರುದ್ಧ್ವಾ 10 ಸಂಕ್ರುದ್ಧ್ಯ

49 ಕ್ರುಶ್ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಗೋಳಿಡು

1 ಕ್ರೋಷ್ಟವ್ಯಃ 2 ಕ್ರೋಶನೀಯಃ 3 ಕ್ರೋಶ್ಯಃ 4 ಕ್ರುಷ್ಟಃ
5 ಕ್ರುಷ್ಟವಾನ್ 6 ಕ್ರೋಶನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ರೋಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ರೋಷ್ಟುಂ
9 ಕ್ರುಷ್ಟ್ವಾ 10 ಆಕ್ರುಶ್ಯ.

50 ಕ್ಲಮ್ (I, IV ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ದಣಿ

1 ಕ್ಲಮಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಲಮನೀಯಂ 3 ಕ್ಲಮ್ಯಂ 4 ಕ್ಲಾಂತಃ
5 ಕ್ಲಾಂತವಾನ್ 6 ಕ್ಲಾಮ್ಯನ್—ಕ್ಲಾಮನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ಲಮಿಷ್ಯನ್
8 ಕ್ಲಮಿತುಂ 9 ಕ್ಲಮಿತ್ವಾ-ಕ್ಲಾಂತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕ್ಲಮ್ಯ

51 ಕ್ಲಿದ್ (IV ಪ.ಅ.ವೇ.) ಒದ್ದೆಯಾಗು

1 ಕ್ಲೇದಿತವ್ಯಂ-ಕ್ಲೇತ್ತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಲೇದನೀಯಂ 3 ಕ್ಲೇದ್ಯಂ
4 ಕ್ಲಿನ್ನಃ 5 ಕ್ಲಿನ್ನವಾನ್ 6 ಕ್ಲಿದ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ಲೇದಿಷ್ಯನ್-ಕ್ಲೇತ್ಸ್ಯನ್
8 ಕ್ಲೇದಿತುಂ-ಕ್ಲೇತ್ತುಂ 9 ಕ್ಲಿದಿತ್ವಾ-ಕ್ಲೇದಿತ್ವಾ-ಕ್ಲಿತ್ತ್ವಾ 10 ವಿಕ್ಲಿದ್ಯ

52 ಕ್ಲಿಶ್[1] (IV ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹಿಂಸೆಪಡು

1 ಕ್ಲೇಶಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಲೇಶನೀಯಂ 3 ಕ್ಲೇಶ್ಯಂ 4 ಕ್ಲಿಶಿತಃ-ಕ್ಲಿಷ್ಟಃ 5 ಕ್ಲಿಶಿತವಾನ್-ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾನ್ 6 ಕ್ಲಿಶ್ಯಮಾನಃ 7 ಕ್ಲೇಶಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕ್ಲೇಶಿತುಂ 9 ಕ್ಲಿಶಿತ್ವಾ-ಕ್ಲಿಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪರಿಕ್ಲಿಶ್ಯ.

53 ಕ್ಲಿಶ್[2] (IX ಪ.ಸಕ.ವೇ.) ಹಿಂಸಿಸು 1, 2, 3, 4, 5, ನೋ. 52 6 ಕ್ಲಿಶ್ನನ್ (-ತೀ) 7 ಕ್ಲೇಶಿಷ್ಯನ್-ಕ್ಲೇಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ಲೇಶಿತುಂ-ಕ್ಲೇಷ್ಟುಂ 9, 10. ನೋ. 52

ಕ್ವಥ್ ನೋ. 258

54 ಕ್ಷಮ್[1] (I ಆ.ಸಕ.ವೇ.) ಸಹಿಸು, ಸಮರ್ಥನಾಗು

1 ಕ್ಷಮಿತವ್ಯಂ-ಕ್ಷಂತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಷಮಣೀಯಂ 3 ಕ್ಷಮ್ಯಂ 4 ಕ್ಷಾಂತಃ 5 ಕ್ಷಾಂತವಾನ್ 6 ಕ್ಷಮಮಾಣಃ 7 ಕ್ಷಮಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕ್ಷಮಿತುಂ-ಕ್ಷಂತುಂ 9 ಕ್ಷಮಿತ್ವಾ-ಕ್ಷಾಂತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕ್ಷಮ್ಯ

55 ಕ್ಷಮ್[2] (I ಪ.ಸಕ.ವೇ.) ಸಹಿಸು

1, 2, 3, 4, 5 ನೋ. 54 6 ಕ್ಷಾಮ್ಯನ್(-ಸ್ತ್ರೀ)7 ಕ್ಷಮಿಷ್ಯನ್-ಕ್ಷಂಸ್ಯನ್ 8, 9, 10 ನೋ. 54

56 ಕ್ಷರ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹರಿ, ಪ್ರವಿಸು

1 ಕ್ಷರಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಷರಣೀಯಂ 3 ಕ್ಷಾರ್ಯಂ 4 ಕ್ಷರಿತಂ 5 ಕ್ಷರಿತವಾನ್ 6 ಕ್ಷರನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ಷರಿಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ಷರಿತುಂ 9 ಕ್ಷರಿತ್ವಾ 10 ವಿಕ್ಷರ್ಯ

57 ಕ್ಷಲ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ತೊಳೆ

1 ಕ್ಷಾಲಯಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಷಾಲನೀಯಂ 3 ಕ್ಷಾಲ್ಯಂ 4 ಕ್ಷಾಲಿತಂ 5 ಕ್ಷಾಲಿತವಾನ್ 6 ಕ್ಷಾಲಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಕ್ಷಾಲಯಮಾನಃ 7 ಕ್ಷಾಲಯಿಷ್ಯನ್-ಕ್ಷಾಲಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕ್ಷಾಲಯಿತುಂ 9 ಕ್ಷಾಲಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕ್ಷಾಲ್ಯ

58 ಕ್ಷಿ (I ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಸೊರಗು

1 ಕ್ಷೇತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಷಯಣೀಯಂ 3 (ಕ್ಷೇಯಂ)-(ಕ್ಷಯ್ಯಂ) 4 (ಕ್ಷಿತಃ)-(ಕ್ಷೀಣಃ) 5 ಕ್ಷಿತವಾನ್-ಕ್ಷೀಣವಾನ್ 6 ಕ್ಷಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ಷೇಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ಷೇತುಂ 9 ಕ್ಷಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕ್ಷೀಯ

59 ಕ್ಷಿಪ್ (VI ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಎಸೆ

1 ಕ್ಷೇಪ್ತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಷೇಪಣೀಯಂ 3 ಕ್ಷೇಪ್ಯಂ 4 ಕ್ಷಿಪ್ತಃ 5 ಕ್ಷಿಪ್ತವಾನ್ 6 ಕ್ಷಿಪನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ)-ಕ್ಷಿಪಮಾಣಃ 7 ಕ್ಷೇಪ್ಸ್ಯನ್-ಕ್ಷೇಪ್ಸ್ಯಮಾನ 8 ಕ್ಷೇಪ್ತುಂ 9 ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯ

60 ಕ್ಷುಧ್ (IV. ಪ. ಅಕ. ಅ.) ಹಸಿವೆಯಾಗು

1 ಕ್ಷೋದ್ಧವ್ಯಂ 2 ಕ್ಷೋಧನೀಯಂ 3 ಕ್ಷೋಧ್ಯಂ 4 ಕ್ಷುಧಿತಃ 5 ಕ್ಷುಧಿತವಾನ್ 6 ಕ್ಷುಧ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ಷೋತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಕ್ಷೋದ್ಧುಂ 9 ಕ್ಷುಧಿತ್ವಾ-ಕ್ಷೋಧಿತ್ವಾ 10 ಸಂಕ್ಷುಧ್ಯ.

61 ಕ್ಷುಭ್[1] (I. ಆ. ಅಕ. ಸೇ.) ಕಂಪಿಸು

1 ಕ್ಷೋಭಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ಷೋಭಣೀಯಂ 3 ಕ್ಷೋಭ್ಯಂ 4 ಕ್ಷುಬ್ಧಃ ( ), ಕ್ಷುಭಿತಃ 5 ಕ್ಷುಬ್ಧವಾನ್–ಕ್ಷುಭಿತವಾನ್ 6 ಕ್ಷೋಭಮಾಣಃ 7 ಕ್ಷೋಭಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಕ್ಷೋಭಿತುಂ 9 ಕ್ಷುಭಿತ್ವಾ–ಕ್ಷೋಭಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕ್ಷುಭ್ಯ

62 ಕ್ಷುಭ್[2] (IV. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಕಂಪಿಸು

1, 2, 3, 4, 5 ನೋ. 61. 6 ಕ್ಷುಭ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ಷೋಭಯಿಷ್ಯನ್ 8, 9, 10 ನೋ. 61.

63 ಖನ್ (I. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಅಗೆ

1 ಖನಿತವ್ಯಃ 2 ಖನನೀಯಃ 3 ಖೇಯಂ 4 ಖಾತಃ 5 ಖಾತವಾನ್ 6 ಖನನ್ (-ನ್ತಿ)-ಖನಮಾನಃ 7 ಖನಿಷ್ಯನ್-ಖನಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಖನಿತುಂ 9 ಖನಿತ್ವಾ-ಖಾತ್ವಾ 10 ನಿಖಾಯ-ನಿಖನ್ಯ.

64 ಖಾದ್ (I ಪ.ಕಸ. ಸೇ.) ತಿನ್ನು

1 ಖಾದಿತವ್ಯಃ 2 ಖಾದನೀಯಃ 3 ಖಾದ್ಯಃ 4 ಖಾದಿತಃ 5 ಖಾದಿತವಾನ್ 6 ಖಾದನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಖಾದಿಷ್ಯನ್ 8 ಖಾದಿತುಂ 9 ಖಾದಿತ್ವಾ 10 ಸಂಖಾದ್ಯ

65 ಖಿದ್ (IV ಅ.ಅಕ.ಸೇ.) ದುಃಖಿಸು

1 ಖೇತ್ತವ್ಯಂ 2 ಖೇದನೀಯಂ 3 ಖೇದ್ಯಂ 4 ಖಿನ್ನಃ 5 ಖಿನ್ನವಾನ್ 6 ಖಿದ್ಯಮಾನಃ 7 ಖೇತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಖೇತ್ತುಂ 9 ಖಿತ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಖಿದ್ಯ

66 ಖ್ಯಾ (II ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹೇಳು

1 ಖ್ಯಾತವ್ಯಂ 2 ಖ್ಯಾನೀಯಂ 3 ಖ್ಯೇಯಂ 4 ಖ್ಯಾತಃ 5 ಖ್ಯಾತವಾನ್ 6 ಖ್ಯಾನ್ (-ನ್ತೀ) (ತೀ) 7 ಖ್ಯಾಸ್ಯನ್ 8 ಖ್ಯಾತುಂ 9 ಖ್ಯಾತ್ವಾ 10 ಆಖ್ಯಾಯ

67 ಗಣ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಎಣಿಸು

1 ಗಣಯಿತವ್ಯಂ 2 ಗಣನೀಯಂ 3 ಗಣ್ಯಂ 4 ಗಣಿತಃ 5 ಗಣಿತವಾನ್ 6 ಗಣಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಗಣಯಮಾನಃ 7 ಗಣಯಿಷ್ಯನ್-ಗಣಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಗಣಯಿತುಂ 9 ಗಣಯಿತ್ವಾ 10 ವಿಗಣಯ್ಯ

68 ಗದ್ (I ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಮಾತನಾಡು

1 ಗದಿತವ್ಯ 2 ಗದನೀಯಃ 3 ಗದ್ಯಃ (ನಿಗಾದ್ಯಃ) 4 ಗದಿತಃ 5 ಗದಿತವಾನ್ 6 ಗದನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಗದಿಷ್ಯನ್ 8 ಗದಿತುಂ 9 ಗದಿತ್ವಾ 10 ನಿಗದ್ಯ

69 ಗಮ್ (I ಪ. ಸ. ಅ.) ಹೋಗು

1 ಗಂತವ್ಯಂ 2 ಗಮನೀಯಂ 3 ಗಮ್ಯಂ 4 ಗತಃ-(ಗತಂ) 5 ಗತವಾನ್ 6 ಗಚ್ಛನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಗಮಿಷ್ಯನ್ 8 ಗಂತುಂ 9 ಗತ್ವಾ 10 ಸಂಗತ್ಯ-ಸಂಗಮ್ಯ

70 ಗರ್ಹ್[1] (I ಆ. ಸಕ. ಸೇ.) ನಿಂದಿಸು

1 ಗರ್ಹಿತವ್ಯಂ 2 ಗರ್ಹಣೀಯಂ 3 ಗರ್ಹ್ಯಂ 4 ಗರ್ಹಿತಃ 5 ಗರ್ಹಿತವಾನ್ 6 ಗರ್ಹಮಾಣಃ 7 ಗರ್ಹಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಗರ್ಹಿತುಂ 9 ಗರ್ಹಿತ್ವಾ 10 ವಿಗರ್ಹ್ಯ

71 ಗರ್ಹ್[2] (X ಉ. ಅಕ. ಸೇ.) ನಿಂದಿಸು

1, 2, 3, 4, 5, ನೋ, 70 6 ಗರ್ಹನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಗರ್ಹಿಷ್ಯನ್ 8, 9, 10 ನೋ. 70

72 ಗವೇಷ್ (X. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹುಡುಕು

1 ಗವೇಷಯಿತವ್ಯಂ 2 ಗವೇಷಣೀಯಂ 3 ಗವೇಷ್ಯಂ 4 ಗವೇಷಿತಃ 5 ಗವೇಷಿತವಾನ್ 6 ಗವೇಷಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ಗವೇಷಯಮಾಣಃ 7 ಗವೇಷಯಿಷ್ಯನ್-ಗವೇಷಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಗವೇಷಯಿತುಂ 9 ಗವೇಷಯಿತ್ವಾ 10 ಅನುಗವೇಷಯ್ಯ

73 ಗಾಹ್ (I. ಆ. ಸಕ. ವೇ.) ಮುಳುಗು

1 ಗಾಹಿತವ್ಯಃ-ಗಾಢವ್ಯಃ 2 ಗಾಹನೀಯಃ 3 ಗಾಹ್ಯಃ 4 ಗಾಢಃ 5 ಗಾಢವಾನ್ 6 ಗಾಹಮಾನಃ 7 ಗಾಹಿಷ್ಯಮಾಣಃ–ಘಾಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಗಾಹಿತುಂ–ಗಾಢುಂ 9 ಗಾಹಿತ್ವಾ-ಗಾಢ್ವಾ 10 ಅವಗಾಹ್ಯ

74 ಗುಪ್ (I. ಪ. ಸಕ. ವೇ.) ಸಂರಕ್ಷಿಸು, ಅಡಗಿಸು

1 ಗೋಪಾಯಿತವ್ಯಃ-ಗೋಪಿತವ್ಯಃ-ಗೋಪ್ತವ್ಯಃ 2 ಗೋಪಾಯನೀಯಃ-ಗೋಪನೀಯಃ 3 ಗೋಪಾಯ್ಯಃ-ಗೋಪ್ಯಃ-(ಕುಪ್ಯಂ) 4 ಗೋಪಾಯಿತಃ-ಗುಪ್ತಃ 5 ಗೋಪಾಯಿತವಾನ್-ಗುಪ್ತವಾನ್ 6 ಗೋಪಾಯನ್(ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಗೋಪಾಯಿಷ್ಯನ್–ಗೋಪಿಷ್ಯನ್ 8 ಗೋಪಾಯಿತುಂ-ಗೋಪಿತುಂ–ಗೋಪ್ತುಂ 9 ಗೋಪಾಯಿತ್ವಾ-ಗೋಪಿತ್ವಾ-ಗುಪ್ತ್ವಾ 10 ಸಂಗೋಪಾಯ್ಯ–ಸಂಗುಪ್ಯ

ಮತ್ತು

1 ಜುಗುಪ್ಸಿತವ್ಯಂ 2 ಜುಗುಪ್ಸನೀಯಂ 3 ಜುಗುಪ್ಸ್ಯಂ 4 ಜುಗುಪ್ಸಿತಃ 5 ಜುಗುಪ್ಸಿತವಾನ್ 6 ಜುಗುಪ್ಸಮಾನಃ 7 ಜುಗುಪ್ಸಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಜುಗುಪ್ಸಿತುಂ 9 ಜುಗುಪ್ಸಿತ್ವಾ 10 ಸಂಜುಗುಪ್ಸ್ಯ

75 ಗುಹ್ (I. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳು

1 ಗೂಹಿತವ್ಯಂ-ಗೋಢವ್ಯಂ 2 ಗೂಹನೀಯಂ 3 ಗುಹ್ಯಂ-ಗೂಹ್ಯಂ 4 ಗೂಢಃ 5 ಗೂಢವಾನ್ 6 ಗೂಹನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ಗೂಹಮಾನಃ 7 ಗೂಹಿಷ್ಯನ್ - ಘೋಕ್ಷ್ಯನ್ - ಗೂಹಿಷ್ಯಮಾಣಃ - ಘೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಗೂಹಿತುಂ-ಗೋಢುಂ 9 ಗೂಹಿತ್ವಾ-ಗೂಢ್ವಾ 10 ವಿಗುಹ್ಯ

76 ಗೄ (VI. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹಿಂದುಹಾಕು

1 ಗರಿತವ್ಯಂ - ಗರೀತವ್ಯಂ –ಗಲಿತವ್ಯಂ ಗಲೀತವ್ಯಂ 2 ಗರಣೀಯಂ ಗಲನೀಯಂ3 ಗಾರ್ಯಂ-ಗಾಲ್ಯಂ 4 ಗೀರ್ಣಂ 5 ಗೀರ್ಣವಾನ್ 6 ಗಿರನ್– ಗಿಲನ್(-ಸ್ತ್ರೀ) (–ತೀ) 7 ಗರಿಷ್ಯನ್-ಗರೀಷ್ಯನ್-ಗಲಿಷ್ಯನ್-ಗಲೀಷ್ಯನ್ 8 ಗರಿತುಂ-ಗರೀತುಂ 9 ಗರಿತ್ವಾ–ಗರೀತ್ವಾ 10 ನಿಗೀರ್ಯ

77 ಗೈ (I. ಪ. ಅಕ. ಅ.) ಹಾಡು

1 ಗಾತವ್ಯಂ 2 ಗಾನೀಯಂ 3 ಗೇಯಂ-(ಗೇಯಃ) 4 ಗೀತಂ 5 ಗೀತವಾನ್ 6 ಗಾಯನ್(-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಗಾಸ್ಯನ್ 8 ಗಾತುಂ 9 ಗೀತ್ವಾ 10 ವಿಗಾಯ

78 ಗ್ರಂಥ್ (IX ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಪೋಣಿಸು

1 ಗ್ರಂಥಿತವ್ಯಂ 2 ಗ್ರಂಥನೀಯಂ 3 ಗ್ರಂಥ್ಯಂ 4 ಗ್ರಥಿತಃ 5 ಗ್ರಥಿತವಾನ್ 6 ಗ್ರಥ್ನನ್ (–ತೀ) 7 ಗ್ರಥ್ನಿಷ್ಯನ್ 8 ಗ್ರಂಥಿತುಂ 9 ಗ್ರಂಥಿತ್ವಾ–ಗ್ರಥಿತ್ವಾ 10 ಸಂಗ್ರಥ್ಯ

79 ಗ್ರಸ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ನುಂಗು

1 ಗ್ರಸಿತವ್ಯಂ 2 ಗ್ರಾಸನೀಯಂ 3 ಗ್ರಾಸ್ಯಂ 4 ಗ್ರಸ್ತಃ 5 ಗ್ರಸ್ತವಾನ್ 6 ಗ್ರಸಮಾನಃ 7 ಗ್ರಸಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಗ್ರಸಿತುಂ 9 ಗ್ರಸಿತ್ವಾ-ಗ್ರಸ್ತ್ವಾ 10 ಸಂಗ್ರಸ್ಯ

80 ಗ್ರಹ್ (IX ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹಿಡಿ

1 ಗ್ರಹೀತವ್ಯಂ 2 ಗ್ರಹಣೀಯಂ 3 ಗ್ರಾಹ್ಯಂ-ಗೃಹ್ಯಃ-(ಅಪಿಗೃಹ್ಯಂ) (ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯಂ) (ಅವಗೃಹ್ಯಂ) (ಪ್ರಗೃಹ್ಯಂ) (ಗೃಹ್ಯಕಾಃ)-(ಗೃಹ್ಯಾ) 4 ಗೃಹೀತಃ 4 ಗೃಹೀತವಾನ್ 6 ಗೃಹ್ಣನ್ (–ತೀ) ಗೃಹ್ಣಾನಃ 7 ಗ್ರಹೀಷ್ಯನ್-ಗ್ರಹೀಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಗ್ರಹೀತುಂ 9 ಗೃಹೀತ್ವಾ 10 ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ

81 ಗ್ಲೈ (I ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಸೊರಗು

1 ಗ್ಲಾತವ್ಯಂ 2 ಗ್ಲಾನೀಯಂ 3 ಗ್ಲೇಯಂ 4 ಗ್ಲಾನಃ 5 ಗ್ಲಾನ-
ವಾನ್ 6 ಗ್ಲಾಯನ್(-ನ್ತೀ) 7 ಗ್ಲಾಸ್ಯನ್ 8 ಗ್ಲಾತುಂ 9 ಗ್ಲಾತ್ವಾ
10 ಪ್ರಗ್ಲಾಯ

82 ಘಟ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಸಂಭವಿಸು

1 ಘಟಿತವ್ಯಂ 2 ಘಟನೀಯಂ 3 ಘಾಟ್ಯಂ 4 ಘಟಿತಃ
5 ಘಟಿತವಾನ್ 6 ಘಟಮಾನಃ 7 ಘಟಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಘಟಿತುಂ
9 ಘಟಿತ್ವಾ 10 ವಿಘಟ್ಯ

83 ಘುಷ್ (X ಉ.ಅಕ.ಸೇ.) ಘೋಷಿಸು

1 ಘೋಷಿತವ್ಯಂ 2 ಘೋಷಣೀಯಂ 3 ಘೋಷ್ಯಂ 4 ಘುಷ್ಟಃ
5 ಘುಷ್ಟವಾನ್ 6 ಘೋಷನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಘೋಷಯಿಷ್ಯನ್
8 ಘೋಷಯಿತುಂ 9 ಘೋಷಿತ್ವಾ—ಘುಷಿತ್ವಾ 10 ವಿಘೋಷ್ಯ.

84 ಘೂರ್ಣ (VI ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹೊರಳಾಡು

1 ಘೂರ್ಣಿತವ್ಯಂ 2 ಘೂರ್ಣನೀಯಂ 3 ಘೂರ್ಣ್ಯಂ
4 ಘೂರ್ಣಿತಃ 5 ಘೂರ್ಣಿತವಾನ್ 6 ಘೂರ್ಣನ್ (ನ್ತೀ) (-ತೀ)
7 ಘೂರ್ಣಿಷ್ಯನ್ 8 ಘೂರ್ಣಿತುಂ 9 ಘೂರ್ಣಿತ್ವಾ 10 ಸಂಘೂರ್ಣ್ಯ

85 ಘೃಷ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ತಿಕ್ಕು

1 ಘರ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ಘರ್ಷಣೀಯಂ 3 ಘೃಷ್ಯಂ 4 ಘೃಷ್ಟಃ
5 ಘೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಘರ್ಷನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಘರ್ಷಿಷ್ಯನ್ 8 ಘರ್ಷಿತುಂ
9 ಘರ್ಷಿತ್ವಾ-ಘೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪ್ರಘೃಷ್ಯ

86 ಘ್ರಾ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಮೂಸು

1 ಘ್ರಾತವ್ಯಂ 2 ಘ್ರಾಣೀಯಂ 3 ಘ್ರೇಯಂ 4 ಘ್ರಾತಃ-ಘ್ರಾಣಃ 5 ಘ್ರಾತವಾನ್-ಘ್ರಾಣವಾನ್ 6 ಜಿಘ್ರನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಘ್ರಾಸ್ಯನ್ 8 ಘ್ರಾತುಂ 9 ಘ್ರಾತ್ವಾ 10 ಆಘ್ರಾಯ.

87 ಚಕಾಸ್ (II ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹೊಳೆ

1 ಚಕಾಸಿತವ್ಯಂ 2 ಚಕಾಸನೀಯಂ 3 ಚಕಾಸ್ಯಂ 4 ಚಕಾಸಿತಃ 5 ಚಕಾಸಿತವಾನ್ 6 ಚಕಾಸತ್ (-ತೀ) 7 ಚಕಾಸಿಷ್ಯನ್ 8 ಚಕಾಸಿತುಂ 9 ಚಕಾಸಿತ್ವಾ 10 ಅಭಿಚಕಾಸ್ಯ

88 ಚಕ್ಷ್ (II ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹೇಳು

1 ಖ್ಯಾತವ್ಯಃ-ಕ್ಶಾತವ್ಯಃ 2 ಖ್ಯಾನೀಯಃ-ಕ್ಶಾನೀಯಃ 3 ಖ್ಯೇಯಃ ಕ್ಶೇಯಃ 4 ಖ್ಯಾತಃ-ಕ್ಶಾತಃ 5 ಖ್ಯಾತವಾನ್-ಕ್ಶಾತವಾನ್ 6 ಚಕ್ಷಾಣಃ 7 ಖ್ಯಾಸ್ಯನ್-ಖ್ಯಾಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಖ್ಯಾತುಂ-ಕ್ಶಾತುಂ 9 ಖ್ಯಾತ್ವಾ-ಕ್ಶಾತ್ವಾ 10 ಆಖ್ಯಾಯ-ಆಕ್ಶಾಯ

89 ಚಮ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕುಡಿ, ಚೀಪು

1 ಚಮಿತವ್ಯಂ 2 ಚಮನೀಯಂ 3 ಚಮ್ಯಂ-ಆಚಾಮ್ಯಂ 4 ಆಚಾಂತಃ 5 ಆಚಾಂತವಾನ್ 6 ಚಮನ್-ಆಚಾಮನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಚಮಿಷ್ಯನ್ 8 ಚಮಿತುಂ 9 ಚಮಿತ್ವಾ-ಚಾಂತ್ವಾ 10 ಆಚಮ್ಯ

90 ಚರ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಅಡ್ಡಾಡು, ಹುಲ್ಲುಮೇಯು

1 ಚರಿತವ್ಯಂ 2 ಚರಣೀಯಂ 3 ಚರ್ಯಂ (ಆಚರ್ಯಃ) (ಆಚಾರ್ಯಃ) 4 ಚರಿತಃ 5 ಚರಿತವಾನ್ 6 ಚರನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಚರಿಷ್ಯನ್ 8 ಚರಿತುಂ 9 ಚರಿತ್ವಾ 10 ಆಚರ್ಯ

91 ಚರ್ವ್ (I. ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ನುರಿಸು

1 ಚರ್ವಿತವ್ಯಂ 2 ಚರ್ವಣೀಯಂ 3 ಚರ್ವ್ಯಂ 4 ಚರ್ವಿತಃ
5 ಚರ್ವಿತವಾನ್ 6 ಚರ್ವನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಚರ್ವಿಷ್ಯನ್ 8 ಚರ್ವಿತುಂ
9 ಚರ್ವಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಚರ್ವ್ಯ

92 ಚಲ್ (I. ಪ. ಅಕ. ಸೇ.) ನಡೆ, ಸ್ಪಂದಿಸು

1 ಚಲಿತವ್ಯಂ 2 ಚಲನೀಯಂ 3 ಚಾಲ್ಯಂ 4 ಚಲಿತಃ
5 ಚಲಿತವಾನ್ 6 ಚಲನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಚಲಿಷ್ಯನ್ 8 ಚಲಿತುಂ 9 ಚಲಿತ್ವಾ
10 ಪ್ರಚಲ್ಯ

93 ಚಿ (V. ಉ. ದ್ವಿಕ. ಅ.) ಹುಡುಕು, ರಾಶಿಹಾಕು

1 ಚೇತವ್ಯಃ 2 ಚಯನೀಯಃ 3 ಚೇಯಃ (ಪರಿಚೇಯಂ)-
(ಉಪಚೇಯಂ)-(ಚಿತ್ಯಂ)-(ಸಂಚಾಯ್ಯಃ)-(ಪರಿಚಾಯ್ಯಃ)(ಉಪಚಾಯ್ಯಃ)-
(ನಿಕಾಯ್ಯಃ) 4 ಚಿತಃ 5 ಚಿತವಾನ್ 6 ಚಿನ್ವನ್ (-ತೀ)-ಚಿನ್ವಾನಃ
7 ಚೇಷ್ಯನ್-ಚೇಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಚೇತುಂ 9 ಚಿತ್ವಾ 10 ವಿಚಿತ್ಯ

94 ಚಿತ್ (X. ಆ. ಸಕ. ಸೇ.) ಅರಿ, ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳು

1 ಚೇತಯಿತವ್ಯಂ 2 ಚೇತನೀಯಂ 3 ಚೇತ್ಯಂ 4 ಚೇತಿತಃ
5 ಚೇತಿತವಾನ್ 6 ಚೇತಯಮಾನಃ 7 ಚೇತಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಚೇತಯಿತುಂ 9 ಚೇತಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಚೇತ್ಯ

95 ಚಿಂತ್ (X. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಚಿಂತಿಸು

1 ಚಿಂತಯಿತವ್ಯಂ 2 ಚಿಂತನೀಯಂ 3 ಚಿಂತ್ಯಂ 4 ಚಿಂತಿತಃ
5 ಚಿಂತಿತವಾನ್ 6 ಚಿಂತಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಚಿಂತಯಮಾನಃ
7 ಚಿಂತಯಿಷ್ಯನ್ ಚಿಂತಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಚಿಂತಯಿತುಂ 9 ಚಿಂತಯಿತ್ವಾ
10 ವಿಚಿಂತ್ಯ

96 ಚುದ್ (X. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಕಳುಹಿಸು

1 ಚೋದಯಿತವ್ಯಂ 2 ಚೋದನೀಯಂ 3 ಚೋದ್ಯಂ 4 ಚೋದಿತಃ 5 ಚೋದಿತವಾನ್ 6 ಚೋದಯನ್ (–ನ್ತಿ) 7 ಚೋದಯಿಷ್ಯನ್ 8 ಚೋದಯಿತುಂ 9 ಚೋದಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಚೋದ್ಯ

97 ಚುಂಬ್ (I. ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಚುಂಬಿಸು

1 ಚುಂಬಿತವ್ಯಂ 2 ಚುಂಬನೀಯಂ 3 ಚುಂಬ್ಯಂ 4 ಚುಂಬಿತಃ 5 ಚುಂಬಿತವಾನ್ 6 ಚುಂಬನ್(–ನ್ತಿ) 7 ಚುಂಬಿಷ್ಯನ್ 8 ಚುಂಬಿತುಂ 9 ಚುಂಬಿತ್ವಾ 10 ಸಂಚುಂಬ್ಯ

98 ಚುರ್ (X. ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಕದಿ

1 ಚೋರಯಿತವ್ಯಂ 2 ಚೋರಣೀಯಂ 3 ಚೋರ್ಯಂ 4 ಚೋರಿತಃ 5 ಚೋರಿತವಾನ್ 6 ಚೋರಯನ್(–ನ್ತಿ) ಚೋರಯಮಾಣಃ 7 ಚೋರಯಿಷ್ಯನ್–ಚೋರಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಚೋರಯಿತುಂ 9 ಚೋರಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಚೋರ್ಯ

99 ಚೂರ್ಣ್ (X ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಪುಡಿಪುಡಿಮಾಡು

1 ಚೂರ್ಣಿತವ್ಯಂ 2 ಚೂರ್ಣನೀಯಂ 3 ಚೂರ್ಣ್ಯಂ 4 ಚೂರ್ಣಿತಃ 5 ಚೂರ್ಣಿತವಾನ್ 6 ಚೂರ್ಣಯನ್(–ನ್ತಿ)– ಚೂರ್ಣಮಾನಃ 7 ಚೂರ್ಣಯಿಷ್ಯನ್ – ಚೂರ್ಣಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಚೂರ್ಣಿತುಂ 9 ಚೂರ್ಣಿತ್ವಾ 10 ಸಂಚೂರ್ಣ್ಯ

100 ಚೇಷ್ಟ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಚಲಿಸು

1 ಚೇಷ್ಟಿತವ್ಯಂ 2 ಚೇಷ್ಟನೀಯಂ 3 ಚೇಷ್ಟ್ಯಂ 4 ಚೇಷ್ಟಿತಃ 5 ಚೇಷ್ಟಿತವಾನ್ 6 ಚೇಷ್ಟಮಾನಃ 7 ಚೇಷ್ಟಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಚೇಷ್ಟಿತುಂ 9 ಚೇಷ್ಟಿತ್ವಾ 10 ವಿಚೇಷ್ಟ್ಯ

101 ಛದ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಮುಚ್ಚು

1 ಛಾದಯಿತವ್ಯಂ 2 ಛಾದನೀಯಂ 3 ಛಾದ್ಯಂ 4 ಛನ್ನಃ 5 ಛನ್ನ-ವಾನ್ 6 ಛಾದಯನ್ (-ನ್ತೀ)—ಛಾದಯಮಾನಃ 7 ಛಾದಯಿಷ್ಯನ್-ಛಾದಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಛಾದಯಿತುಂ 9 ಛಾದಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಚ್ಛಾದ್ಯ.

102 ಛಿದ್ (VII ಉ.ಸಕ.ಅ) ಕತ್ತರಿಸು

1 ಛೇತ್ತವ್ಯಂ 2 ಛೇದನೀಯಂ 3 ಛೇದ್ಯಂ 4 ಛಿನ್ನಂ 5 ಛಿನ್ನವಾನ್ 6 ಛಿಂದನ್ (–ತೀ)—ಛಿಂದಾನಃ 7 ಛೇತ್ಸ್ಯನ್-ಛೇತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಛೇತ್ತುಂ 9 ಛಿತ್ತ್ವಾ 10 ವಿಚ್ಛಿದ್ಯ.

103 ಜನ್ (IV ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹುಟ್ಟು

1 ಜನಿತವ್ಯಂ 2 ಜನನೀಯಂ 3 ಜನ್ಯಂ (-ಜನ್ಯಃ) 4 ಜಾತಃ-(ಅನುಜಾತಃ) 5 ಜಾತವಾನ್-(ಅನುಜಾತವಾನ್) 6 ಜಾಯಮಾನಃ 7 ಜನಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಜನಿತುಂ 9 ಜನಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಜನ್ಯ-ಪ್ರಜಾಯ.

104 ಜಪ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ) ಮೆಲ್ಲನೆ ಉಚ್ಚರಿಸು

1 ಜಪಿತವ್ಯಂ 2 ಜಪನೀಯಂ 3 ಜಪ್ಯಂ 4 ಜಪಿತಃ—ಜಪ್ತಃ 5 ಜಪಿತವಾನ್-ಜಪ್ತವಾನ್ 6 ಜಪನ್(–ನ್ತೀ) 7 ಜಪಿಷ್ಯನ್ 8 ಜಪಿತುಂ 9 ಜಪಿತ್ವಾ-ಜಪ್ತ್ವಾ 10 ಸಂಜಪ್ಯ

105 ಜಲ್ಪ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬಡಬಡಿಸು

1 ಜಲ್ಪಿತವ್ಯಂ 2 ಜಲ್ಪನೀಯಂ 3 ಜಲ್ಪ್ಯಂ 4 ಜಲ್ಪಿತಃ 5 ಜಲ್ಪಿತವಾನ್ 6 ಜಲ್ಪನ್(-ನ್ತೀ) 7 ಜಲ್ಪಿಷ್ಯನ್ 8 ಜಲ್ಪಿತುಂ 9 ಜಲ್ಪಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಜಲ್ಪ್ಯ.

106 ಜಾಗೃ (II ಪ.ಅಕ ಸೇ.) ಎಚ್ಚರವಿರು

1 ಜಾಗರಿತವ್ಯಂ 2 ಜಾಗರಣೀಯಂ 3 ಜಾಗರ್ಯಂ 4 ಜಾಗರಿತಃ

5 ಜಾಗರಿತವಾನ್ 6 ಜಾಗ್ರತ್ (-ತೀ) 7 ಜಾಗರಿಷ್ಯನ್
8 ಜಾಗರಿತುಂ 9 ಜಾಗರಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಜಾಗರ್ಯ

107 ಜಿ¹ (I ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಉತ್ಕರ್ಷದಿಂದ ಇರು

1 ಜೇತವ್ಯಂ 2 ಜಯನೀಯಂ 3 (ಜಯ್ಯಂ)-(ಜೇಯಂ) (ವಿಜಿತ್ಯಃ)
4 ಜಿತಃ 5 ಜಿತವಾನ್ 6 ಜಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಜೇಷ್ಯನ್
8 ಜೇತುಂ 9 ಜಿತ್ವಾ 10 ವಿಜಿತ್ಯ

108 ಜಿ² (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಸೋಲಿಸು

ನೋ. 107

109 ಜೀವ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಜೀವಿಸು

1 ಜೀವಿತವ್ಯಂ 2 ಜೀವನೀಯಂ 3 ಜೀವ್ಯಂ 4 ಜೀವಿತಃ
5 ಜೀವಿತವಾನ್ 6 ಜೀವನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಜೀವಿಷ್ಯನ್ 8 ಜೀವಿತುಂ
9 ಜೀವಿತ್ವಾ 10 ಉಪಜೀವ್ಯ

110 ಜುಷ್ (VI ಆ.ಸಕ/ಅಕ.ಸೇ.) ಸೇವಿಸು

1 ಜೋಷಿತವ್ಯಃ 2 ಜೋಷಣೀಯಃ 3 ಜುಷ್ಯಃ 4 ಜುಷ್ಟಃ
5 ಜುಷ್ಟವಾನ್ 6 ಜುಷಮಾಣಃ 7 ಜೋಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಜೋಷಿತುಂ
9 ಜೋಷಿತ್ವಾ—ಜುಷಿತ್ವಾ 10 ಉಪಜುಷ್ಯ

111 ಜೃಂಭ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಆಕಳಿಸು

1 ಜೃಂಭಿತವ್ಯಂ 2 ಜೃಂಭಣೀಯಂ 3 ಜೃಂಭ್ಯಂ 4 ಜೃಂಭಿತಃ
5 ಜೃಂಭಿತವಾನ್ 6 ಜೃಂಭಮಾಣಃ 7 ಜೃಂಭಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಜೃಂಭಿತುಂ 9 ಜೃಂಭಿತ್ವಾ 10 ವಿಜೃಂಭ್ಯ

112 ಜ್ಯಾ (IV ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಜೀರ್ಣವಾಗು

1 ಜರಿತವ್ಯಂ-ಜರೀತವ್ಯಂ 2 ಜರಣೀಯಂ 3 ಜಾರ್ಯಂ-(ಅಜರ್ಯಂ) 4 ಜೀರ್ಣಃ-(ಅನುಜೀರ್ಣಃ) 5 ಜೀರ್ಣವಾನ್ 6 ಜೀರ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಜರಿಷ್ಯನ್-ಜರೀಷ್ಯನ್ 8 ಜರಿತುಂ-ಜರೀತುಂ 9 ಜರಿತ್ವಾ-ಜರೀತ್ವಾ 10 ನಿಜೀರ್ಯ

113 ಜ್ಞಾ (IX ಪ.ಸಕ.ಅ.) ತಿಳಿ

1 ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ 2 ಜ್ಞಾನೀಯಃ 3 ಜ್ಞೇಯಃ 4 ಜ್ಞಾತಃ 5 ಜ್ಞಾತವಾನ್ 6 ಜಾನನ್ (-ತೀ)-ಜಾನಾನಃ 7 ಜ್ಞಾಸ್ಯನ್ 8 ಜ್ಞಾತುಂ 9 ಜ್ಞಾತ್ವಾ 10 ವಿಜ್ಞಾಯ

114 ಜ್ವಲ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಬೆಳಗು

1 ಜ್ವಲಿತವ್ಯಂ 2 ಜ್ವಲನೀಯಂ 3 ಜ್ವಾಲ್ಯಂ 4 ಜ್ವಲಿತಃ 5 ಜ್ವಲಿತವಾನ್ 6 ಜ್ವಲನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಜ್ವಲಿಷ್ಯನ್ 8 ಜ್ವಲಿತುಂ 9 ಜ್ವಲಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಜ್ವಲ್ಯ

115 ಡೀ (1 ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹಾರು

1 ಡಯಿತವ್ಯಂ 2 ಡಯನೀಯಂ 3 ಡೇಯಂ 4 ಡಯಿತಃ 5 ಡಯಿತವಾನ್ 6 ಡಯಮಾನಃ 7 ಡಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಡಯಿತುಂ 9 ಡಯಿತ್ವಾ 10 ಉಡ್ಡೀಯ.

116 ತಕ್ಷ್ (I ಪ-ಸಕ.ವೇ.) ನಿರ್ಮಿಸು

1 ತಕ್ಷಿತವ್ಯಃ-ತಷ್ಟವ್ಯಃ 2 ತಕ್ಷಣೀಯಃ 3 ತಕ್ಷ್ಯಃ 4 ತಷ್ಟಃ 5 ತಷ್ಟವಾನ್ 6 ತಕ್ಷ್ಣುವನ್ (-ತೀ) ತಕ್ಷನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ತಕ್ಷಿಷ್ಯನ್-ತಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ತಕ್ಷಿತುಂ-ತಷ್ಟುಂ 9 ತಕ್ಷಿತ್ವಾ-ತಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪ್ರತಕ್ಷ್ಯ.

117 ತನ್ (VIII ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ವಿಸ್ತರಿಸು

1 ತನಿತವ್ಯಂ 2 ತನನೀಯಂ 3 ತಾನ್ಯಂ 4 ತತಃ 5 ತತವಾನ್
6 ತನ್ವನ್ (-ತೀ)-ತನ್ವಾನಃ 7 ತನಿಷ್ಯನ್- ತನಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ತನಿತುಂ 9 ತನಿತ್ವಾ-ತತ್ವಾ 10 ವಿತತ್ಯ

118 ತಪ್ (I ಪ.ಸಕ./ಅಕ.ಅ.) ಸುಡು

1 ತಪ್ತವ್ಯಂ 2 ತಪನೀಯಂ 3 ತಪ್ಯಂ 4 ತಪ್ತಃ 5 ತಪ್ತವಾನ್
6 ತಪನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ತಪ್ಸ್ಯನ್ 8 ತಪ್ತುಂ 9 ತಪ್ತ್ವಾ
10 ಪ್ರತಪ್ಯ.

119 ತಮ್ (IV ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ತಳಮಳಿಸು

1 ತಮಿತವ್ಯಂ 2 ತಮನೀಯಂ 3 ತಮ್ಯಂ 4 ತಾಂತಃ – ತಮಿತಃ
5 ತಾಂತವಾನ್–ತಮಿತವಾನ್ 6 ತಾಮ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ತಮಿಷ್ಯನ್
8 ತಮಿತುಂ 9 ತಮಿತ್ವಾ- ತಾನ್ತ್ವಾ 10 ಉತ್ತಮ್ಯ

120 ತರ್ಕ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಊಹಿಸು

1 ತರ್ಕಯಿತವ್ಯಂ 2 ತರ್ಕಣೀಯಂ 3 ತರ್ಕ್ಯಂ 4 ತರ್ಕಿತಃ
5 ತರ್ಕಿತವಾನ್ 6 ತರ್ಕಯನ್ (–ನ್ತೀ) – ತರ್ಕಯಮಾಣಃ
7 ತರ್ಕಯಿಷ್ಯನ್–ತರ್ಕಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ತರ್ಕಯಿತುಂ 9 ತರ್ಕಯಿತ್ವಾ
10 ವಿತರ್ಕ್ಯ.

121 ತಿಜ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಸಹಿಸು

1 ತಿತಿಕ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ತಿತಿಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ತಿತಿಕ್ಷ್ಯಂ 4 ತಿತಿಕ್ಷಿತಃ
5 ತಿತಿಕ್ಷಿತವಾನ್ 6 ತಿತಿಕ್ಷಮಾಣಃ 7 ತಿತಿಕ್ಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ತಿತಿಕ್ಷಿತುಂ
9 ತಿತಿಕ್ಷಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರತಿತಿಕ್ಷ್ಯ

122 ತುದ್ (VI ಉ. ಸಕ.ಅ.) ನೋಯಿಸು

1 ತೋತ್ತವ್ಯಂ 2 ತೋದನೀಯಂ 3 ತೋದ್ಯಂ 4 ತುನ್ನಃ 5 ತುನ್ನವಾನ್ 6 ತುದನ್ (–ನ್ತೀ) (–ತೀ) – ತುದಮಾನಃ 7 ತೋತ್ಸ್ಯನ್–ತೋತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ತೋತ್ತುಂ 9 ತುತ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರತುದ್ಯ.

123 ತುಲ್ (X ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ತೂಕಮಾಡು

1 ತೋಲಯಿತವ್ಯಂ 2 ತೋಲನೀಯಂ 3 ತೋಲ್ಯಂ 4 ತೋಲಿತಃ 5 ತೋಲಿತವಾನ್ 6 ತೋಲಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ತೋಲಯಮಾನಃ 8 ತೋಲಯಿಷ್ಯನ್ – ತೋಲಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 9 ತೋಲಯಿತುಂ 10 ತೋಲಯಿತ್ವಾ 11 ಪ್ರತೋಲ್ಯ.

124 ತುಷ್ (IV ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳು

1 ತೋಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ತೋಷಣೀಯಂ 3 ತೋಷ್ಯಂ 4 ತುಷ್ಟಃ 5 ತುಷ್ಟವಾನ್ 6 ತುಷ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ತೋಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ತೋಷ್ಟುಂ 9 ತುಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪರಿತುಷ್ಯ.

125 ತೃಪ್ (IV ಪ.ಅಕ.ವೇ.) ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳು

1 ತರ್ಪಿತವ್ಯಂ–ತರ್ಪ್ತವ್ಯಂ–ತ್ರಪ್ತವ್ಯಂ 2 ತರ್ಪಣೀಯಂ 3 ತರ್ಪ್ಯಂ–ತೃಪ್ಯಂ 4 ತೃಪ್ತಃ 5 ತೃಪ್ತವಾನ್ 6 ತೃಪ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ತರ್ಪಿಷ್ಯನ್–ತರ್ಪ್ಸ್ಯನ್–ತ್ರಪ್ಸ್ಯನ್ 8 ತರ್ಪಿತುಂ-ತರ್ಪ್ತುಂ–ತ್ರಪ್ತುಂ 9 ತೃಪ್ತ್ವಾ–ತರ್ಪಿತ್ವಾ 10 ಸಂತೃಪ್ಯ.

126 ತೄ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ದಾಟು

1 ತರಿತವ್ಯಂ-ತರೀತವ್ಯಂ 2 ತರಣೀಯಂ 3 ತಾರ್ಯಂ 4 ತೀರ್ಣಃ

5 ತೀರ್ಣವಾನ್ 6 ತರನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) 7 ತರಿಷ್ಯನ್-ತರೀಷ್ಯನ್
8 ತರಿತುಂ–ತರೀತುಂ 9 ತೀರ್ತ್ವಾ 10 ಸಂತೀರ್ಯ.

127 ತ್ಯಜ್ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಬಿಡು

1 ತ್ಯಕ್ತವ್ಯಂ 2 ತ್ಯಜನೀಯಃ 3 ತ್ಯಾಜ್ಯಃ 4 ತ್ಯಕ್ತಃ 5 ತ್ಯಕ್ತವಾನ್
6 ತ್ಯಜನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ತ್ಯಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ತ್ಯಕ್ತುಂ 9 ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ
10 ಸಂತ್ಯಜ್ಯ.

128 ತ್ರಪ್ (I ಆ.ಅಕ.ವೇ.) ನಾಚು

1 ತ್ರಪಿತವ್ಯಂ-ತ್ರಪ್ತವ್ಯಂ 2 ತ್ರಪಣೀಯಂ 3 ತ್ರಾಪ್ಯಂ 4 ತ್ರಪ್ತಃ
5 ತ್ರಪ್ತವಾನ್ 6 ತ್ರಪಮಾಣಃ 7 ತ್ರಪಿಷ್ಯಮಾಣಃ–ತ್ರಪ್ಸ್ಯಮಾನಃ
8 ತ್ರಪಿತುಂ–ತ್ರಪ್ತುಂ 9 ತ್ರಪಿತ್ವಾ-ತ್ರಪ್ತ್ವಾ 10 ಅಪತ್ರಪ್ಯ.

129 ತ್ರಸ್ (IV ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹೆದರು

1 ತ್ರಸಿತವ್ಯಂ 2 ತ್ರಸನೀಯಂ 3 ತ್ರಾಸ್ಯಂ 4 ತ್ರಸ್ತಃ
5 ತ್ರಸ್ತವಾನ್ 6 ತ್ರಸ್ಯನ್–ತ್ರಸನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ತ್ರಸಿಷ್ಯನ್
8 ತ್ರಸಿತುಂ 9 ತ್ರಸಿತ್ವಾ 10 ಸಂತ್ರಸ್ಯ.

130 ತ್ರುಟ್ (IV/VI ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕತ್ತರಿಸು

1 ತ್ರುಟಿತವ್ಯಂ 2 ತ್ರುಟನೀಯಂ 3 ತ್ರೋಟ್ಯಂ 4 ತ್ರುಟಿತಃ
5 ತ್ರುಟಿತವಾನ್ 6 ತ್ರುಟ್ಯನ್-ತ್ರುಟನ್ (–ನ್ತೀ) (–ತೀ)
7 ತ್ರುಟಿಷ್ಯನ್ 8 ತ್ರುಟಿತುಂ 9 ತ್ರುಟಿತ್ವಾ 10 ವಿತ್ರುಟ್ಯ.

131 ತ್ರೈ (I ಆ.ಸಕ.ಅ.) ರಕ್ಷಿಸು

1 ತ್ರಾತವ್ಯಂ 2 ತ್ರಾಣೀಯಂ 3 ತ್ರೇಯಂ 4 ತ್ರಾತಃ–ತ್ರಾಣಃ

5 ತ್ರಾತವಾನ್-ತ್ರಾಣವಾನ್ 6 ತ್ರಾಯಮಾಣಃ 7 ತ್ರಾಸ್ಯಮಾನಃ
8 ತ್ರಾತುಂ 9 ತ್ರಾತ್ವಾ 10 ಸಂತ್ರಾಯ.

132 ತ್ವರ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ತ್ವರೆಮಾಡು

1 ತ್ವರಿತವ್ಯಂ 2 ತ್ವರಣೀಯಂ 3 ತ್ವಾರ್ಯಂ 4 ತ್ವರಿತಃ-ತೂರ್ಣಃ
5 ತ್ವರಿತವಾನ್-ತೂರ್ಣವಾನ್ 6 ತ್ವರಮಾಣಃ 7 ತ್ವರಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ತ್ವರಿತುಂ 9 ತ್ವರಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರತ್ವರ್ಯ.

133 ದಂಶ್ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಕಡಿ

1 ದಂಷ್ಟವ್ಯಃ 2 ದಂಶನೀಯಃ 3 ದಂಶ್ಯಃ 4 ದಷ್ಟಃ 5 ದಷ್ಟವಾನ್
6 ದಶನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ದಙ್ಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ದಂಷ್ಟುಂ 9 ದಷ್ಟ್ವಾ
10 ಸಂದಶ್ಯ.

134 ದಂಡ್ (X ಉ.ದ್ವಿಕ.ಸೇ.) ಶಿಕ್ಷಿಸು

1 ದಂಡಯಿತವ್ಯಂ 2 ದಂಡನೀಯಂ 3 ದಂಡ್ಯಂ 4 ದಂಡಿತಃ
5 ದಂಡಿತವಾನ್ 6 ದಂಡಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ದಂಡಯಿಷ್ಯನ್
8 ದಂಡಯಿತುಂ 9 ದಂಡಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರದಂಡ್ಯ.

135 ದಮ್ (IV ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ನಿಗ್ರಹಿಸು

1 ದಮಿತವ್ಯಂ 2 ದಮನೀಯಂ 3 ದಮ್ಯಂ 4 ದಾಂತಃ–ದಮಿತಃ
5 ದಾಂತವಾನ್–ದಮಿತವಾನ್ 6 ದಾಮ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ದಮಿಷ್ಯನ್
8 ದಮಿತುಂ 9 ದಮಿತ್ವಾ–ದಾಂತ್ವಾ 10 ಪ್ರದಮ್ಯ.

136 ದಯ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ದಯೆತೋರು

1 ದಯಿತವ್ಯಂ 2 ದಯನೀಯಂ 3 ದಾಯ್ಯಂ 4 ದಯಿತಃ

5 ದಯಿತವಾನ್ 6 ದಯಮಾನಃ 7 ದಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ದಯಿತುಂ 9 ದಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರದಯ್ಯ.

137 ದಹ್ (I ಪ.ಸಕ/ಅಕ.ಅ.) ಸುಡು

1 ದಗ್ಧವ್ಯಃ 2 ದಹನೀಯಃ 3 ದಾಹ್ಯಃ 4 ದಗ್ಧಃ 5 ದಗ್ಧವಾನ್ 6 ದಹನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಧಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ದಗ್ಧುಂ 9 ದಗ್ಧ್ವಾ 10 ಸಂದಹ್ಯ

138 ದಾ[1] (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಕೊಡು

1 ದಾತವ್ಯಃ 2 ದಾನೀಯಃ 3 ದೇಯಂ 4 ದತ್ತಃ 5 ದತ್ತವಾನ್ 6 ಯಚ್ಛನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ದಾಸ್ಯನ್ 8 ದಾತುಂ 9 ದತ್ವಾ 10 ಪ್ರದಾಯ.

139 ದಾ[2] (III ಉ.ಸಕ.ಅ.) ದಾನಕೊಡು

1, 2, 3 ನೋ. 138

4 ದತ್ತಃ-(ಪ್ರತ್ತಂ)-(ಅವತ್ತಂ)-(ಆತ್ತಂ)-(ಉಪಾತ್ತಂ)-(ಪ್ರದತ್ತ)-(ಅವದತ್ತ)-(ವಿದತ್ತ)-(ಸುದತ್ತ)-(ಅನುದತ್ತ)-(ನಿದತ್ತ)- 5 ದತ್ತವಾನ್ 6 ದದತ್ (-ತೀ)-ದದಾನಃ 7 ದಾಸ್ಯನ್-ದಾಸ್ಯಮಾನಃ

8, 9, 10 ನೋ. 138

140 ದಿವ್ (IV ಪ.ಅಕ/ಸಕ.ಸೇ.) ಬೆಳಗು

1 ದೇವಿತವ್ಯಂ 2 ದೇವನೀಯಂ 3 ದೇವ್ಯಂ 4 ದ್ಯೂತಂ-(ದ್ಯೂನಂ) 5 ದ್ಯೂತವಾನ್ 6 ದೀವ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ದೇವಿಷ್ಯನ್ 8 ದೇವಿತುಂ 9 ದೇವಿತ್ವಾ-ದ್ಯೂತ್ವಾ 10 ಪ್ರದೀವ್ಯ.

141 ದಿಶ್ (VI ಉ.ಸಕ.ಅ.) ತೋರಿಸು

1 ದೇಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ದೇಶನೀಯಂ 3 ದೇಶ್ಯಂ 4 ದಿಷ್ಟಃ 5 ದಿಷ್ಟವಾನ್

6 ದಿಶನ್ (–ಶೀ) ದಿಶಮಾನಃ 7 ದೇಕ್ಷ್ಯನ್–ದೇಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ದೇಷ್ಟುಂ 9 ದಿಷ್ಟ್ವಾ 10 ನಿರ್ದಿಶ್ಯ.

142 ದಿಹ್ (II ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಬಳಿ

1 ದೇಗ್ಧವ್ಯಂ 2 ದೇಹನೀಯಂ 3 ದೇಹ್ಯಂ 4 ದಿಗ್ಧಃ 5 ದಿಗ್ಧವಾನ್
6 ದಿಹನ್ (–ತೀ) ಸಂದಿಹಾನಃ 7 ಧೇಕ್ಷ್ಯನ್–ಧೇಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ದೇಗ್ಧುಂ 9 ದಿಗ್ಧ್ವಾ 10 ಸಂದಿಹ್ಯ.

143 ದೀಪ್ (IV ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಜ್ವಲಿಸು

1 ದೀಪಿತವ್ಯಂ 2 ದೀಪನೀಯಂ 3 ದೀಪ್ಯಂ 4 ದೀಪ್ತಃ 5 ದೀಪ್ತವಾನ್
6 ದೀಪಮಾನಃ 7 ದೀಪಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ದೀಪಿತುಂ 9 ದೀಪಿತ್ವಾ
10 ಪ್ರದೀಪ್ಯ.

144 ದು (V ಪ.ಸಕ.ಅ.) ನೋಯು

1 ದೋತವ್ಯಂ 2 ದವನೀಯಂ 3 ದವ್ಯಂ–ದಾವ್ಯಂ 4 ದುತಃ
5 ದುತವಾನ್ 6 ದುನ್ವನ್ (–ತೀ) 7 ದೋಷ್ಯನ್ 8 ದೋತುಂ
9 ದುತ್ವಾ 10 ವಿದುತ್ಯ.

145 ದುಷ್ (IV ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಕೆಡು

1 ದೋಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ದೋಷಣೀಯಂ 3 ದೋಷ್ಯಮ್ 4 ದುಷ್ಟಃ
5 ದುಷ್ಟವಾನ್ 6 ದುಷ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ದೋಕ್ಷ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ)
8 ದೋಷ್ಟುಂ 9 ದುಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪ್ರದುಷ್ಯ.

146 ದುಹ್ (II ಉ.ದ್ವಿಕ.ಅ.) ಹಾಲು ಕರೆ

1 ದೋಗ್ಧವ್ಯಂ 2 ದೋಹನೀಯಂ 3 ದುಹ್ಯಂ–ದೋಹ್ಯಂ 4 ದುಗ್ಧಃ
5 ದುಗ್ಧವಾನ್ 6 ದುಹನ್ (–ನ್ತೀ)–ದುಹಾನಃ 7 ಧೋಕ್ಷ್ಯನ್–

ಧೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ದೋಗ್ಧುಂ 9 ದುಗ್ಧ್ವಾ 10 ಸಂದುಹ್ಯ.

147 ದೂ (IV ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸು

1 ದವಿತವ್ಯಂ—ದೋತವ್ಯಂ 2 ದವನೀಯಂ 3 ದವ್ಯಂ (ದಾವ್ಯಂ) 4 ದೂನಃ 5 ದೂನವಾನ್ 6 ದೂಯಮಾನಃ 7 ದವಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ದವಿತುಂ 9 ದೂತ್ವಾ 10 ಪ್ರದೂಯ.

148 ದೃ (VI ಆ.ಸಕ.ಅ.) ಆದರಿಸು

1 ಆದರ್ತವ್ಯಃ 2 ಆದರಣೀಯಃ 3 ಆದ್ರ್ಯತ್ಯಃ 4 ಆದೃತಃ 5 ಆದೃತವಾನ್ 6 ಆದ್ರಿಯಮಾಣಃ 7 ಆದರಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಆದರ್ತುಂ. 9 ದೃತ್ವಾ 10 ಆದೃತ್ಯ

149 ದೃಪ್ (IV ಪ.ಅಕ.ವೇ.) ದರ್ಪ ಹೊಂದು

1 ದರ್ಪಿತವ್ಯಂ—ದ್ರಪ್ತವ್ಯಂ—ದರ್ಪ್ತವ್ಯಂ 2 ದರ್ಪಣೀಯಂ 3 ದೃಪ್ಯಂ 4 ದೃಪ್ತಃ 5 ದೃಪ್ತವಾನ್ 6 ದೃಪ್ಯನ್ (—ನ್ತೀ) 7 ದರ್ಪಿಷ್ಯನ್—ದರ್ಪ್ಸ್ಯನ್—ದ್ರಪ್ಸ್ಯನ್ 8 ದರ್ಪಿತುಂ—ದ್ರಪ್ತುಂ—ದರ್ಪ್ತುಂ 9 ದೃಪ್ತ್ವಾ—ದರ್ಪಿತ್ವಾ 10 ಸಂದೃಪ್ಯ

150 ದೃಶ್ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ನೋಡು

1 ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಃ 2 ದರ್ಶನೀಯಃ 3 ದೃಶ್ಯಃ 4 ದೃಷ್ಟಃ 5 ದೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಪಶ್ಯನ್ (—ನ್ತೀ) (ಸಂಪಶ್ಯಮಾನಃ) 7 ದ್ರಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ದ್ರಷ್ಟುಂ 9 ದೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ಸಂದೃಶ್ಯ

151 ದ್ಯುತ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ) ಬೆಳಗು

1 ದ್ಯೋತಿತವ್ಯಂ 2 ದ್ಯೋತನೀಯಂ 3 ದ್ಯೋತ್ಯಂ 4 ದ್ಯುತಿತಃ—ದ್ಯೋತಿತಃ 5 ದ್ಯುತಿತವಾನ್—ದ್ಯೋತಿತವಾನ್ 6 ದ್ಯೋತಮಾನಃ

7 ದ್ಯೋತಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ದ್ಯೋತಿತುಂ 9 ದ್ಯುತಿತ್ವಾ-ದ್ಯೋತಿತ್ವಾ 10 ವಿದ್ಯುತ್ಯ

152 ದ್ರು (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಓಡು

1 ದ್ರೋತವ್ಯಂ 2 ದ್ರವಣೀಯಂ 3 ದ್ರವ್ಯಂ 4 ದ್ರುತಃ 5 ದ್ರುತವಾನ್ 6 ದ್ರವನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ದ್ರೋಷ್ಯನ್ 8 ದ್ರೋತುಂ 9 ದ್ರುತ್ವಾ 10 ಅಭಿದ್ರುತ್ಯ

153 ದ್ರುಹ್ (IV ಪ.ಸಕ.ವೇ.) ದ್ರೋಹ ಬಗೆ

1 ದ್ರೋಹಿತವ್ಯಂ-ದ್ರೋಗ್ಧವ್ಯಂ-ದ್ರೋಢವ್ಯಂ 2 ದ್ರೋಹಣೀಯಂ 3 ದ್ರೋಹ್ಯಂ 4 ದ್ರುಗ್ಧಃ-ದ್ರೂಢಃ 5 ದ್ರುಗ್ಧವಾನ್-ದ್ರೂಢವಾನ್ 6 ದ್ರುಹ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ದ್ರೋಹಿಷ್ಯನ್ - ಧ್ರೋಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ದ್ರೋಹಿತುಂ-ದ್ರೋಗ್ಧುಂ-ದ್ರೋಢುಂ 9 ದ್ರುಹಿತ್ವಾ-ದ್ರೋಹಿತ್ವಾ-ದ್ರುಗ್ಧ್ವಾ-ದ್ರೂಢ್ವಾ 10 ಅಭಿದ್ರುಹ್ಯ

154 ದ್ವಿಷ್ (II ಉ.ಸಕ.ಅ.) ದ್ವೇಷಿಸು

1 ದ್ವೇಷ್ಟವ್ಯಃ 2 ದ್ವೇಷಣೀಯಃ 3 ದ್ವೇಷ್ಯಃ 4 ದ್ವಿಷ್ಟಃ 5 ದ್ವಿಷ್ಟವಾನ್ 6 ದ್ವಿಷನ್ (-ಶೀ) ದ್ವಿಷಾಣಃ 7 ದ್ವೇಕ್ಷ್ಯನ್-ದ್ವೇಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ದ್ವೇಷ್ಟುಂ 9 ದ್ವಿಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪ್ರದ್ವಿಷ್ಯ.

155 ಧಾ (III ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಇಡು

1 ಧಾತವ್ಯಂ 2 ಧಾನೀಯಂ 3 ಧೇಯಂ - (ಧಾಯ್ಯಾ) 4 ಹಿತಃ 5 ಹಿತವಾನ್ 6 ದಧತ್(-ತೀ)-ದಧಾನಃ 7 ಧಾಸ್ಯನ್—ಧಾಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಧಾತುಂ 9 ಹಿತ್ವಾ 10 ನಿಧಾಯ

156 ಧಾವ್ (I ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಓಡು

1 ಧಾವಿತವ್ಯಂ 2 ಧಾವನೀಯಂ 3 ಧಾವ್ಯಂ 4 ಧೌತಃ 5 ಧೌತವಾನ್

6 ಧಾವನ್ (-ನ್ತೀ)–ಧಾವಮಾನಃ 7 ಧಾವಿಷ್ಯನ್ - ಧಾವಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಧಾವಿತುಂ 9 ಧಾವಿತ್ವಾ–ಧೌತ್ವಾ 10 ಅನುಧಾವ್ಯ.

157 ಧು (V ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಅಲುಗಾಡು, ಅಲುಗಾಡಿಸು

1 ಧೋತವ್ಯಂ 2 ಧವನೀಯಂ 3 ಧವ್ಯಂ-(ಧಾವ್ಯಂ) 4 ಧುತಃ
5 ಧುತವಾನ್ 6 ಧುನ್ವನ್ (-ತೀ)–ಧುನ್ವಾನಃ 7 ಧೋಷ್ಯನ್–
ಧೋಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಧೋತುಂ 9 ಧುತ್ವಾ 10 ವಿಧುತ್ಯ.

158 ಧೂ (V ಉ.ಸಕ.ವೇ.) ನೋ. 557

1 ಧೋತವ್ಯಂ– ಧವಿತವ್ಯಂ 2, 3 ನೋ 157 4 ಧೂತಃ
5 ಧೂತವಾನ್ 6 ಧೂನ್ವನ್ (–ತೀ)–ಧೂನ್ವಾನಃ 7, 8–157 ರಂತೆ
9 ಧೂತ್ವಾ 10 ವಿಧೂಯ

159 ಧೃ[1] (I ಉ.ಅಕ.ಅ.) ಇರು, ಜೀವಿಸು

1 ಧರ್ತವ್ಯಃ 2 ಧರಣೀಯಃ 3 ಧಾರ್ಯಃ 4 ಧೃತಃ 5 ಧೃತವಾನ್
6 ಧರನ್ (–ನ್ತೀ)–ಧರಮಾಣಃ 7 ಧರಿಷ್ಯನ್ — ಧರಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಧರ್ತುಂ 9 ಧೃತ್ವಾ 10 ಪ್ರಧೃತ್ಯ.

160 ಧೃ[2] (X ಉ.ಸಕ.ಅ.) ನೋ. 159

1 ಧಾರಯಿತವ್ಯಂ 2 ಧಾರಣೀಯಂ 3 ಧಾರ್ಯಂ 4 ಧಾರಿತಃ
5 ಧಾರಿತವಾನ್ 6 ಧಾರಯನ್-ಧಾರಯಮಾಣಃ 7 ಧಾರಯಿಷ್ಯನ್
(-ನ್ತೀ) ಧಾರಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಧಾರಯಿತುಂ 9 ಧಾರಯಿತ್ವಾ
10 ಸಂಧಾರ್ಯ.

161 ಧೃಷ್ (I ಪ.ಸಕ ಸೇ) (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹಿಂಸಿಸು

1 ಧರ್ಷಯಿತವ್ಯಂ 2 ಧರ್ಷಣೀಯಂ 3 ಧರ್ಷ್ಯಂ 4 ಧರ್ಷಿತಃ–

(ಧೃಷ್ಟಃ) 5 ಧರ್ಷಿತವಾನ್-ಧೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಧರ್ಷಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಧರ್ಷಯಮಾಣಃ 7 ಧರ್ಷಿಷ್ಯನ್-ಧರ್ಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಧರ್ಷಯಿತುಂ 9 ಧರ್ಷಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಧರ್ಷ್ಯ.

162 ಧ್ಮಾ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಊದು

1 ಧ್ಮಾತವ್ಯಂ 2 ಧ್ಮಾನೀಯಂ 3 ಧ್ಮೇಯಂ 4 ಧ್ಮಾತಃ 5 ಧ್ಮಾತವಾನ್ 6 ಧಮನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಧ್ಮಾಸ್ಯನ್ 8 ಧ್ಮಾತುಂ 9 ಧ್ಮಾತ್ವಾ 10 ಆಧ್ಮಾಯ.

163 ಧ್ಯೈ (I ಪ-ಸಕ.ಅ.) ಧ್ಯಾನಿಸು

1 ಧ್ಯಾತವ್ಯಂ 2 ಧ್ಯಾನೀಯಂ 3 ಧ್ಯೇಯಂ 4 ಧ್ಯಾತಃ 5 ಧ್ಯಾತವಾನ್ 6 ಧ್ಯಾಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಧ್ಯಾಸ್ಯನ್ 8 ಧ್ಯಾತುಂ 9 ಧ್ಯಾತ್ವಾ 10 ನಿಧ್ಯಾಯ.

164 ಧ್ವಂಸ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ನಾಶವಾಗು.

1 ಧ್ವಂಸಿತವ್ಯಂ 2 ಧ್ವಂಸನೀಯಂ 3 ಧ್ವಂಸ್ಯಂ 4 ಧ್ವಸ್ತಃ 5 ಧ್ವಸ್ತವಾನ್ 6 ಧ್ವಂಸಮಾನಃ 7 ಧ್ವಂಸಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಧ್ವಂಸಿತುಂ 9 ಧ್ವಂಸಿತ್ವಾ-ಧ್ವಸ್ತ್ವಾ 10 ವಿಧ್ವಸ್ಯ.

165 ಧ್ವನ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಶಬ್ದಮಾಡು.

1 ಧ್ವನಿತವ್ಯಂ 2 ಧ್ವನನೀಯಂ 3 ಧ್ವಾನ್ಯಂ 4 ಧ್ವನಿತಃ 5 ಧ್ವನಿತವಾನ್ 6 ಧ್ವನನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಧ್ವನಿಷ್ಯನ್ 8 ಧ್ವನಿತುಂ 9 ಧ್ವನಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಧ್ವನ್ಯ.

166 ನಟ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಕುಣಿ

1 ನಟಿತವ್ಯಂ 2 ನಟನೀಯಂ 3 ನಾಟ್ಯಂ 4 ನಟಿತಃ 5 ನಟಿತವಾನ್

6 ನಟನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ನಟಿಷ್ಯನ್ 8 ನಟಿತುಂ 9 ನಟಿತ್ವಾ
10 ಪ್ರನಟ್ಯ.

167 ನದ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಗರ್ಜಿಸು

1 ನದಿತವ್ಯಂ 2 ನದನೀಯಂ 3 ನಾದ್ಯಂ 4 ನದಿತಃ 5 ನದಿತವಾನ್
6 ನದನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ನದಿಷ್ಯನ್ 8 ನದಿತುಂ 9 ನದಿತ್ವಾ
10 ನಿನದ್ಯ-ಪ್ರಣದ್ಯ.

168 ನಂದ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಸಂತೋಷಿಸು

1 ನಂದಿತವ್ಯಂ 2 ನಂದನೀಯಂ 3 ನಂದ್ಯಂ 4 ನಂದಿತಃ
5 ನಂದಿತವಾನ್ 6 ನಂದನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ನಂದಿಷ್ಯನ್ 8 ನಂದಿತುಂ
9 ನಂದಿತ್ವಾ 10 ವಿನಂದ್ಯ.

169 ನಮ್ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ನಮಸ್ಕರಿಸು, ಬಾಗು

1 ನಂತವ್ಯಃ 2 ನಮನೀಯಃ 3 ನಮ್ಯಃ 4 ನತಃ 5 ನತವಾನ್
6 ನಮನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ನಂಸ್ಯನ್ 8 ನಂತುಂ 9 ನತ್ವಾ
10 ಪ್ರಣಮ್ಯ-ಪ್ರಣತ್ಯ.

170 ನಶ್ (IV ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ನಾಶವಾಗು

1 ನಶಿತವ್ಯಂ-ನಂಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ನಶನೀಯಂ 3 ನಾಶ್ಯಂ 4 ನಷ್ಟಃ
5 ನಷ್ಟವಾನ್ 6 ನಶ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ನಶಿಷ್ಯನ್-ನಂಕ್ಷ್ಯನ್
8 ನಶಿತುಂ-ನಂಷ್ಟುಂ 9 ನಶಿತ್ವಾ-ನಂಷ್ಟ್ವಾ-ನಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪ್ರಣಶ್ಯ.

171 ನಹ್ (IV ಉ-ಸಕ.ಅ.) ಕಟ್ಟು

1 ನದ್ಧವ್ಯಂ 2 ನಹನೀಯಂ 3 ನಾಹ್ಯಂ 4 ನದ್ಧಃ (ಅಪಿನದ್ಧಃ)-
(ಪಿನದ್ಧಃ) 5 ನದ್ಧವಾನ್ 6 ನಹ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ನಹ್ಯಮಾನಃ

7 ನತ್ಸ್ಯನ್-ನತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ನದ್ಧುಂ 9 ನದ್ಧ್ವಾ 10 ಸಂನಹ್ಯ-ಪಿನಹ್ಯ.

172 ನಿಜ್ (III ಉ ಸಕ.ಅ.) ತೊಳೆ

1 ನೇಕ್ತವ್ಯಂ 2 ನೇಜನೀಯಂ 3 ನೇಗ್ಯಂ 4 ನಿಕ್ತಃ-ನಿರ್ಣಿಕ್ತಃ 5 ನಿಕ್ತವಾನ್ 6 ನೇನಿಜತ್ (-ತೀ)–ನೇನಿಜಾನಃ 7 ನೇಕ್ಷ್ಯನ್–ನೇಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ನೇಕ್ತುಂ 9 ನಿಕ್ತ್ವಾ 10 ನಿರ್ಣಿಜ್ಯ.

173 ನಿಂದ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬಯ್ಯು

1 ನಿಂದಿತವ್ಯಂ 2 ನಿಂದನೀಯಂ 3 ನಿಂದ್ಯಂ 4 ನಿಂದಿತಃ 5 ನಿಂದಿತವಾನ್ 6 ನಿಂದನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ನಿಂದಿಷ್ಯನ್ 8 ನಿಂದಿತುಂ 9 ನಿಂದಿತ್ವಾ 10 ವಿನಿಂದ್ಯ.

174 ನೀ (I ಉ.ದ್ವಿಕ.ಅ.) ಒಯ್ಯು

1 ನೇತವ್ಯಂ 2 ನಯನೀಯಂ 3 ನೇಯಂ-(ವಿನೀಯಃ)-ವಿನೇಯಃ)-(ಆನೇಯಃ)–(ಆನಾಯ್ಯಃ)–(ಪ್ರಣಾಯ್ಯಃ)–(ಪ್ರಣೇಯಃ)-(ಸಾನ್ನಾಯ್ಯಂ) 4 ನೀತಃ 5 ನೀತವಾನ್ 6 ನಯನ್ (ನ್ತೀ)–ನಯಮಾನಃ 7 ನೇಷ್ಯನ್-ನೇಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ನೇತುಂ 9 ನೀತ್ವಾ 10 ವಿನೀಯ-ಪ್ರಣೀಯ

175 ನು (II ಪ ಸಕ.ಸೇ.) ಸ್ತುತಿಸು

1 ನವಿತವ್ಯಂ 2 ನವನೀಯಂ 3 ನವ್ಯಂ (-ನಾವ್ಯಂ) 4 ನುತಃ 5 ನುತವಾನ್ 6 ನುವನ್ (-ತೀ) 7 ನವಿಷ್ಯನ್ 8 ನವಿತುಂ 9 ನುತ್ವಾ 10 ಪ್ರಣುತ್ಯ.

ನುದ್ ನೋ. 359.

176 ನೃತ್ (IV ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಕುಣಿ

1 ನರ್ತಿತವ್ಯಂ 2 ನರ್ತನೀಯಂ 3 ನೃತ್ಯಂ 4 ನೃತ್ತಂ
5 ನೃತ್ತವಾನ್ 6 ನೃತ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ನರ್ತ್ಸ್ಯನ್ 8 ನರ್ತಿತುಂ
9 ನರ್ತಿತ್ವಾ 10 ಪರಿನೃತ್ಯ.

177 ಪಚ್ (I ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಅಡಿಗೆ ಮಾಡು

1 ಪಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಪಚನೀಯಂ 3 ಪಾಚ್ಯಂ-(ಪಚ್ಯಃ)-(ಪಾಕ್ಯಃ)
4 ಪಕ್ವಃ 5 ಪಕ್ವವಾನ್ 6 ಪಚನ್ (-ನ್ತೀ)-ಪಚಮಾನಃ
7 ಪಕ್ಷ್ಯನ್-ಪಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪಕ್ತುಂ 9 ಪಕ್ತ್ವಾ 10 ವಿಪಚ್ಯ.

178 ಪಠ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಓದು

1 ಪಠಿತವ್ಯಂ 2 ಪಠನೀಯಂ 3 ಪಾಠ್ಯಂ 4 ಪಠಿತಃ 5 ಪಠಿತವಾನ್
6 ಪಠನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಪಠಿಷ್ಯನ್ 8 ಪಠಿತುಂ 9 ಪಠಿತ್ವಾ
10 ಪ್ರಪಠ್ಯ.

179 ಪಣ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡು, ಹೊಗಳು

1 ಪಣಿತವ್ಯಂ-ಪಣಾಯಿತವ್ಯಂ 2 ಪಣನೀಯಂ-ಪಣಾಯನೀಯಂ
3 (ಪಣ್ಯಂ)-(ಪಾಣ್ಯಂ)-(ಪಣಾಯ್ಯಂ) 4 ಪಣಿತಃ-ಪಣಾಯಿತಃ
5 ಪಣಿತವಾನ್-ಪಣಾಯಿತವಾನ್ 6 ಪಣಮಾನಃ 7 ಪಣಿಷ್ಯಮಾಣಃ-
ಪಣಾಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ-ಪಣಾಯಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪಣಿತುಂ-ಪಣಾಯಿತುಂ
9 ಪಣಿತ್ವಾ-ಪಣಾಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಪಣ್ಯ-ಪ್ರಪಣಾಯ್ಯ.

180 ಪತ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಬೀಳು

1 ಪತಿತವ್ಯಂ 2 ಪತನೀಯಂ 3 ಪಾತ್ಯಂ-(ಪಾತ್ಯಃ) 4 ಪತ್ತಃ-
ಪತಿತಃ 5 ಪತ್ತವಾನ್-ಪತಿತವಾನ್ 6 ಪತನ್ (-ನ್ತೀ)
7 ಪತಿಷ್ಯನ್ 8 ಪತಿತುಂ 9 ಪತಿತ್ವಾ 10 ನಿಪತ್ಯ.

181 ಪದ್ (IV ಆ.ಸಕ.ಅ.) ಹೊಂದು.

1 ಪತ್ತವ್ಯಂ 2 ಪದನೀಯಂ 3 ಪಾದ್ಯಂ 4 ಪನ್ನಃ 5 ಪನ್ನವಾನ್
6 ಪದ್ಯಮಾನಃ 7 ಪತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಪತ್ತುಂ 9 ಪತ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಪದ್ಯ.

182 ಪಾ[I] (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಕುಡಿ

1 ಪಾತವ್ಯಂ 2 ಪಾನೀಯಂ 3 ಪೇಯಂ(–ಪಾಯ್ಯಃ) 4 ಪೀತಃ
5 ಪೀತವಾನ್ 6 ಪಿಬನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಪಾಸ್ಯನ್ 8 ಪಾತುಂ 9 ಪೀತ್ವಾ
10 ಪ್ರಪಾಯ–ಪ್ರಪೀಯ–ನಿಪೀಯ.

183 ಪಾ[2] (II ಪ.ಸಕ.ಅ) ಸಂರಕ್ಷಿಸು

1,2,3 ನೋ-182
4 ಪಾತಃ 5 ಪಾತವಾನ್ 6 ಪಾನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) (–ಶೀ) 7, 8 ನೋ. 182
9 ಪಾತ್ವಾ 10 ಪರಿಪಾಯ

184 ಪಾಲ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಪಾಲಿಸು

1 ಪಾಲಯಿತವ್ಯಂ 2 ಪಾಲನೀಯಂ 3 ಪಾಲ್ಯಂ 4 ಪಾಲಿತಃ
5 ಪಾಲಿತವಾನ್ 6 ಪಾಲಯನ್ (ಸ್ತ್ರೀ)–ಪಾಲಯಮಾನಃ
7 ಪಾಲಯಿಷ್ಯನ್–ಪಾಲಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪಾಲಯಿತುಂ
9 ಪಾಲಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಪಾಲ್ಯ.

185 ಪಿಷ್ (VII ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಪುಡಿಪುಡಿಮಾಡು

1 ಪೇಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಪೇಷಣೀಯಂ 3 ಪೇಷ್ಯಂ 4 ಪಿಷ್ಟಃ
5 ಪಿಷ್ಟವಾನ್ 6 ಪಿಂಷನ್ (–ಶೀ) 7 ಪೇಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಪೇಷ್ಟುಂ
9 ಪಿಷ್ಟ್ವ 10 ಸಂಪಿಷ್ಯ.

186 ಪೀಡ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೋವುಕೊಡು

1 ಪೀಡಯಿತವ್ಯಂ 2 ಪೀಡನೀಯಂ 3 ಪೀಡ್ಯಂ 4 ಪೀಡಿತಃ 5 ಪೀಡಿತವಾನ್ 6 ಪೀಡಯನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) ಪೀಡಯಮಾನಃ 7 ಪೀಡಯಿಷ್ಯನ್-ಪೀಡಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪೀಡಯಿತುಂ 9 ಪೀಡಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಪೀಡ್ಯ.

187 ಪುಷ್[1] (IV ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಪೋಷಿಸು

1 ಪೋಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಪೋಷಣೀಯಂ 3 ಪೋಷ್ಯಂ (ಪುಷ್ಯಃ) 4 ಪುಷ್ಟಃ 5 ಪುಷ್ಟವಾನ್ 6 ಪುಷ್ಯನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಪೋಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಪೋಷ್ಟುಂ 9 ಪುಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪರಿಪುಷ್ಯ.

188 ಪುಷ್[2] (IX ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೋಡು. 187.

1 ಪೋಷಿತವ್ಯಂ 2 ಪೋಷಣೀಯಂ 3 ಪೋಷ್ಯಂ 4 ಪುಷಿತಃ-ಪೋಷಿತಃ 5 ಪುಷಿತವಾನ್-ಪೋಷಿತವಾನ್ 6 ಪುಷ್ಣನ್ (-ತೀ) 7 ಪೋಷಿಷ್ಯನ್ 8 ಪೋಷಿತುಂ 9 ಪುಷಿತ್ವಾ-ಪೋಷಿತ್ವಾ 10 ಪರಿಪುಷ್ಯ.

189 ಪುಷ್[3] (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೋ. 187

1 ಪೋಷಯಿತವ್ಯಂ 2 ಪೋಷಣೀಯಂ 3 ಪೋಷ್ಯಂ 4 ಪೋಷಿತಃ 5 ಪೋಷಿತವಾನ್ 6 ಪೋಷಯನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) ಪೋಷಯಮಾಣಃ 7 ಪೋಷಯಿಷ್ಯನ್-ಪೋಷಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪೋಷಯಿತುಂ 9 ಪೋಷಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಪೋಷ್ಯ.

190 ಪೂ (IX ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸು

1 ಪವಿತವ್ಯಂ 2 ಪವನೀಯಂ 3 ಪವ್ಯಂ-(ಪಾವ್ಯಂ)(ವಿಪೂಯಃ) 4 ಪೂತಃ (ಪೂನಃ) 5 ಪೂತವಾನ್-ಪೂನವಾನ್ 6 ಪುನನ್ (-ತೀ)

ಪುನಾನಃ 7 ಪವಿಷ್ಯನ್–ಪವಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪವಿತುಂ 9 ಪೂತ್ವಾ. 10 ಪರಿಪೂಯ.

191 ಪೂಜ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಪೂಜಿಸು

1 ಪೂಜಯಿತವ್ಯಂ 2 ಪೂಜನೀಯಂ 3 ಪೂಜ್ಯಂ 4 ಪೂಜಿತಃ ( ) 5 ಪೂಜಿತವಾನ್ 6 ಪೂಜಯನ್ (–ನ್ತೀ) ಪೂಜಯಮಾನಃ 7 ಪೂಜಯಿಷ್ಯನ್–ಪೂಜಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪೂಜಯಿತುಂ 9 ಪೂಜಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಪೂಜ್ಯ.

192 ಪೂರ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ) ತುಂಬು

1 ಪೂರಯಿತವ್ಯಂ 2 ಪೂರಣೀಯಂ 3 ಪೂರ್ಯಂ 4 ಪೂರಿತಃ 5 ಪೂರಿತವಾನ್ 6 ಪೂರಯನ್(–ನ್ತೀ)–ಪೂರಯಮಾಣಃ 7 ಪೂರಯಿಷ್ಯನ್–ಪೂರಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪೂರಯಿತುಂ 9 ಪೂರಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಪೂರ್ಯ.

193 ಪ್ರಚ್ಛ್ (VI ಪ.ದ್ವಿಕ.ಅ) ಕೇಳು

1 ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಪ್ರಚ್ಛನೀಯಂ 3 ಪ್ರಚ್ಛ್ಯಂ 4 ಪೃಷ್ಟಃ 5 ಪೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಪೃಚ್ಛನ್ (–ನ್ತೀ) (–ತೀ) 7 ಪ್ರಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಪ್ರಷ್ಟುಂ 9 ಪೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ಆಪೃಚ್ಛ್ಯ.

194 ಪ್ರೀ (IX ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಸಂತೋಷಿಸು

1 ಪ್ರೇತವ್ಯಂ 2 ಪ್ರಯಣೀಯಂ 3 ಪ್ರೇಯಂ 4 ಪ್ರೀತಃ 5 ಪ್ರೀತವಾನ್ 6 ಪ್ರೀಣನ್(–ತೀ) ಪ್ರೀಣಾನಃ 7 ಪ್ರೇಷ್ಯನ್–ಪ್ರೇಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಪ್ರೇತುಂ 9 ಪ್ರೀತ್ವಾ 10 ಪ್ರಪ್ರೀಯ.

195 ಫಲ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹಣ್ಣಾಗು

1 ಫಲಿತವ್ಯಂ 2 ಫಲನೀಯಂ 3 ಫಾಲ್ಯಂ 4 ಫಲಿತಃ-ಫುಲ್ಲಃ-ಪ್ರಫುಲ್ತಃ 5 ಫಲಿತವಾನ್-ಫುಲ್ಲವಾನ್ 6 ಫಲನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಫಲಿಷ್ಯನ್ 8 ಫಲಿತುಂ 9 ಫಲಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಫಲ್ಯ.

196 ಬಂಧ್ (IX ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಕಟ್ಟು

1 ಬಂದ್ಧವ್ಯಂ 2 ಬಂಧನೀಯಂ 3 ಬಂಧ್ಯಂ 4 ಬದ್ಧಃ 5 ಬದ್ಧವಾನ್ 6 ಬಧ್ನನ್ (-ತೀ) 7 ಭನ್ತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಬಂದ್ಧುಂ 9 ಬದ್ಧ್ವಾ 10 ಪ್ರಬಂಧ್ಯ.

197 ಬಾಧ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ತೊಂದರೆ ಕೊಡು

1 ಬಾಧಿತವ್ಯಂ 2 ಬಾಧನೀಯಂ 3 ಬಾಧ್ಯಂ 4 ಬಾಧಿತಃ 5 ಬಾಧಿತವಾನ್ 6 ಬಾಧಮಾನಃ 7 ಬಾಧಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಬಾಧಿತುಂ 9 ಬಾಧಿತ್ವಾ 10 ಸಂಬಾಧ್ಯ.

198 ಬುಧ್¹ (I ಉ.ಸಕ.ಸೇ) ತಿಳಿ

1 ಬೋಧಿತವ್ಯಂ 2 ಬೋಧನೀಯಂ 3 ಬೋಧ್ಯಂ 4 ಬುಧಿತಃ ( ) ಬೋಧಿತಃ ( ) 5 ಬುಧಿತವಾನ್ 6 ಬೋಧನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಬೋಧಿಷ್ಯನ್ 8 ಬೋಧಿತುಂ 9 ಬುಧಿತ್ವಾ-ಬೋಧಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಬುಧ್ಯ.

199 ಬುಧ್² (IV ಆ.ಸಕ.ಅ.) ನೋ. 198

1 ಬೋದ್ಧವ್ಯಂ 2, 3-ನೋ. 198. 4 ಬುದ್ಧಃ 5 ಬುದ್ಧವಾನ್ 6 ಬುಧಾನಃ 7 ಭೋತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಬೋದ್ಧುಂ 9, 10 ನೋ 198.

200 ಬ್ರೂ (II ಉ.ದ್ವಿಕ.ಸೇ.) ಹೇಳು

1 ವಕ್ತವ್ಯಂ 2 ವಚನೀಯಂ 3 ವಾಚ್ಯಂ (ವಾಕ್ಯಂ) 4 ಉಕ್ತಃ

5 ಉಕ್ತವಾನ್ 6 ಬ್ರುವನ್ (-ತೀ) ಬ್ರುವಾಣಃ 7 ವಕ್ಷ್ಯನ್-ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವಕ್ತುಂ 9 ಉಕ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರೋಚ್ಯ.

201 ಭಕ್ಷ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ತಿನ್ನು

1 ಭಕ್ಷಯಿತವ್ಯಂ 2 ಭಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ಭಕ್ಷ್ಯಂ 4 ಭಕ್ಷಿತಃ 5 ಭಕ್ಷಿತವಾನ್ 6 ಭಕ್ಷಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಭಕ್ಷಯಮಾಣಃ 7 ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯನ್-ಭಕ್ಷಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಭಕ್ಷಯಿತುಂ 9 ಭಕ್ಷಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಭಕ್ಷ್ಯ.

202 ಭಜ್ (I ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಸೇವಿಸು

1 ಭಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಭಜನೀಯಂ 3 ಭಾಗ್ಯಂ-ಭಾಜ್ಯಂ-(ವಿಭಜ್ಯಂ) 4 ಭಕ್ತಃ 5 ಭಕ್ತವಾನ್ 6 ಭಜನ್ (-ನ್ತೀ)-ಭಜಮಾನಃ 7 ಭಕ್ಷ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಭಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಭಕ್ತುಂ 9 ಭಕ್ತ್ವಾ 10 ವಿಭಜ್ಯ.

203 ಭಂಜ್ (VII ಪ.ಸಕ.ಅ) ಒಡೆ, ಮುರಿ

1 ಭಂಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಭಂಜನೀಯಂ 3 ಭಂಗ್ಯಂ 4 ಭಗ್ನಃ 5 ಭಗ್ನವಾನ್ 6 ಭಂಜನ್ (-ತೀ) 7 ಭಂಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಭಂಕ್ತುಂ 9 ಭಕ್ತ್ವಾ-ಭಂಕ್ತ್ವಾ 10 ವಿಭಜ್ಯ.

204 ಭಣ್ (I ಪ ಸಕ.ಸೇ.) ಮಾತನಾಡು

1 ಭಣಿತವ್ಯಂ 2 ಭಣನೀಯಂ 3 ಭಾಣ್ಯಂ 4 ಭಣಿತಃ 5 ಭಣಿತವಾನ್ 9 ಭಣನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಭಣಿಷ್ಯನ್ 8 ಭಣಿತುಂ 9 ಭಣಿತ್ವಾ 10 ಸಂಭಣ್ಯ.

205 ಭರ್ತ್ಸ್ (X ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬೆದರಿಸು

1 ಭರ್ತ್ಸಯಿತವ್ಯಂ 2 ಭರ್ತ್ಸನೀಯಂ 3 ಭರ್ತ್ಸ್ಯಂ 4 ಭರ್ತ್ಸಿತಃ

5 ಭರ್ತ್ಸಿತವಾನ್ 6 ಭರ್ತ್ಸಯಮಾನಃ 7 ಭರ್ತ್ಸಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಭರ್ತ್ಸಯಿತುಂ 9 ಭರ್ತ್ಸಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಭರ್ತ್ಸ್ಯ.

206 ಭಾ (II ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಹೊಳೆ, ತೋರು

1 ಭಾತವ್ಯಂ 2 ಭಾನೀಯಂ 3 ಭೇಯಂ 4 ಭಾತಃ 5 ಭಾತವಾನ್
6 ಭಾನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) 7 ಭಾಸ್ಯನ್ 8 ಭಾತುಂ 9 ಭಾತ್ವಾ
10 ಪ್ರಭಾಯ.

207 ಭಾಷ್ (I ಆ.ದ್ವಿಕ.ಸೇ.) ಮಾತನಾಡು

1 ಭಾಷಿತವ್ಯಂ 2 ಭಾಷಣೀಯಂ 3 ಭಾಷ್ಯಂ 4 ಭಾಷಿತಃ
5 ಭಾಷಿತವಾನ್ 6 ಭಾಷಮಾಣಃ 7 ಭಾಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಭಾಷಿತುಂ
9 ಭಾಷಿತ್ವಾ 10 ಸಂಭಾಷ್ಯ.

208 ಭಾಸ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ತೋರು

1 ಭಾಸಿತವ್ಯಂ 2 ಭಾಸನೀಯಂ 3 ಭಾಸ್ಯಂ 4 ಭಾಸಿತಃ
5 ಭಾಸಿತವಾನ್ 6 ಭಾಸಮಾನಃ 7 ಭಾಸಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಭಾಸಿತುಂ
9 ಭಾಸಿತ್ವಾ 10 ವಿಭಾಸ್ಯ.

209 ಭಿಕ್ಷ್ (I ಆ.ದ್ವಿಕ.ಸೇ.) ಬೇಡು

1 ಭಿಕ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ಭಿಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ಭಿಕ್ಷ್ಯಂ 4 ಭಿಕ್ಷಿತಃ 5 ಭಿಕ್ಷಿತವಾನ್
6 ಭಿಕ್ಷಮಾಣಃ 7 ಭಿಕ್ಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಭಿಕ್ಷಿತುಂ 9 ಭಿಕ್ಷಿತ್ವಾ
10 ಸಂಭಿಕ್ಷ್ಯ.

210 ಭಿದ್ (VII ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಒಡೆ

1 ಭೇತ್ತವ್ಯಂ 2 ಭೇದನೀಯಂ 3 ಭೇದ್ಯಂ (ಭಿದ್ಯಃ) 4 (ಭಿತ್ತಂ)-
ಭಿನ್ನಂ 5 ಭಿತ್ತವಾನ್-ಭಿನ್ನವಾನ್ 6 ಭಿಂದನ್ (-ತೀ)-ಭಿಂದಾನಃ

7 ಭೇತ್ಸ್ಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)–ಭೇತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಭೇತ್ತುಂ 9 ಭಿತ್ತ್ವಾ 10 ವಿಭಿದ್ಯ.

211 ಭೀ (III ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಹೆದರು

1 ಭೇತವ್ಯಂ 2 ಭಯನೀಯಂ 3 ಭೇಯಂ 4 ಭೀತಃ ( ) 5 ಭೀತವಾನ್ 6 ಬಿಭ್ಯತ್ (-ತೀ) 7 ಭೇಷ್ಯನ್ 8 ಭೇತುಂ 9 ಭೀತ್ವಾ 10 ವಿಭೀಯ.

212 ಭುಜ್ (VII ಉ.ಸಕ.ಅ.) ತಿನ್ನು, ಅನುಭವಿಸು, ಆಳು.

1 ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಭೋಜನೀಯಂ 3 (ಭೋಜ್ಯಂ)–(ಭೋಗ್ಯಂ) 4 ಭುಕ್ತಃ–(ಭುಕ್ತಂ) 5 ಭುಕ್ತವಾನ್ 6 ಭುಂಜನ್ (–ತೀ)–ಭುಂಜಾನಃ 7 ಭೋಕ್ಷ್ಯನ್–ಭೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಭೋಕ್ತುಂ 9 ಭುಕ್ತ್ವಾ 10 ಸಂಭುಜ್ಯ.

213 ಭೂ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ) ಇರು, ಆಗು

1 ಭವಿತವ್ಯಂ 2 ಭವನೀಯಂ 3 ಭವ್ಯಂ–(ಭವ್ಯಃ)–ಭಾವ್ಯಂ–(ಭೂಯಂ) 4 ಭೂತಃ 5 ಭೂತವಾನ್ 6 ಭವನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಭವಿಷ್ಯನ್ 8 ಭವಿತುಂ 9 ಭೂತ್ವಾ 10 ಸಂಭೂಯ.

214 ಭೂಷ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಅಲಂಕರಿಸು

1 ಭೂಷಯಿತವ್ಯಂ 2 ಭೂಷಣೀಯಂ 3 ಭೂಷ್ಯಂ 4. ಭೂಷಿತಃ 5 ಭೂಷಿತವಾನ್ 6 ಭೂಷಯನ್ (–ನ್ತೀ)–ಭೂಷಯಮಾಣಃ 7 ಭೂಷಯಿಷ್ಯನ್–ಭೂಷಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಭೂಷಯಿತುಂ 9 ಭೂಷಯಿತ್ವಾ 10 ವಿಭೂಷ್ಯ.

215 ಭೃ^I (I ಉ.ಸಕ.ಅ.) ತುಂಬು

1 ಭರ್ತವ್ಯಃ 2 ಭರಣೀಯಃ 3 ಭೃತ್ಯಃ–(ಭಾರ್ಯಾಃ)–(ಪು.)–

(ಸಂಭೃತ್ಯಾಃ)-(ಸಂಭಾರ್ಯಾಃ)-(ಪು.) 4 ಭೃತಃ 5 ಭೃತವಾನ್
6 ಭರನ್ (-ನ್ತೀ)-ಭರಮಾಣಃ 7 ಭರಿಷ್ಯನ್-ಭರಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಭರ್ತುಂ 9 ಭೃತ್ವಾ 10 ಸಂಭೃತ್ಯ.

216 ಭೃ² (III ಉ.ಸಕ.ಅ.) ನೋ. 215

1, 2, ನೋ. 215. 3 ಭಾರ್ಯಃ (ಭಾರ್ಯಾ)
4, 5, ನೋ. 215. 6 ಬಿಭ್ರತ್ (-ತೀ) ಬಿಭ್ರಾಣಃ
7, 8, 9, 10, ನೋ. 215

217 ಭ್ರಂಶ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಬೀಳು

1 ಭ್ರಂಶಿತವ್ಯಂ 2 ಭ್ರಂಶನೀಯಂ 3 ಭ್ರಂಶ್ಯಂ 4 ಭ್ರಷ್ಟಃ
5 ಭ್ರಷ್ಟವಾನ್ 6 ಭ್ರಂಶಮಾನಃ 7 ಭ್ರಂಶಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಭ್ರಂಶಿತುಂ 9 ಭ್ರಂಶಿತ್ವಾ-ಭ್ರಷ್ಟ್ವಾ 10 ವಿಭ್ರಶ್ಯ.

218 ಭ್ರಮ್¹ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ತಿರುಗು, ತಿರುಗಾಡು

1 ಭ್ರಮಿತವ್ಯಂ 2 ಭ್ರಮಣೀಯಂ 3 ಭ್ರಮ್ಯಂ 4 ಭ್ರಾಂತಃ
5 ಭ್ರಾಂತವಾನ್ 6 ಭ್ರಮನ್-ಭ್ರಮ್ಯನ್ 7 ಭ್ರಮಿಷ್ಯನ್
8 ಭ್ರಮಿತುಂ 9 ಭ್ರಮಿತ್ವಾ-ಭ್ರಾಂತ್ವಾ 10 ಸಂಭ್ರಮ್ಯ.

219 ಭ್ರಮ್² (IV ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ನೋ. 218

1, 2, 3, 4, 5, ನೋ. 218 6 ಭ್ರಮನ್-ಭ್ರಾಮ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ)
7, 8, 9, 10 ನೋ. 218.

220 ಮದ್ (IV ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಸಂತೋಷಪಡು

1 ಮದಿತವ್ಯಂ 2 ಮದನೀಯಂ 3 ಮದ್ಯಂ-(ಪ್ರಮಾದ್ಯಂ).

4 ಮತ್ತಃ 5 ಮತ್ತವಾನ್ 6 ಮಾದ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಮದಿಷ್ಯನ್
8 ಮದಿತುಂ 9 ಮದಿತ್ವಾ 10 ಉನ್ಮದ್ಯ.

221 ಮನ್ (IV ಆ.ಸಕ.ಅ.) ಚಿಂತಿಸು
1 ಮಂತವ್ಯಂ 2 ಮನನೀಯಂ 3 ಮಾನ್ಯಂ 4 ಮತಂ (ಮತಃ)
5 ಮತವಾನ್ 6 ಮನ್ಯಮಾನಃ 7 ಮಂಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಮಂತುಂ
9 ಮತ್ವಾ 10 ಸಂಮತ್ಯ.

222 ಮಂತ್ರ (X ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಆಲೋಚಿಸು
1 ಮಂತ್ರಯಿತವ್ಯಂ 2 ಮಂತ್ರಣೀಯಂ 3 ಮಂತ್ರ್ಯಂ 4 ಮಂತ್ರಿತಃ
5 ಮಂತ್ರಿತವಾನ್ 6 ಮಂತ್ರಯಮಾಣಃ 7 ಮಂತ್ರಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಮಂತ್ರಯಿತುಂ 9 ಮಂತ್ರಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಮಂತ್ರ್ಯ.

223 ಮಂಥ್ (IX ಪ.ದ್ವಿಕ.ಸೇ.) ಕಡೆ
1 ಮಂಥಿತವ್ಯಂ 2 ಮಂಥನೀಯಂ 3 ಮಂಥ್ಯಂ 4 ಮಥಿತಃ
5 ಮಥಿತವಾನ್ 6 ಮಥ್ನನ್ (-ತೀ) 7 ಮಂಥಿಷ್ಯನ್ 8 ಮಂಥಿತುಂ
9 ಮಥಿತ್ವಾ–ಮಂಥಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಮಥ್ಯ.

ಮಸ್ಜ್ ನೋ. 369

224 ಮಾ¹ (II ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಅಳೆ
1 ಮಾತವ್ಯಂ 2 ಮಾನೀಯಂ 3 ಮೇಯಂ–ಮಾಯ್ಯಂ 4 ಮಿತಃ
5 ಮಿತವಾನ್ 6 ಮಾನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) 7 ಮಾಸ್ಯನ್ 8 ಮಾತುಂ
9 ಮಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಮಾಯ.

225 ಮಾ² (III ಆ.ಸಕ.ಅ.) ನೋ. 224
1, 2, 3, 4, 5. ನೋ. 224 6 ಮಿಮಾನಃ
7, 8, 9, 10, ನೋ. 224

226 ಮಾರ್ಗ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹುಡುಕು

1 ಮಾರ್ಗಯಿತವ್ಯಂ 2 ಮಾರ್ಗಣೀಯಂ 3 ಮೃಗ್ಯಂ 4 ಮಾರ್ಗಿತಃ
5 ಮಾರ್ಗಿತವಾನ್ 6 ಮಾರ್ಗಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ಮಾರ್ಗಯಮಾಣಃ
7 ಮಾರ್ಗಯಿಷ್ಯನ್-ಮಾರ್ಗಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮಾರ್ಗಯಿತುಂ
9 ಮಾರ್ಗಯಿತ್ವಾ 10 ಪರಿಮಾರ್ಗ್ಯ.

227 ಮಿಲ್ (VI ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಸೇರು

1 ಮೇಲಿತವ್ಯಂ 2 ಮೇಲನೀಯಂ 3 ಮೇಲ್ಯಂ 4 ಮಿಲಿತ
5 ಮಿಲಿತವಾನ್ 6 ಮಿಲನ್ (-ತೀ)-(-ಸ್ತ್ರೀ)-ಮಿಲಮಾನಃ
7 ಮೇಲಿಷ್ಯನ್-ಮಿಲಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮೇಲಿತುಂ 9 ಮಿಲಿತ್ವಾ-
ಮೇಲಿತ್ವಾ 10 ಸಂಮಿಲ್ಯ.

228 ಮಿಶ್ರ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬೆರಸು

1 ಮಿಶ್ರಯಿತವ್ಯಂ 2 ಮಿಶ್ರಣೀಯಂ 3 ಮಿಶ್ರ್ಯಂ 4 ಮಿಶ್ರಿತಃ
5 ಮಿಶ್ರಿತವಾನ್ 6 ಮಿಶ್ರಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ಮಿಶ್ರಯಮಾಣಃ
7 ಮಿಶ್ರಯಿಷ್ಯನ್-ಮಿಶ್ರಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮಿಶ್ರಯಿತುಂ
9 ಮಿಶ್ರಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಮಿಶ್ರ್ಯ.

229 ಮೀಲ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಮುಚ್ಚು

1 ಮೀಲಿತವ್ಯಂ 2 ಮೀಲನೀಯಂ 3 ಮೀಲ್ಯಂ 4 ಮೀಲಿತಃ
5 ಮೀಲಿತವಾನ್ 6 ಮೀಲನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಮೀಲಿಷ್ಯನ್ 8 ಮೀಲಿತುಂ
9 ಮೀಲಿತ್ವಾ 10 ಸಂಮೀಲ್ಯ.

230 ಮುಚ್ (VI ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಬಿಡು

1 ಮೋಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಮೋಚನೀಯಂ 3 ಮೋಚ್ಯಂ-ಮೋಕ್ಯಂ

4 ಮುಕ್ತಃ 5 ಮುಕ್ತವಾನ್ 6 ಮುಂಚನ್ (-ನ್ತೀ)-ಮುಂಚಮಾನಃ 7 ಮೋಕ್ಷ್ಯನ್-ಮೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮೋಕ್ತುಂ 9 ಮುಕ್ತ್ವಾ 10 ಉನ್ಮುಚ್ಯ.

231 ಮುದ್ (I ಆ ಅಕ.ಸೇ-) ಸಂತೋಷಿಸು

1 ಮೋದಿತವ್ಯಂ 2 ಮೋದನೀಯಂ 3 ಮೋದ್ಯಂ 4 ಮುದಿತಃ-ಮೋದಿತಃ-(ಪ್ರಮುದಿತಃ)-(ಪ್ರಮೋದಿತಃ) 5 ಮುದಿತವಾನ್-ಮೋದಿತವಾನ್ 6 ಮೋದಮಾನಃ 7 ಮೋದಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮೋದಿತುಂ 9 ಮುದಿತ್ವಾ-ಮೋದಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಮುದ್ಯ-ಪ್ರಮೋದ್ಯ.

232 ಮುಷ್ (IX ಪ.ದ್ವಿಕ.ಸೇ) ಕದಿ

1 ಮೋಷಿತವ್ಯಂ 2 ಮೋಷಣೀಯಂ 3 ಮೋಷ್ಯಂ 4 ಮುಷಿತಃ 5 ಮುಷಿತವಾನ್ 6 ಮುಷ್ಣನ್ (-ತೀ) 7 ಮೋಷಿಷ್ಯನ್ 8 ಮೋಷಿತುಂ 9 ಮುಷಿತ್ವಾ-ಮೋಷಿತ್ವಾ 10 ಪರಿಮುಷ್ಯ.

233 ಮುಹ್ (IV ಪ.ಅಕ.ವೇ.) ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪು

1 ಮೋಹಿತವ್ಯಂ-ಮೋಗ್ಧವ್ಯಂ-ಮೋಢವ್ಯಂ 2 ಮೋಹನೀಯಂ 3 ಮೋಹ್ಯಂ 4 ಮುಗ್ಧಃ-ಮೂಢಃ 5 ಮುಗ್ಧವಾನ್-ಮೂಢವಾನ್ 6 ಮುಹ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಮೋಕ್ಷ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 8 ಮೋಹಿತುಂ-ಮೋಗ್ಧುಂ-ಮೋಢುಂ 9 ಮುಹಿತ್ವಾ-ಮೋಹಿತ್ವಾ-ಮುಗ್ಧ್ವಾ-ಮೂಢ್ವಾ 10 ಪರಿಮುಹ್ಯ.

234 ಮೃ (VI ಆ.ಅಕ.ಅ.) ಸಾಯು

1 ಮರ್ತವ್ಯಂ 2 ಮರಣೀಯಂ 3 ಮಾರ್ಯಂ 4 ಮೃತಃ 5 ಮೃತವಾನ್ 6 ಮ್ರಿಯಮಾಣಃ 7 ಮರಿಷ್ಯನ್ 8 ಮರ್ತುಂ 9 ಮೃತ್ವಾ 10 ಅನುಮೃತ್ಯ.

235 ಮೃಗ್ (X ಆ.ಸಕ.ಸೇ) ಹುಡುಕು

1 ಮೃಗಯಿತವ್ಯಂ 2 ಮೃಗಣೀಯಂ 3 ಮೃಗ್ಯಂ 4 ಮೃಗಿತಃ 5 ಮೃಗಿತವಾನ್ 6 ಮೃಗಯಮಾಣಃ 7 ಮೃಗಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮೃಗಯಿತುಂ 9 ಮೃಗಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಮೃಗಯ್ಯ.

236 ಮೃಜ್¹ (II ಪ.ಸಕ ವೇ.) ಒರೆಸು

1 ಮಾರ್ಜಿತವ್ಯಂ–ಮಾರ್ಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಮಾರ್ಜನೀಯಂ 3 ಮೃಜ್ಯಃ–ಮಾರ್ಗ್ಯಃ–(ಮಾರ್ಜ್ಯಃ) 4 ಮೃಷ್ಟಃ 5 ಮೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಮೃಜನ್ (–ತೀ)–ಮಾರ್ಜನ್ (–ತೀ) 7 ಮಾರ್ಜಿಷ್ಯನ್–ಮಾರ್ಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಮಾರ್ಜಿತುಂ–ಮಾರ್ಷ್ಟುಂ 9 ಮಾರ್ಜಿತ್ವಾ–ಮೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪರಿಮೃಜ್ಯ.

237 ಮೃಜ್² (X ಉ ಸಕ.ವೇ.) ನೋ. 236

1 ಮಾರ್ಜಿತವ್ಯಂ–ಮಾರ್ಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಮಾರ್ಜನೀಯಂ 3 ಮೃಜ್ಯಃ ಮಾರ್ಗ್ಯಃ 4 ಮೃಷ್ಟಃ 5 ಮೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಮಾರ್ಜನ್-ಮೃಜನ್ (-ತೀ) ಮಾರ್ಜಾನಃ–ಮೃಜಾನಃ 7 ಮಾರ್ಜಿಷ್ಯನ್-ಮಾರ್ಕ್ಷ್ಯನ್–ಮಾರ್ಜಿಷ್ಯಮಾಣಃ– 8 ಮಾರ್ಜಿತುಂ-ಮಾರ್ಷ್ಟುಂ 9 ಮಾರ್ಜಿತ್ವಾ–ಮೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ವಿಮೃಜ್ಯ.

238 ಮೃಶ್ (VI ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಸ್ಪರ್ಶಿಸು, ಚಿಂತಿಸು

1 ಮ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ-ಮರ್ಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಮರ್ಶನೀಯಂ 3 ಮೃಶ್ಯಂ 4 ಮೃಷ್ಟಃ 5 ಮೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಮೃಶನ್ (ತೀ) (-ನ್ತೀ) 7 ಮ್ರಕ್ಷ್ಯನ್–ಮರ್ಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಮ್ರಷ್ಟುಂ–ಮರ್ಷ್ಟುಂ 9 ಮೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ವಿಮೃಶ್ಯ.

239 ಮೃಷ್¹ (IV ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕ್ಷಮಿಸು

1 ಮರ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ಮರ್ಷಣೀಯಂ 3 ಮೃಷ್ಯಂ 4 ಮರ್ಷಿತಃ

5 ಮರ್ಷಿತವಾನ್ 6 ಮೃಷ್ಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ಮೃಷ್ಯಮಾಣಃ 7 ಮರ್ಷಿಷ್ಯನ್-ಮರ್ಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮರ್ಷಿತುಂ 9 ಮರ್ಷಿತ್ವಾ-ಮೃಷಿತ್ವಾ 10 ಆಮೃಷ್ಯ.

240 ಮೃಷ್² (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೋ. 239

1 ಮರ್ಷಯಿತವ್ಯಂ 2 ಮರ್ಷಣೀಯಂ 3 ಮರ್ಷ್ಯಂ 4 ಮರ್ಷಿತಃ
5 ಮರ್ಷಿತವಾನ್ 6 ಮರ್ಷಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ಮರ್ಷಯಮಾಣಃ
7 ಮರ್ಷಯಿಷ್ಯನ್-ಮರ್ಷಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಮರ್ಷಯಿತುಂ
9 ಮರ್ಷಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಮರ್ಷ್ಯ.

241 ಮ್ಲೈ (I ಪ.ಅಕ.ಅ) ಕಂದು

1 ಮ್ಲಾತವ್ಯಂ 2 ಮ್ಲಾನೀಯಂ 3 ಮ್ಲೇಯಂ 4 ಮ್ಲಾನಃ
5 ಮ್ಲಾನವಾನ್ 6 ಮ್ಲಾಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ಮ್ಲಾಸ್ಯನ್ 8 ಮ್ಲಾತುಂ
9 ಮ್ಲಾತ್ವಾ 10 ಪ್ರಮ್ಲಾಯ.

242 ಯಜ್ (I ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಯಜ್ಞಮಾಡು

1 ಯಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಯಜನೀಯಂ 3 ಯಾಜ್ಯಂ 4 ಇಷ್ಟಃ 5 ಇಷ್ಟವಾನ್
6 ಯಜನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ಯಜಮಾನಃ-(ಯಜ್ವನ್) 7 ಯಕ್ಷ್ಯನ್-ಯಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಯಷ್ಟುಂ 9 ಇಷ್ಟ್ವಾ 10 ಸಮಿಜ್ಯ.

243 ಯತ್ (I ಆ. ಅಕ.ಸೇ.) ಪ್ರಯತ್ನಿಸು

1 ಯತಿತವ್ಯಂ 2 ಯತನೀಯಂ 3 ಯತ್ಯಂ 4 ಯತ್ತಃ
5 ಯತ್ತವಾನ್ 6 ಯತಮಾನಃ 7 ಯತಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಯತಿತುಂ 9 ಯತಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಯತ್ಯ.

244 ಯಾ (II ಪ ಸಕ.ಅ.) ಹೋಗು

1 ಯಾತವ್ಯಂ 2 ಯಾನೀಯಂ 3 ಯೇಯಂ 4 ಯಾತಃ—

(ಯಾತಂ) 5 ಯಾತವಾನ್ 6 ಯಾನ್ (-ನ್ತೀ)(-ತೀ) 7 ಯಾಸ್ಯನ್ 8 ಯಾತುಂ 9 ಯಾತ್ವಾ 10 ಪ್ರಯಾಯ.

245 ಯಾಚ್ (I ಉ ದ್ವಿಕ.ಸೇ.) ಬೇಡು

1 ಯಾಚಿತವ್ಯಂ 2 ಯಾಚನೀಯಂ 3 ಯಾಚ್ಯಂ 4 ಯಾಚಿತಃ 5 ಯಾಚಿತವಾನ್ 6 ಯಾಚನ್ (–ನ್ತೀ) –ಯಾಚಮಾನಃ 7 ಯಾಚಿಷ್ಯನ್-ಯಾಚಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಯಾಚಿತುಂ 9 ಯಾಚಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಯಾಚ್ಯ.

246 ಯುಜ್¹ (IV ಆ.ಅಕ.ಅ.) ಸರಿಹೊಂದು

1 ಯೋಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಯೋಜನೀಯಂ 3 ಯೋಜ್ಯಃ–ಯೋಗ್ಯಃ–(ನಿಯೋಗ್ಯಃ)—(ಪ್ರಯೋಜ್ಯಃ) 4 ಯುಕ್ತಃ 5 ಯುಕ್ತವಾನ್ 6 ಯುಜಮಾನಃ 7 ಯೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಯೋಕ್ತುಂ 9 ಯುಕ್ತ್ವಾ 10 ಸಂಯುಜ್ಯ.

247 ಯುಜ್² (VII ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಸೇರಿಸು

1, 2– ನೋ. 246 3 ಯುಗ್ಯಃ–ಯೋಗ್ಯಃ (ಪ್ರಯೋಜ್ಯಃ)–(ನಿಯೋಜ್ಯಃ) 4, 5– ನೋ. 246 6 ಯುಂಜನ್(–ತೀ)–ಯುಂಜಾನಃ 7 ಯೋಕ್ಷ್ಯನ್–ಯೋಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ
8, 9, 10– ನೋ 247.

248 ಯುಜ್³ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೊಗಹೂಡು

1 ಯೋಜಯಿತವ್ಯಃ 2 ಯೋಜನೀಯಃ 3 ಯೋಜ್ಯಃ (ಯುಗ್ಯಃ) 4 ಯೋಜಿತಃ 5 ಯೋಜಿತವಾನ್ 6 ಯೋಜಯನ್ (–ನ್ತೀ) ಯೋಜಯಮಾನಃ 7 ಯೋಜಯಿಷ್ಯನ್ – ಯೋಜಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ

8 ಯೋಜಯಿತುಂ 9 ಯೋಜಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಯೋಜ್ಯ.

249 ಯುಧ್ (IV ಆ.ಸಕ.ಅ.) ಯುದ್ಧಮಾಡು

1 ಯೋದ್ಧವ್ಯಂ 2 ಯೋಧನೀಯಂ 3 ಯೋಧ್ಯಂ 4 ಯುದ್ಧಃ
5 ಯುದ್ಧವಾನ್ 6 ಯುದ್ಧ್ಯಮಾನಃ 7 ಯೋತ್ಸ್ಯಮಾನಃ
8 ಯೋದ್ಧುಂ 9 ಯುದ್ಧ್ವಾ 10 ನಿಯುದ್ಧ್ಯ.

250 ರಕ್ಷ್ (I ಪ.ಸಕ ಸೇ.) ರಕ್ಷಿಸು

1 ರಕ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ರಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ರಕ್ಷ್ಯಂ 4 ರಕ್ಷಿತಃ
5 ರಕ್ಷಿತವಾನ್ 6 ರಕ್ಷನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) 7 ರಕ್ಷಿಷ್ಯನ್ 8 ರಕ್ಷಿತುಂ
9 ರಕ್ಷಿತ್ವಾ 10 ಸಂರಕ್ಷ್ಯ.

251 ರಚ್ (X ಉ ಸಕ.ಸೇ.) ರಚಿಸು

1 ರಚಯಿತವ್ಯಂ 2 ರಚನೀಯಂ 3 ರಚ್ಯಂ 4 ರಚಿತಃ
5 ರಚಿತವಾನ್ 6 ರಚಯನ್(-ಸ್ತ್ರೀ) ರಚಯಮಾನಃ 7 ರಚಯಿಷ್ಯನ್–
ರಚಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ರಚಯಿತುಂ 9 ರಚಯಿತ್ವಾ
10 ವಿರಚಯ್ಯ.

252 ರಂಜ್ (IV ಉ ಸಕ.ಅ.) ಪ್ರೀತಿಸು

1 ರಂಕ್ತವ್ಯಂ 2 ರಂಜನೀಯಂ 3 ರಂಗ್ಯಂ 4 ರಕ್ತಃ
5 ರಕ್ತವಾನ್ 6 ರಜ್ಯನ್ (ಸ್ತ್ರೀ)—ರಜ್ಯಮಾನಃ 7 ರಂಕ್ಷ್ಯನ್–
ರಂಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ರಂಕ್ತುಂ 9 ರಕ್ತ್ವಾ 10 ಅನುರಜ್ಯ.

253 ರಟ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಕಿರುಚು

1 ರಟಿತವ್ಯಃ 2 ರಟನೀಯಃ 3 ರಾಟ್ಯಃ 4 ರಟಿತಃ 5 ರಟಿತವಾನ್

6 ರಟನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) 7 ರಟಿಷ್ಯನ್ 8 ರಟಿತುಂ 9 ರಟಿತ್ವಾ
10 ಆರಟ್ಯ.

254 ರಭ್ (I ಆ.ಸಕ.ಅ.) ಆನಂದಿಸು

1 ಆರಬ್ಧವ್ಯಂ 2 ಆರಂಭಣೀಯಂ 3 ಆರಭ್ಯಂ 4 ಆರಬ್ಧಃ
5 ಆರಬ್ಧವಾನ್ 6 ಆರಭಮಾಣಃ 7 ಆರಪ್ಸ್ಯಮಾಣಃ
8 ಆರಬ್ಧುಂ 9 ರಬ್ಧ್ವಾ 10 ಆರಭ್ಯ.

255 ರಮ್ (I ಆ.ಅಕ.ಅ.) ಆಡು, ಸಂತೋಷಿಸು

1 ರಂತವ್ಯಂ 2 ರಮಣೀಯಂ 3 ರಮ್ಯಂ 4 ರತಃ 5 ರತವಾನ್
6 ರಮಮಾಣಃ 7 ರಂಸ್ಯಮಾನಃ 8 ರಂತುಂ 9 ರಮಿತ್ವಾ–ರತ್ವಾ
10 ವಿರಮ್ಯ—ವಿರತ್ಯ.

256 ರಾಜ್ (I ಉ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹೊಳೆ

1 ರಾಜಿತವ್ಯಂ 2 ರಾಜನೀಯಂ 3 ರಾಜ್ಯಂ 4 ರಾಜಿತಃ
5 ರಾಜಿತವಾನ್ 6 ರಾಜನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)–ರಾಜಮಾನಃ 7 ರಾಜಿಷ್ಯನ್–
ರಾಜಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ರಾಜಿತುಂ 9 ರಾಜಿತ್ವಾ 10 ನೀರಾಜ್ಯ.

257 ರುಚ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ರುಚಿಸು, ಹೊಳೆ

1 ರೋಚಿತವ್ಯಂ 2 ರೋಚನೀಯಂ 3 ರುಚ್ಯಂ–ರೋಚ್ಯಂ
4 ರುಚಿತಃ 5 ರುಚಿತವಾನ್ 6 ರೋಚಮಾನಃ 7 ರೋಚಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ರೋಚಿತುಂ 9 ರುಚಿತ್ವಾ–ರೋಚಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರರುಚ್ಯ.

258 ರುದ್ (II ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಅಳು

1 ರೋದಿತವ್ಯಂ 2 ರೋದನೀಯಂ 3 ರೋದ್ಯಂ 4 ರುದಿತಃ–

ರೋದಿತಃ 5 ರುದಿತವಾನ್ 6 ರೋದನ್ (ಸ್ತ್ರೀ) 7 ರೋದಿಷ್ಯನ್ 8 ರೋದಿತುಂ 9 ರುದಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರರುದ್ಯ.

259 ರುಧ್ (VII ಉ.ಸಕ.ಅ.) ತಡೆ

1 ರೋದ್ಧವ್ಯಂ 2 ರೋಧನೀಯಂ 3 ರೋಧ್ಯಂ 4 ರುದ್ಧಃ 5 ರುದ್ಧವಾನ್ 6 ರುಂಧನ್ (-ತೀ)-ರುಂಧಾನಃ 7 ರೋತ್ಸ್ಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)-ರೋತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ರೋದ್ಧುಂ 9 ರುದ್ಧ್ವಾ 10 ನಿರುಧ್ಯ.

260 ರುಷ್ (IV ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕೋಪಗೊಳ್ಳು

1 ರೋಷಿತವ್ಯಂ–ರೋಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ರೋಷಣೀಯಂ 3 ರೋಷ್ಯಂ 4 ರುಷಿತಃ-ರುಷ್ಟಃ 5 ರುಷಿತವಾನ್–ರುಷ್ಟವಾನ್ 6 ರುಷ್ಯನ್ (–ಸ್ತ್ರೀ) (–ತೀ) 7 ರೋಷಿಷ್ಯನ್ 8 ರೋಷಿತುಂ–ರೋಷ್ಟುಂ 9 ರೋಷಿತ್ವಾ–ರುಷಿತ್ವಾ—ರುಷ್ಟ್ವಾ 10 ಪ್ರರುಷ್ಯ.

261 ರುಹ್ (I ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಬೆಳೆ

1 ರೋಢವ್ಯಂ 2 ರೋಹಣೀಯಂ 3 ರೋಹ್ಯಂ 4 ರೂಢಃ–(ಆರೂಢಃ) 5 ರೂಢವಾನ್ 6 ರೋಹನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ) 7 ರೋಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ರೋಢುಂ 9 ರೂಢ್ವಾ 10 ಆರುಹ್ಯ.

262 ರೂಪ್ (X ಉ.ಅಕ.ಸೇ.) ನಟಿಸು

1 ರೂಪಯಿತವ್ಯಂ 2 ರೂಪಣೀಯಂ 3 ರೂಪ್ಯಂ 4 ರೂಪಿತಃ 5 ರೂಪಿತವಾನ್ 6 ರೂಪಯನ್ (-ಸ್ತ್ರೀ)—ರೂಪಯಮಾಣಃ 7 ರೂಪಯಿಷ್ಯನ್ – ರೂಪಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ರೂಪಯಿತುಂ 9 ರೂಪಯಿತ್ವಾ 10 ನಿರೂಪ್ಯ.

263 ಲಕ್ಷ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೋಡು, ೩೪

1 ಲಕ್ಷಯಿತವ್ಯಂ 2 ಲಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ಲಕ್ಷ್ಯಂ 4 ಲಕ್ಷಿತ
5 ಲಕ್ಷಿತವಾನ್ 6 ಲಕ್ಷಯನ್ (-ನ್ತೀ) — ಲಕ್ಷಯಮಾಣಃ
7 ಲಕ್ಷಯಿಷ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) - ಲಕ್ಷಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಲಕ್ಷಯಿತುಂ
9 ಲಕ್ಷಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಲಕ್ಷ್ಯ.

264 ಲಗ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಸೇರು

1 ಲಗಿತವ್ಯಂ 2 ಲಗನೀಯಂ 3 ಲಾಗ್ಯಂ 4 ಲಗಿತಃ-(ಲಗ್ನಃ)
5 ಲಗಿತವಾನ್-ಲಗ್ನವಾನ್ 6 ಲಗನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಲಗಿಷ್ಯನ್
8 ಲಗಿತುಂ 9 ಲಗಿತ್ವಾ 10 ಅವಲಗ್ಯ.

265 ಲಂಘ್ (I ಉ.ಅಕ/ಸಕ.ಸೇ.) ಹಾರು

1 ಲಂಘಿತವ್ಯಃ 2 ಲಂಘನೀಯಃ 3 ಲಂಘ್ಯಃ 4 ಲಂಘಿತಃ
5 ಲಂಘಿತವಾನ್ 6 ಲಂಘನ್(-ನ್ತೀ)-ಲಂಘಮಾನಃ 7 ಲಂಘಿಷ್ಯನ್-
ಲಂಘಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಲಂಘಿತುಂ 9 ಲಂಘಿತ್ವಾ 10 ವಿಲಂಘ್ಯ.

266 ಲಜ್ಜ್ (VI ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ನಾಚು

1 ಲಜ್ಜಿತವ್ಯಂ 2 ಲಜ್ಜನೀಯಂ 3 ಲಜ್ಜ್ಯಂ 4 ಲಜ್ಜಿತಃ
5 ಲಜ್ಜಿತವಾನ್ 6 ಲಜ್ಜಮಾನಃ 7 ಲಜ್ಜಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಲಜ್ಜಿತುಂ
9 ಲಜ್ಜಿತ್ವಾ 10 ವಿಲಜ್ಜ್ಯ.

267 ಲಪ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಮಾತನಾಡು

1 ಲಪಿತವ್ಯಂ 2 ಲಪನೀಯಂ 3 ಲಪ್ಯಂ-(ಲಾಪ್ಯಂ) 4 ಲಪಿತಃ
5 ಲಪಿತವಾನ್ 6 ಲಪನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಲಪಿಷ್ಯನ್ 8 ಲಪಿತುಂ
9 ಲಪಿತ್ವಾ 10 ವಿಲಪ್ಯ.

268 ಲಭ್ (I ಆ ಸಕ.ಅ.) ಸಂಪಾದಿಸು

1 ಲಬ್ಧವ್ಯಂ 2 ಲಂಭನೀಯಂ 3 ಲಭ್ಯಂ-(ಆಲಂಭ್ಯಾ) (ಉಪಲಭ್ಯಃ) (ಉಪಲಭ್ಯಂ) 4 ಲಬ್ಧಃ 5 ಲಬ್ಧವಾನ್ 6 ಲಭಮಾನಃ 7 ಲಪ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಲಬ್ಧುಂ 9 ಲಬ್ಧ್ವಾ 10 ಆಲಭ್ಯ.

269 ಲಸ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಹೊಳೆ

1 ಲಸಿತವ್ಯಂ 2 ಲಸನೀಯಂ 3 ಲಸ್ಯಂ (-ಲಾಸ್ಯಂ) 4 ಲಸಿತಃ 5 ಲಸಿತವಾನ್ 6 ಲಸನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಲಸಿಷ್ಯನ್ 8 ಲಸಿತುಂ 9 ಲಸಿತ್ವಾ 10 ವಿಲಸ್ಯ.

270 ಲಿಖ್ (VI ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬರೆ

1 ಲೇಖಿತವ್ಯಂ 2 ಲೇಖನೀಯಂ 3 ಲೇಖ್ಯಂ 4 ಲಿಖಿತಃ 5 ಲಿಖಿತವಾನ್ 6 ಲಿಖನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) 7 ಲೇಖಿಷ್ಯನ್ 8 ಲೇಖಿತುಂ 9 ಲಿಖಿತ್ವಾ-ಲೇಖಿತ್ವಾ 10 ವಿಲಿಖ್ಯ.

271 ಲಿಪ್ (VI ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಸವರು

1 ಲೇಪ್ತವ್ಯಂ 2 ಲೇಪನೀಯಂ 3 ಲೇಪ್ಯಂ 4 ಲಿಪ್ತ 5 ಲಿಪ್ತವಾನ್ 6 ಲಿಂಪನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) - ಲಿಂಪಮಾನಃ 7 ಲಿಂಪಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಲೇಪ್ತುಂ 9 ಲಿಪ್ತ್ವಾ 10 ಅವಲಿಪ್ಯ.

272 ಲಿಹ್ (II ಉ.ಸಕ.ಅ.) ನೆಕ್ಕು

1 ಲೇಢವ್ಯಂ 2 ಲೇಹನೀಯಂ 3 ಲೇಹ್ಯಂ 4 ಲೀಢಃ 5 ಲೀಢವಾನ್ 6 ಲಿಹನ್ (-ತೀ)-ಲಿಹಾನಃ 7 ಲೇಕ್ಷ್ಯನ್—ಲೇಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಲೇಢುಂ 9 ಲೀಢ್ವಾ 10 ಅವಲಿಹ್ಯ

273 ಲುಠ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಹೊರಳಾಡು

1 ಲುಠಿತವ್ಯಂ 2 ಲುಠನೀಯಂ 3 ಲುಠ್ಯಂ 4 ಲುಠಿತಃ 5 ಲುಠಿತವಾನ್
6 ಲುಠನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) 7 ಲುಠಿಷ್ಯನ್ 8 ಲುಠಿತುಂ 9 ಲುಠಿತ್ವಾ
10 ವಿಲುಠ್ಯ.

274 ಲುಭ್ (IV ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಆಶಿಸು

1 ಲೋಭಿತವ್ಯಂ 2 ಲೋಭನೀಯಂ 3 ಲೋಭ್ಯಂ 4 ಲುಬ್ಧಃ
5 ಲುಬ್ಧವಾನ್ 6 ಲುಭ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಲೋಭಿಷ್ಯನ್ 8 ಲೋಭಿತುಂ
9 ಲುಬ್ಧ್ವಾ-ಲೋಭಿತ್ವಾ-ಲುಭಿತ್ವಾ 10 ವಿಲುಭ್ಯ.

275 ಲೂ (IX ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕತ್ತರಿಸು

1 ಲವಿತವ್ಯಂ 2 ಲವನೀಯಂ 3 ಲವ್ಯಃ-(ಲಾವ್ಯಃ) 4 ಲೂನಃ-
ಲೂತಃ 5 ಲೂನವಾನ್-ಲೂತವಾನ್ 6 ಲುನನ್ (-ತೀ)-ಲುನಾನಃ
7 ಲವಿಷ್ಯನ್-ಲವಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಲವಿತುಂ 9 ಲವಿತ್ವಾ 10 ವಿಲೂಯ.

276 ಲೋಕ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ನೋಡು

1 ಲೋಕಿತವ್ಯಂ 2 ಲೋಕನೀಯಂ 3 ಲೋಕ್ಯಃ 4 ಲೋಕಿತಃ
5 ಲೋಕಿತವಾನ್ 6 ಲೋಕಯಮಾನಃ 7 ಲೋಕಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಲೋಕಿತುಂ 9 ಲೋಕಿತ್ವಾ 10 ಆಲೋಕ್ಯ.

277 ವಚ್[1] (II ಪ-ದ್ವಿಕ.ಅ.) ಮಾತನಾಡು

1 ವಕ್ತವ್ಯಂ 2 ವಚನೀಯಂ 3 ವಾಚ್ಯಂ-(ವಾಕ್ಯಂ) 4 ಉಕ್ತಃ
5 ಉಕ್ತವಾನ್ 6 ವಚನ್ (-ತೀ) 7 ವಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ವಕ್ತುಂ
9 ಉಕ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರೋಚ್ಯ.

278 ವಚ್² (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ) ಓದು

1 ವಾಚಯಿತವ್ಯಂ 2 ವಾಚನೀಯಂ (ಪ್ರವಚನೀಯಃ) 3 ವಾಚ್ಯಂ (ಪ್ರವಾಚ್ಯಂ-(ವಾಕ್ಯಂ) 4 ವಾಚಿತಃ 5 ವಾಚಿತವಾನ್ 6 ವಾಚಯನ್-ವಾಚಯಮಾನಃ 7 ವಾಚಯಿಷ್ಯನ್-ವಾಚಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವಾಚಯಿತುಂ 9 ವಾಚಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರವಾಚ್ಯ.

279 ವಂಚ್ (X ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಮೋಸಮಾಡು

1 ವಂಚಯಿತವ್ಯಂ 2 ವಂಚನೀಯಂ 3 ವಂಚ್ಯಂ 4 ವಂಚಿತಃ 5 ವಂಚಿತವಾನ್ 6 ವಂಚಯಮಾನಃ 7 ವಂಚಯಿಷ್ಯಮಾಣ 8 ವಂಚಯಿತುಂ 9 ವಂಚಯಿತ್ವಾ 10 ವಿವಂಚ್ಯ.

280 ವದ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಮಾತನಾಡು

1 ವದಿತವ್ಯಂ 2 ವದನೀಯಂ 3 ವಾದ್ಯಂ-(ವದ್ಯಂ)-(ಉದ್ಯಂ) 4 ಉದಿತಃ 5 ಉದಿತವಾನ್ 6 ವದನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ವದಿಷ್ಯನ್ 8 ವದಿತುಂ 9 ಉದಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರೋದ್ಯ.

281 ವಂದ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ನಮಸ್ಕರಿಸು

1 ವಂದಿತವ್ಯಂ 2 ವಂದನೀಯಂ 3 ವಂದ್ಯಂ 4 ವಂದಿತಃ 5 ವಂದಿತವಾನ್ 6 ವಂದಮಾನಃ 7 ವಂದಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವಂದಿತುಂ 9 ವಂದಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರವಂದ್ಯ.

282 ವಪ್ (I ಉ.ಸಕ ಅ.) ಬಿತ್ತು

1 ವಪ್ತವ್ಯಂ 2 ವಪನೀಯಂ 3 ವಾಪ್ಯಂ ( ) 4 ಉಪ್ತಃ 5 ಉಪ್ತವಾನ್ 6 ವಪನ್(-ನ್ತೀ)-ವಪಮಾನಃ 7 ವಪ್ಸ್ಯನ್ ವಪ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ವಪ್ತುಂ 9 ಉಪ್ತ್ವಾ 10 ನಿರುಪ್ಯ

283 ವಮ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ವಾಂತಿಮಾಡು

1 ವಮಿತವ್ಯಂ 2 ವಮನೀಯಂ 3 ವಮ್ಯಂ 4 ವಮಿತಃ-ವಾಂತಃ 5 ವಮಿತವಾನ್-ವಾಂತವಾನ್ 6 ವಮನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ವಮಿಷ್ಯನ್ 8 ವಮಿತುಂ 9 ವಮಿತ್ವಾ-ವಾಂತ್ವಾ 10 ಉದ್ವಮ್ಯ.

284 ವಸ್ (I ಪ.ಅಕ.ಅ.) ವಾಸಿಸು

1 ವಸ್ತವ್ಯಂ-(ವಾಸ್ತವ್ಯಃ) 2 ವಸನೀಯಂ 3 ವಾಸ್ಯಂ-(ಅಮಾವಸ್ಯಾ)-(ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ) 4 ಉಷಿತಃ-(ಉಪ್ರೋಷಿತಃ) 5 ಉಷಿತವಾನ್ 6 ವಸನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ವತ್ಸ್ಯನ್ 8 ವಸ್ತುಂ 9 ಉಷಿತ್ವಾ 10 ವುಷ್ಯ.

285 ವಹ್ (I ಉ.ದ್ವಿಕ.ಅ.) ಒಯ್ಯು, ಹೊರು

1 ವೋಢವ್ಯಂ 2 ವಹನೀಯಂ 3 (ವಹ್ಯಂ)-(ವಾಹ್ಯಂ) (ಸಮೂಹ್ಯ)-(ಸಂವಾಹ್ಯಃ) 4 ಊಢಃ (ಪ್ರೌಢಃ) 5 ಊಢವಾನ್ 6 ವಹನ್ (-ನ್ತೀ)-ವಹಮಾನಃ 7 ವಕ್ಷ್ಯನ್-ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವೋಢುಂ 9 ಊಢ್ವಾ 10 ಉದೂಹ್ಯ.

286 ವಾ (II ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಬೀಸು

1 ವಾತವ್ಯಂ 2 ವಾನೀಯಂ 3 ವೇಯಂ 4 ವಾತಃ-(ನಿರ್ವಾತಃ)-(ನಿರ್ವಾಣಃ) 5 ವಾತವಾನ್ 6 ವಾನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ವಾಸ್ಯನ್ 8 ವಾತುಂ 9 ವಾತ್ವಾ 10 ಪ್ರವಾಯ.

287 ವಾಂಛ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬಯಸು

1 ವಾಂಛಿತವ್ಯಂ 2 ವಾಂಛನೀಯಂ 3 ವಾಂಛ್ಯಂ 4 ವಾಂಛಿತಃ 5 ವಾಂಛಿತವಾನ್ 6 ವಾಂಛನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ವಾಂಛಿಷ್ಯನ್ 8 ವಾಂಛಿತುಂ 9 ವಾಂಛಿತ್ವಾ 10 ವಿವಾಂಛ್ಯ.

288 ವಿದ್¹ (II ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ತಿಳಿ

1 ವೇದಿತವ್ಯಂ 2 ವೇದನೀಯಂ 3 ವೇದ್ಯಂ 4 ವಿದಿತಃ
5 ವಿದಿತವಾನ್ 6 ವಿದನ್ (-ತೀ) ವಿದ್ವಸ್ -(ವಿದುಷೀ)
7 ವೇದಿಷ್ಯನ್ 8 ವೇದಿತುಂ 9 ವಿದಿತ್ವಾ 10 ಆವೇದ್ಯ.

289 ವಿದ್² (IV ಆ.ಅಕ.ಅ.) ಇರು

1 ವೇತ್ತವ್ಯಂ 2 ವೇದನೀಯಂ 3 ವೇದ್ಯಂ 4 (ವಿನ್ನಂ)-
5 ವಿನ್ನವಾನ್ 6 ವಿದ್ಯಮಾನಃ 7 ವೇತ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ವೇತ್ತು
9 ವಿತ್ತ್ವಾ 10 ಸಂವಿದ್ಯ.

290 ವಿದ್ (VI ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಹೊಂದು.

1, 2, 3, 4, 5 ನೋ. 288
6 ವಿಂದನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ)-ವಿಂದಮಾನಃ 7 ವೇತ್ಸ್ಯನ್-ವೇತ್ಸ್ಯಮಾನ
8 ವೇತ್ತುಂ-ವೇದಿತುಂ 9 ವಿತ್ತ್ವಾ-ವಿದಿತ್ವಾ-ವೇದಿತ್ವಾ 10 ಸಂವಿದ್ಯ.

291 ವಿಶ್ (VI ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಪ್ರವೇಶಿಸು

1 ವೇಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ವೇಶನೀಯಂ 3 ವೇಶ್ಯಂ 4 ವಿಷ್ಟಃ 5 ವಿಷ್ಟವಾನ್
6 ವಿಶನ್ (-ನ್ತೀ) (-ತೀ) 7 ವೇಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ವೇಷ್ಟುಂ 9 ವಿಷ್ಟ್ವಾ
10 ಪ್ರವಿಶ್ಯ.

292 ವೃ (V ಉ.ಸಕ.ಸೇ) ವರಿಸು, ಆವರಿಸು

1 ವರಿತವ್ಯಂ-ವರೀತವ್ಯಂ 2 ವರಣೀಯಂ 3 (ವರ್ಯಂ)-ವೃತ್ಯಾ 4 ವೃತಃ
5 ವೃತವಾನ್ 6 ವೃಣ್ವನ್ (-ತೀ)–ವೃಣ್ವಾನಃ 7 ವರಿಷ್ಯನ್
8 ವರಿತುಂ–ವರೀತುಂ 9 ವೃತ್ವಾ 10 ವಿವೃತ್ಯ.

293 ವೃಜ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ತ್ಯಜಿಸು

1 ವರ್ಜಿತವ್ಯಂ 2 ವರ್ಜನೀಯಂ 3 ವೃಜ್ಯಂ-ವರ್ಜ್ಯಂ 4 ವರ್ಜಿತಃ

(ವೃಕ್ತಃ) 5 ವರ್ಜಿತವಾನ್ 6 ವರ್ಜಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ವರ್ಜಯಮಾಣಃ 7 ವರ್ಜಯಿಷ್ಯನ್-ವರ್ಜಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವರ್ಜಿತುಂ 9 ವರ್ಜಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರವರ್ಜ್ಯ.

294 ವೃತ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಇರು

1 ವರ್ತಿತವ್ಯಂ 2 ವರ್ತನೀಯಂ 3 ವೃತ್ಯಂ 4 ವೃತ್ತಃ 5 ವೃತ್ತವಾನ್ 6 ವರ್ತಮಾನಃ 7 ವರ್ತ್ಸ್ಯನ್-ವರ್ತಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವರ್ತಿತುಂ 9 ವರ್ತಿತ್ವಾ-ವೃತ್ವಾ 10 ನಿರ್ವರ್ತ್ಯ.

295 ವೃಧ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಬೆಳೆ

1 ವರ್ಧಿತವ್ಯಂ 2 ವರ್ಧನೀಯಂ 3 ವರ್ಧ್ಯಂ 4 ವೃದ್ಧಃ 5 ವೃದ್ಧವಾನ್ 6 ವರ್ಧಮಾನಃ 7 ವರ್ಧಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವರ್ಧಿತುಂ 9 ವರ್ಧಿತ್ವಾ 10 ವಿವರ್ಧ್ಯ.

296 ವೄ (IX ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಆರಿಸು

1 ವರಿತವ್ಯಃ-ವರೀತವ್ಯಃ 2 ವರಣೀಯಃ 3 ವರ್ಯಃ 4 ವೂರ್ಣಃ 5 ವೂರ್ಣವಾನ್ 6 ವೃಣನ್ (-ತೀ) ವೃಣಾನಃ 7 ವರಿಷ್ಯನ್-ವರೀಷ್ಯನ್-ವರಿಷ್ಯಮಾಣಃ-ವರೀಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವರಿತುಂ-ವರೀತುಂ 9 ವರಿತ್ವಾ-ವರೀತ್ವಾ 10 ಆವೂರ್ಯ.

297 ವೇಪ್ (I ಆ.ಅಕ ಸೇ.) ನಡುಗು, ಬಳುಕು

1 ವೇಪಿತವ್ಯಂ 2 ವೇಪನೀಯಂ 3 ವೇಪ್ಯಂ 4 ವೇಪಿತಃ 5 ವೇಪಿತವಾನ್ 6 ವೇಪಮಾನಃ 7 ವೇಪಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವೇಪಿತುಂ 9 ವೇಪಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರವೇಪ್ಯ

298 ವ್ಯಥ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ದುಃಖಿಸು

1 ವ್ಯಥಿತವ್ಯಂ 2 ವ್ಯಥನೀಯಂ 3 ವ್ಯಾಥ್ಯಂ (ಅವ್ಯಥ್ಯಃ) 4 ವ್ಯಥಿತಃ 5 ವ್ಯಥಿತವಾನ್ 6 ವ್ಯಥಮಾನಃ 7 ವ್ಯಥಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ವ್ಯಥಿತುಂ 9 ವ್ಯಥಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರವ್ಯಥ್ಯ.

299 ವ್ಯಧ್ (IV ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಇರಿ

1 ವೇದ್ಧವ್ಯಂ 2 ವೇಧನೀಯಂ 3 ವೇದ್ಧ್ಯಂ 4 ವಿದ್ಧಃ 5 ವಿದ್ಧವಾನ್ 6 ವಿಧ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ವೇತ್ಸ್ಯನ್ 8 ವೇದ್ಧುಂ 9 ವಿದ್ಧ್ವಾ 10 ಆವಿದ್ಧ್ಯ

300 ವ್ರಜ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ)

1 ವ್ರಜಿತವ್ಯಂ 2 ವ್ರಜನೀಯಂ 3 ವ್ರಾಜ್ಯಂ (-ವ್ರಜ್ಯಾ) 4 ವ್ರಜಿತಃ 5 ವ್ರಜಿತವಾನ್ 6 ವ್ರಜನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ವ್ರಜಿಷ್ಯನ್ 8 ವ್ರಜಿತುಂ 9 ವ್ರಜಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರವ್ರಜ್ಯ

301 ಶಂಸ್ (I ಪ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹೊಗಳು

1 ಶಂಸಿತವ್ಯಃ 2 ಶಂಸನೀಯಃ 3 ಶಸ್ಯಃ-ಶಂಸ್ಯಃ 4 ಶಂಸಿತಃ-ಶಸ್ತಃ 5 ಶಂಸಿತವಾನ್-ಶಸ್ತವಾನ್ 6 ಶಂಸನ್(-ನ್ತೀ) 7 ಶಂಸಿಷ್ಯನ್ 8 ಶಂಸಿತುಂ 9 ಶಂಸಿತ್ವಾ-ಶಸ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಶಸ್ಯ

302 ಶಕ್ (V ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಸಮರ್ಥನಾಗು

1 ಶಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಶಕನೀಯಂ 3 ಶಕ್ಯಂ 4 ಶಕ್ತಃ 5 ಶಕ್ತವಾನ್ 6 ಶಕ್ನುವನ್ (-ತೀ) 7 ಶಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಶಕ್ತುಂ 9 ಶಕ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಶಕ್ಯ

303 ಶಂಕ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಸಂಶಯಪಡು, ಅಂಜು

1 ಶಂಕಿತವ್ಯಂ 2 ಶಂಕನೀಯಂ 3 ಶಂಕ್ಯಂ 4 ಶಂಕಿತಃ 5 ಶಂಕಿತವಾನ್ 6 ಶಂಕಮಾನಃ 7 ಶಂಕಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಶಂಕಿತುಂ 9 ಶಂಕಿತ್ವಾ 10 ವಿಶಂಕ್ಯ

304 ಶಪ್ (I ಉ.ಸಕ/ಅಕ.ಅ.) ಶಪಿಸು, ಆಣೆಮಾಡು

1 ಶಪ್ತವ್ಯಂ 2 ಶಪನೀಯಂ 3 ಶಪ್ಯಂ 4 ಶಪ್ತಃ 5 ಶಪ್ತವಾನ್ 6 ಶಪನ್ (-ನ್ತೀ) ಶಪಮಾನಃ 7 ಶಪ್ಸ್ಯನ್-ಶಪ್ಸ್ಯಮಾನಃ 8 ಶಪ್ತುಂ 9 ಶಪ್ತ್ವಾ 10 ಸಂಶಪ್ಯ

305 ಶಮ್ (IV ಪ ಸಕ/ಅಕ.ಸೇ.) ಆರು

1 ಶಮಿತವ್ಯಂ 2 ಶಮನೀಯಂ 3 ಶಮ್ಯಂ–ಶಾಮ್ಯಂ 4 ಶಾಂತಃ–ಶಮಿತಃ 5 ಶಾಂತವಾನ್–ಶಮಿತವಾನ್ 6 ಶಾಮ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಶಮಿಷ್ಯನ್ 8 ಶಮಿತುಂ 9 ಶಮಿತ್ವಾ–ಶಾಂತ್ವಾ 10 ನಿಶಾಮ್ಯ–ನಿಶಮ್ಯ

306 ಶಾಸ್[1] (II ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಆಳು

1 ಶಾಸಿತವ್ಯಂ 2 ಶಾಸನೀಯಂ 3 ಶಾಸ್ಯಂ 4 ಶಾಸಿತಃ 5 ಶಾಸಿತವಾನ್ 6 ಆಶಾಸಾನಃ 7 ಆಶಾಸಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಶಾಸಿತುಂ 9 ಶಾಸಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಶಾಸ್ಯ

307 ಶಾಸ್[2] (II ಪ. ಸಕ. ಸೇ.)

1 ಆಶಾಸಿತವ್ಯಂ 2 ಆಶಾಸನೀಯಂ 3 ಆಶಾಸ್ಯಂ 4 ಆಶಾಸಿತಃ 5 ಆಶಾಸಿತವಾನ್ 6 ಆಶಾಸತ್ 7 ಆಶಾಸಿಷ್ಯನ್ 8 ಆಶಾಸಿತುಂ 9— 10 ಆಶಾಸ್ಯ

308 ಶಿಕ್ಷ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕಲಿ

1 ಶಿಕ್ಷಿತವ್ಯಂ 2 ಶಿಕ್ಷಣೀಯಂ 3 ಶಿಕ್ಷ್ಯಂ 4 ಶಿಕ್ಷಿತಃ 5 ಶಿಕ್ಷಿತವಾನ್ 6 ಶಿಕ್ಷಮಾಣಃ 7 ಶಿಕ್ಷಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಶಿಕ್ಷಿತುಂ 9 ಶಿಕ್ಷಿತ್ವಾ 10 ಸಂಶಿಕ್ಷ್ಯ

309 ಶೀ (II ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಮಲಗು

1 ಶಯಿತವ್ಯಂ 2 ಶಯನೀಯಂ 3 ಶೇಯಂ 4 ಶಯಿತಃ–(ಶಯಿತಂ) 5 ಶಯಿತವಾನ್ 6 ಶಯಾನಃ 7 ಶಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಶಯಿತುಂ 9 ಶಯಿತ್ವಾ 10 ಉಪಶಯ್ಯ

310 ಶುಚ್ (I ಪ ಅಕ.ಸೇ) ದುಃಖಿಸು

1 ಶೋಚಿತವ್ಯಂ 2 ಶೋಚನೀಯಂ 3 ಶೋಚ್ಯಂ 4 ಶುಚಿತಃ–ಶೋಚಿತಃ 5 ಶುಚಿತವಾನ್–ಶೋಚಿತವಾನ್ 6 ಶೋಚನ್(–ನ್ತೀ) 7 ಶೋಚಿಷ್ಯನ್ 8 ಶೋಚಿತುಂ 9 ಶುಚಿತ್ವಾ–ಶೋಚಿತ್ವಾ 10 ಅನುಶುಚ್ಯ

311 ಶುಧ್ (IV ಪ. ಅಕ. ಅ.) ಶುದ್ಧವಾಗು

1 ಶೋದ್ಧವ್ಯಂ 2 ಶೋಧನೀಯಂ 3 ಶೋಧ್ಯಂ 4 ಶುದ್ಧಃ
5 ಶುದ್ಧವಾನ್ 6 ಶುಧ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಶೋತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಶೋದ್ಧುಂ
9 ಶುದ್ಧ್ವಾ 10 ವಿಶುಧ್ಯ

312 ಶುಭ್ (I ಆ. ಅಕ. ಸೇ.) ಶೋಭಿಸು

1 ಶೋಭಿತವ್ಯಂ 2 ಶೋಭನೀಯಂ 3 ಶೋಭ್ಯಂ 4 ಶೋಭಿತಃ
5 ಶೋಭಿತವಾನ್ 6 ಶೋಭಮಾನಃ 7 ಶೋಭಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಶೋಭಿತುಂ
9 ಶುಭಿತ್ವಾ–ಶೋಭಿತ್ವಾ 10 ಸಂಶೋಭ್ಯ–ಸಂಶುಭ್ಯ.

313 ಶುಷ್ (IV ಪ. ಸಕ. ಅ.) ಒಣಗು

1 ಶೋಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಶೋಷಣೀಯಂ 3 ಶೋಷ್ಯಂ 4 ಶುಷ್ಕಃ
5 ಶುಷ್ಕವಾನ್ 6 ಶುಷ್ಯನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಶೋಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಶೋಷ್ಟುಂ
9 ಶುಷ್ಟ್ವಾ 10 ಸಂಶುಷ್ಯ

314 ಶ್ರಮ್ (IV ಪ. ಅಕ. ಸೇ.) ಶ್ರಮ ಪಡು

1 ಶ್ರಮಿತವ್ಯಂ 2 ಶ್ರಮಣೀಯಂ 3 ಶ್ರಮ್ಯಂ 4 ಶ್ರಾಂತಃ–ಶ್ರಮಿತಃ
5 ಶ್ರಾಂತವಾನ್–ಶ್ರಮಿತವಾನ್ 6 ಶ್ರಾಮ್ಯನ್ 7 ಶ್ರಮಿಷ್ಯನ್
8 ಶ್ರಮಿತುಂ 9 ಶ್ರಮಿತ್ವಾ–ಶ್ರಾಂತ್ವಾ 10 ವಿಶ್ರಮ್ಯ

315 ಶ್ರಿ (I ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಆಶ್ರಯಿಸು

1 ಶ್ರಯಿತವ್ಯಃ 2 ಶ್ರಯಣೀಯಃ 3 ಶ್ರೇಯಃ 4 ಶ್ರಿತಃ 5 ಶ್ರಿತವಾನ್
6 ಶ್ರಯನ್–ಶ್ರಯಮಾಣಃ 7 ಶ್ರಯಿಷ್ಯನ್–ಶ್ರಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಶ್ರಯಿತುಂ 9 ಶ್ರಯಿತ್ವಾ 10 ಆಶ್ರಿತ್ಯ

316 ಶ್ರು (I ಪ. ಸಕ. ಅ.) ಕೇಳು

1 ಶ್ರೋತವ್ಯಂ 2 ಶ್ರವಣೀಯಂ 3 ಶ್ರವ್ಯಂ (ಶ್ರಾವ್ಯಂ) 4 ಶ್ರುತಃ
5 ಶ್ರುತವಾನ್ 6 ಶೃಣ್ವನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಶ್ರೋಷ್ಯನ್ 8 ಶ್ರೋತುಂ
9 ಶ್ರುತ್ವಾ 10 ಸಂಶ್ರುತ್ಯ

317 ಶ್ಲಾಘ್ (I ಆ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹೊಗಳು

1 ಶ್ಲಾಘಿತವ್ಯಂ 2 ಶ್ಲಾಘನೀಯಂ 3 ಶ್ಲಾಘ್ಯಂ 4 ಶ್ಲಾಘಿತಃ 5 ಶ್ಲಾಘಿತವಾನ್ 6 ಶ್ಲಾಘಮಾನಃ 7 ಶ್ಲಾಘಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಶ್ಲಾಘಿತುಂ 9 ಶ್ಲಾಘಿತ್ವಾ 10 ಸಂಶ್ಲಾಘ್ಯ

318 ಶ್ಲಿಷ್ (IV ಪ. ಸಕ. ಅ.) ಆಲಿಂಗಿಸು

1 ಶ್ಲೇಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಶ್ಲೇಷಣೀಯಂ 3 ಶ್ಲೇಷ್ಯಂ 4 ಶ್ಲಿಷ್ಟಃ( ) 5 ಶ್ಲಿಷ್ಟವಾನ್ 6 ಶ್ಲಿಷ್ಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಶ್ಲೇಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಶ್ಲೇಷ್ಟುಂ 9 ಶ್ಲಿಷ್ಟ್ವಾ 10 ಆಶ್ಲಿಷ್ಯ

319 ಶ್ವಸ್ (II ಪ. ಅಕ. ಸೇ) ಉಸಿರಾಡು

1 ಶ್ವಸಿತವ್ಯಂ 2 ಶ್ವಸನೀಯಂ 3 ಶ್ವಾಸ್ಯಂ 4 ಶ್ವಸಿತಃ-ಆಶ್ವಸ್ತಃ-ಆಶ್ವಸಿತಃ 5 ಶ್ವಸಿತವಾನ್ 6 ಶ್ವಸನ್ (-ತೀ) 7 ಶ್ವಸಿಷ್ಯನ್ 8 ಶ್ವಸಿತುಂ 9 ಶ್ವಸಿತ್ವಾ 10 ನಿಶ್ಶ್ವಸ್ಯ

320 ಸದ್ (I. ಪ. ಸಕ. ಅ.) ಧೈರ್ಯಗೆಡು

1 ಸತ್ತ್ವ್ಯಂ 2 ಸದನೀಯಂ 3 ಸಾದ್ಯಂ 4 ಸನ್ನಃ 5 ಸನ್ನವಾನ್ 6 ಸೀದನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಸತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಸತ್ತುಂ 9 ಸತ್ತ್ವಾ 10 ನಿಷದ್ಯ.

321 ಸಸ್ಜ್ (I ಉ. ಸಕ. ಸೇ) ಸಜ್ಜಾಗು

1 ಸಜ್ಜಿತವ್ಯಂ 2 ಸಜ್ಜನೀಯಂ 3 ಸಜ್ಯಂ 4 ಸಜ್ಜಿತಃ 5 ಸಜ್ಜಿತವಾನ್ 6 ಸಜ್ಜನ್ (-ತೀ) ಸಜ್ಜಮಾನಃ 7 ಸಜ್ಜಿಷ್ಯನ್-ಸಜ್ಜಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸಜ್ಜಿತುಂ 9 ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಸಜ್ಜ್ಯ

322 ಸಹ್ (I ಆ. ಸಕ. ಸೇ.) ಸಹಿಸು

1 ಸಹಿತವ್ಯಂ-ಸೋಢವ್ಯಂ 2 ಸಹನೀಯಂ 3 ಸಹ್ಯಂ 4 ಸೋಢಃ 5 ಸೋಢವಾನ್ 6 ಸಹಮಾನಃ 7 ಸಹಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸೋಢುಂ-ಸಹಿತುಂ 9 ಸಹಿತ್ವಾ-ಸೋಢ್ವಾ 10 ವಿಷಹ್ಯ

323 ಸಾಂತ್ವ್ (X ಉ. ಸಕ. ಸೇ.) ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು

1 ಸಾಂತ್ವಯಿತವ್ಯಂ 2 ಸಾಂತ್ವನೀಯಂ 3 ಸಾಂತ್ವ್ಯಂ 4 ಸಾಂತ್ವಿತಃ 5 ಸಾಂತ್ವಿತವಾನ್ 6 ಸಾಂತ್ವಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಸಾಂತ್ವಯಮಾನಃ 7 ಸಾಂತ್ವಯಿಷ್ಯನ್ – ಸಾಂತ್ವಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸಾಂತ್ವಯಿತುಂ 9 ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಸಾಂತ್ವ್ಯ

324 ಸಿಚ್ (VI ಉ. ಸಕ. ಅ.) ಸಿಂಪಡಿಸು

1 ಸೇಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಸೇಚನೀಯಂ 3 ಸೇಚ್ಯಂ 4 ಸಿಕ್ತಃ 5 ಸಿಕ್ತವಾನ್ 6 ಸಿಂಚನ್ (–ನ್ತೀ) (–ತೀ) ಸಿಂಚಮಾನಃ 7 ಸೇಕ್ಷ್ಯನ್-ಸೇಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸೇಕ್ತುಂ 9 ಸಿಕ್ತ್ವಾ 10 ನಿಷಿಚ್ಯ

325 ಸಿಧ್ (IV ಪ. ಅಕ. ಅ.) ಪೂರ್ತಿಯಾಗು

1 ಸೇದ್ಧವ್ಯಂ 2 ಸೇಧನೀಯಂ 3 ಸೇಧ್ಯಂ–(ಸಿಧ್ಯಃ) 4 ಸಿದ್ಧಃ 5 ಸಿದ್ಧವಾನ್ 6 ಸೇಧಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಸೇತ್ಸ್ಯನ್ 8 ಸೇದ್ಧುಂ 9 ಸಿದ್ಧ್ವಾ–ಸಿಧಿತ್ವಾ–ಸೇಧಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರತಿಷಿಧ್ಯ

326 ಸು (V ಉ. ಸಕ. ಅ.) ಹಿಂಡಿಸು

1 ಸೋತವ್ಯಃ 2 ಸವನೀಯಃ 3 ಸವ್ಯಃ–(ಸಾವ್ಯಃ)–(ಸುತ್ಯಾ) 4 ಸುತಃ 5 ಸುತವಾನ್ 6 ಸುನ್ವನ್ (-ತೀ) -ಸುನ್ವಾನಃ 7 ಸೋಷ್ಯನ್-ಸೋಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸೋತುಂ 9 ಸುತ್ವಾ 10 ಪ್ರಸೂಯ

327 ಸೂ (II, IV ಆ. ಸಕ. ಸೇ.) ಹಡೆ

1 ಸೋತವ್ಯಂ–ಸವಿತವ್ಯಂ 2 ಸವನೀಯಂ 3 ಸವ್ಯಂ–(ಸೂಯಃ) (ಆಸಾವ್ಯಂ) 4 ಸೂತಃ (ಸೂನಂ) 5 ಸೂತವಾನ್ 6 ಸುವಾನಃ 7 ಸವಿಷ್ಯಮಾಣಃ–ಸೋಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸೋತುಂ-ಸವಿತುಂ 9 ಸವಿತ್ವಾ-ಸೂತ್ವಾ 10 ಪ್ರಸೂಯ

328 ಸೂಚ್ (X ಉ. ಸಕ. ಅ.) ಒಳಚುಚ್ಚು, ಸೂಚಿಸು

1 ಸೂಚಯಿತವ್ಯಂ 2 ಸೂಚನೀಯಂ 3 ಸೂಚ್ಯಂ 4 ಸೂಚಿತಃ 5 ಸೂಚಿತವಾನ್ 6 ಸೂಚಯನ್ (-ನ್ತೀ)-ಸೂಚಯಮಾನಃ 7 ಸೂಚಯಿಷ್ಯನ್-ಸೂಚಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸೂಚಯಿತುಂ 9 ಸೂಚಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಸೂಚ್ಯ

329 ಸೂದ್ (I ಆ.ಸಕ ಸೇ.) ಕೊಲ್ಲು

1 ಸೂದಿತವ್ಯಂ 2 ಸೂದನೀಯಂ 3 ಸೂದ್ಯಂ 4 ಸೂದಿತಃ 5 ಸೂದಿತವಾನ್ 6 ಸೂದಮಾನಃ 7 ಸೂದಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸೂದಿತುಂ 9 ಸೂದಿತ್ವಾ 10 ನಿಷೂದ್ಯ

330 ಸೃ (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಸರಿ

1 ಸರ್ತವ್ಯಂ 2 ಸರಣೀಯಂ 3 ಸಾರ್ಯಂ–(ಸೂರ್ಯಃ)–(ಉಪಸರ್ಯಾ)–(ಉಪಸಾರ್ಯಾ) 4 ಸೃತಃ 5 ಸೃತವಾನ್ 6 ಸರನ್(–ನ್ತೀ) 7 ಸರಿಷ್ಯನ್ 8 ಸರ್ತುಂ 9 ಸೃತ್ವಾ 10 ಉಪಸೃತ್ಯ

331 ಸೃಜ್ (VI ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಸೃಜಿಸು

1 ಸ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಸರ್ಜನೀಯಂ 3 ಸೃಜ್ಯಂ (ಪ್ರಾಣಿಸರ್ಗ್ಯ) 4 ಸೃಷ್ಟಃ 5 ಸೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಸೃಜನ್ (–ನ್ತೀ) (–ತೀ) 7 ಸ್ರಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ರಷ್ಟುಂ 9 ಸೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ವಿಸೃಜ್ಯ

332 ಸೇವ್ (I ಆ.ಸಕ.ಸೇ.) ಸೇವಿಸು

1 ಸೇವಿತವ್ಯಂ 2 ಸೇವನೀಯಂ 3 ಸೇವ್ಯಂ 4 ಸೇವಿತಃ 5 ಸೇವಿತವಾನ್ 6 ಸೇವಮಾನಃ 7 ಸೇವಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸೇವಿತುಂ 9 ಸೇವಿತ್ವಾ 10 ಸಂಸೇವ್ಯ

333 ಸ್ತು (II ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಹೊಗಳು
1 ಸ್ತೋತವ್ಯಃ 2 ಸ್ತವನೀಯಃ 3 ಸ್ತುತ್ಯಃ-ಸ್ತವ್ಯಃ 4 ಸ್ತುತಃ
5 ಸ್ತುತವಾನ್ 6 ಸ್ತುವನ್(-ತೀ)-ಸ್ತವಾನಃ 7 ಸ್ತೋಷ್ಯನ್-
ಸ್ತೋಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸ್ತೋತುಂ 9 ಸ್ತುತ್ವಾ 10 ಪ್ರಸ್ತುತ್ಯ

334 ಸ್ಥಾ (I ಪ.ಅಕ.ಅ.) ನಿಲ್ಲು
1 ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ 2 ಸ್ಥಾನೀಯಂ-(ಉಪಸ್ಥಾನೀಯಃ) 3 ಸ್ಥೇಯಂ
4 ಸ್ಥಿತಃ-(ಸ್ಥಿತಂ)-(ಅಧಿಷ್ಠಿತಃ) 5 ಸ್ಥಿತವಾನ್ 6 ತಿಷ್ಠನ್ (-ನ್ತೀ)
7 ಸ್ಥಾಸ್ಯನ್ 8 ಸ್ಥಾತುಂ-(ಉತ್ಥಾತುಂ) 9 ಸ್ಥಿತ್ವಾ 10 ಉಪಸ್ಥಾಯ
(ಉತ್ಥಾಯ)

335 ಸ್ನಾ (II ಪ.ಅಕಅ.) ಸ್ನಾನಮಾಡು
1 ಸ್ನಾತವ್ಯಂ 2 ಸ್ನಾನೀಯಂ 3 ಸ್ನೇಯಂ 4 ಸ್ನಾತಃ-(ನಿಷ್ಣಾತಃ)-
(ನದೀಷ್ಣಃ)-(ನದೀಸ್ನಾತಃ) 5 ಸ್ನಾತವಾನ್ 6 ಸ್ನಾನ್-ಸ್ನಾಯನ್-
(-ತೀ) (-ನ್ತೀ) 7 ಸ್ನಾಸ್ಯನ್ 8 ಸ್ನಾತುಂ 9 ಸ್ನಾತ್ವಾ 10 ನಿಷ್ಣಾಯ

336 ಸ್ನಿಹ್ (IV ಪ.ಅಕ ವೇ.) ಪ್ರೀತಿಸು, ಎಣ್ಣೆಹಚ್ಚು
1 ಸ್ನೇಹಿತವ್ಯಂ-ಸ್ನೇಗ್ಧವ್ಯಂ ಸ್ನೇಢವ್ಯಂ 2 ಸ್ನೇಹನೀಯಂ 3 ಸ್ನೇಹ್ಯಂ
4 ಸ್ನಿಗ್ಧಃ ಸ್ನೀಢಃ 5 ಸ್ನಿಗ್ಧವಾನ್ ಸ್ನೀಢವಾನ್ 6 ಸ್ನಿಹ್ಯನ್(-ನ್ತೀ)
7 ಸ್ನೇಹಿಷ್ಯನ್-ಸ್ನೇಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ನೇಗ್ಧುಂ-ಸ್ನೇಹಿತುಂ ಸ್ನೇಢುಂ
9 ಸ್ನಿಹಿತ್ವಾ ಸ್ನೇಹಿತ್ವಾ ಸ್ನಿಗ್ಧ್ವಾ 8 ಸ್ನೀಢ್ವಾ 10 ಸಂಸ್ನಿಹ್ಯ

337 ಸ್ಪರ್ಧ್ (I ಆ.ಅಕ.ಸೇ.) ಸ್ಪರ್ಧಿಸು
1 ಸ್ಪರ್ಧಿತವ್ಯಂ 2 ಸ್ಪರ್ಧನೀಯಂ 3 ಸ್ಪರ್ಧ್ಯಂ 4 ಸ್ಪರ್ಧಿತಃ
5 ಸ್ಪರ್ಧಿತವಾನ್ 6 ಸ್ಪರ್ಧಮಾನಃ 7 ಸ್ಪರ್ಧಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸ್ಪರ್ಧಿತುಂ
9 ಸ್ಪರ್ಧಿತ್ವಾ 10 ಸಂಸ್ಪರ್ಧ್ಯ

338 ಸ್ಪೃಶ್ (VI ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಸ್ಪರ್ಶಿಸು

1 ಸ್ಪ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ-ಸ್ಪರ್ಷ್ಟವ್ಯಂ 2 ಸ್ಪರ್ಶನೀಯಂ 3 ಸ್ಪೃಶ್ಯಂ 4 ಸ್ಪೃಷ್ಟಃ 5 ಸ್ಪೃಷ್ಟವಾನ್ 6 ಸ್ಪೃಶನ್ (-ನ್ತೀ)(-ತೀ) 7 ಸ್ಪ್ರಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ಪ್ರಷ್ಟುಂ, ಸ್ಪರ್ಷ್ಟುಂ 9 ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ 10 ಸಂಸ್ಪೃಶ್ಯ

339 ಸ್ಪೃಹ್ (X ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಆಶಿಸು

1 ಸ್ಪೃಹಯಿತವ್ಯಂ 2 ಸ್ಪೃಹಣೀಯಂ 3 ಸ್ಪೃಹ್ಯಂ 4 ಸ್ಪೃಹಿತಃ 5 ಸ್ಪೃಹಿತವಾನ್ 6 ಸ್ಪೃಹಯಮಾಣಃ-ಸ್ಪೃಹಯನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಸ್ಪೃಹಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ-ಸ್ಪೃಹಯಿಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ಪೃಹಯಿತುಂ 9 ಸ್ಪೃಹಯಿತ್ವಾ 10 ಸಂಸ್ಪೃಹ್ಯ

340 ಸ್ಫುರ್ (VI ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಸ್ಫುರಿಸು

1 ಸ್ಫುರಿತವ್ಯಂ 2 ಸ್ಫುರಣೀಯಂ 3 ಸ್ಫೋರ್ಯಂ 4 ಸ್ಫುರಿತಃ 5 ಸ್ಫುರಿತವಾನ್ 6 ಸ್ಫುರನ್(-ತೀ) (-ನ್ತೀ) 7 ಸ್ಫುರಿಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ಫುರಿತುಂ 9 ಸ್ಫುರಿತ್ವಾ 10 ಸಂಸ್ಫುರ್ಯ

341 ಸ್ಮೃ (I ಪ.ಸಕ ಅ.) ಸ್ಮರಿಸು

1 ಸ್ಮರ್ತವ್ಯಂ 2 ಸ್ಮರಣೀಯಂ 3 ಸ್ಮಾರ್ಯಂ 4 ಸ್ಮೃತಃ 5 ಸ್ಮೃತವಾನ್ 6 ಸ್ಮರನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಸ್ಮರಿಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ಮರ್ತುಂ 9 ಸ್ಮೃತ್ವಾ 10 ವಿಸ್ಮೃತ್ಯ

342 ಸ್ಯಂದ್ (I ಆ-ಸಕ.ವೇ.) ಹರಿ

1 ಸ್ಯಂದಿತವ್ಯಂ 2 ಸ್ಯಂದನೀಯಂ 3 ಸ್ಯಂದ್ಯಂ 4 ಸ್ಯನ್ನಃ 5 ಸ್ಯಂದಿತವಾನ್ 6 ಸ್ಯಂದಮಾನಃ 7 ಸ್ಯಂದಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸ್ಯಂದಿತುಂ . 9 ಸ್ಯಂದಿತ್ವಾ-ಸ್ಯಂತ್ವಾ 10 ಪ್ರಸ್ಯಂದ್ಯ

343 ಸ್ರು (I ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಹರಿ

1 ಸ್ರೋತವ್ಯಂ 2 ಸ್ರವಣೀಯಂ 3 ಸ್ರವ್ಯಂ–ಸ್ರಾವ್ಯಂ 4 ಸ್ರುತಃ 5 ಸ್ರುತವಾನ್ 6 ಸ್ರುವನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಸ್ರೋಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ರೋತುಂ 9 ಸ್ರುತ್ವಾ 10 ಸಂಸ್ರುತ್ಯ

344 ಸ್ವಜ್ (I ಆ. ಸಕ. ಅ.) ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳು

1 ಸ್ವಂಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಸ್ವಂಜನೀಯಂ 3 ಸ್ವಂಜ್ಯಂ 4 ಸ್ವಕ್ತಃ 5 ಸ್ವಕ್ತ-ವಾನ್ 6 ಸ್ವಜಮಾನಃ 7 ಸ್ವಂಕ್ಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸ್ವಂಕ್ತುಂ 9 ಸ್ವಂಕ್ತ್ವಾ–ಸ್ವಕ್ತ್ವಾ 10 ಪರಿಷ್ವಜ್ಯ.

345 ಸ್ವನ್ (I ಪ. ಸಕ ಸೇ.) ಶಬ್ದ ಮಾಡು

1 ಸ್ವನಿತವ್ಯಂ 2 ಸ್ವನನೀಯಂ 3 ಸ್ವಾನ್ಯಂ–ಸ್ವನ್ಯಂ 4 ಸ್ವನಿತಃ–ಸ್ವಾಂತಃ 5 ಸ್ವನಿತವಾನ್-ಸ್ವಾಂತವಾನ್ 6 ಸ್ವನನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಸ್ವನಿಷ್ಯನ್ 8 ಸ್ವನಿತುಂ 9 ಸ್ವನಿತ್ವಾ 10 ನಿಸ್ವನ್ಯ

346 ಸ್ವಪ್ (II ಪ. ಅಕ. ಅ.) ನಿದ್ರಿಸು

1 ಸ್ವಪ್ತವ್ಯಂ 2 ಸ್ವಪನೀಯಂ 3 ಸ್ವಾಪ್ಯಂ 4 ಸುಪ್ತಃ 5 ಸುಪ್ತವಾನ್ 6 ಸ್ವಪನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಸ್ವಪ್ಸ್ಯನ್ 8 ಸ್ವಪ್ತುಂ 9 ಸುಪ್ತ್ವಾ 10 ನಿಷುಪ್ಯ

347 ಸ್ವಾದ್ (I ಆ. ಸಕ- ಸೇ.) ರುಚಿ ನೋಡು

1 ಸ್ವಾದಿತವ್ಯಂ 2 ಸ್ವಾದನೀಯಂ 3 ಸ್ವಾದ್ಯಂ 4 ಸ್ವಾದಿತಃ 5 ಸ್ವಾದಿತವಾನ್ 6 ಸ್ವಾದಮಾನಃ 7 ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಸ್ವಾದಿತುಂ 9 ಸ್ವಾದಿತ್ವಾ 10 ಆಸ್ವಾದ್ಯ

348 ಹನ್ (II ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಕೊಲ್ಲು, ಹೊಡೆ

1 ಹಂತವ್ಯಂ 2 ಹನನೀಯಂ 3 ವಧ್ಯಃ–ಘಾತ್ಯಃ 4 ಹತಃ

5 ಹತವಾನ್ 6 ಘ್ನನ್ (–ತೀ) 7 ಹನಿಷ್ಯನ್ 8 ಹಂತುಂ
9 ಹತ್ವಾ 10 ಆಹತ್ಯ.

349 ಹಸ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಗು

1 ಹಸಿತವ್ಯಂ 2 ಹಸನೀಯಂ 3 ಹಾಸ್ಯಂ 4 ಹಸಿತಃ–(ಹಸಿತಂ)
5 ಹಸಿತವಾನ್ 6 ಹಸನ್ (–ನ್ತೀ) 7 ಹಸಿಷ್ಯನ್ 8 ಹಸಿತುಂ
9 ಹಸಿತ್ವಾ 10 ವಿಹಸ್ಯ.

350 ಹಾ (III ಪ.ಸಕ.ಅ.) ತ್ಯಜಿಸು.

1 ಹಾತವ್ಯಃ 2 ಹಾನೀಯಃ 3 ಹೇಯಃ 4 ಹೀನಃ 5 ಹೀನವಾನ್
6 ಜಹತ್ (–ತೀ) 7 ಹಾಸ್ಯನ್ 8 ಹಾತುಂ 9 ಹಿತ್ವಾ 10 ವಿಹಾಯ.

351 ಹು (III ಪ.ಸಕ.ಅ.) ಹೋಮಮಾಡು

1 ಹೋತವ್ಯಂ 2 ಹವನೀಯಂ 3 ಹವ್ಯಂ-(ಹಾವ್ಯಂ) 4 ಹುತಃ
5 ಹುತವಾನ್ 6 ಜಹ್ವತ್ (–ತೀ) 7 ಹೋಷ್ಯನ್ 8 ಹೋತುಂ
9 ಹುತ್ವಾ 10 ಆಹುತ್ಯ.

352 ಹೃ (I ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಒಯ್ಯು

1 ಹರ್ತವ್ಯಂ 2 ಹರಣೀಯಂ 3 ಹೃತ್ಯಃ-ಹಾರ್ಯಃ 4 ಹೃತಃ
5 ಹೃತವಾನ್ 6 ಹರನ್ (-ನ್ತೀ)–ಹರಮಾಣಃ 7 ಹರಿಷ್ಯನ್-
ಹರಿಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಹರ್ತುಂ 9 ಹೃತ್ವಾ 10 ಸಂಹೃತ್ಯ.

353 ಹ್ನು (II ಆ.ಸಕ.ಅ.) ಬಚ್ಚಿಡು

1 ನಿಹ್ನೋತವ್ಯಂ 2 ನಿಹ್ನವನೀಯಂ 3 ಹ್ನವ್ಯಂ 4 ನಿಹ್ನುತಃ
5 ನಿಹ್ನುತವಾನ್ 6 ನಿಹ್ನುವಾನಃ 7 ನಿಹ್ನೋಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ನಿಹ್ನೋತುಂ 9 ಹ್ನುತ್ವಾ 10 ನಿಹ್ನುತ್ಯ.

354 ಹ್ರೀ (III ಪ.ಅಕ.ಅ.) ನಾಚು

1 ಹ್ರೇತವ್ಯಂ 2 ಹ್ರಯಣೀಯಂ 3 ಹ್ರೇಯಂ 4 ಹ್ರೀಣಃ-ಹ್ರೀತಃ
5 ಹ್ರೀಣವಾನ್-ಹ್ರೀತವಾನ್ 6 ಜಿಹ್ರೀಯತ್ (-ತೀ) 7 ಹ್ರೇಷ್ಯನ್.
8 ಹ್ರೇತುಂ 9 ಹ್ರೀತ್ವಾ 10 ವಿಜಿಹ್ರೀಯ.

355 ಹ್ವೇ (I ಉ.ಸಕ.ಅ.) ಕರೆ

1 ಹ್ವಾತವ್ಯಃ 2 ಹ್ವಯನೀಯಃ 3 ಹ್ವೇಯಃ 4 ಹೂತಃ
5 ಹೂತವಾನ್ 6 ಹ್ವಯನ್ (-ತೀ)-ಆಹ್ವಯಮಾನಃ 7 ಹ್ವೇಷ್ಯನ್-
ಹ್ವೇಷ್ಯಮಾಣಃ 8 ಹ್ವಾತುಂ 9 ಹೂತ್ವಾ 10 ಆಹೂಯ.

—O—

356 ಕಂಡೂ (ಕಂಡ್ವಾದಿ. ಉ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕೆರೆದುಕೊ

1 ಕಂಡೂಯಿತವ್ಯಂ 2 ಕಂಡೂಯನೀಯಂ 3 ಕಂಡೂಯ್ಯಂ
4 ಕಂಡೂಯಿತಃ 5 ಕಂಡೂಯಿತವಾನ್ 6 ಕಂಡೂಯನ್ (-ನ್ತೀ)-
ಕಂಡೂಯಮಾನಃ 7 ಕಂಡೂಯಿಷ್ಯನ್-ಕಂಡೂಯಿಷ್ಯಮಾಣಃ
8 ಕಂಡೂಯಿತುಂ 9 ಕಂಡೂಯಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕಂಡೂಯ್ಯ.

357 ಕೂಜ್ (I ಪ.ಅಕ.ಸೇ.) ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಶಬ್ದಮಾಡು

1 ಕೂಜಿತವ್ಯಂ 2 ಕೂಜನೀಯಂ 3 ಕೂಜ್ಯಂ 4 ಕೂಜಿತಃ
5 ಕೂಜಿತವಾನ್ 6 ಕೂಜನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕೂಜಿಷ್ಯನ್ 8 ಕೂಜಿತುಂ
9 ಕೂಜಿತ್ವಾ 10 ಸಂಕೂಜ್ಯ

358 ಕ್ನಥ್ (I ಪ.ಸಕ.ಸೇ.) ಕುದಿಸು

1 ಕ್ನಥಿತವ್ಯಂ 2 ಕ್ನಥನೀಯಂ 3 ಕ್ನಾಥ್ಯಂ 4 ಕ್ನಥಿತಃ
5 ಕ್ನಥಿತವಾನ್ 6 ಕ್ನಥನ್ (-ನ್ತೀ) 7 ಕ್ನಥಿಷ್ಯನ್ 8 ಕ್ನಥಿತುಂ
9 ಕ್ನಥಿತ್ವಾ 10 ಪ್ರಕ್ನಥ್ಯ.

359 ನುದ್ (VI ಪ.ಸಕ.ಅ) ನೂಕು

1 ನೋತ್ತವ್ಯಂ 2 ನೋದನೀಯಂ 3 ನೋದ್ಯಂ 4 ನುತ್ತಃ-ನುನ್ನಃ
5 ನುತ್ತವಾನ್-ನುನ್ನವಾನ್ 6 ನುದನ್ (–ನ್ತೀ) (–ತೀ) 7 ನೋತ್ಸ್ಯನ್
8 ನೋತ್ತುಂ 9 ನುತ್ತ್ವಾ 10 ಪ್ರಣುದ್ಯ.

360 ಮಸ್ಜ್ (VI ಪ.ಅಕ.ಅ.) ಮುಳುಗು

1 ಮಂಕ್ತವ್ಯಂ 2 ಮಜ್ಜನೀಯಂ 3 ಮಜ್ಜ್ಯಂ 4 ಮಗ್ನಃ
5 ಮಗ್ನವಾನ್ 6 ಮಜ್ಜನ್ (–ತೀ) 7 ಮಂಕ್ಷ್ಯನ್ 8 ಮಂಕ್ತುಂ
9 ಮಕ್ತ್ವಾ-ಮಂಕ್ತ್ವಾ 10 ನಿಮಜ್ಜ್ಯ.

4

ಅನುಬಂಧಗಳು

4.01

ಮಾದರಿ ಶಬ್ದಗಳು

4.011 ಯಾವ ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳು ? *

A ಅಜಂತ ಶಬ್ದಗಳು (a) ಪುಲ್ಲಿಂಗ – ಅಕಾರಾಂತ – ರಾಮ
(b) ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ – ಆ " – ರಮಾ
– ಈ " – ಗೌರೀ
(c) ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ– ಅ " – ಜಲಂ

B ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳು (a) ಪುಲ್ಲಿಂಗ * ತಕಾರಾಂತ – (i) ಧೀಮತ್
(ii) ಪಚತ್
(iii) ಮರುತ್
(b) ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ – ಯಾವುದೂ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ
(c) ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ–* ತಕಾರಾಂತ- (i)ಜಗತ್

---

* ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ತಕಾರಾಂತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ತವತು, ಶತೃ, ಸ್ಯಶತೃ– ಇವು ಮೂರೂ ತಕಾರಾಂತಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ. (ಕೊನೆಯ ಮೂರೂ ಅವ್ಯಯಗಳಾಗಿದ್ದು) ಮಿಕ್ಕ ನಾಲ್ಕೂ (1, 2, 3, 4,) ಅಕಾರಾಂತವೇ ಶಾನಚ್, ಸ್ಯಶಾನಚ್‌ಗಳೂ ಅಕಾರಾಂತವೇ

(ii) ಪಚತ್

(iii) ದದತ್

(iv) ತುದತ್

4.012 ಯಾವ ಶಬ್ದವು ಯಾವ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಮಾದರಿ ? (Drilling)

(A) ಅಜಂತ ಶಬ್ದಗಳು

(1) ರಾಮ (ಪು) (ಅ) – ತವ್ಯ, ಅನೀಯ, ಯಾಕ್ತ, ಶಾನಚ್, ಸ್ಯಶಾನಚ್ – ಈ ಆರರ ಪುಂರೂಪಗಳಿಗೆ.

(2) ರಮಾ (ಸ್ತ್ರೀ) (ಆ) – ಇದೇ ಆರರ ಸ್ತ್ರೀರೂಪಗಳಿಗೆ

(3) ಗೌರೀ (ಸ್ತ್ರೀ) (ಈ) – ಕ್ತವತು – ಸ್ತ್ರೀರೂಪಕ್ಕೆ

ಶತೃ –ಸ್ತ್ರೀರೂಪಕ್ಕೆ (ನುಮ್‌ಸಹಿತ ಮತ್ತು ರಹಿತ– ಎರಡಕ್ಕೂ)

ಸ್ಯಶತೃ – " "

(4) ಜಲಂ (ನ) (ಅ)–ಮೇಲೆ (1) ಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಆರರ ನಪುಂರೂಪಗಳಿಗೆ

(B) ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳು

(5) ಧೀಮತ್ (ಪು) (ತ) – ಕ್ತವತು ಪುಂರೂಪಗಳು

(6) ಪಚತ್ (ಪು) (ತ) – (a) ಶತೃ ಪುಂರೂಪಗಳು (೨ನೇ ಗಣ, ೩ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು)

(b) ಸ್ಯಶತೃ ಪುಂರೂಪಗಳು.

(7) ಮರುತ್ (ಪು) (ತ) – ಶತೃ ಪುಂ ರೂಪಗಳು (೨ನೇ ಗಣ, ೩ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳ ರೂಪಗಳಿಗೆ,

(8) ಜಗತ್ (ನ) (ತ) – (a) ಕ್ತವತು ನಪುಂ. ರೂಪಗಳು,

(b) ೫, ౭, ೮, ೯ನೇ ಗಣಗಳ ಧಾತುಗಳ ಶತೃನಪುಂ. ರೂಪಗಳು

(c) ೨ನೇ ಗಣದಲ್ಲಿ ಆಕಾರಾಂತವಲ್ಲದ
ಧಾತುಗಳ ಶತೃ ನಪುಂ. ರೂಪಗಳು.

(9) ಪಚತ್ (ನ) (ತ) – ೧, ೪, ೧೦ನೇ ಗಣಗಳ ಧಾತುಗಳ
ಶತೃ ನಪುಂ. ರೂಪಗಳು

(10) ದದತ್ (ನ) (ತ) – (a) ೩ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳ
ಶತೃ ನಪುಂರೂಪಗಳು

(b) ಶಾಸತ್ ಮುಂತಾದುವುಗಳು.

(11) ತುದತ್ (ನ) (ತ)–(a) ೬ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳ
ಶತೃ ನಪುಂರೂಪಗಳು

(b) ೨ನೇ ಗಣದಲ್ಲಿ ಆಕಾರಾಂತವಾದ
ಧಾತುಗಳ ಶತೃನಪುಂ. ರೂಪಗಳು,

(c) ಸ್ಯಶತೃ ನಪುಂ. ರೂಪಗಳು.

4-013 ಯಾವ ರೂಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಶಬ್ದ ಮಾದರಿ ?

(1) ತವ್ಯ–ಪು.–ರಾಮ (1); ಸ್ತ್ರೀ – ರಮಾ (2); ನಪುಂ–ಜಲಂ (4)
(2) ಅನೀಯ " " "
(3) ಯ " " "
(4) ಕ್ತ " " "
(5) ಕ್ತವತು ಪು.–ಧೀಮತ್ (5); ಸ್ತ್ರೀ-ಗೌರೀ (3); ನಪುಂ-ಜಗತ್(8)
(6) ಶತೃ (A) ಪು.–(a) ೧ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು – ಪಚತ್ (6)
(b) ೨ " – ಮರುತ್ (7)
(c) ೩ " – ಮರುತ್ (7)
(d) ೪ ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು – ಪಚತ್ (6)
(e) ೫ " "
(f) ೬ " "

(g) ೭ ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು— ಪಚತ್ 6
(h) ೮ " "
(i) ೯ " "
(j) ೧೦ " "

(B) ಸ್ತ್ರೀ —ಗೌರೀ (3)

(C) ನಪುಂ- (a) ೧ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು - ಪಚತ್ (9)
(b) ೨ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು
(i) ಆಕಾರಾಂತ ಧಾತುಗಳು - ತುದತ್ (11)
(ii) ಆಕಾರಾಂತವಲ್ಲದ " - ಜಗತ್ (8)
(iii) ಶಾಸತ್ ಮುಂತಾದ " - ದದತ್ (10)

(c) ೩ ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು -ದದತ್ (10)
(d) ೪ " ಪಚತ್ (9)
(e) ೫ " ಜಗತ್ (8)
(f) ೬ " ತುದತ್ (11)
(g) ೭ " ಜಗತ್ (8)
(h) ೮ " ಜಗತ್ (8)
(i) ೯ " ಜಗತ್ (8)
(j) ೧೦ " ಪಚತ್ (9)

(7) ಶಾನಚ್ ಪು-ರಾಮ (1); ಸ್ತ್ರೀ-ರಮಾ (2); ನಪುಂ-ಜಲಂ (4)

(8) ಸ್ಯಶತೃ ಪು- ಪಚತ್ (6) ; ಸ್ತ್ರೀ- ಗೌರೀ (3) ; ನಪುಂ- ತುದತ್(11)

(9) ಸ್ಯಶಾನಚ್ ಪು- ರಾಮ (1) ; ಸ್ತ್ರೀ-ರಮಾ (2) ; ನಪುಂ- ಜಲಂ (4)

(10) ತುಮುನ್–ಇದು ಅವ್ಯಯ–(ಎಲ್ಲ ಲಿಂಗ ವಿಭಕ್ತಿ ವಚನಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ರೂಪ)

(11) ಕ್ತ್ವಾ – " " "

(12) ಲ್ಯಪ್ – " " "

4 014 ಶಬ್ದ ರೂಪಗಳು

4.0141 ಅಜಂತ ಶಬ್ದಗಳು :

ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ 1) ರಾಮ 2) ರಮಾ } ಈ ಶಬ್ದಗಳು
3) ಗೌರೀ 4) ಜಲಂ }

ಎಲ್ಲಾ ಶಬ್ದ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲೂ ದೊರಿಯುವುವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ಸರಳವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಅವುಗಳ ರೂಪ ಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಲ್ಲ.

4.0142 ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳು : [ಪುಲ್ಲಿಂಗ]

5) ಧೀಮತ್ ಶಬ್ದ

	ಏ.ವ.	ದ್ವಿ.ವ.	ಬ.ವ.
ಪ್ರ.ವಿ.	ಧೀಮಾನ್	ಧೀಮಂತೌ	ಧೀಮಂತಃ
ಸಂ.ಪ್ರ.	ಹೇ ಧೀಮನ್	ಹೇ ಧೀಮಂತೌ	ಹೇ ಧೀಮಂತಃ
ದ್ವಿ.ವಿ.	ಧೀಮಂತಂ	ಧೀಮಂತೌ	ಧೀಮತಃ

ಮಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳು ಮರುತ್ (7) ಶಬ್ದದಂತೆ.

(6) ಪಚತ್ ಶಬ್ದ.

ಪ್ರ.ವಿ.	ಪಚನ್	ಪಚಂತೌ	ಪಚಂತಃ
ಸಂ.ಪ್ರ.	ಹೇ ಪಚನ್	ಹೇ ಪಚಂತೌ	ಹೇ ಪಚಂತಃ
ದ್ವಿ.ವಿ.	ಪಚಂತಂ	ಪಚಂತೌ	ಪಚತಃ

ಮಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳು ಮರುತ್ (7) ಶಬ್ದದಂತೆ

(7) ಮರುತ್ ಶಬ್ದ

	ಏ.ವ.	ದ್ವಿ.ವ.	ಬ.ವ.
ಪ್ರ.ವಿ.	ಮರುತ್	ಮರುತೌ	ಮರುತಃ
ಸಂ.ಪ್ರ.	ಹೇ ಮರುತ್	ಹೇ ಮರುತೌ	ಹೇ ಮರುತಃ
ದ್ವಿ.ವಿ.	ಮರುತಂ	ಮರುತೌ	ಮರುತಃ
ತೃ.ವಿ.	ಮರುತಾ	ಮರುದ್ಭ್ಯಾಂ	ಮರುದ್ಭಿಃ
ಚ.ವಿ.	ಮರುತೇ	ಮರುದ್ಭ್ಯಾಂ	ಮರುದ್ಭ್ಯಃ
ಪಂ.ವಿ.	ಮರುತಃ	ಮರುದ್ಭ್ಯಾಂ	ಮರುದ್ಭ್ಯಃ
ಷ.ವಿ.	ಮರುತಃ	ಮರುತೋಃ	ಮರುತಾಂ
ಸ.ವಿ.	ಮರುತಿ	ಮರುತೋಃ	ಮರುತ್ಸು

4.0143 ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳು : [ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ]

ಹಿಂದೆಯೇ [4.001 B(b)] ತಿಳಿಸಿದಂತೆ, ಹಲಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಶಬ್ದವೂ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಲಂತವಾದ ಕ್ತವತು, ಶತೃ, ಸ್ಯಶತೃ–ಇವು ಮೂರೂ ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಈಕಾರಾಂತಗಳೇ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

4.0144 ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳು : [ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ]

(8) ಜಗತ್ ಶಬ್ದ

ಪ್ರ.ವಿ.	ಜಗತ್	ಜಗತೀ	ಜಗಂತಿ
ಸಂ.ಪ್ರ.	ಹೇ ಜಗತ್	ಹೇ ಜಗತೀ	ಹೇ ಜಗಂತಿ
ದ್ವಿ.ವಿ.	ಜಗತ್	ಜಗತೀ	ಜಗಂತಿ

ಮಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳು ಮರುತ್ (7) ಶಬ್ದದಂತೆ.

(9) ಪಚತ್ ಶಬ್ದ

	ಏ.ವ	ದ್ವಿ. ವ.	ಬ. ವ.
ಪ್ರ.ವಿ.	ಪಚತ್	ಪಚಂತೀ	ಪಚಂತಿ
ಸಂ.ಪ್ರ.	ಹೇ ಪಚತ್	ಹೇ ಪಚಂತೀ	ಹೇ ಪಚಂತಿ
ದ್ವಿ ವಿ.	ಪಚತ್	ಪಚಂತೀ	ಪಚಂತಿ

ಮಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳು ಮರುತ್ (7) ಶಬ್ದದಂತೆ

(10) ದದತ್ ಶಬ್ದ

ಪ್ರ.ವಿ.	ದದತ್	ದದತೀ	ದದತಿ–ದದಂತಿ
ಸಂ.ಪ್ರ.	ಹೇ ದದತ್	ಹೇ ದದತೀ	ಹೇ ದದತಿ–ಹೇ ದದಂತಿ
ದ್ವಿ.ವಿ.	ದದತ್	ದದತೀ	ದದತಿ–ದದಂತಿ

ಮಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳು (ಮರುತ್) (7) ಶಬ್ದದಂತೆ

(11) ತುದತ್ ಶಬ್ದ

ಪ್ರ.ವಿ	ತುದತ್	ತುದಂತೀ–ತುದತೀ	ತುದಂತಿ
ಸಂ.ಪ್ರ.	ಹೇ ತುದತ್	ಹೇ ತುದಂತೀ–ಹೇ ತುದತೀ	ಹೇ ತುದಂತಿ
ದ್ವಿ.ವಿ.	ತುದತ್	ತುದಂತೀ–ತುದತೀ	ತುದಂತಿ

ಮಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳು ಮರುತ್ (7) ಶಬ್ದದಂತೆ.

4.015 ಟಿಪ್ಪಣಿ

ನಾವು 4.014 ರಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವಂತೆ (5–11) ಹಲಂತ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ತಕಾರಾಂತವೇ: ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಇಲ್ಲವೇ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವೇ. ಇವು ಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇಧವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡಿ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಕಾರಾಂತವೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ನಕಾರಾಂತವೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನಾವು ಕೋಶ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗಲೇ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನದಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪ ಗಳನ್ನಿತ್ತಿರುವುದರಿಂದ (ಅರ್ಥಾತ್, ತಕಾರಾಂತ ಪ್ರಾತಿಪದಿಕಮಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸದೆ ಹೀಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ) ಮಾದರಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅರಿಸುವುದು ಮತ್ತೂ ಸುಕರವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಮಾದರಿಯನ್ನು 4.013 ರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬಹುದು.

ಶಬ್ದರೂಪಗಳಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮರುತ್ (7) ಶಬ್ದವೊಂದರ ಕಂಠಪಾಠವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆದರೆ ಮಿಕ್ಕವು ಸುಲಭ. ನಪುಂ. ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರ.ವಿ.=ದ್ವಿ.ವಿ.; ಪ್ರ.ವಿ. ರೂಪಗಳ ಹಿಂದೇ 'ಹೇ' ಸೇರಿಸಿದರೆ ಸಂ.ಪ್ರ. ರೂಪಗಳಾಗುವುವೆನ್ನುವುದು, ಪು. ನಪುಂ. ಶಬ್ದಗಳಿಗೆರಡಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸು ತ್ತದೆ.

ಮಿಕ್ಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿನ ಭೇದಗಳನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

4.016 ಭ್ರಾಮಕ ಶಬ್ದಗಳು

(ನಾವು ಈವರೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವ ಶಬ್ದಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲದೆ) ಯಾವ ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನರೂಪಗಳು ತಕಾರಾಂತ ಅಥವಾ ನಕಾರಾಂತವಾಗಿರುತ್ತವೆಯೋ ಅವುಗಳೇ–ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕೃದಂತಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ–'ಭ್ರಾಮಕ' ಶಬ್ದಗಳು. ನಮ್ಮ ರೂಪಗಳು ಅವು ಗಳಂತೆ ನಡೆಯವು. ಅವುಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಅವುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

4.0161 ತಕಾರಾಂತವಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನವುಳ್ಳ ಇತರ ಶಬ್ದಗಳು [೧.೧೬-ತ್]

ಶಬ್ದದ ಅಂತ		ಶಬ್ದ-ಲಿಂಗ
(1)	ತಕಾರಾಂತ	ಯಕೃತ್ (ನಪುಂ)
(2)	ಥ ,,	ಅಗ್ನಿಮಥ್ (ಪು)
(3)	ದ ,,	ಸುಹೃದ್(ಪು) ಸುಪಾದ್(ಪು) ಶರದ್(ಸ್ತ್ರೀ) ಹೃದ್(ನಪುಂ) [ತದ್-ಯದ್-ಏತದ್-ನಪುಂ. ರೂಪ]
(4)	ಧ ,,	ಬುಧ್ (ಪು) ಸಮಿಧ್ (ಸ್ತ್ರೀ)
(5)	ಹ ,,	ಉಪಾನಹ್ (ಸ್ತ್ರೀ) ಸ್ವನಡುಹ್ (ನಪುಂ)

4.0162 ನಕಾರಾಂತವಾದ ಪ್ರಥಮೈಕವಚನವುಳ್ಳ ಇತರ ಶಬ್ದಗಳು [೧.೧೬-ನ್]

(6)	ತಕಾರಾಂತ	ಮಹತ್(ಪು) ಭವತ್[= ನೀನು, ತಾವು ಇದು 'ಡವತು' ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ*] (ಪು.)
(6)	ಮ ,,	ಪ್ರಶಾಮ್(ಪು)
(7)	ಸ ,,	ಶ್ರೇಯಸ್(ಪು) ವಿದ್ವಸ್(ಪು)ಪುಂಸ್(ಪು) ತಸ್ಥಿವಸ್ (ನಪುಂ)
(೮)	ಹ ,,	ಅನಡುಹ್ (ಪು)

---

*'ಇರುತ್ತಿರುವ' ಎಂಬರ್ಥ ಮತ್ತೊಂದು ಭವತ್ [ಶತೃಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ] ಶಬ್ದವೂ ಉಂಟು. ಅದರ ರೂಪಗಳು ಪಚತ್(6) ನಂತೆ.

4·02

ಕೃದಂತರೂಪಗಳ ಬಳಕೆ : ಒಂದು ನೋಟ

ಕೃದಂತರೂಪಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು, ನಾವು ಈ ಮೊದಲೇ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರಕೃತ, ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯ ಒಂದು ಸ್ಥೂಲನೋಟವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

1) ತವ್ಯ 2) ಅನೀಯ ಮತ್ತು 3) ಯ

ಇವು ಮೂರೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೇ, ಮೂರೂ ವಿಧ್ಯರ್ಥಕಗಳೇ, ಮೂರೂ ಭಾವ/ಕರ್ಮ ವಾಚಿಯೇ ಮತ್ತು ಮೂರೂ ಕೃತ್ಯಪ್ರತ್ಯಯಗಳೇ. ಉದಾ : ಭಾವಾರ್ಥಕ್ಕೆ (ಅಕರ್ಮಕಧಾತುಗಳಿಗೆ) :

1 ರಾಮಾದಿವ ದ್ವರ್ತಿತವ್ಯಂ, ನ ರಾವಣಾದಿವತ್.

: ಕರ್ಮಾರ್ಥಕ್ಕೆ (ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ) :

2 ಸಭಾ ವಾ ನ ಪ್ರವೇಷ್ಟವ್ಯಾ, ವಕ್ತವ್ಯಂ ವಾ ಸಮಂಜಸಮ್.

3 ಗೇಯಂ ಗೀತಾ ನಾಮಸಹಸ್ರಮ್.

ಅಂತೆಯೇ ಶಕ್ಯಾರ್ಥ, ಯೋಗ್ಯಾರ್ಥ, ಅರ್ಹಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಹಲವು ಕಾರಕಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳುಂಟು. ಉದಾ 4 ಸ್ನಾನೀಯಂ (ಚೂರ್ಣಂ/ವಸ್ತ್ರಂ) (ಕರಣಾರ್ಥ)=(ಸ್ನಾತಿ ಅನೇನ–ಇತಿ 5 ದಾನೀಯಃ (ವಿಪ್ರಃ) (ಸಂಪ್ರದಾನಾರ್ಥ)=ದೀಯತೇಽಸ್ಮೈ–ಇತಿ ಇತ್ಯಾದಿ.

(4) ಕ್ತ ಮತ್ತು ಕ್ತವತು

ಇವೆರಡೂ ಭೂತ ಕೃದಂತಗಳೇ. ಇವಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಬರತಕ್ಕದ್ದು. ಮೊದಲನೆಯದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಭಾವ

ವಾಚಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮವಾಚಿ. ಕರ್ತ್ರರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಕೆಲವು ಉದಾ. ಗಳು,

ಗ್ರಾಮಂಗತವಾನ್ ।(ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದನು.) (ಕರ್ತರಿ).

ತಪೋ ನ ತಪ್ತಮ್ । (ನಮ್ಮಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ) (ಕರ್ಮಣಿ).

ವಯಮೇವ ತಪ್ತಾಃ । (ನಾವೇ ಬೆಂದುಹೋದೆವು) (ಭಾವೇ).

ಕಾಲೋ ನ ಯಾತೋ, ವಯಮೇವ ಯಾತಾಃ।(ನಾವೇ ಹೋದೆವು) (ಕರ್ತರಿ).

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವರ್ತಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗವುಂಟು.

ಉದಾ : ಸತಾಂ ಪೂಜಿತಃ

(6) ಶತೃ-ಶಾನಚ್ ಮತ್ತು
(7) ಸ್ಯಶತೃ-ಸ್ಯಶಾನಚ್

ಮೊದಲನೆಯದು ವರ್ತಮಾನ ಕೃದಂತ, ಎರಡನೆಯದು ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತ. ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ಲಡರ್ಥ (ಲಟ್ ಲಕಾರದ ಅರ್ಥ)ದಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಲೃಡರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸುವುದು.

ಉದಾ. ವರ್ತಮಾನಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಃ (ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿ)

ಭವಿಷ್ಯತ್ ಸುಖಂ (ಮುಂದೆ ಬರುವ ಸುಖ).

ಶತೃ-ಶಾನಚ್ಚುಗಳನ್ನು ವಿಧ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದೂ ಉಂಟು.

ಉದಾ : ಮಾ ಜೀವನ್ ಯಃ ಪರಾವಜ್ಞಾದುಃಖದಗ್ಧೋಽಪಿ ಜೀವತಿ (ಅಂತಹವನು ಜೀವಿಸದಿರಲಿ).

ಅಂತೆಯೇ ಲಕ್ಷಣಾರ್ಥ–ಹೇತ್ವರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ.
ಉದಾ. ಶಯಾನಾ ಭುಂಜತೇ ಯವನಾಃ (ಹಾಗಿರುತ್ತಿರುವವರಾಗಿ...)
ಶಯಾನೋ ವರ್ಧತೇ ಶಿಶುಃ । (ಮಲಗುವುದರಿಂದ...).

(8) ತುಮುನ್

ಇದು ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಂತಹುದು ; ಮತ್ತು ಈ ಎರಡೂ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ ಒಬ್ಬರೇ ಮಾಡುವಂತಿರತಕ್ಕದ್ದು. ತುಮುನ್ನಂತ ಶಬ್ದವು ಅವ್ಯಯುವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ . ಸಾ ರೋದಿತುಂ ಆರೇಭೇ (ಅವಳು ಅಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು

ಭಾವಾರ್ಥ, ಭವಿಷ್ಯದರ್ಥ, ವಿಧ್ಯರ್ಥ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾರ್ಥಾದಿಗಳನ್ನೂ ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ ಪಕ್ತುಂ ಯಾತಿ (=ಪಕ್ಷ್ಯಾಮಿ–ಇತಿ ಯಾತಿ). ಉದಾ :

ವಕ್ತುಂ ಸುಕರಮ್ । ದುಷ್ಕರ ಮಧ್ಯವಸಿತುಮ್ ।
ಹೇಳುವುದು ಸುಲಭ, ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟ.

(9) ಕ್ತ್ವಾ ಮತ್ತು (10) ಲ್ಯಪ್

ಇವೆರಡೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವೇ. ಎರಡೂ ಭೂತಕೃದಂತವಾಚಿಯೇ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಪದಗಳೂ ಅವ್ಯಯಗಳೇ. ಧಾತುವು ನಿರುಪಸರ್ಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಕ್ತ್ವಾ ಸೇರಿಸುವುದು. ಉಪಸರ್ಗವಿದ್ದರೆ ಲ್ಯಪ್. ತುಮುನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲೂ ಎರಡು ಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಆದರೆ ಕ್ತ್ವಾ–ಲ್ಯಪ್ಪುಗಳು ನಡೆದು ಹೋದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಹೇಳತಕ್ಕವು. ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಸಮಾನಕರ್ತೃಕವೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

ಸ್ನಾತ್ವಾ ಪೂಜಯತಿ; ನಿಧ್ಯಾಯ ಉಕ್ತವಾನ್

4.03 ಕೃದಂತಗಳು : ಕೆಲವು ಸರಳೋಪಾಯಗಳು

(1) ತವ್ಯ–ಅನೀಯ–ಯ

ಇವು ಮೂರೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೇ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇವುಗಳಿರುವ ರೂಪಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಲಭವಾದ ರೂಪವೆಂದರೆ ಅನೀಯ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತವಾದುದೇ. ಅಲ್ಲಿ 'ಇಟ್ತ್ವ' ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕಾಟವಿಲ್ಲ. ನತ್ವ–ಣತ್ವಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿದ್ದಾರಾಯಿತು. ಉದಾ. ಮನನೀಯ, ಕರಣೀಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದಾಗ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಸುಕರ.

ತವ್ಯಾಂತ ರೂಪವು ತುಮುನ್ನಂತ ರೂಪವನ್ನೇ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಲುತ್ತದೆ. (ಎಂತಲೇ ಪ್ರಕೃತ ಧಾತುವಿನ ಲುಟ್ ೧.೧ರ ರೂಪದ ಪರಿಚಯ ವಿದ್ದರೆ ಈ ರೂಪವೂ ಸುಲಭ).

ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಮೂರೂ ರೂಪಗಳೂ ಸ್ಫುರಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಇದನ್ನೇ ಒಡೆದು ಹೇಳಬಹುದು :

(ಧಾತು + ತುಮುನ್) + ಯೋಗ್ಯಂ/ಶಕ್ಯಂ/ಅರ್ಹಂ ಇ.

ಗಾತವ್ಯಂ/ಗಾನೀಯಂ/ಗೇಯಂ=ಗಾತುಂ ಯೋಗ್ಯಂ ಇ.

(2) ಕ್ತ ಮತ್ತು ಕ್ತವತು.

ಮೊದಲನೆಯದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕರ್ಮಣಿ ;ಎರಡನೆಯದು ಕರ್ತರಿ. ಕ್ತ–ಕ್ತವತು–ಕ್ತ್ವ–ಈ ಮೂರರಲ್ಲೂ ಕ ಕಾರವೇ 'ಇತ್' ಆಗಿದೆಯಾಗಿ ಇವು ಮೂರರ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಾಮ್ಯಗಳು ಸಹಜ. ಇದರಂತೆ ರೂಪಗಳನ್ನೂಹಿಸಲು ಸೌಕರ್ಯವಿದೆ.

(3) ಶತೃ–ಶಾನಚ್

ಎರಡೂ ವರ್ತಮಾನ ಕೃದಂತಗಳು. ಪರಸ್ಮೈ-ಆತ್ಮನೇ ಧಾತು

ಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೇರತಕ್ಕವು. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಗಣ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಪು..೧.೧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಕಾರಾಂತವೋ, ನಕಾರಾಂತವೋ ಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀ. ೧.೧ ರೂಪದಲ್ಲಿ 'ನುಮ್' ಬರುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅರಿಯಬೇಕು.

ಶಾನಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಆನ/ಮಾನ, ಆಣ/ಮಾಣಗಳಾಗುವುದುಂಟು. ಆತ್ಮನೇ ಧಾತುವು (ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗಣಗಳಲ್ಲಿ) ಅಕಾರಾಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾನ/ಮಾಣಗಳು ಬರತಕ್ಕವು.

ಧಾತುವು ಉಭಯಪದಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಶಾನಜಂತಪ್ರಯೋಗವೇ ಸುಲಭವಾಗಬಹುದು. ಆದರಲ್ಲಿ ಪು. ಸ್ತ್ರೀ. ನಪುಂ. ರೂಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಸುಕರವೇ.

ಶತೃ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ರೂಪಕ್ಕೂ ಆ (ಪರಸ್ಮೈ) ಧಾತುವಿನ ಲಟ್ ೧.೩ರ ರೂಪಕ್ಕೂ ಹೋಲಿಕೆಯಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ಶಾನಚ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ರೂಪಕ್ಕೂ ಆ (ಆತ್ಮನೇ) ಧಾತು (ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ)ವಿನ ಲಟ್ ೧-೩ರ ರೂಪಕ್ಕೂ ಹೋಲಿಕೆ.

ರೂಪವು ಸರ್ವಥಾ ಹೊಳೆಯದೇ ಹೋದಲ್ಲಿ, ಆ ಧಾತುವಿನ ಭಾವವಾಚಿಯಾದ ನಾಮಪದದೊಡನೆ 'ಕೃ' (ಅಥವಾ ತತ್ಸಮಾನಾರ್ಥಕ) ಧಾತುವಿನ ಶತೃ/ಶಾನಜಂತವಾದ ರೂಪವನ್ನು ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಳಸಬಹುದು- ಉದಾ. ಚರ್ವನ್ = ಚರ್ವಣಂ ಕುರ್ವನ್/ಕುರ್ವಾಣಃ

(4) ಸ್ಯಶತೃ-ಸ್ಯಶಾನಚ್

ಈ ರೂಪಗಳ ಬಳಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಯೇ ತೋರುವುದು. ಶತೃ-ಶಾನಚ್ಚುಗಳ ರೂಪಗಳಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಯಶತೃವಿನ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನುಮಾಗಮದ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಲ್ಲ. ನುಮ್ ಇದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ.

ಉದಾ. [ಭವಿಷ್ಯನ್ (ಪು)] ಭವಿಷ್ಯನ್ತೀ (ಸ್ತ್ರೀ) ಭವಿಷ್ಯತೀ (ಸ್ತ್ರೀ).

ಹಿಂದಿನ ವಿಭಾಗದ ಕೊನೆಯ ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಇಲ್ಲೂ ಉಚಿತವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

(5) ತುಮುನ್

ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಇದರ ರೂಪವು ಲುಟ್ ೧.೧ ರೂಪವನ್ನು ಹೋಲುವಂತಹುದು. ಎಂತಲೇ "ತವ್ಯ" ಪ್ರತ್ಯಯುವನ್ನು ಹೋಲುವುದು. ಕ್ತ್ವ–ಕ್ತ–ಕ್ತವತು ರೂಪಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಇದರ ರೂಪಗಳು ಸುಲಭವೆಂಡೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ತುಮುನ್ನಂತ ರೂಪವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ಫುರಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಧಾತುಭಾವವಾಚಿಯಾದ ನಾಮಪದಪನ್ನು ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಬಹುದು ; ಇಲ್ಲವೆ ಅದರ ಷಷ್ಠಿಯೊಡನೆ ಅರ್ಥಂ, ಅರ್ಥೇ, ಕೃತೇಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರಾಯಿತು. ಉದಾ.: ಸ್ನಾತುಂ = ಸ್ನಾನಸ್ಯಾರ್ಥಂ— (ಸಮಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು ಇ.) ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ.

6 ಕ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಲ್ಯಪ್

ಎರಡೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ. ಒಂದು ಧಾತುವಿನ ಕ್ತ್ವಾಂತ ರೂಪವು ತೋರದಿದ್ದರೆ, ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾದ ಅದೇ ಮತ್ತೊಂದು ಧಾತುವಿನ ಲ್ಯಬಂತವು ಹೊಳೆದರೆ ಅದನ್ನೇ ಬಳಸಬಹುದು. ಉದಾ. ಶೀರ್ತ್ವಾ = ನಿಸ್ತೀರ್ಯ.

ಕ್ತ್ವಾಂತ ರೂಪವು ಕ್ತ–ಕ್ತವತುಗಳಂತೆ "ಕಿತ್" ಆದುದು.

(7) ತವ್ಯ–ತುಂ–ಕ್ತ್ವಾ –ಕ್ತ ಮತ್ತು

ಇವಿಷ್ಟರಲ್ಲಿಯು ತಕಾರವು ಸಂಧಿ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಟ, ನ, ಣ, ಧ, ಥ ಗಳಾಗುವುದುಂಟು. ಹೀಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಸಾಮ್ಯವೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬಲ್ಲುದು.

ಉದಾ. ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ-ದ್ರಷ್ಟುಂ-ದೃಷ್ಟ್ವಾ-ದೃಷ್ಟಃ-ದೃಷ್ಟವಾನ್. ಇ

ಹೀಗೆ ರೂಪ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಲ ಕೆಲವು ಸರಳ/ಅನುಕೂಲ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು.

4.04 ಕೃದ್ವಿಧಾಯಕ ಮುಖ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳು

ಪೀಠಿಕೆ

ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತ್ ಪ್ರಕರಣವೊಂದಕ್ಕೇ ಸುಮಾರು 540 ಸೂತ್ರಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನ ಸುಮಾರು 130 ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ನಿಯಮೇನ ಸೇರುವುವೆಂದರೆ ಒಂದಿಪ್ಪತ್ತಿರಬಹುದು. ನಾವು ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಕೃತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಆದರೆ ಇವಿಷ್ಟಕ್ಕಿರುವ ಸೂತ್ರಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯೇನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕೃದಂತರೂಪಗಳೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಉತ್ಸರ್ಗ-ಅಪವಾದಗಳ ನಿಯಮಾವಳಿಯು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದರೂ ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕೃತ್ತುಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿಧಾನ ಮಾಡುವ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸೂತ್ರಾನಂತರ ಕಂಸದೊಳಗಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯೀಸೂತ್ರಸಂಖ್ಯೆ (ಅಧ್ಯಾಯ-ಪಾದ-ಸೂತ್ರ) ಮತ್ತು ಸೂತ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಕಂಸಗಳೊಳಗಣ ಪದಗಳು ಅನುವೃತ್ತವಾದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ತವ್ಯ-ಅನೀಯ

1. **ತವ್ಯತ್ತವ್ಯಾನೀಯರಃ (3-1-96)**

(ಧಾತುವಿಗೆ) ತವ್ಯತ್, ತವ್ಯ ಮತ್ತು ಅನೀಯರ್ (ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯ)ಗಳು (ಸೇರುತ್ತವೆ).

(2) ಯ

೨. **ಋಹಲೋರ್ಣ್ಯತ್ (3.1.124)**

ಋಕಾರಾಂತ ಹಾಗೂ ಹಲಂತ(ಧಾತು)ಗಳಿಗೆ "ಣ್ಯತ್" (ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುತ್ತದೆ).

೩. **ಅಚೋ ಯತ್ (3 1.97)**

ಅಜಂತವಾದ (ಧಾತುವಿಗೆ) ಯತ್ ಪ್ರತ್ಯಯವು (ಸೇರುತ್ತದೆ).

೪. **ವದಃ ಸುಪಿ ಕ್ಯಪ್ ಚ (3.1.106)**

ಸುಬಂತವು (ಉಪಪದವಾಗಿರಲು) ವದ್ (ಧಾತುವಿಗೆ) "ಕ್ಯಪ್" (ಪ್ರತ್ಯಯವೂ) (ಮತ್ತು ಯತ್ ಪ್ರತ್ಯಯವು) ಸಹ ಸೇರುತ್ತದೆ).

3. ಕ್ತ ಮತ್ತು ಕ್ತವತು

೫. **ನಿಷ್ಠಾ (3.2.102)**

(ಭೂತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ) (ಧಾತುವಿಗೆ) ನಿಷ್ಠಾ (ಪ್ರತ್ಯಯವು) "ಕ್ತ"–"ಕ್ತವತು"ಗಳು) (ಸೇರುತ್ತವೆ).

4. ಶತೃ ಮತ್ತು ಶಾನಚ್

೬. **ಲಟಃ ಶತೃಶಾನಚಾವಪ್ರಥಮಾಸಮಾನಾಧಿಕರಣೇ**

(3.2.124) (ವರ್ತಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ) (ಧಾತುವಿಗೆ) ಲಟ್ (ಲಕಾರದ) ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶತೃ ಮತ್ತು ಶಾನಚ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಪ್ರಥಮಾಸಮಾನಾಧಿಕರಣವಿಲ್ಲದೆಡೆಯಲ್ಲಿ (ಸೇರುತ್ತವೆ.)

5. ತುಮುನ್

೭. **ಸಮಾನಕರ್ತೃಕೇಷು ತುಮುನ್ (3.3.158)**

ಸಮಾನಕರ್ತೃವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ (ಇಚ್ಛಾರ್ಥಕಧಾತುವು

ಉಪಪದವಾಗಿರಲು) (ಧಾತುವಿಗೆ) ತುಮುನ್ (ಪ್ರತ್ಯಯವು) (ಸೇರುತ್ತದೆ).

(6) ಕ್ತ್ವಾ

೬. ಸಮಾನಕರ್ತೃಕಯೋಃ ಪೂರ್ವಕಾಲೇ (3.4.21) ಸಮಾನವಾದ ಕರ್ತೃವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಎರಡು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ (ಧಾತುವಿಗೆ) ಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಸೇರುತ್ತದೆ.

(7) ಲ್ಯಪ್

೭. ಸಮಾಸೇಽನಞ್ ಪೂರ್ವೇ ಕ್ತ್ವೋ ಲ್ಯಪ್ (7.1.37) ನಞ್ ಅಲ್ಲದ ಅವ್ಯಯ (ಅಂದರೆ ಗತಿಸಂಜ್ಞಕ ಪ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ) ವು ಕ್ತ್ವಾದೊಡನೆ ಸಮಾಸಹೊಂದುವಲ್ಲಿ "ಕ್ತ್ವಾ"ಗೆ "ಲ್ಯಪ್" ಆದೇಶವು ಬರುತ್ತದೆ.

4.05

ಧಾತ್ವನುಬಂಧ ಪ್ರಯೋಜನ

(ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿರುವ ಕೃತ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ)

ಪಾಣಿನೀಯ ಧಾತುಪಾಠದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ, ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಸೂಚನಾರ್ಥಕವಾದ ಅಕ್ಷರ ("ಇತ್")ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಾ॰ "ಡು ಕೃಞ್ ಕರಣೇ"–ಎಂಬಲ್ಲಿ "ಡು" ಮತ್ತು "ಞ್"–ಇವೆರಡೂ ಅನುಬಂಧಗಳು (ಕರಣೇ ಎಂಬುದು ಧಾತ್ವರ್ಥ).

ಈ ಅನುಬಂಧ*ಗಳನ್ನೂ ಅನುಬಂಧಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನೂ ಅರಿತರೆ

ಧಾತುರೂಪಗಳ ನಿಷ್ಪಾದನೆಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗುವುದು.

ಇಲ್ಲಿ ಅನುಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. A ಭಾಗವು ಕೃದಂತಗಳಿಗನ್ವಯಿಸುವ ಅನುಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ; B ವಿಭಾಗ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವಂತೆ.

A

ಆ ಕ್ತ-ಕ್ತವತುಗಳಲ್ಲಿ ಇಡಾಗಮವಿರದು. (ನಿರ್ದಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಪವಾದವೂ ಇರುವುದು).

ಉದಾ- ಞಿ ತ್ವರಾ ಸಂಭ್ರಮೇ (ಸೇ.)- ತೂರ್ಣಃ- ತೂರ್ಣವಾನ್.

ಈ ಕ್ತ-ಕ್ತವತುಗಳಲ್ಲಿ ಇಡಾಗಮವಿಲ್ಲ.

ಉದಾ. ಜನೀ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೇ (ಸೇ.)-ಜಾತಃ-ಜಾತವಾನ್ ಅಂತೆಯೇ ತ್ರಸೀ ಉದ್ವೇಗೇ, ನೃತೀ ಗಾತ್ರ ವಿಕ್ಷೇಪೇ, ಪೂರೀ ಆಪ್ಯಾಯನೇ ಇ.

ಉ ಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯಯ ಬಂದಾಗ ಧಾತುವಿಗೆ ಇಡಾಗಮವು ವಿಕಲ್ಪ-ವಾಗಿ ಬರುವುದು. ಶಮು ಉಪಶಮೇ (ಸೇ.)-ಶಮಿತ್ವಾ-ಶಾಂತ್ವಾ. ಅಂತೆಯೇ ಅಂಚು ಗತಿಪೂಜನಯೋಃ, ತನು ವಿಸ್ತಾರೇ, ರಮು ಕ್ರೀಡಾಯಾಂ ಇ.

---

* ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ 360 ಧಾತುಗಳಿಗೂ ಪಾಣಿನೀಯ ಧಾತು ಪಾಠವನ್ನು ನಮ್ಮ ಧಾತು ರೂಪಕೋಶ : ಸವಿವರಣ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿ 303 ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಊ ನೋ. B ವಿಭಾಗ

ಓ ಕ್ತ-ಕ್ತವತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ "-ತಃ-ತವಾನ್" ಬದಲಾಗಿ "ನಃ-ನವಾನ್"

ಬರುವುವು. (ನಿಷ್ಠಾನತ್ವ) ಉದಾ :
ಭಂಜೋ ಆ ಮ ರ್ದ ನೇ-ಭಗ್ನಃ-ಭಗ್ನವಾನ್ ಅಂತೆಯೇ
ಓ ಹಾಕ್ ತ್ಯಾಗೇ, ಟು ಮಸ್ಜೋಶುದ್ಧೌ ಇ.

ಜಿ ನೋ. B ವಿಭಾಗ.

ಞ್ ನೋ. B ವಿಭಾಗ.

ಞಿ ಕ್ತ-ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನಾರ್ಥವೂ ಇದೆ.

ಉದಾ. ಞಿ ಭೀ ಭಯೇ-ಭೀತಃ
ಅಂತೆಯೇ ಞಿ ತ್ವರಾ ಸಂಭ್ರಮೇ, ಞಿ ಷ್ವಪ ಶಯೇ.

B

ಊ ಧಾತುವು ವೇಟ್ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ:
ಗುಪೂ ರಕ್ಷಣೇ, ಕ್ಲಿದೂ ಆರ್ದ್ರೀಭಾವೇ.
ಕ್ಲಿಶೂ ಉಪತಾಪೇ, ಸ್ಯಂದೂ ಪ್ರಸ್ರವಣೇ ಇ.

ಙ್ ಧಾತುವು ಆತ್ಮನೇಪದಿಯೊ.
ಉದಾ, ಡೀಙ್ ವಿಹಾಯಸಾ ಗತೌ, ದೃಙ್ ಆದರೇ,
ಮೃಙ್ ಮರಣೇ ಶೀಙ್, ಸ್ವಪ್ನೇ ಇ.

ಞ್ ಧಾತುವು ಉಭಯಪದಿ ಉದಾ. ಡು ಕೃಞ್ ಕರಣೇ,
ಡು ಧಾಞ್ ಧಾರಣ ಪೋಷಣಯೋಃ,
ಣೀಞ್ ಪ್ರಾಪಣೇ, ಬ್ರೂಞ್ ವ್ಯಕ್ತಾಯಾಂ ವಾಚಿ ಇ.

4.06 ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಸಮೀಕರಣಗಳು

(ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ) *

1. ತವ್ಯತ್ : ತವ್ಯ (—ಟವ್ಯ ಇ.)
2. ತವ್ಯ : ತವ್ಯ (—ಟವ್ಯ ಇ.)
3. ಅನೀಯರ್ : ಅನೀಯ (—ಅಣೀಯ)
4. ಯತ್ : ಯ
5. ಣ್ಯತ್ : ಯ
6. ಕ್ಯಪ್ : ಯ
7. ಕ್ತ : ತ (—ಟ, ನ ಇ.)
8. ಕ್ತವತು : ತವತ್ (—ಟವತ್, ನವತ್ ಇ.)
9. ಶತೃ : ಅತ್ (= ಅನ್, ಅತ್)
10. ಶಾನಚ್ : ಆನ/ಮಾನ, ಆಣ/ಮಾಣ
11. ಚಾನಶ್ : ಆನ/ಮಾನ
12. ಶಾನನ್ : ಆನ/ಮಾನ
13. ಸ್ಯಶತೃ : ಸ್ಯತ್/ಷ್ಯತ್
14. ಸ್ಯಶಾನಚ್ : ಸ್ಯಮಾನ/ಷ್ಯಮಾಣ
15. ತುಮುನ್ : ತುಮ್ (—ಟುಂ, ಢುಂ ಇ.)
16. ಕ್ತ್ವಾ : ತ್ವಾ (—ಟ್ವಾ, ಢ್ವಾ ಇ.)
17. ಲ್ಯಪ್ : ಯ (—ತ್ಯ)

---

* ಕಂಸಗಳೊಳಗೆ—ಟವ್ಯ—ಟುಂ ಎಂದಿರುವುದು, ಅನ್ಯಾನ್ಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಹಾಗೆ ಸಹ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ.

4.07 ಕೃದ್ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ೧ ರೂಪಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾರದ ರೂಪರೇಷೆಗಳು

ತಿಙ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವಾಗ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ,

(೧) ಇಡಾಗಮ
(೨) ಗುಣ/ವೃದ್ಧಿ
(೩) ಇಯಙ್/ಉವಙ್ ಆದೇಶಗಳು

—ಇವುಗಳನ್ನು ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವುದು.

ಉದಾ. ಧಾತುವು ಸೇಟ್ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಡಾಗಮವು ಬರುವುದಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಧಾತುವು ಸೇಟ್ ಆಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಇಡಾಗಮವು ಬರದಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಮತ್ತು ಇದು ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುವುದೂ ಉಂಟು.

ಉದಾ. 4.05ರಲ್ಲಿ "ಈ", "ಉ" ಅನುಬಂಧಗಳಿರುವ ಧಾತುಗಳಿಗಾಗುವ ಇಡವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಅಂತೆಯೇ "ಕಿತ್" ಆದ ಪ್ರತ್ಯಯ (ಕ್ತ ಇ.) ಗಳಿಂದಾಗಿ ಗುಣ/ವೃದ್ಧಿ ನಿಷೇಧವೋ, ತದಪವಾದವೋ ಆಗುವಂತಹುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸುವುದು. ಇ.

4.08 ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು-೨ : ನುಮಾಗಮ

ಪರಸ್ಮೈಪದಿ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸೇರುವ ಶತೃ-ಸ್ಯಶತೃ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ತಕಾರಾಂತವಾಗಿರುತ್ತವಷ್ಟೆ. ಅವುಗಳು ಪುಂ ೧.೧ರಲ್ಲಿ ತಕಾರಾಂತವೋ ನಕಾರಾಂತವೋ ಆಗಿರುವುವೆಂಬುದನ್ನೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ನಪುಂ ೧.೧ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಕಾರಾಂತವೇ.

ಅಂತಿಯೀ ಸ್ತ್ರೀ ೧.೧ ರಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ –ಶೀ ಎಂದೇ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೊನೆಯ ತಕಾರದ ಮೊದಲು ಕೆಲವು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಕಾರ (= ನ್) ವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಇನ್ನು ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ ; ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ವೈಕಲ್ಪಿಕ.

ಈ ನಕಾರದ ಸೇರ್ಪಡೆಗೇ ನುಮಾಗಮವೆಂದು ಅಭಿಧಾನ. ಇದು ಎಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ, ಎಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ತಲೆನೋವೇ. (ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃಂದತವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅದು ಸದಾ ವೈಕಲ್ಪಿಕವೇ) ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಿದ್ಧ ಕ್ರಮವೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದೆ.

1. ನುಮಾಗಮ ಬಂದೇ ಬರುವ ಎಡೆ–1, 4, 10ನೇ ಗಣಗಳು (= ಆ ಗಣಗಳ ಧಾತುಗಳ ಶತೃ ಸ್ತ್ರೀ ರೂಪದಲ್ಲಿ).
   ಉದಾ. ಭವಂತೀ, ದೀವ್ಯಂತೀ, ಚೋರಯಂತೀ.
2. ನುಮಾಗಮ ವೈಕಲ್ಪಿಕವಾಗಿ ಬರುವ ಎಡೆ
   a) 6ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು ಉದಾ. ತುದತೀ–ತುದಂತೀ
   b) ಆಕಾರಾಂತವಾದಂತಹ ಅದಾದಿ (=ಎರಡನೇ) ಗಣದ ಧಾತುಗಳು. ಯಾತೀ–ಯಾಂತೀ.
   c) ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕೃದಂತಗಳು ಕರಿಷ್ಯತೀ–ಕರಿಷ್ಯಂತೀ.
3. ನುಮಾಗಮ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಎಡೆ–ಮಿಕ್ಕ ಶತ್ರಂತಗಳು.

ಅರ್ಥಾತ್ a) 3, 5, 7, 8, 9 ಗಣಗಳಧಾತುಗಳು.
ಉದಾ. ದದತೀ, ಸುನ್ವತೀ, ಯುಂಜತೀ, ಕುರ್ವತೀ, ಕ್ರೀಣತೀ.
b) ಆಕಾರಾಂತವಲ್ಲದ 2ನೇ ಗಣದ ಧಾತುಗಳು.
ಉದಾ. ಅದತೀ, ಶಾಸತೀ ಇ.

4 09 ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು—೩

ತಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳು

4.06 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಸಮೀಕರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ತವ್ಯ–ಟವ್ಯ ಮುಂತಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದೆವು. ಈಗ ಅದನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶದವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ತವ್ಯ, ಕ್ತ, ಕ್ತವತು, ತುಮುನ್, ಕ್ತ್ವಾ—ಈ ಐದು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಕಾರವು ಹಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. (ತವ್ಯ ತುಮುನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರೂಪ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು; ಕ್ತ, ಕ್ತವತು, ಕ್ತ್ವಾಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ).

ತಕಾರದ ಬದಲಾವಣೆ	ಧಾತು	ತವ್ಯ-ತುಮುನ್	ಕ್ತ-ಕ್ತವತು	ಕ್ತ್ವಾ	ಅಭ್ಯಾಸ
ಟ *	ತುಷ್	ತೋಷ್ಟವ್ಯಃ-ತೋಷ್ಟುಂ	ತುಷ್ಟಃ—ತುಷ್ಟವಾನ್	ತುಷ್ಟ್ವಾ	ವಿಶ್, ಸೃಜ್
ಢ	ಸಹ್	ಸೋಢವ್ಯಃ-ಸೋಢುಂ	ಸೋಢಃ-ಸೋಢವಾನ್	ಸೋಢ್ವಾ	ವಹ್, ಗಾಹ್
ಣ	ತೄ	(ತರ್ತವ್ಯಃ—ತರ್ತುಂ)	ತೀರ್ಣಃ-ತೀರ್ಣವಾನ್	(ತೀರ್ತ್ವಾ)	ಜ್ಯಾ, ಕ್ಯಾ
ಧ	ದಹ್	ದಗ್ಧವ್ಯಃ—ದಗ್ಧುಂ	ದಗ್ಧಃ—ದಗ್ಧವಾನ್	ದಗ್ಧ್ವಾ	ಲಭ್, ರುಧ್
ನ	ಭಿದ್	(ಭೇತ್ತವ್ಯಃ—ಭೇತ್ತುಂ)	ಭಿನ್ನಃ—ಭಿನ್ನವಾನ್	(ಭಿತ್ತ್ವಾ)	ಹಾ, ಮಸ್ಜ್

† ಅಕಾರಾದಿ (alphabetical order) ಯಲ್ಲಿದೆ.

4.10 ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು–೪
ಯ ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಬಾಹುಳ್ಯ

ತವ್ಯ–ಅನೀಯ–ಯ ಗಳೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದಾದ ಯ ಪ್ರತ್ಯಯವು ಮೂರು ತೆರನಾಗಿ ಬರಬಹುದು : ಣ್ಯತ್, ಯತ್ ಮತ್ತು ಕ್ಯಪ್– ಈ ಮೂರೂ ಧಾತುವಿನೊಡನೆ ಸೇರುವುದರಿಂದ. ಮೂರೂ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅರ್ಥವು ಸಮಾನವೇ–ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಉದಾ.ಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಿತ್ತ್ವ, ಣಿತ್ತ್ವಾದಿಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಗುಣ–ವೃದ್ಧಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಕೊಡಬೇಕು.

ಪ್ರಕಾರ ೧–ವೈಕಲ್ಪಿಕವಾಗಿ ರೂಪಗಳು ಬರುವುದು.

ಪ್ರಕಾರ ೨–ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪಗಳು ಅಂತಹ ರೂಪಗಳಿಗೆ '*' ಈ ಸೂಚನೆಯಿದೆ.

ಪ್ರಕಾರ ೩–ವಿಶಿಷ್ಟಪದಗಳೊಡನೆ (ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜೊತೆಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥದಲ್ಲೂ) ಆಗುವ ರೂಪಗಳು. ಇವನ್ನು '**' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಪ್ರಕಾರ	ಧಾತು	ಯತ್	ಣ್ಯತ್	ಕ್ಯಪ್
೧	ಶಂಸ್		ಶಂಸ್ಯ	ಶಸ್ಯ
೧	ದುಹ್		ದೋಹ್ಯ	ದುಹ್ಯ
೧	ಮೃಜ್		ಮಾರ್ಗ್ಯ	ಮೃಜ್ಯ
೨	ವದ್		ವದ್ಯ*	ಉದ್ಯ*
೨	ಭೃ		ಭಾರ್ಯ*	ಭೃತ್ಯ*
೨	ಗುಪ್		ಗೋಪ್ಯ	ಕುಪ್ಯ*

ಪ್ರಕಾರ	ಧಾತು	ಯತ್	ಣ್ಯತ್	ಕ್ಯಪ್
೨	ಯುಜ್		ಯೋಗ್ಯ	ಯುಜ್ಯ*
೩	ವಸ್		ವಸ್ಯ*-ವಾಸ್ಯ*	
೩	ಭೂ	ಭವ್ಯ		ಭೂಯ**
೩	ಪೂ	ಪವ್ಯ		ವಿಪೂಯ**
೩	ನೀ	ನೇಯ		ವಿನೀಯ**
೩	ಜಿ	ಜೇಯ		ವಿಜಿತ್ಯ**

*ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾರ ೨ ರ ವಿವರಣೆ ನೋಡಿ.

**ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾರ ೩ ರ ವಿವರಣೆ ನೋಡಿ.

೨ನೇ ಮತ್ತು ೩ನೇ ಪ್ರಕಾರದ ಧಾತುಗಳ ಎಲ್ಲ ರೂಪವಿಶೇಷ/ಅರ್ಥವಿಶೇಷ/ನಿಯಮವಿಶೇಷಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕಟಣೆ "ಕೃದಂತಗಳು: ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ" ನೋಡಿರಿ.

ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು–೫

4.11 ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಒಂದು ವಿಹಂಗಮವೀಕ್ಷಣ

ರೂಪಸಿದ್ಧಿಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮುಖ್ಯ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ೧. ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ೨. ಪ್ರತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ೩. ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯ ಸೇರುವ/ಸೇರದ ಅಂಶಗಳು.

ಉಪಧಾದೀರ್ಘ, ಸಂಪ್ರಸಾರಣ ಮುಂತಾದವು ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಉದಾ.ಗಳು. ನಿಷ್ಠಾನತ್ವವು ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಉದಾ. ಇಡಾಗಮ ಅಥವಾ–ವಿಕಲ್ಪ, ನುಮಾಗಮ ಮುಂತಾದುವು ಮೂರನೆಯದಕ್ಕೆ ಉದಾ.ಗಳು.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದೆಂದರೆ, ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು. ಉದಾ. ಧಾತುವು ಸೇಟ್ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಡಾಗಮವು ಬರಬೇಕು; ಆದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತ್ಯಯದಿಂದಾಗಿ ಅದು ವಿಕಲ್ಪವೆನಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತ್ಯಯವು ಕಿತ್/ಙಿತ್ ಆಗಿ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿ ಗುಣ-ವೃದ್ಧಿಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಹಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ನೋಟಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸ ಲೆತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ,

(೧) ಧಾತುಗತವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು-

a) ಕಿತ್ವ/ಕಿತ್ತ್ವಾಭಾವ, ಗುಣ, ವೃದ್ಧಿಗಳು-

ಉದಾ : ರುದ್-ರುದಿತ್ವಾ, ಶೀ-ಶಯಿತ, ರುಚ್-ರೋಚಿತುಂ, ಮೃಜ್-ಮಾರ್ಜನ್

b) ಉಪಧಾದೀರ್ಘ, ಉಪಧಾಲೋಪ/ಅನುನಾಸಿಕಲೋಪ.

ಉದಾ : ಶಮ್-ಶಾಮ್ಯನ್, ದಂಶ್-ದಶನ್, ರಮ್-ರತ್ವಾ

c) ಸಂಪ್ರಸಾರಣ

ಉದಾ : ಯಜ್-ಇಷ್ಟವಾನ್, ವಚ್-ಉಕ್ತ್ವಾ, ಪ್ರಚ್ಛ್-ಪೃಚ್ಛನ್.

d) ಧಾತ್ವಾದೇಶ

ಉದಾ : ಘ್ರಾ-ಜಿಘ್ರನ್, ಧಾ-ಹಿತಂ, ಚಕ್ಷ್-ಖ್ಯಾತುಂ.

(೨) ಪ್ರತ್ಯಯಗತವಾದವು-

ನಿಷ್ಠಾನತ್ವ-ಉದಾ. ಭಿದ್-ಭಿನ್ನಂ.

ನೋ. 4.09-'ತಕಾರದಲ್ಲಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳು'

(2) ಧಾತು–ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ–

a) ಇಟ್–ಆಗಮ, ಅಭಾವ/ನಿಷೇಧ, ವಿಕಲ್ಪ.
ಉದಾ. ವಸ್(ಅ.)–ಉಷಿತ, ಭೂ(ಸೇ.)–ಭೂತ್ವಾ,
ನಶ್(ಸೇ.)-ನಷ್ಟ, ಶಮ್(ಸೇ.)–ಶಮಿತ್ವಾ–ಶಾಂತ್ವಾ

b) ನುಮಾಗಮ
ಉದಾ. ಮುಚ್–ಮುಂಚನ್, ಮುಂಚಮಾನಃ ಯಾ-ಯಾತೀ, ಯಾಂತೀ

c) ವಿಕರಣಪ್ರತ್ಯಯಾಗಮ–
ಉದಾ. ಪುಷ್^{1}(IV)–ಪುಷ್ಯನ್, ಪುಷ್^{2}(IX)-ಪುಷ್ಣನ್,
ಪುಷ್^{3}(X) ಪೋಷಯನ್ ಇ.

4.12

ಕೃತ್‌ಪ್ರತ್ಯಯ ಮೂಲೋದಾಹರಣೆಗಳು*

1. ಅನೀಯ— ಬೋಧನೀಯ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್]
ಬುಬೋಧಿಷಣೀಯ [ಬುಧ್ + ಸನ್]
ಬೋಧನೀಯ [ಬುಧ್ + ಯಙ್]

2. ಕ್ತ— ಬೋಧಿತ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್]. ಚಿಕೀರ್ಷಿತ
[ಕೃ + ಸನ್] ಬೋಬುಧಿತ [ಬುಧ್ + ಯಙ್].
ಬೋಭೂಯಿತ [ಭೂ + ಯಙ್‌ಲುಕ್]

3. ಶತೃ— ಬೋಧಯನ್ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್],
ಬುಬೋಧಿಷನ್ [ಬುಧ್ + ಸನ್],
ಚೇಕ್ಷಿಪನ್ [ಕ್ಷಿಪ್ + ಯಙ್-ಲುಕ್]

---

* ಣಿಚ್ = ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ. ಸನ್ = ಇಚ್ಛಾರ್ಥಕ, ಯಙ್ ಮತ್ತು ಯಙ್‌ಲುಕ್ = ಪೌನಃಪುನ್ಯ ಇ.

4. ಶಾನಚ್— ಬೋಧಯಮಾನಃ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್]
ಬುಬೋಧಿಷಮಾಣಃ [ಬುಧ್ + ಸನ್]

5. ತುಮುನ್—ಬೋಧಯಿತುಂ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್],
ಬುಬೋಧಿಷಿತುಂ [ಬುಧ್ + ಸನ್]
ಬೋಬುಧಿತುಂ [ಬುಧ್ + ಯಙ್ ಲುಕ್]

6. ಕ್ತ್ವ— ಬೋಧಯಿತ್ವಾ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್].
ಬುಬೋಧಿ-ಷಿತ್ವಾ [ಬುಧ್ + ಸನ್].
ಬೋಬುಧಿತ್ವಾ [ಬುಧ್ + ಯಙ್]

7. ಲ್ಯಪ್— ಪ್ರಬೋಧ್ಯ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್], ಪ್ರಬುಬೋಧಿಷ್ಯ [ಬುಧ್ + ಸನ್], ಪ್ರಬೋಬುಧ್ಯ [ಬುಧ್ + ಯಙ್], ಪ್ರಬೋಭೂಯ [ಭೂ + ಯಙ್ ಲುಕ್]

8. ಶತೃ/ಶಾನಚ್ಟುಗಳ ಕರ್ಮಣಿ—ಬೋಧ್ಯಮಾನ [ಬುಧ್ + ಣಿಚ್]
ಬೋಬುಧಿಷ್ಯಮಾಣ [ಬುಧ್ + ಸನ್]

9. ಸ್ಯಶತೃ/ಸ್ಯಶಾನಚ್‌ಗಳ ಕರ್ಮಣಿ — ದಾಸ್ಯಮಾನ/ದಾಯಿಷ್ಯ-ಮಾಣ [ದಾ + ಣಿಚ್].
ಪಿಪಠಿಷ್ಯಮಾಣ[ಪಠ್ + ಸ್ಟ],
ಬೋಭವಿಷ್ಯಮಾಣ [ಭೂ + ಯಙ್]

4.13
ಎಷ್ಟು ರೂಪಗಳು!

ಇಲ್ಲಿ ನಾವು 360 ಧಾತುಗಳಿಗೆ 10 ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಇವಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಅವ್ಯಯಗಳಾದರೂ ಮಿಕ್ಕವಕ್ಕೆ ತ್ರಿಲಿಂಗದಲ್ಲೂ ರೂಪಗಳುಂಟು. ಎಂಟು ವಿಭಕ್ತಿ [ಂಬೋಧನ ಪ್ರಥಮೆ.

ಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ]–ತ್ರಿವಚನಗಳಲ್ಲೂ ರೂಪಗಳುಂಟು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಧಾತುವಿಗೂ $3+7\times8\times3\times3=507$ ರೂಪಗಳಾದುವು 360 ಧಾತುಗಳೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ $507\times360=1,82,520$ ರೂಪಗಳು. ಇನ್ನು ಉಭಯಪದ–ಇಡ್ ವಿಕಲ್ಪ–-ನುಮ್ ವಿಕಲ್ಪಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ **ಈ ಪುಸ್ತಕದಿಂದಲೇ ಸುಮಾರು 1,83,000 ರೂಪಗಳಾದರೂ ದೊರೆಯುವುವೆನ್ನಬಹುದು!** 360 ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಕರ್ಮಣಿ/ಭಾವೇ, ಣಿಚ್, ಸನ್,. ಯಙ್. ಯಙ್‌ಲುಕ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಇವು ಉಂಟೆಂದರೆ ಎಷ್ಟಾಯಿತು ! ಇನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದ ದ್ವಿಸಹಸ್ರಾಧಿಕಧಾತುಗಳಿಗೆ ಬರೀ ಕೃದನ್ತದಲ್ಲೇ ಅದೆಷ್ಟು ರೂಪಗಳು !

4.14 ಕೃತಿ-ಉಪಕೃತಿ

ನಮ್ಮ ಧಾತುರೂಪಕೋಶ–ಸವಿವರಣ ಕೃತಿಯಿಂದ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಜನಗಳಾಗಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅನುಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಹು ಉಪಯೋಗಿ.

೧. ಧಾತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ.

೨. 3.1 'ಟಿಪ್ಪಣಿ'ಗಳಲ್ಲಿ ಧಾತು, 'ಪದ', ಇಟ್, ಉಪಸರ್ಗ–ಉಪಪದಗಳು, ಸನಾದಿಗಳು, ನಾಮಧಾತುಗಳು, ಕೊನೆಗೆ ಕೃತ್ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಕುರಿತಾದ ಪರಿಚಾಯಕ–ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ.

೩. 3.2 ರ ಕಾರಿಕೆಗಳು ಹಲವು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿರುವಂತಹವು, ಈ ಕೃತಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.

೪. ದಶಗಣಗಳ ವಿಕರಣ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕೋಷ್ಟಕ (3.41), ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯ ಒಟ್ಟುಧಾತುಗಳ ಗಣಶಃ–ಪದಶಃ ಸಂಖ್ಯಾಪ್ರಮಾಣ (3 506), ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯ ಧಾತುಗಳ ಅದೇ ವಿಭಾಗ (೬.507)–ಈ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಉಪಯುಕ್ತ.

೫. ಒಂದೇ ಧಾತು ಭಿನ್ನಗಣಗಳಲ್ಲಿರುವುದರ ಪಟ್ಟಿ(3.512), ಸಿತ್ಯೋಪಸರ್ಗ ಪೂರ್ವಕಧಾತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ(3.514)–ಇವೂ ಅಷ್ಟೇ.

೬. ನಾವು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಆದರೆ ಗಣ–ಪದ–ಇಡನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಹಲವು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದರ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ನಮ್ಮ ಆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 3.504 ರಲ್ಲ ಅಂತಹೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯಿದೆ.

೭. ಅಂತೆಯೇ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಸಾನುಬಂಧವಾಗಿ ಅರಿಯುವುದೂ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯೇ. ನಾವಾರಿಸಿರುವೆಲ್ಲ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಣಿನೀಯ ಧಾತುಪಾಠವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಇವಿಷ್ಟೂ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲೇ ಅಳವಡಿಸಬಹುದಿತ್ತಾದರೂ ಹಲವು ಹತ್ತು ಪುಟಗಳು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವ್ಯಯವಾಗಿ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚುವಂತಾದೀತೆಂದು ಅದನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿದೆ.

4.15
ಪ್ರಸಕ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯೀ
೨. ಕಾಶಿಕಾ
೩. ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲಾ
೪. ಧಾತುರೂಪಕಲ್ಪದ್ರುಮಃ
೫. ಧಾತುರೂಪಕೋಶಃ ಸವಿವರಣ
೬. ಧಾತುರೂಪಚಂದ್ರಿಕಾ
೭. ಧಾತುರೂಪಪ್ರಕಾಶಿಕಾ
೮. ಧಾತುರೂಪಾದರ್ಶಃ
೯. ನ್ಯಾಸಃ
೧೦. ಪಾಣಿನೀಯ ಧಾತುಪಾಠ
೧೧. ಪಾಣಿನೀಯಪ್ರಬೋಧಃ
೧೨. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಕೌಮುದೀ
೧೩. ಬೃಹದ್ಧಾತುರೂಪಾವಲಿಃ
೧೪ ಮಾಧವೀಯಾಧಾತುವೃತ್ತಿಃ
೧೫. ರೂಪಾವತಾರಃ
೧೬. ಲಘುಧಾತುಮಂಜರೀ
೧೭. ಶಬ್ದಮಂಜರೀ
೧೮. ಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದೀ
೧೯. ಸುಪ್ತಿಙಂತಸುಬೋಧಿನೀ
೨೦. ಸುಲಭಧಾತುರೂಪಕೋಶ

5

5.1 ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳು *

(ಅಕಾರಾದಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ)

ಅ.—	ಅನಿಟ್	ನೋ.—	ನೋಡಿ
ಅಕ—	ಅಕರ್ಮಕ	ಪ್ರ.ಪು.—	ಪ್ರಥಮಪುರುಷ
ಅ.ಗ್ರ.—	ಅದೇ ಗ್ರಂಥ	ಪ್ರ.ವಿ—	ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ
ಆ—	ಆತ್ಮನೇಪದ	ಪು.—	ಪುಲ್ಲಿಂಗ
ಇ.—	ಇತ್ಯಾದಿ	ಪಂ.ವಿ—	ಪಂಚಮೀವಿಭಕ್ತಿ
ಉ.—	ಉಭಯಪದ	ಪುಂ.—	ಪುಲ್ಲಿಂಗ
ಉದಾ.—	ಉದಾಹರಣೆ		
ಉ.ಪು.—	ಉತ್ತಮಪುರುಷ	ಮ.ಪು—	ಮಧ್ಯಮಪುರುಷ
ಏ.ವ.—	ಏಕವಚನ	ಬ.ವ—	ಬಹುವಚನ
ಒ.—	ಒಟ್ಟು	ವೇ.—	ವೇಟ್
ಚ.ವಿ.—	ಚತುರ್ಥೀ ವಿಭಕ್ತಿ	ಶ್ಲೋ	ಶ್ಲೋಕ
[-ಈ]—	ನುಮಾಗಮರಹಿತ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ	ಷ.ವಿ.—	ಷಷ್ಠೀವಿಭಕ್ತಿ
ತೃ.ವಿ.—	ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ	ಸಕ.—	ಸಕರ್ಮಕ
ದ್ವಿಕ—	ದ್ವಿಕರ್ಮಕ	ಸ.ವಿ—	ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ
ದ್ವಿ.ವ—	ದ್ವಿವಚನ	ಸೂ.—	ಸೂತ್ರ
ದ್ವಿ.ವಿ.—	ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ	ಸೇ.—	ಸೇಟ್
ನ.—	ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ	ಸ್ತ್ರೀ—	ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ
ನಪು—	ನಪುಂಸಕಲಿಂಗ	ಸಂ.ಪ್ರ.	ಸಂಬೋಧನ ಪ್ರಥಮಾವಿಭಕ್ತಿ
ನಂ—	ನಂಬರ್		
[—ನ್ತೀ]	ನುಮಾಗಮಸಹಿತ-ಸ್ತ್ರೀರೂಪ	ಹೋ—	ಹೋಲಿಸಿ

† ಇದೇ ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳ ವೈಷಯಿಕ ಕ್ರಮವನ್ನು 0.3 ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

5.2

(೧) ಉದ್ಧೃತ ಗ್ರಂಥಕೃತ್‌ಸೂಚಿ

ಆಪ್ಟೆ ವಿ.ಎಸ್.
ಉಪಾಧ್ಯೆ ಪಿ. ವಿ.
ಕಾಳೆ ಎಂ. ಆರ್
ಕುನ್ಹ್ನರಾಜಾ ಸಿ.
ಚಟರ್ಜಿ ಎಸ್. ಕೆ
ಚಿಂತಾಮಣಿ ಪೇಠಕರ,
ತಾರಾನಾಥ–ತರ್ಕವಾಚಸ್ಪತಿ
ಧರ್ಮಕೀರ್ತಿ
ಪಣಿಕ್ಕರ್ ಕೆ. ಎಂ
ಪಾಣಿನಿ
ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಹರನ್ ಟಿ. ಕೆ
ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಜಿಜ್ಞಾಸು
ಭಟ್ಟೋಜಿದೀಕ್ಷಿತ
ಮಜುಂದಾರ್ ಆರ್. ಸಿ
ರಾಘವನ್ ವಿ.
ರಾಧಾಕಾಂತದೇವಬಹಾದುರ
ರಾಮಸುಬ್ಬಶಾಸ್ತ್ರಿ
ವರದರಾಜ
ವೀರಕರ, ಕೃಷ್ಣಜೀಭಾಸ್ಕರ
ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಾಚಾರ್ಯ
ಹರದತ್ತ

(೨)

B" ohtlingk
Funk & Wagnalls
Kielhorn
Roth
Shrader
Thomas F.W.
Whitney W.D.

5-3

ಉದ್ಧೃತ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

(೧) ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳು:

ಅಮರಕೋಶ
ಅಷ್ಟಾಧ್ಯಾಯೀ
ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್
ಋಗ್ವೇದ

ಕಾಶಿಕಾ
ಕೃದಂತರೂಪಮಾಲಾ
ಧಾತುಕಾವ್ಯಂ
ಧಾತುರೂಪಪ್ರಕಾಶಿಕಾ
ಪದಮಂಜರೀ
ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಕೌಮುದೀ
ಭಗವದ್ಗೀತಾ
ಭಟ್ಟಿಕಾವ್ಯಂ
ಮಧ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದೀ
ರಘುವಂಶ
ರಾಮಾಯಣ
ರೂಪಾವತಾರ
ಲಘುಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದೀ
ವಾಚಸ್ಪತ್ಯಂ
ವಾಸುದೇವವಿಜಯಂ
ಶಬ್ದಕಲ್ಪದ್ರುಮ
ಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದೀ

(೨) ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು:

ಕೃದಂತಗಳು: ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ
ಕೃದಂತರೂಪಕೋಶ—೨
ಕೃದಂತರೂಪಕೋಶ—೩
ಧಾತುರೂಪಕೋಶ
ಧಾತುರೂಪಕೊಶ: ಸವಿವರಣ
ಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶ
ಪ್ರಯೋಗಕೋಶ
ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿಕೋಶ
ಲಕಾರಾರ್ಥನಿರೂಪಣಮ್
ಲಘುಧಾತುಮಂಜರೀ
ಸಂಗ್ರಹ ಕನ್ನಡ—ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಕೋಶ
ಸಂಸ್ಕೃತ—ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ

(2) ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳು

A Higher Sanskrit Grammar
Dhaturupachandrika
Roots, Verb-forms & Primary Derivatives of the Sanskrit Language
Sanskrit Grammar
Standard Dictionary
Sulabha Dhaturupakoshah

—O—

ಶೋಧನಿಕೆ

ಪುಟ	ನಿರ್ದೇಶ	ಶುದ್ಧರೂಪ
4	17.3	ಆಸ್ಯಂ
5	25–3	ಈಶಿತಂ
6	30–3	ಕತ್ಥ್ಯಂ
6	30–8	ಕತ್ಥಿತ್ವಾ
16	78–7	ಗ್ರಂಥಿಷ್ಯನ್

5.4
ವಿಷಯ ಸೂಚಿ (ಅಕಾರಾದಿ)

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು*

ಹೊಸ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವ್ಯಾಕರಣ ಕೈಪಿಡಿಗಳು

ಲಭ್ಯ ಕೃತಿಗಳು

ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಪುಟಗಳು ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು 150ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಪುಟಗಳಲ್ಲೇ ಅಷ್ಟೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಈ ಹೊಸಮಾದರಿಯ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಇಂದೇ ಕೊಂಡಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ :

ಧಾತುರೂಪಕೋಶ: ಸವಿವರಣ

ಪುಟಗಳು : 268. ಬೆಲೆ : ಸಾಧಾರಣಪ್ರತಿ ರೂ. 12/-
(ಉತ್ತಮಪ್ರತಿ : ರೂ. 30/-) Postage extra

ಮುನ್ನುಡಿ : ವಿದ್ವಾನ್ ಎನ್. ರಂಗನಾಥಶರ್ಮಾ ಅವರಿಂದ

ಎಲ್ಲ ಲಕಾರಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ನಾನಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಕೈಪಿಡಿ 108ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಗಳುಳ್ಳ ಕಿರುಪುಸ್ತಕ :

ದಶಲಕಾರ್ಥನಿರೂಪಣಮ್

ಪುಟಗಳು : 16 ಬೆಲೆ : ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ : ರೂ. 1/-
ಉತ್ತಮಪ್ರತಿ : ರೂ. 6/- Postage extra

ಮುಖ್ಯ ಕನ್ನಡ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಿರುಕೃತಿ:

ಸಂಗ್ರಹ ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಕೋಶ

ಪುಟಗಳು : ೨೦ ಬೆಲೆ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ ರೂ. 0.50
ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ ರೂ. 5/-

ವಿಶೇಷತೆ : ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ನಮ್ಮ ಧಾತುರೂಪಕೋಶದಲ್ಲಿ ದಶಲಕಾರಗಳಲ್ಲೂ ರೂಪಗಳು ಲಭ್ಯ !

ಕೃದಂತರೂಪಕೋಶ

ಪುಟಗಳು : 188. ಬೆಲೆ 10/=, 20/=
ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿ

---

* ನಮ್ಮ ಮೊದಲ ಕೃತಿ ಧಾತುರೂಪಕೋಶವು ಈಗ ಅಲಭ್ಯ.

ಅಚ್ಚಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ:

ಕೃದಂತಗಳು : ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ

ಮುಖ್ಯತಮ ಹತ್ತು ಕೃದಂತಗಳ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಳಕೆಗಳು; ಅವಕ್ಕೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥವುಳ್ಳ ರೂಪಗಳ ಅರ್ಥ, ಅಕಾರಾದಿ ಸೂಚಿಗಳು

ಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶ

ಆರಿಸಿದ 360 ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಸೇರುವ ಎಲ್ಲ ಉಪಸರ್ಗಯೋಗದಿಂದಾಗುವ ಅರ್ಥಗಳು. ಪರಸ್ಮೈ–ಆತ್ಮನೇ ಇ. 'ಪದ' ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ವಿಶಿಷ್ಟಕಾರಕಾನ್ವಯ-ಇವುಗಳ ಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ.

ಸಾಧಿತ ಧಾತು ರೂಪ ಕೋಶ–೧

ಮುಖ್ಯ 360 ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮಣಿ/ಭಾವೇ, ಣಿಜಂತ (ಪ್ರೇರಣಾರ್ಥಕ) ಹಾಗೂ ಸನ್ನಂತ (ಇಚ್ಛಾರ್ಥಕ) ರೂಪಗಳು.

ಸಾಧಿತ ಧಾತು ರೂಪ ಕೋಶ–೨

ಇದೇ ಧಾತುಗಳಿಗೇ ಯಙ್ ಮತ್ತು ಯಙ್‌ಲುಕ್ ರೂಪಗಳು.

ಪಾಣಿನೀಯ ಧಾತುಪಾಠ ಸಂಗ್ರಹ

ಕಂಠಪಾಠಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಗಣ–ಪದ–ಇಟ್‌ತ್ವಕ್ರಮಾನುಸಾರ ಮೇಲಿನ ಧಾತುಗಳ ಪಾಣಿನೀಯಧಾತುಪಾಠ, ಕನ್ನಡಾರ್ಥದೊಡನೆ. ಧಾತ್ವನುಬಂಧ ಪ್ರಯೋಜನ, ಧಾತುಸೂಚಿ–ಅರ್ಥಸೂಚಿಗಳೊಡನೆ.

ಸಮಗ್ರ ಧಾತುರೂಪಕೋಶ

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸಕಲ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ದಶಲಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ರೂಪಗಳು.

ಸರ್ವಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶ

ದ್ವಿಸಹಸ್ರಾಧಿಕ ಧಾತುಗಳಿಗೂ ಅರ್ಥನಿರೂಪಣ.

ಪಾಣಿನೀಯಧಾತುಪಾಠ

ಈವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕರಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಸಂಸ್ಕರಣ.

ಸಂಸ್ಕೃತ-ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಕೋಶ

ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುವಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇ ಪರ್ಯಾಯಗಳು.

ಶ್ಲೋಕರೂಪ ಕ್ರಿಯಾಕೋಶ

ನಾಮಪದಗಳಿಗೆ ಅಮರಸಿಂಹನ ಕೃತಿಯಂತೆ,
ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೊಂದು ಪದ್ಯರೂಪದ ಕೋಶ.

ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿವೆ :

ಕೃದಂತರೂಪಕೋಶ-೨

ಇದೇ 360 ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಲ್ಯುಟ್, ಕ್ತಿನ್, ಣ್ವುಲ್,
ತೃಚ್/ತೃನ್ ಮತ್ತು ಣಮುಲ್-ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ರೂಪಗಳು
(ಉದಾ : ಕರಣಂ, ಕೃತಿಃ, ಕಾರಕಃ, ಕರ್ತಾ ಮತ್ತು ಕಾರಮ್)

ಕೃದಂತರೂಪಕೋಶ-೩

ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗಿ
ಕೃದಂತ ರೂಪ ಕೋಶ -೧ ಮತ್ತು -೨ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ತವಾದ ಎಲ್ಲ
ಮುಖ್ಯ ಕೃದ್ರೂಪಗಳು-ಎಲ್ಲ ಮುಖ್ಯ ಧಾತುಗಳಿಗೂ

ಬರಲಿವೆ : ಇವೇ ಅಲ್ಲದೆ

ನಾಮಧಾತುಕೋಶ
ವಿಸ್ತೃತ ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಕೋಶ
ಸಮಗ್ರಕೃತ್‌ಪ್ರತ್ಯಯ ಕೋಶ
ಧಾತುಪ್ರಯೋಗಕೋಶ
ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತಶಬ್ದಕೋಶ.
ರೂಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಕೋಶ ಇ.

ಹಾಗೂ ಇವೆಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳ
ಹಿಂದಿ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಂಸ್ಕರಣಗಳು
ಮತ್ತು
ಹಲವು ಪ್ರೌಢ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಭಾರತೀ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು-41

ಸರಳ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಶುದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು

ಕೃದಂತ ರೂಪ ಕೋಶ

ಪುಟಗಳು : ೭೨+116=188.

ಬೆಲೆ : ಸಾದಾಪ್ರತಿ 10/= ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ 20/=

ಅಕಾರಾದಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ 360 ಧಾತುಗಳಿಗಾಗುವ ಮುಖ್ಯ ಹತ್ತು ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲೂ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟರೂಪಗಳು. ಸುದೀರ್ಘ ಪೀಠಿಕೆ-ಹಲವು ಅನುಬಂಧ-ಪ್ರಕಾರ-ದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹೊಸಬಗೆಯ ನಿರೂಪಣೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ-ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಅತ್ಯುಪಕಾರಕ

"ಇಷ್ಟು ಹತ್ತು ಕೃದಂತಗಳ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಸರಳಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಧ್ಯಯನವೂ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯ." -ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿಂದ.

ಇದೇ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಉಪಯುಕ್ತ ಕೃತಿಗಳು :

ಧಾತುರೂಪಕೋಶ : ಸವಿವರಣ ಪುಟಗಳು 268 ಬೆಲೆ 12/=

ಲಕಾರಾರ್ಥನಿರೂಪಣಮ್ ಪುಟಗಳು 16 ಬೆಲೆ 1/=

ಸಂಗ್ರಹ ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾತುಕೋಶ

ಪುಟಗಳು 20 ಬೆಲೆ 0-50

ಬರಲಿವೆ :

ಕೃದಂತಗಳು : ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಬಳಕೆ

ಧಾತ್ವರ್ಥಕೋಶ (ಉಪಸರ್ಗಗಳೊಡನೆ)

ಸಾರ್ಥಧಾತುರೂಪಕೋಶ-೧ ಮತ್ತು-೨

ಕೃದಂತರೂಪಕೋಶ-೧ ಮತ್ತು ೨

ಹಿಂದಿ ಮತ್ತು

सुषुम्ना